T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAHÇELİEVLER İLÇESİ'NİN GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ANALİZİ

MESUT ŞİMŞEK

2501180060

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mesut Doğan

İSTANBUL, 2020

ÖZ

BAHÇELİEVLER İLÇESİ'NİN GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ANALİZİ

MESUT ŞİMŞEK

Bu çalışmada, araştırma sahasının fiziki özellikleri, tarihi gelişimi, öne çıkan iktisadi fonksiyonları, nüfus yapısı ve kentleşme özellikleri beş bölümde incelenmiştir. İncelemeler imkân ölçüsünde mahalle bazında yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırma sahasının fiziki özelliklerinin incelendiği birinci bölümde: jeolojik yapı, yükselti, iklim elemanları, bitki örtüsü ve toprak özellikleri ele alınmıştır.

İkinci bölümde 19. yüzyıldaki Osmanlı-Rus Savaşları etkisiyle başlayan çalışma sahasının yerleşme tarihi ele alınmıştır. Yine bu bölümde eski gazeteler ve tarihi haritalardan yararlanılmıştır. Ayrıca arazi kullanımının değişimi açıklanmıştır.

İktisadi özelliklerin incelendiği üçüncü bölümde, araştırma sahasında öne çıkan ekonomik faaliyetler incelenmiştir. Sanayi, ticaret ve ulaşım faaliyetlerinin 1950'den itibaren ilçede süregelen baskın etkisi ve iş yeri sayısı açıklanmaktadır.

Nüfus yapısının incelendiği dördüncü bölümde, araştırma sahasındaki nüfus yoğunluğu, eğitim yapısı, okur yazarlık, doğum-ölüm oranları, toplam nüfus miktarındaki değişiklikler, medyan yaş, cinsiyet oranı, göç hareketleri ve yabancı nüfusun varlığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise araştırma sahasındaki kentleşme süreci, kentsel dönüşüm hareketleri ve mahalle bazında: konut sayısındaki değişim, ruhsatlı yapıların niteliği, kent planı ve Henri Prost'un Bahçelievler Mahallesi'nde uyguladığı imar planı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Bahçelievler İlçesi, Nüfus ve Yerleşme, Kentleşme, Kentsel Dönüşüm.

ABSTRACT

DEVELOPMENT AND SPATIAL ANALYSIS OF BAHÇELIEVLER DISTRICT

MESUT ŞİMŞEK

The present study has aimed to examine the physical characteristics of the research area, its historical development, prominent economic functions, population structure, and urbanization features in five sections. Examinations were principally conducted on quarterly basis in the study.

The first section which scrutinizes the physical properties of the research area elucidates the geological structure, elevation, climatic elements, vegetation cover, and soil properties of the area.

The second section investigates the history of the settlement in the field, which started under the influence of the Ottoman-Russian Wars in the 19th century. In this stage, historical newspapers and maps were utilized. Furthermore, the change in the land use was explicated.

The third section, which concentrates on exploration of the economic characteristics of the research area, examines the prominent activities in the field. It represents the dominant effect of industry, trade, and transportation activities on the district since 1950 and explains the number of workplaces in the area.

The fourth section, which scrutinizes the population structure, elaborates on the population density in the research area, educational structure, literacy, birth and death rates, changes in the total population, median age, gender ratio, migration flows, and the presence of foreign population.

The fifth chapter of the study, on the other hand, examines the urbanization process in the research area and urban transformation projects as well as the change in the number of dwellings, the quality of the licensed buildings, and the city plan on quarter basis. The construction plan carried out by Henry Prost was explored in this section as well.

Keywords: İstanbul, Bahçelievler District, Population and Settlement, Urbanization, Urban Transformation.

ÖNSÖZ

İstanbul'daki yerleşmeler üzerine pek çok araştırma yapılmasına rağmen Bahçelievler, nispeten yeni bir ilçe olduğu için bugüne kadar akademik düzeyde ayrıntılı bir çalışmaya konu olmamıştır. Bu çalışmaya konu olarak Bahçelievler'i seçme sebebim kişisel merak ve ilgimin yanı sıra belirttiğim gibi konunun çalışmaya müsait olmasıdır.

Tez sürecine çalışma sahasının doğal özelliklerinden başlayarak beşerî coğrafyanın alt dalları olan; ilçenin tarihi, yerleşme özellikleri, nüfus ve ekonomik faaliyetler üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Bu araştırmaları yaparken literatür çalışmalarının yanı sıra çeşitli kurum ve kuruluşlardan aldığım veriler tarafımca tablo, şekil, grafik ve haritalara aktarılmış ve ortaya çıkan bulgular coğrafi bakışla değerlendirilmiştir.

Lisans dönemimden itibaren beni yetiştiren, fikirler veren ve emeğini hiç esirgemeyen hocamın bu çalışmaya katkısı çok fazladır. Bu nedenle tezin her aşamasındaki zor süreçte danışmanlığımı yapan, destekleyen ve motive kaynağım olan çok değerli hocam Prof. Dr. Mesut Doğan'a müteşekkirim.

Bu çalışmada bana yol gösteren ve her zaman destek veren hocam Dr. Güven Şahin'e teşekkürlerimi sunarım.

Yine beni her zaman destekleyen kıymetli hocalarım Prof. Dr. Özlem Sertkaya'ya ve Coğrafi Bilgi Sistemleri konusunda bilgi ve desteğini esirgemeyen Öğr. Gör. Fatih Adıgüzel'e, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kahraman'a ve Arş. Gör. Merve Zayım'a teşekkür ederim.

Çalışmamın yerleşme tarihi bölümünde yardımcı olan usta gazeteci Bayram Kırtaş'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca Bahçelievler Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü çalışanlarından Bahar Yüceur'a, kent plancısı Alper Nevruz'a, İstanbul Ticaret Odası'ndan Kerem İlker Şenay ve Etem Topgül'e, İstanbul Sanayi Odası'ndan Cemal Berk Önüç'e ve TÜİK İstanbul İl Müdürlüğü çalışanlarına katkıları ve yardımları için teşekkür ederim.

Çalışmamdaki yardım ve katkıları için Mimar Ali Hacıhaliloğlu'na, coğrafya öğretmenim Necati Çetin'e, arkadaşlarım Mustafa Kağan Özbilge'ye, Özge Pelin Nazlı'ya, Mila Akdeniz'e ve Asena Çetinkaya'ya çok teşekkür ederim.

Çalışmama gösterdikleri ilgi ve yönlendirmeleri için Bahçelievler İlçesi Kaymakamı sayın İlker Arıkan'a ve Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanı sayın Zeki Bakır'a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak hayatımın her alanında ilgi ve desteğini esirgemeyen ve yanımda olan annem Birgül Şimşek ve babam Tevrat Şimşek'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bu araştırmanın gelecekte yapılacak çalışmalara ve okuyuculara faydalı olmasını umut ederim.

Mesut Şimşek

İstanbul, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ ii

ABSTRACT iii

ÖNSÖZ iv

İÇİNDEKİLER vi

TABLOLAR LİSTESİ viii

HARİTALAR LİSTESİ x

ŞEKİLLER LİSTESİ xi

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ xii

KISALTMALAR LİSTESİ xv

Giriş ..... - 1 -

BİRİNCİ BÖLÜM

BAHÇELİEVLER'İN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1 Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler ..... - 4 -

1.2 İklim Özellikleri ..... - 12 -

1.2.1 Yağış ve Sıcaklık ..... - 12 -

1.2.2 Açık ve Bulutlu Günler ..... - 15 -

1.2.3 Donlu Günler ..... - 18 -

1.2.4 Yağışlı Günler ve Yağış Türleri ..... - 19 -

1.2.5 Rüzgâr Yönü ve Hızı ..... - 23 -

1.3 Bitki Örtüsü ve Toprak Özellikleri ..... - 24 -

İKİNCİ BÖLÜM

BAHÇELİEVLER'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Osmanlı Dönemi Öncesi Bahçelievler ..... - 28 -

2.2 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Bahçelievler ..... - 30 -

2.3 Cumhuriyet Döneminde Bahçelievler ..... - 43 -

2.4 Bahçelievler İlçesi'nde Arazi Kullanımındaki Değişim..... - 54 -

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAHÇELİEVLER'İN İKTİSADİ ÖZELLİKLERİ

3.1 Sanayi Fonksiyonu ..... - 59 -

3.2 Ticaret Fonksiyonu..... - 68 -

3.3 Ulaşım Fonksiyonu..... - 79 -

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAHÇELİEVLER'İN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

4.1 Bahçelievler İlçesi'nin Gelişimi ..... - 89 -

4.2 Nüfus Yoğunluğu ..... - 97 -

4.3 Doğum ve Ölüm İstatistikleri ..... - 108 -

4.4 Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu..... - 112 -

4.5 Nüfusun Göç Hareketi..... - 119 -

4.6 Nüfusun Eğitim Düzeyi..... - 124 -

BEŞİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME VE KENTSEL DÖNÜŞÜM HAREKETLERİ

5.1 Kentleşme Süreci..... - 128 -

5.2 Kent Planı ..... - 143 -

5.3 Kentsel Dönüşüm Hareketleri ..... - 200 -

SONUÇ ve ÖNERİLER..... - 211 -

KAYNAKÇA ..... - 215 -

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Toplam Yağış (mm) (1980-2019 Eylül)..... - 13 -
Tablo 2: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklıklar, (1980 Ocak-2019 Eylül)..... - 13 -
Tablo 3: Bahçelievler İlçesi'nde Açık Gün Sayısı (1980-2007)..... - 15 -
Tablo 4: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Bulutluluk (1980-2006)...- 16 -
Tablo 5: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kapalı Günlerin Sayısı (1980-2006)- 17 -
Tablo 6: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Donlu Gün Sayısı (1980 Ocak-2019 Eylül)..... - 18 -
Tablo 7: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Yağışlı Gün Sayısı (1980 Ocak–2019 Eylül)..... - 19 -
Tablo 8: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Yağışlı Gün Sayısı (1980 Ocak–2016 Şubat) ..... - 20 -
Tablo 9: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Örtülü Günler (1980 Ocak-2016 Şubat) ..... - 21 -
Tablo 10: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Dolu Yağan Gün Sayısı (1980 Ocak-2019 Şubat) ..... - 22 -
Tablo 11: Bahçelievler İlçesi'nde Ortalama Rüzgâr Hızı (m/s), (1980-2019) ..... - 24 -
Tablo 12: 1990-2018 Arazi Kullanımı ..... - 56 -
Tablo 13: Bahçelievler İlçesi'ndeki, İstanbul Sanayi Odası'na Kayıtlı Kuruluşların Meslek Grupları (2020)..... - 65 -
Tablo 14: Bahçelievler İlçesi'nde İstanbul Sanayi Odası'na Kayıt Olan Kuruluşların Meslek Grupları (Ocak 2018-Ocak 2020) ..... - 66 -
Tablo 15: Araştırma Sahasında İstanbul Ticaret Odası'na Kayıtlı Firmaların Meslek Grupları (2020)..... - 72 -
Tablo 16: Bahçelievler İlçesi'ndeki İş Yeri Sayısı, TÜİK (2020)..... - 74 -
Tablo 17: Bahçelievler İlçesi'nde, Mahalle Düzeyinde İş Yeri Sayısı, TÜİK (2020)..- 75 -
Tablo 18: 1935-2019 Nüfus Sayımları..... - 90 -
Tablo 19: Araştırma Sahasında Cinsiyete Göre Nüfus Miktarı (2020)..... - 94 -
Tablo 20: Bakırköy'den Ayrılan İlçelerin Nüfus Artış Hızı, TÜİK (2020)..... - 96 -
Tablo 21: Bahçelievler İlçesi'nin Mahallelerinde 1 Km^2'ye Denk Gelen Kişi Sayısı (2019)..... - 107 -
Tablo 22: İstanbul İli ve Bahçelievler İlçesi'nde Doğum Sayıları, TÜİK, (2020)- 109 -
Tablo 23: İstanbul İli ve Bahçelievler İlçesi'nde Ölüm Sayıları, TÜİK (2020). - 110 -
Tablo 24: İstanbul ve Bahçelievler İlçesi'nin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Miktarı (2019)..... - 116 -
Tablo 25: 2016 Mahalle Ölçeğinde Medyan Yaş ve Yaş Bağımlılık Oranı Bilgileri (İBB, 2019) ..... - 118 -
Tablo 26: Bahçelievler İlçesi'nin En Fazla Göç Aldığı ve Verdiği İlk 10 İl (2019) ....- 121 -
Tablo 27: İstanbul ve Bahçelievler İlçesi'ndeki Yabancı Uyruklular ve Oranları (2018)..... - 122 -

Tablo 28: Bahçelievler İlçesi'nde Cinsiyete Göre Okuryazarlık Durumu (2020)- 125 -
Tablo 29: Bahçelievler İlçesi'nde Mahalle Ölçeğinde Eğitim Düzeyleri (2018)- 126 -
Tablo 30: Bahçelievler İlçesi'nde Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016)..... - 127 -
Tablo 31: Bahçelievler İlçesi'ndeki Konut ve İşyeri Sayısı, TÜİK (2020)..... - 146 -
Tablo 32: Bahçelievler İlçesi'nde Mahalle Düzeyinde Konut Sayısı, TÜİK (2020)....- 148 -
Tablo 33: Kocasinan Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019) .. - 151 -
Tablo 34: Cumhuriyet Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 154 -
Tablo 35: Soğanlı Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019) - 156 -
Tablo 36: Siyavuşpaşa Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 160 -
Tablo 37: Şirinevler Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019) ..... - 163 -
Tablo 38: Yenibosna Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 168 -
Tablo 39: Çobançeşme Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 176 -
Tablo 40: Fevziçakmak Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 179 -
Tablo 41: Zafer Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)....- 181 -
Tablo 42: Hürriyet Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019) ..... - 183 -
Tablo 43: Bahçelievler Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)..... - 185 -
Tablo 44: Bahçelievler İlçesi'ndeki Parsellerin Yapılaşma Durumu, Bahçelievler Belediyesi (2020)..... - 203 -
Tablo 45: Bahçelievler İlçesi'ndeki Yapılaşma Durumu, Bahçelievler Belediyesi, (2020)..... - 203 -

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Bahçelievler İlçesi'nin Lokasyon Haritası..... - 3 -
Harita 2: Bahçelievler İlçesi'nin Jeoloji Haritası ..... - 4 -
Harita 3: Bahçelievler İlçesi'nin Topografya Haritası ..... - 7 -
Harita 4: İstanbul Avrupa Yakası ve Bahçelievler İlçesi'nin Yükselti Haritası.... - 9 -
Harita 5: Bahçelievler İlçesi'nin Yükselti ve İzohips Haritası..... - 11 -
Harita 6: Araştırma Sahası ve Çevresi (1897)..... - 37 -
Harita 7: Araştırma Sahasının Sınırları (1950–1968–1972 ve 1992)..... - 49 -
Harita 8: Bahçelievler İlçesi'nin Arazi Kullanım Haritası (1992-2018)..... - 55 -
Harita 9: Çalışma Sahasındaki Fabrika ve İmalathanelerin Dağılışı..... - 60 -
Harita 10: Bahçelievler İlçesi'nde Ticari Yapıların Dağılışı ..... - 69 -
Harita 11: Bahçelievler İlçesi Ulaşım Haritası..... - 81 -
Harita 12: İstanbul'da Noktasal Nüfus Yoğunluğu..... - 98 -
Harita 13: Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı.- 103 -
Harita 14: Bahçelievler İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu Analiz Haritası, 2020..... - 106 -
Harita 15: Bahçelievler İlçesi'nde Yaşayanların Nüfus Kaydının Olduğu İller, 2019 (üstte) Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusa Kayıtlı Olanların İkamet Ettiği İller, 2019 (alt) ..... - 120 -
Harita 16: Bahçelievler İlçesi'nin 1970 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020) ..... - 132 -
Harita 17: Bahçelievler İlçesi'nin 1982 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020) ..... - 135 -
Harita 18: Bahçelievler İlçesi'nin 2006 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020) ..... - 138 -
Harita 19: Bahçelievler İlçesi'nin 2018 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020) ..... - 141 -
Harita 20: Bahçelievler Kent Planı, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim) ..... - 144 -
Harita 21: Bahçelievler İlçesi'ndeki Mesken Alanları, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 145 -
Harita 22: Kocasinan Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 150 -
Harita 23: Cumhuriyet Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 154 -
Harita 24: Soğanlı Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 156 -
Harita 25: Siyavuşpaşa Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 159 -
Harita 26: Şirinevler Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 162 -
Harita 27: Yenibosna Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 167 -
Harita 28: Çobançeşme Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim) ..... - 175 -
Harita 29: Fevziçakmak Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 178 -
Harita 30: Zafer Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim) ..... - 180 -
Harita 31: Hürriyet Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim) ..... - 182 -
Harita 32: Bahçelievler Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)..... - 184 -
Harita 33: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 1970, İBB Arşivi..... - 188 -
Harita 34: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 1982, İBB Arşivi..... - 191 -
Harita 35: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 2006, İBB Arşivi..... - 196 -
Harita 36: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü, İBB..... - 199 -
Harita 37: Bahçelievler İlçesi'nde 2002 Sonrası Ruhsatlı Parseller ve Alüvyal Sahalar, Bahçelievler Belediyesi 2020..... - 201 -

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bahçelievler İlçesi'nde Sıcaklık ve Yağış Değerleri (1980 Ocak – 2019 Eylül) ..... - 12 -
Şekil 2: Bahçelievler İlçesi'nde Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2007)- 15 -
Şekil 3: Bahçelievler İlçesi'nde Bulutluluğun Aylık Dağılışı (1980-2006)..... - 16 -
Şekil 4: Bahçelievler İlçesi'nde Bulutla Kapalı Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006) - 17 -
Şekil 5: Bahçelievler İlçesi'nde Donlu Gün Sayısının Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2019 Eylül)..... - 18 -
Şekil 6: Bahçelievler İlçesi'nde Yağışlı Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980 Ocak–2019 Eylül)..... - 19 -
Şekil 7: Bahçelievler İlçesi'nde Aylara Göre Kar Yağışlı Günler (1980 Ocak–2016 Şubat) ..... - 20 -
Şekil 8: Bahçelievler İlçesi'nde Kar Örtülü Günlerin Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2016 Şubat) ..... - 21 -
Şekil 9: Bahçelievler İlçesi'nde Dolu Yağan Günlerin Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2019 Şubat) ..... - 22 -
Şekil 10: Bahçelievler İlçesi'nde Hâkim Rüzgâr Yönü (1980–2019)..... - 23 -
Şekil 11: Araştırma Sahasının İdari Durumu ..... - 53 -
Şekil 12: Bahçelievler İlçesi'nde Firma Sayısının 10'dan Fazla Olduğu Meslek Grupları (İSO, 2020). ..... - 67 -
Şekil 13: Bahçelievler İlçesi'nde Firma Sayısının 300'den Fazla Olduğu Meslek Grupları (İstanbul Ticaret Odası, 2020) ..... - 73 -
Şekil 14: Bahçelievler İlçesi'nin Nüfus Miktarı, TÜİK (2020)..... - 95 -
Şekil 15: Bahçelievler İlçesi'nin İstanbul İçinde Kapladığı Alan ..... - 99 -
Şekil 16: İstanbul'da Nüfusu 500.000'den Fazla Olan İlçelerin Yüzölçümü (km^2), (2019) ..... - 100 -
Şekil 17: İstanbul'da Nüfus Miktarı 500.000'den Fazla Olan İlçelerde 1 Km^2'ye Düşen Kişi Sayısı (2019)..... - 101 -
Şekil 18: Bahçelievler İlçesi'ndeki Mahallelerin Nüfus Miktarı (2020) ..... - 104 -
Şekil 19: Bahçelievler İlçesi Kaba doğum ve Ölüm Hızı, TÜİK (2020)..... - 111 -
Şekil 20: Bahçelievler İlçesi Nüfus Piramidi, TÜİK (2020) ..... - 112 -
Şekil 21: Bahçelievler İlçesi 2000 Yılı Nüfus Piramidi ..... - 114 -
Şekil 22: 2000 ve 2019 Yılı Yaş Gruplarının Nüfus Miktarı Değişimi, TÜİK (2020) - 115 -
Şekil 23: Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyi, TÜİK (2020)..... - 124 -

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Siyavuşpaşa Köşkü'nde Kullanılan Denizel Fosil İhtiva Eden Yapı Malzemesi Detayı..... - 6 -
Fotoğraf 2: Kocasinan Mahallesi'nde 215 Yaşındaki Anıt Ağaç: Sakız Ağacı (Pistacia atlantica)..... - 25 -
Fotoğraf 3: Doğal Bitki Örtüsünün E-5 Karayolu'nun Güneyindeki Kısmı ve Bahçelievler (üstte), 2020 ..... - 26 -
Fotoğraf 4: E-5 Karayolu'nun Güneyinde, Doğal Bitki Örtüsü..... - 26 -
Fotoğraf 5: Siyavuşpaşa Köşkü, Şirinevler Mahallesi, 2020..... - 31 -
Fotoğraf 6: Nicholas V. Artamonoff Arşivinden, Siyavuşpaşa Köşkü, 1930'lu Yıllar- 32 -
Fotoğraf 7: Yenibosna Doğu Sanayi İlkokulu Altındaki Kalıntılar..... - 34 -
Fotoğraf 8: Colmar Freiherr von der Goltz'un Haritasında Araştırma Sahası ve Çevresi ..... - 36 -
Fotoğraf 9: Bahçesinde Kuyu Olan Eski Evlerden Bir Örnek (Bahçelievler Mahallesi, Kültür Sokak)..... - 39 -
Fotoğraf 10: Ayamama Deresi, 2020..... - 41 -
Fotoğraf 11: Tavukçu Deresi'nin (Siyavuşpaşa Deresi) 1953'teki Durumu. (Bayram Kırtaş Arşivi)..... - 42 -
Fotoğraf 12: Yağış Döneminde Tavukçu Deresi, 2020 ..... - 42 -
Fotoğraf 13: Haznedar Çiftliği'nin 1950'lerdeki Durumu (Bayram Kırtaş Arşivi)- 43 -
Fotoğraf 14: 1970'lerde Siyavuşpaşa'nın Genel Görünümü (Bayram Kırtaş Arşivi) .- 44 -
Fotoğraf 15: Soğanlı Su Deposu Yeri, 1970 (Bayram Kırtaş Arşivi)..... - 45 -
Fotoğraf 16: Bahçelievler Mahallesi'nin İlk Yılları..... - 46 -
Fotoğraf 17: Haznedar Çiftliği'nin 1950'lerin Başındaki Genel Durumundan Bir Detay ..... - 52 -
Fotoğraf 18: Siyavuşpaşa Çeşmesi'nin Günümüzdeki Durumu..... - 57 -
Fotoğraf 19: Bahçelievler'in İlçe Olması Kararı (Madde 4)..... - 58 -
Fotoğraf 20: Ömür Yoğurt Fabrikası (Anonim) ..... - 62 -
Fotoğraf 21: Eski Meşrubat Fabrikası'nın Yerinde Kurulan Konut Alanı, Has Delta İncirli Projesi İnşaatı, 2020 ..... - 62 -
Fotoğraf 22: Pe-Re-Ja Kolonya Fabrikası (Anonim)..... - 63 -
Fotoğraf 23: Efes Pilsen Kompleksi, 2020 ..... - 63 -
Fotoğraf 24: (Basın Ekspres Yolu) Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'ndan Kuyumcukent, 2020 ..... - 65 -
Fotoğraf 25: Ömür Restoran (Anonim) ..... - 76 -
Fotoğraf 26: Ömür Plaza AVM, 2020 ..... - 77 -
Fotoğraf 27: Soldan İtibaren Sırasıyla, Erkan Avcı Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Metroport AVM, Altınbaş Medicalpark Üniversite Hastanesi ve Bahçelievler Metrobüs İstasyonu'nun Görüntüsü, 2020..... - 78 -
Fotoğraf 28: Çobançeşme Köprüsü ..... - 79 -
Fotoğraf 29: Yenibosna-Küçükçekmece Sınırı, Aymama Deresi (sağda) ve Basın Ekspres Yolu, 2020 ..... - 82 -
Fotoğraf 30: E-5 Karayolu (Bahçelievler Metrobüs Durağı)..... - 84 -
Fotoğraf 31: Haznedar Alt Geçidi ..... - 85 -

Fotoğraf 32: Eski Londra Asfalt Caddesi-Talatpaşa Caddesi'nde Viyadük ve Altgeçit ..... - 86 -
Fotoğraf 33: Vali Recep Yazıcıoğlu Alt Geçidi ..... - 86 -
Fotoğraf 34: Haznedar Geçidi Üzerinden Eski Londra Asfaltı Caddesi ..... - 87 -
Fotoğraf 35: Değirmenbahçe Caddesi ..... - 88 -
Fotoğraf 36: Yıldırım Beyazıt Caddesi, Kuleli Girişi (1966) (Bayram Kırtaş Arşivi) - 133 -
Fotoğraf 37: Yıldırım Beyazıt Caddesi, Kuleli Girişi, 2020 ..... - 134 -
Fotoğraf 38: Siyavuşpaşa Mahallesi, 2020 ..... - 134 -
Fotoğraf 39: Haznedar'dan Bahçelievler Mahallesi'nin Görünümü, 2020 (Necati Çetin Arşivi) Bağcılar Caddesi (sağda) Preveze Sokak (solda) ..... - 137 -
Fotoğraf 40: Şirinevler Meydanı (Eski Hayvan Pazarı), 1980 (Bayram Kırtaş Arşivi) ..... - 139 -
Fotoğraf 41: Şirinevler Meydanı'nın Günümüzdeki Hali, 2020..... - 140 -
Fotoğraf 42: Eski Edirne Yolu Caddesi, 2020 ..... - 142 -
Fotoğraf 43: Kocasinan Eski Köy Meydanı, Cami Sokak, 2020..... - 152 -
Fotoğraf 44: Kocasinan Mahallesi, Cami Sokak, 2020 ..... - 153 -
Fotoğraf 45: Kocasinan Mahalle Merkezine Bağlanan Köyiçi Caddesi, 2020.. - 153 -
Fotoğraf 46: Cumhuriyet Mahallesi, Kıbrıs Caddesi Zeminaltı Otopark İnşaatı, 2020 ..... - 155 -
Fotoğraf 47: Soğanlı Meydanı, 2020 ..... - 158 -
Fotoğraf 48: Soğanlı Mahallesi, Ferhat Sokak'tan Bir Görünüm, 2020 ..... - 158 -
Fotoğraf 49: Mustafa Kemal Paşa Caddesi, Siyavuşpaşa Mahallesi, 2020..... - 161 -
Fotoğraf 50: Bahçelievler Belediyesi, 2020 ..... - 164 -
Fotoğraf 51: Bahçelievler Hükümet Konağı (Kaymakamlık), 2020 ..... - 165 -
Fotoğraf 52: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Şirinevler Mahallesi, 2020 .... - 165 -
Fotoğraf 53: Şirinevler Meydanı'ndaki Dükkanlardan Bir Görünüm, 2020..... - 166 -
Fotoğraf 54: Şirinevler Meydanı, yürüyüş Yolu'nun İç Kısımları, 2020..... - 166 -
Fotoğraf 55: Arifağa Sokak'taki Yapılardan Bir Görünüm, Yenibosna 2020... - 170 -
Fotoğraf 56: Burhan Bey Sokak, Yenibosna 2020 ..... - 170 -
Fotoğraf 57: Arifağa Sokak, Yenibosna 2020 ..... - 171 -
Fotoğraf 58: Molla Hüseyin Sokak, Yenibosna 2020..... - 171 -
Fotoğraf 59: Semerci Sokak, Yenibosna 2020 ..... - 172 -
Fotoğraf 60: Yenibosna'daki İş Sahaları, Değirmenbahçe Caddesi, 2020..... - 172 -
Fotoğraf 61: Çobançeşme Köprüsü, Çobançeşme Kavşağı, 2020..... - 173 -
Fotoğraf 62: Çobançeşme'ye Adını Veren Çoban Çeşmesi, Yenibosna 2020.. - 174 -
Fotoğraf 63: Mithat Paşa Caddesi ve Çobançeşme Mezarlığı (solda), 2020..... - 177 -
Fotoğraf 64: Bahçelievler Belediyesi, Ek Hizmet Binası, Çobançeşme Mahallesi, 2020..... - 177 -
Fotoğraf 65: Kültür Sokak, Bahçelievler Mahallesi, 2020 (Ocak Ayı)..... - 189 -
Fotoğraf 66: Kültür Sokak, Fotoğraf 63'teki Konutların Değişimi (Sağda), 2020 (Haziran) ..... - 190 -
Fotoğraf 67: Kültür Sokak'tan Bir Görünüm, 2020 ..... - 190 -
Fotoğraf 68: Hüseyin Avni Başargan Sokak'taki Konutlardan Bir Görünüm, 2020...- 194 -
Fotoğraf 69: Bahçelievler Mahallesi, Hüseyin Avni Başargan Sokak, 2020 .... - 194 -

Fotoğraf 70: Bahçelievler Mahallesi, Deli Hüseyin Paşa Caddesi, Lale Sokak, 2020 - 195 -
Fotoğraf 71: Bahçelievler Mahallesi, Eski Londra Asfaltı Kenarındaki Kafeler (Yayla Mevkii), 2020 ..... - 195 -
Fotoğraf 72: Koza Evleri, 2020 ..... - 198 -
Fotoğraf 73: Siyavuşpaşa Mahallesi, Emek Caddesi, Narlı Sokak, 2020..... - 204 -
Fotoğraf 74: E-5 Karayolu Kenarında, Eski Pe-Re-Ja Fabrikasının Olduğu Yer 2020 ..... - 206 -
Fotoğraf 75: Koza Evleri Yakınlarında Yenilenmekte Olan Yapı, 2020 ..... - 206 -
Fotoğraf 76: M3 Kirazlı–Bakırköy İDO Metro Hattı, Haznedar İstasyonu İnşaatı, 2020..... - 207 -
Fotoğraf 77: Nef Bahçelievler Konut Projesi'nden Önce Alanda Bulunan AVM- 207 -
Fotoğraf 78: Bahçelievler Mahallesi, Eski Real AVM alanında Nef Bahçelievler Projesi İnşaatı, 2020 ..... - 208 -
Fotoğraf 79: Yapı İnşaatına Karıştırılan Denizel Materyallerden Bir Örnek .... - 209 -
Fotoğraf 80: Şirinevler Meydan Düzenleme Projesi (Askıda), 2020 ..... - 210 -

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS : Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

a.e. : aynı eser

AVM : Alışveriş Merkezi

BGB : Batı-güneybatı

BKB : Batı-kuzeybatı

bs. : baskı

C. : Cilt

Ed. : Editör/Editörler

DGD : Doğu-güneydoğu

DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü

DKD : Doğu-kuzeydoğu

GGB : Güney-güneybatı

GGD : Güney-güneydoğu

İDO : İstanbul Deniz Otobüsü

İSO : İstanbul Sanayi Odası

İTO : İstanbul Ticaret Odası

KKB : Kuzey-kuzeybatı

KKD : Kuzey-kuzeydoğu

MGM : Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Mrk. : Merkez

M.S. : Milattan Sonra

s. : sayfa

T.C. **:** Türkiye Cumhuriyeti

T.E.M. **:** Trans-European Motorways

TÜİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu

t.y. **:** tarih yok

v.b. **:** ve benzeri

Vol. **:** Volume

Giriş

Bahçelievler İlçesi, Marmara Bölgesi, Çatalca Platosu, İstanbul'un Avrupa yakasında yer alır. Güneyinde, geçmişte idari anlamda bir parçası olduğu Bakırköy, batısında Küçükçekmece, kuzeyinde Bağcılar, kuzeydoğusunda da Güngören ilçeleri bulunur. İlçe 16,61 km^{2}'lik yüzölçümüyle İstanbul'un il sınırlarının kapladığı alanında %4,7'lik bir paya sahiptir. Enlem değerleri 40°- 41° aralığındayken boylam değeri 28°'dir. İstanbul'un etki alanında kalan şehirlerden biri olan Bahçelievler İlçesi, her türlü ihtiyacını karşılayabilecek ulaşım güzergahlarına entegre olmuştur. Bahçelievler geçmişte Bakırköy'e ait kırsal bir yerleşmeyken özellikle sanayi faaliyetlerine bağlı olarak kentleşmiş, günümüzdeki şehirsel karakterine bürünmüştür. Bahçelievler'in bu dönüşümü, doğrudan İstanbul'daki hızlı şehirleşme ve kentleşmeye bağlıdır. İstanbul'da 1950'li yıllarda başlayan şiddetli şehirleşme, şehrin etki alanında bulunan diğer yerleşimlerin de hızla nüfus çekmesine sebep olmuştur.

Bahçelievler İlçesi'nin İstanbul içerisinde bulunduğu konum da çok önemlidir. Tarihi yarımadaya yaklaşık 10 km uzaklıkta bulunan ilçe, Eski Atatürk Havalimanı'na en yakın noktasından 1,4 km uzaklıktadır. Bahçelievler'in entegre ulaşım sistemleri, oldukça önem arz eder. İstanbul'un Avrupa ile bağlantısını sağlayan E-5 Karayolu güneyde ilçe sınırını oluştururken, batısında sanayi ve ticaret odaklı yapıların yoğunlaştığı Yenibosna Mahallesi sınırları içinden geçen Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı yolu ile 2019 yılı Nisan ayına kadar aktif olan Eski Atatürk Havalimanı'na bağlanır. Bu bağlantı yolu aynı zamanda ilçeyi 4 km mesafe ile T.E.M otoyoluna ve 30 km ile de Kuzey Marmara Otoyolu ile yeni havalimanına bağlar (İstanbul Havalimanı).

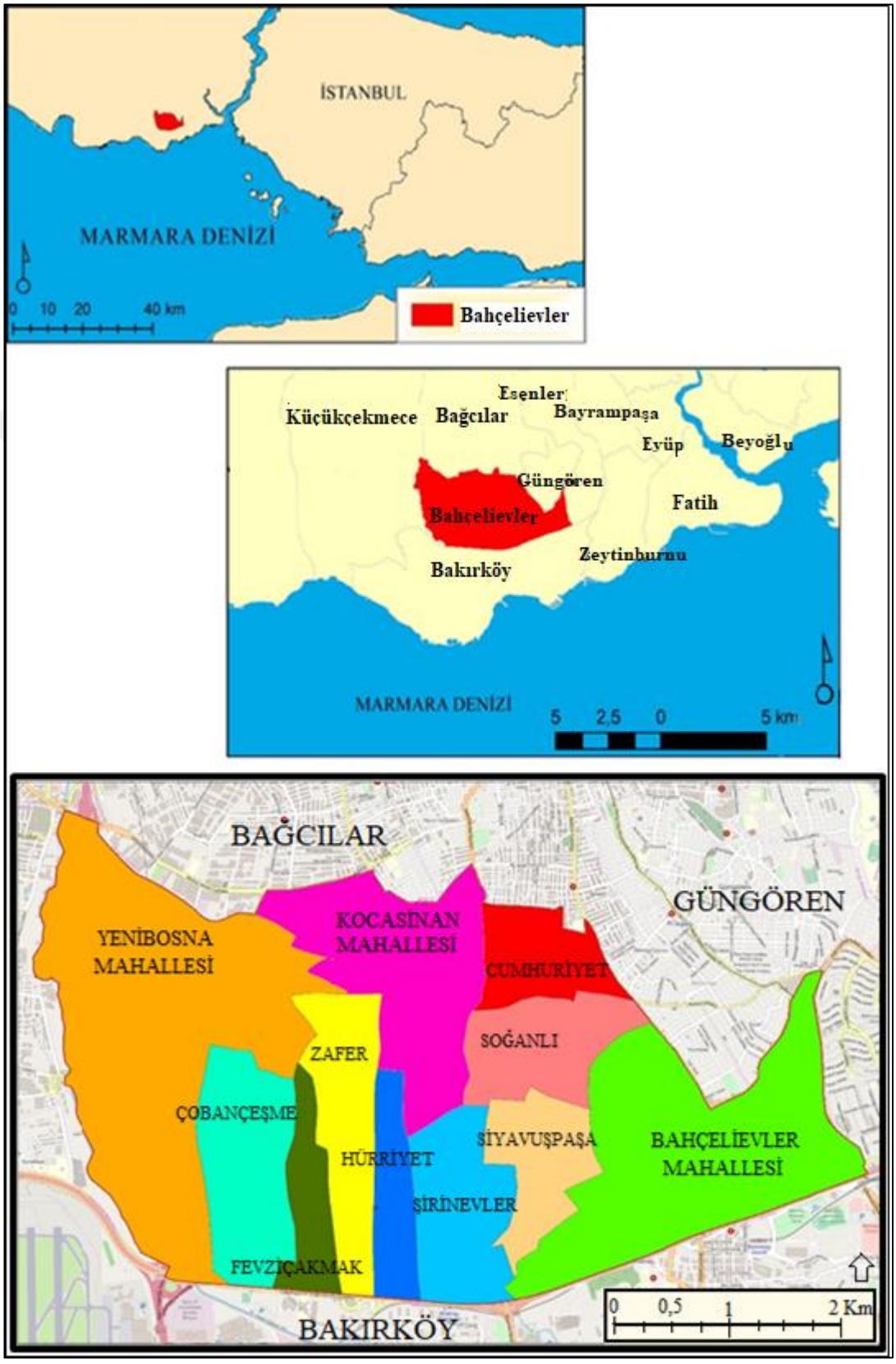
Günümüzden yaklaşık 30 yıl öncesine kadar, Bakırköy İlçesi'ne bağlı bir belde olan Bahçelievler'de, Kocasinan ve Yenibosna belde belediyeleri mevcuttu ve bu iki yerleşim, bundan önce de bu sınırlar içinde köy statüsündeydiler. Dışarıdan aldığı göçlerle büyüyen yerleşmeler zamanla Bakırköy İlçesi'nden ayrılmış, Bahçelievler Mahallesi ile birleşerek Bahçelievler İlçesi'ni oluşturmuşlardır. 1992 yılında ilçe olan Bahçelievler, komşusu olduğu ilçelerden sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda daha iyi durumdadır. Şehirleşmiş olan sahada kırsal bir yerleşime ait herhangi

bir birim bulunmamakla birlikte konut, ticari alan, sanayi bölgeleri ve çok farklı tesisler ilçede yer almaktadır.

Bahçelievler İlçesi'nin, fiziki özellikleri, tarihi, iktisadi özellikleri, nüfus yapısı ve şehirsel özelliklerinin incelenmesine bağlı olarak mekânın insan ile etkileşimini açıklamaktır. Bütün bu özelliklerin açıklanıp beşerî faaliyetlerle ilişkilendirilmesiyle Bahçelievler İlçesi'nin, İstanbul içindeki yerinin anlaşılmasına yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

1992 yılında ilçe olan Bahçelievler, nispeten yeni bir yerleşimdir. 1970'li yıllar da dahil olmak üzere geçmişinde, genellikle çiftlikler ve tarım arazileri bulunan, Makriköy'e bağlı olan Bahçelievler ile ilgili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar oldukça sınırlı olduğu için literatür çalışması çok kısıtlıdır.

İstanbul il yıllıkları incelenmiş, arşivler taranmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda toplanan veriler saha gözlemleri ve arazi çalışmalarıyla birlikte incelenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve Bahçelievler Belediyesi, İstanbul Sanayi Odası ve İstanbul Ticaret Odası'ndan elde edilen istatistikler, derlenmiş ve çalışmanın amacına uygun olarak, verilerden tablolar ve grafikler oluşturulmuş, haritalar yapılmıştır. Bu veriler ışığında ilçenin, İstanbul'daki konumu ve özellikleri ve geçmişten günümüze kadar yaşadığı değişimler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

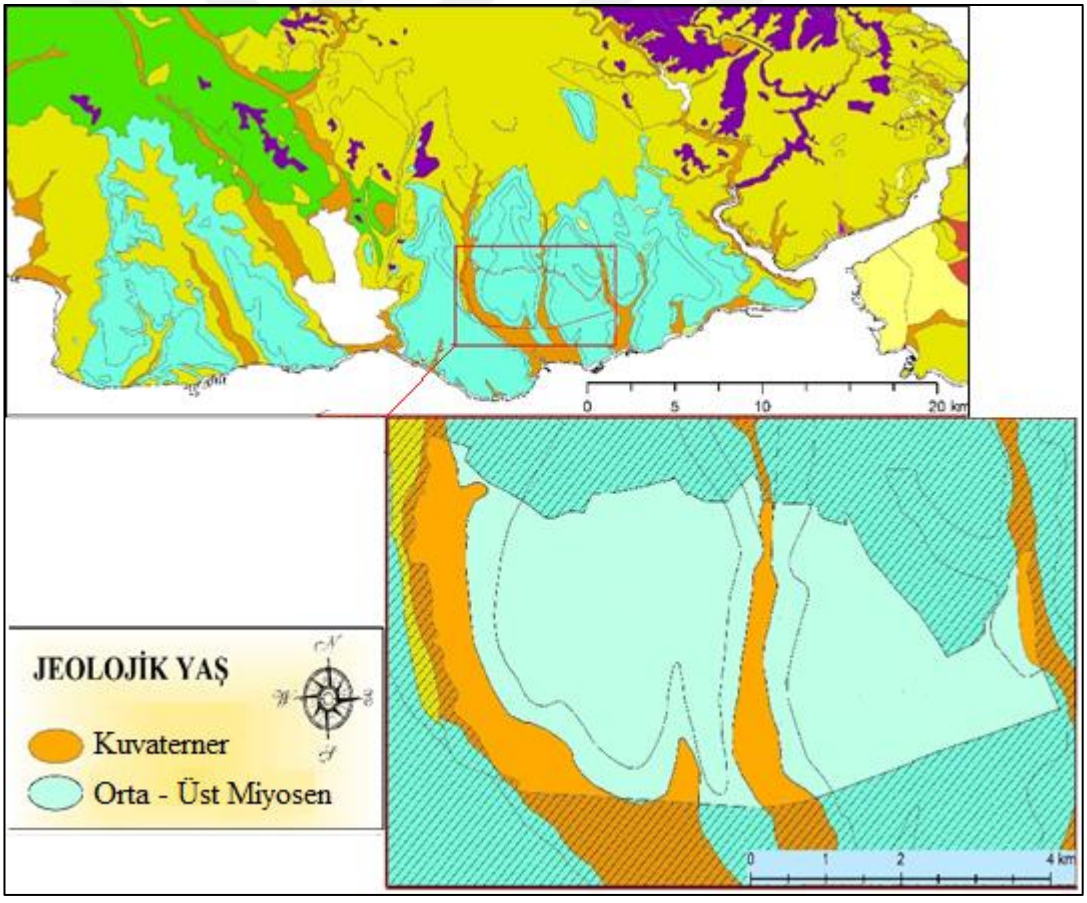

Harita 1: Bahçelievler İlçesi'nin Lokasyon Haritası

BİRİNCİ BÖLÜM
BAHÇELİEVLER'İN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1 Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Bahçelievler İlçesi'nin jeolojik yapısı, araştırmacılar tarafından Çekmece Formasyonu olarak adlandırılan Neojen çökellerden ibarettir (Özgül ve diğerleri, 2011: 39). Ayamama, Çırpıcı ve Tavukçu akarsularının eski yataklarına denk gelen sahalar, kuvaternerin Pleistosen ve Holosen dönemlerine ait alüvyal birimleri oluştururken, bu akarsular arasında kalan sahada Sarmat Denizi'nden arta kalan Orta ve Üst Miyosen yaşlı kırıntılı kayaçlar da bulunmaktadır.

Harita 2: Bahçelievler İlçesi'nin Jeoloji Haritası

Zemin yapısı, yapay dolgu dışında özellikle yüksek kesimlerde, çukurçeşme formasyonuna ait Bakırköy Kireçtaşı Formasyonu'ndan oluşurken, nispeten alçalan

kesimler Çukurçeşme ve Güngören formasyonlarının birbirine karıştığı, kireçtaşı, kumtaşı ve kiltaşlarından oluşan yapılardan, vadi tabanları ise alüvyal dolgudan oluşur. Bu sahadaki kayaçların kalınlığı, formasyonlara göre farklılık gösterir. Çukurçeşme Formasyonu, genellikle 10 milimetreden büyük taneler oluştururken, Güngören Formasyonu'nda 12–40 mm büyüklüğündeki tanelere, Bakırköy Formasyonu'nda 6–26 mm tanelere, alüvyal dolgularda ise 0–17 mm tanelere rastlanır (Taylan, 2001: 8).

Miyosen döneminden günümüze denizel fosiller barındıran kalkerler taş ocaklarında işlenip çeşitli tarihi yapılarda kullanılmışlardır. Burada görülen fosiller hakkında, Raymond Furon, 1952 tarihli "Bakırköy Arteziyen Kuyularını Besliyen Yeraltı Su Tabakası Hakkında Ön Etüt" adlı çalışmasında, şöyle bahsetmiştir:

> *"…Sarmatien katına mensup Macktra bulgaria ile Mactra caspiadan başka Bulgaristan'daki Pontien (Meotien) teşekkülâtında bulunduğu bilinen ve Küçükçekmecede'de mevcutiyetine rastlanan Mactra karaburgazica vardır.*"

Bu fosillerin izine Şirinevler Mahallesi'nde yer alan Milli Egemenlik Parkı'ndaki Siyavuşpaşa Köşkü'nde de rastlamak mümkün olup İstanbul'daki pek çok tarihi yapıda da kullanılmıştır.

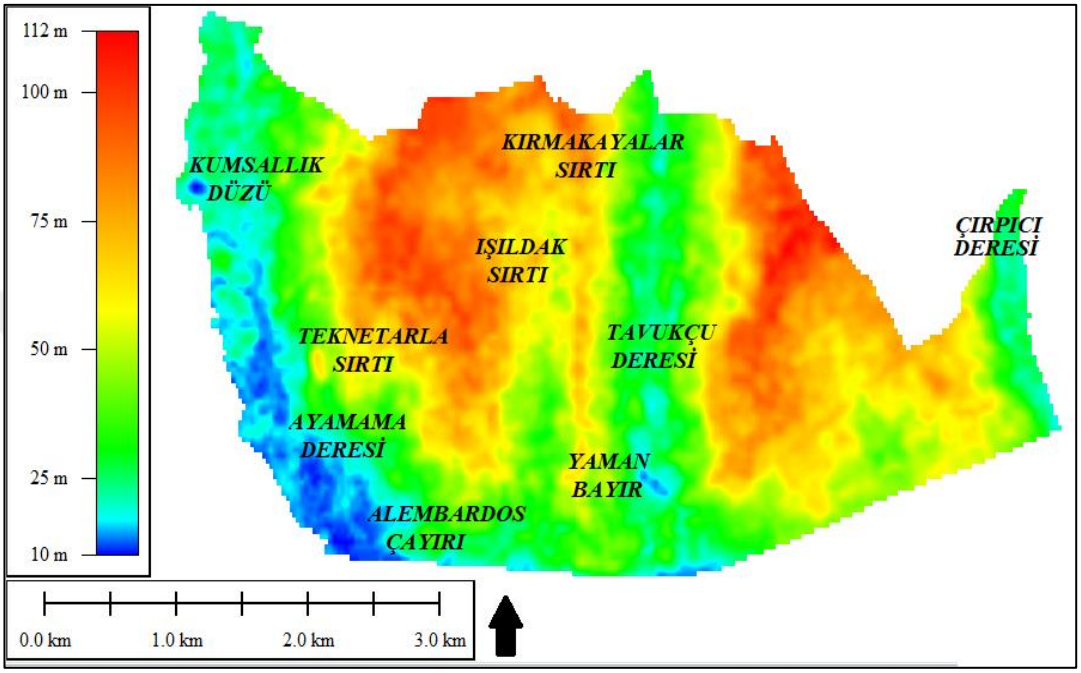

Fotoğraf 1: Siyavuşpaşa Köşkü'nde Kullanılan Denizel Fosil İhtiva Eden Yapı Malzemesi Detayı

İstanbul'un kuzeydeki ilçelerine göre Marmara fayına çok daha yakın olan Bahçelievler İlçesi tamamen 1.derecede deprem bölgesinde bulunmaktadır. Genç jeolojik yapısından dolayı da, İstanbul'un iç ve kuzey kesimlerindeki yaşlı zemine nispeten artçıl sismik dalgalar bölgeyi daha geç terkederler. Ayrıca 2017 yılında ilçedeki yaklaşık yirmi bin binanın, ¾'ünün yüksek risk taşıdığı medyadaki haberlere[1] konu olmuştur.[2] 24 Eylül 2019'da meydana gelen 5.8 büyüklüğündeki depremde de

[1] www.cnnturk.com
[2] Konuyla ilgili detaylı bilgi yerleşme bölümünde "Kentsel Dönüşüm" başlığı altında izah edilmiştir.

Bahçelievler Belediyesi tarafından pek çok hasarlı bina tespit edilmiş ve istimlak edilmesi kararı alınmıştır.

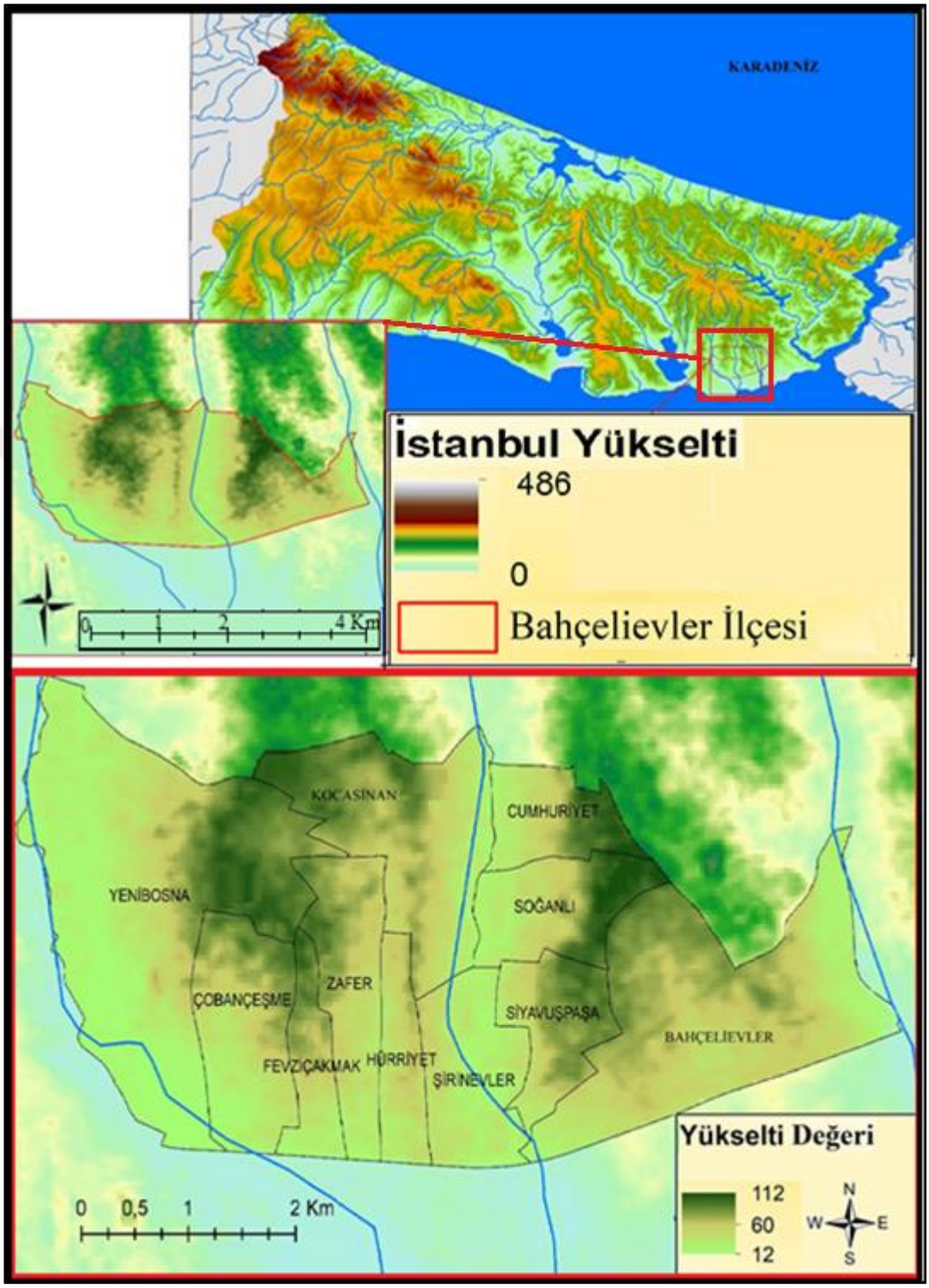
Coğrafi Mekân İsimlerini Aktaran: (Taylan, 2001: 4)

Harita 3: Bahçelievler İlçesi'nin Topografya Haritası

Harita 3'te görüldüğü gibi, sahadaki yerşekilleri büyük oranda sadelik gösterir. Sahanın doğusunda ve batısında bulunan kuzey–güney doğrultulu iki adet yüksek mevki, birer tepe olmaktan ziyade araştırma sahasının daha kuzeyindeki tepelerin alçalan sırtları halindedir ve buna paralel olarak güneye doğru alçalırlar. Saha, doğusundaki yüksek kütleyi komşu ilçelerle paylaşmakta, komşularına nispeten daha az bir kısmını kendi sınırları içinde barındırmaktadır. Bu sahada günümüzde Haznedar Mahallesi (Güngören) ve güneye doğru Bahçelievler Mahallesi ortaya çıkmıştır. Sahanın batısındaki sırtlar, her iki yönden de arazideki akarsuların tabanlarına kadar araştırma sahasının içinde yer alır. Yenibosna, Işıldak Sırtı'nın; Kocasinan, Kırmakayalar Sırtı'nın kuzeyinde birer köy yerleşimi olarak ortaya çıkmış, güneye doğru alçalan ve akarsular tarafından sulanan düzlüklerde, sebzeler ve bağlar

yetiştirmişlerdir. Sahanın ziraat için uygun olması mesken alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Ayrıca saha yaklaşık 4 adet akarsu tarafından drene edilmiştir ve buna bağlı aşınım izleri Harita 3'te görülmektedir. Ancak arazi tamamen şehirsel amaçlarla yapılandırıldığından dolayı ilk bakışta fark edilmemektedir. Bu akarsular günümüzde kurumuş, ıslah edilmiş, çoğu yerde üzeri kapatılarak caddelere dönüştürülmüştür. Sahanın doğu ve batı sınırları sırasıyla Ayamama ve Çırpıcı Deresi'ne tekabül etmiştir. Tavukçu Deresi ise sahanın neredeyse ortasında uzanan Işıldak Sırtı'nın batısında bir vadi oluşturmuştur. Harita 3'te Tavukçu Deresi'nin batısındaki sırtların aşınımında kuzey-güney doğrultulu Ayamama Deresi'nin kollarının drenajı etkili olmuştur. Önceleri zengin tarım arazilerini sulayan Ayamama, Çırpıcı ve Tavukçu dereleri sanayileşme ve kentleşme hareketleriyle birlikte şehirsel atıklarlar için kullanılmışlardır. Zamanla ıslah edilen bu akarsular yılın büyük bir bölümünde kurudurlar. Bu dere yatakları, yağışın olduğu dönemlerde Marmara Denizi'ne dökülürken aşırı veya şiddetli yağışlarda açıkta bulunduğu yerlerde taştığından çevredeki evlerin bodrum katlarını su basmaktadır. İstanbul'da yeraltı suyu potansiyeli, geçmişte sınırlı alanlarda kullanılabilir durumda olmuştur. Bu alanlardan biri olan Bahçelievler'de içme suyu amacıyla, artezyen kuyularından uzun süre yararlanılmıştır.

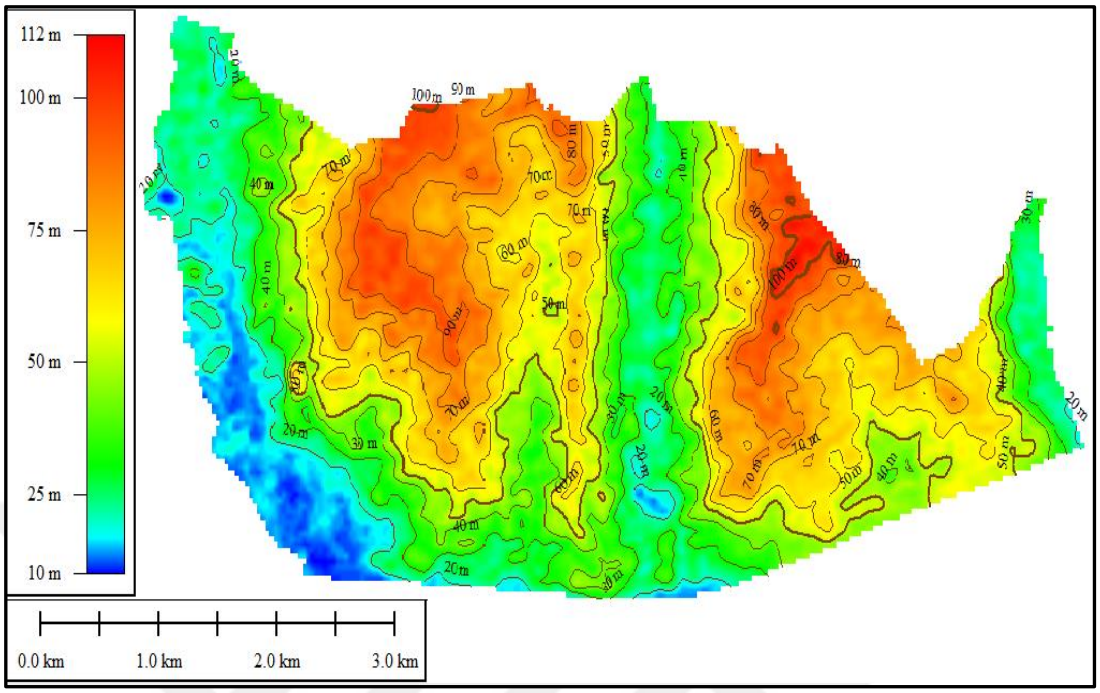
Harita 4: İstanbul Avrupa Yakası ve Bahçelievler İlçesi'nin Yükselti Haritası

Araştırma sahası, İstanbul peneplenlerinin güneye, Marmara Denizi'ne yaklaştığı kesimde yer alır. Ayamama, Çırpıcı ve Tavukçu derelerinin havzalarının bulunduğu vadiler, en alçak noktalara denk gelerek yıllar süren aşındırmanın etkisini gösterirler. Bu durum ilçenin güneybatısında, geçmişte Ayamama Deresi'nin sulamış olduğu alanlarda kendini daha fazla belli eder. Bu bölgede yükselti, deniz seviyesinden 10 metre yukarıda olup, ilçenin de en alçak kesmini oluştur ve Yenibosna Mahallesi sınırları içinde kalır. Haritada görüldüğü gibi deniz seviyesinden en yüksek nokta ise, 112 metre yüksekliğindedir. Sahanın kuzeybatı sınırlarındaki bu alan, Soğanlı Mahallesi sınırlarına denk gelir ve tepenin geri kalanını, Bağcılar Caddesi ile ayrılmış olduğu, Güngören İlçesi'ne bırakır.

Yükseltinin ve su kaynaklarının eski zamanlarda bu bölgeye sağladığı zirai avantajlar sebebiyle Türkiye'de sanayi hareketlerinin başladığı yıllara kadar, bu sahalarda yaygın olarak ekim biçim faaliyetleri görülmüştür. 0-50 metre aralığının, ziraat için oldukça uygun ve verimli bir aralık olduğu görüşü dikkate alınınca, yükseltisi pek fazla olmayan bu ilçede, oldukça verimli bir zirai geçmiş olduğu çıkartılabilir.

Yerleşme kavramı, toplumsal karakter, yeryüzü şekilleri ve diğer oluşumların etkisinde ortaya çıkmıştır (Bayartan, 2014: 14). Araştırma sahasındaki ilk yerleşim yerleri yüksekte, batıda kalan sırtların güney ve doğu taraflarına denk gelmiş, bunun dışındaki araziler tarımsal amaçlarla kullanılmış ve münferit çiftlikler barındırmıştır. Günümüzde de sanayi ve mesken alanlarının işgal ettiği bu araziler, yeryüzü şekilleri bakımından yerleşmeye oldukça müsaittir. Aynı zamanda sahanın güneydoğusunda, bölgede çok uzun süre faaliyet göstermiş taş ocakları bulunurdu ve bu ocaklardan elde edilen kireç taşları, İstanbul'daki pek çok tarihi yapının, bilhassa surların yapımında ve onarımında uzun süre kullanılmıştır (Bahçelievler Belediyesi, 2011: 25).

Günümüzde ilçe tamamen kentsel dokuda olup, mesire alanları dışında tamamen yapay bir yerleşim halini almıştır. Sahanın güneyine doğru, yükseltinin azaldığı ve nispeten düzleştiği yerden ise E-5 Karayolu geçmektedir.

Harita 5: Bahçelievler İlçesi'nin Yükselti ve İzohips Haritası

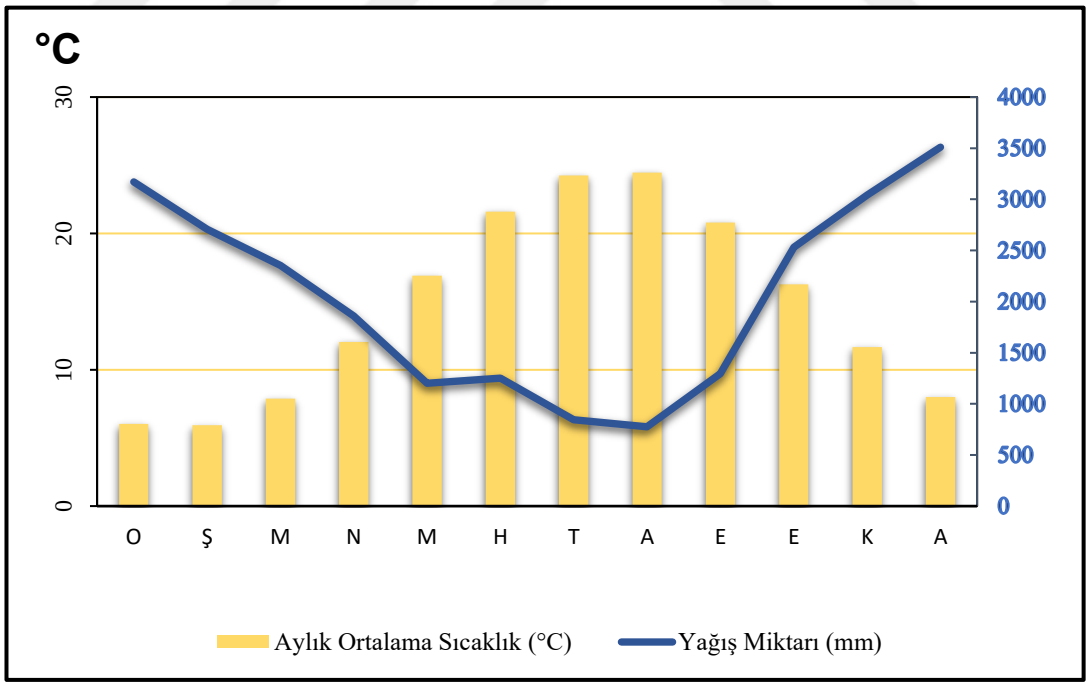
Harita 5'te görüldüğü gibi yükseltinin fazla olmamasının yanında araştırma sahasındaki eğim de yerleşme için bir engel teşkil etmemektedir. İlk yerleşim nüveleri sahanın kuzeyindeki yüksek bölgelerde olmuş olsa da sahanın yoğun olarak nüfuslandığı dönemde, sırtlardan vadilere doğru meskenler artmaya başlamıştır. Tavukçu Deresi'nin geçtiği vadiden yüksek kesimlere doğru Cumhuriyet, Soğanlı, Siyavuşpaşa mahalleleri bulunurken güneybatıdaki nispeten alçak kesimde Bahçelievler Mahallesi var olmaktadır (Harita 4). Sahanın batı kesiminde eğimin en fazla olduğu alanlar olan Çobançeşme ve Yenibosna mahalleleri arasında Ayamama Deresi'ne bir kol oluşturan akarsuların geçtiği güzergahlarda görülen %20º-25°'lik açılardaki alanlar dikkat çekmektedir. Güneybatıdaki alçak kesimlerde de Çobançeşme, Fevziçakmak, Hürriyet ve Zafer mahalleleri sıralanmıştır.

1.2 İklim Özellikleri

İstanbul'un güneyinde, Marmara Denizi'nin yakınlarında yer alan ilçede Karadeniz ve Akdeniz iklim tipinin etkisini görülse de daha ziyade Akdeniz iklimi görülür. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden elde edilen 39 yıllık ölçümlere göre ortalama yağış ve sıcaklık grafiğine bakıldığında ilçede sıcak ve yağışsız yaz aylarını soğuk ve yağışlı kış ayları takip etmektedir.

1.2.1 Yağış ve Sıcaklık

Şekil 1'de görüldüğü gibi yağışların eylülden itibaren gösterdiği düzenli artış, aralık ayına kadar istikrarla devam ederken sıcaklıklar da buna paralel olarak düşmeye başlar. Yağışta görülen bu artış, ocak ayıyla birlikte kesilir ve yağış değerleri düşerken; sıcaklıkların en yüksek olduğu temmuz ve ağustos en az yağış alan aylardır. İlkbaharda yağışlar iyice azalırken sıcaklıkların ise arttığı görülür. Yağışın büyük bir kısmı kış aylarında görülmektedir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 1: Bahçelievler İlçesi'nde Sıcaklık ve Yağış Değerleri (1980 Ocak – 2019 Eylül)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Yağış Miktarı (mm)	79,2	67,7	58,8	46,4	30,1	31,3	21,1	19,4	32,4	65,0	78,0	90,0	613,5

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 1: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Toplam Yağış (mm) (1980-2019 Eylül)

Tablo 1'e göre çalışma sahasında en fazla yağış aralık ayında görülürken en az yağış ise ağustos ayında gözlemlenmektedir. Yağış miktarı, yaz aylarında düşüktür ancak ekim ayı ve sonrasında giderek artar. Kasım, aralık, ocak ve şubat ayında görülen toplam ortalama yağış miktarı 314,9 mm'dir. Yani yıllık ortalama yağış miktarının yarısı belirtilen dört ayda yağmaktadır. Yağış miktarı, 90,01 mm olduğu aralık ayından sonra giderek azalmaya başlar. Sıcaklığın arttığı yaz aylarından temmuz ve ağustos ayında yağış miktarının en düşük seviyede olması Şekil 1'de de açıkça görülmektedir. Yıllık ortalama 613,5 mm yağışın görüldüğü ilçede, yağışlar şehirsel yaşamı aksatacak düzeyde olmayıp yerleşme için sorun teşkil etmez, aksine klimatik konforuyla yerleşimin uygun olması gibi avantajlar sağlamaktadır. Yağışın oldukça şiddetli olduğu dönemlerde, Soğanlı ve Cumhuriyet mahallelerinde, Tavukçu Deresi'nin ıslah çalışmaları sonucunda açık bırakıldığı yerlerde derenin taşması sonucunda, civardaki konutların bodrum katlarına su bastığı görülmektedir. Ayamama Deresi'nin vadi tabanındaki eski yatağına kurulan Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'nda da sel olayları görülmektedir.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sıcaklık (°C)	6,0	5,9	7,9	12,0	16,9	21,6	24,2	24,5	20,8	16,3	11,7	8,0	14,6
En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,8	9,8	11,7	15,6	19,4	24,4	26,7	27,4	23,8	19,4	15,4	10,5	
En Düşük Sıcaklık (°C)	3,5	1,2	3,6	8,9	14,1	19,5	21,7	21,4	18,2	14	7,5	4,6	

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 2: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklıklar, (1980 Ocak-2019 Eylül)

Tablo 2'de belirtilen verilere göre Bahçelievler İlçesi'nde görülen ortalama sıcaklık 14,6°C'dir. Tablo 2'ye göre kasım ve nisan ayı arasında ilçedeki sıcaklıklar ortalamanın üzerinde görülmektedir. Mart ayıyla beraber görülen ısınma, güneş ışınlarının kuzey yarımküreye giderek daha dik gelmesinin bir sonucudur. Yaz gündönümünden sonra atmosferde biriken enerji sebebiyle en sıcak aylar temmuz ve ağustos aylarıdır. Ağustos ayından sonra giderek azalan sıcaklıklar ocak ve şubat ayında en düşük seviyededir.

Tablo 2'ye göre ortalama en yüksek sıcaklıklar incelendiğinde nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, ekim ve kasım aylarında ölçülen sıcaklık değerlerinin yıllık ortalama sıcaklıktan yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 2'de verilen değerler ve aylar incelendiğinde şubat ve nisan aylarındaki ortalama en yüksek sıcaklık 2016'da gözlemlenmiştir. Nisan ayında kaydedilen 15,6°C'lik ölçüm, belirtilen yıllar arasında nisan ayının yıllık ortalamayı geçtiği tek ölçümdür (MGM, 2019). Mart ve temmuz ayında kaydedilen ölçümler 2001 yılında gözlemlenirken ağustos ve kasım ayında ölçülen ortalama en yüksek sıcaklıklar ise 2010 yılına aittir. Buna göre 2001, 2010 ve 2016 yıllarının ölçüm yılları içindeki en sıcak yıllar arasında olduğu söylenebilir. Ancak çalışma sahasında son 39 yılda ölçülen yıllık ortalama sıcaklıklar içinde en yüksek derece 2018 yılında 16,1°C olarak gözlemlenir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019).

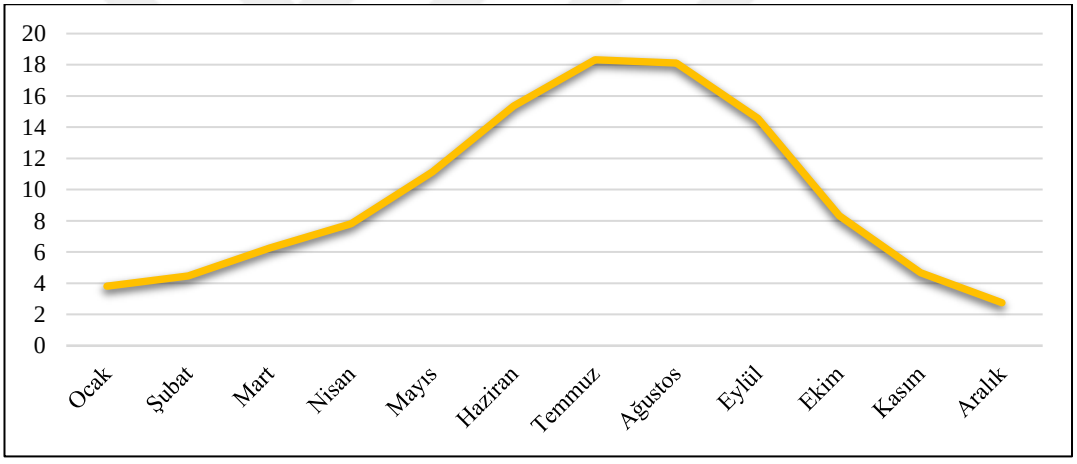
Tablo 2'de verilen ortalama en düşük sıcaklıklar ise ocak, nisan ve eylül ayı dışındaki aylarda 1982 ve 1992 yılları arasında gözlemlenmiştir. Temmuz ayında ölçülen 21,7°C'lik ölçüm ise hem 1982 yılında hem de 1992 yılında aynı derecede ölçülmüştür. Böylece 1992 yılı mayıs, temmuz ve aralık yıllarında Bahçelievler İlçesi'nde gözlemlenen ortalama en düşük sıcaklıklardan üçünün görüldüğü yıl olmuştur ve yıllık ortalama en düşük sıcaklık değerinin (13,60°C) görüldüğü yıllardan biridir.

Ayrıca 1980–2019 yılları arasındaki sıcaklık ölçümleri kendi özelinde değerlendirildiğinde 1980 yılından 2000 yılına kadar sıcaklık değerlerinin yıllık ortalaması 13°C-14°C aralıklarında ölçülmüş olup yalnızca 1994 ve 1999 yıllarında 15°C olmuştur. 2000 yılından sonra yıllık ortalama sıcaklıklar ağırlıklı olarak 14°C-

15°C aralığında ölçülürken 2010 yılından sonra daha çok 15°C-16°C'yi gösterir. Bu açıdan sıcaklığın giderek arttığı söylenebilir ancak bunun sahadaki şehirleşmeye hiçbir etkisi bulunmaz.

1.2.2 Açık ve Bulutlu Günler

Bulutluluk, gökyüzündeki bulutların, tamamı 10 veya 8 olarak kabul edilen gökyüzüne oranlanmasıyla belirlenir (Erol, 2011: 228). Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden temin edilen verilere göre hazırlanan Şekil 2 incelendiğinde Bahçelievler İlçesi'nde havanın açık olduğu günler genellikle yaz mevsiminde görülmektedir ve havanın ısınmasıyla paraleldir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 2: Bahçelievler İlçesi'nde Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2007)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Açık Günler	3,8	4,5	6,3	7,8	11,1	15,4	18,3	18,1	14,6	8,3	4,7	2,8	115,6

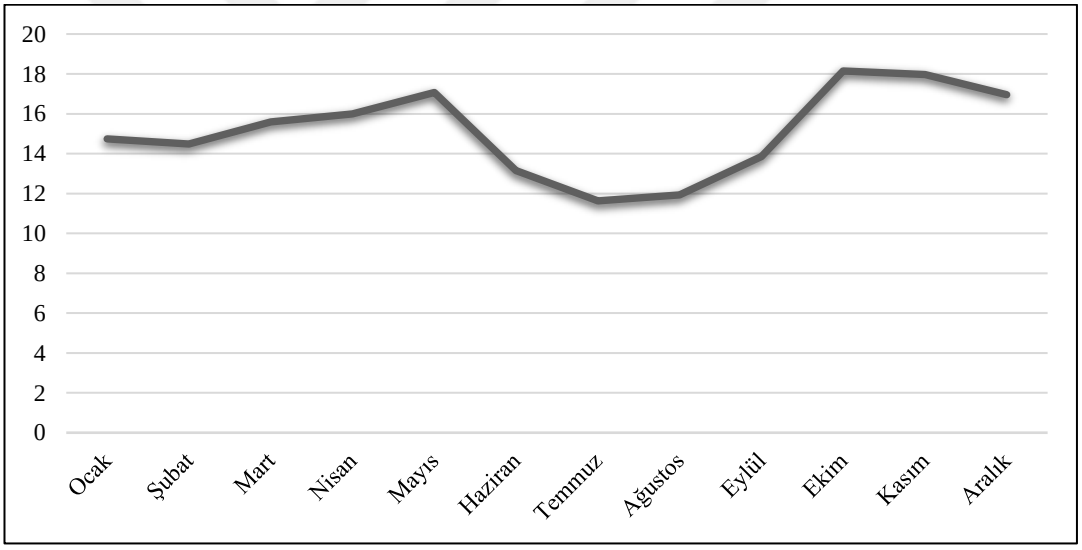
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 3: Bahçelievler İlçesi'nde Açık Gün Sayısı (1980-2007)

Tablo 3'e göre Bahçelievler İlçesi'nde şubat ayı sonrasında giderek artan ortalama açık günlerin sayısı, temmuz ve ağustos ayında en fazladır. Eylül ayıyla

birlikte giderek azalmaya başlayan açık günlerin sayısı en az aralık ayında görülmektedir. Açık günlerin sayısı mayıs, haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarında toplam 77,5 gün ile ilçenin yıllık açık gün sayısının yarısından fazladır. Ayrıca yıl içinde açık gün sayısı, yılın %31'ine denk gelmektedir.

Bahçelievler İlçesi'nde haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarının yarısında gökyüzünün açık olması bu aylarda güneş ışığından yararlanıldığında oldukça yüksek verim alınabileceğini göstermektedir. Ayrıca havanın açık olduğu günler, ilçede yaşayanlar park ve bahçeler, alışveriş merkezleri gibi rekreasyon alanlarına daha fazla uğrar ve daha çok alışveriş yaparlar.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

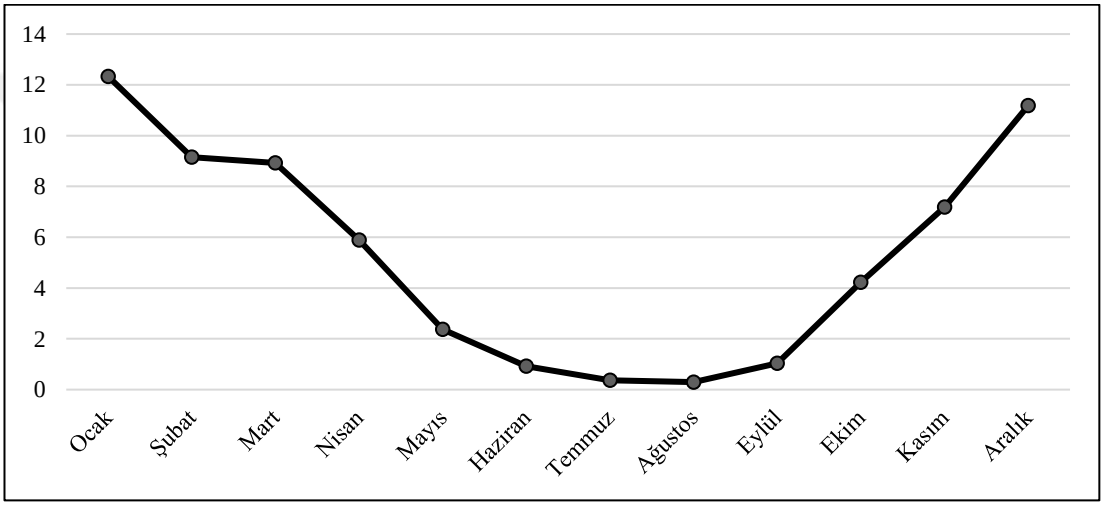
Şekil 3: Bahçelievler İlçesi'nde Bulutluluğun Aylık Dağılışı (1980-2006)

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık**
Bulutlu Günler	14,7	14,5	15,6	16	17,1	13,1	11,6	11,9	13,9	18,1	18,0	17,0	181,5

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 4: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Bulutluluk (1980-2006)

Bahçelievler İlçesi'nde Tablo 4'te verilen verilere göre bulutlu gün sayısı 181,5'tir ve bunun bir yıla oranı %49,7'ye denk gelmektedir. Bulutlu günlerde, bulutluluğun gökyüzüne oranı 10 üzerinden 2–8 aralığındadır (Erol, 2011: 228). Şekil 3 ve Tablo 4 incelendiğinde ortalama bulutlu günlerin sayısı mayıs ayından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir. Haziran, temmuz ve ağustos ayında en az sayıda olan bulutlu günler, eylül ayıyla beraber daha sık gözlemlenir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 4: Bahçelievler İlçesi'nde Bulutla Kapalı Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Bulutla Kapalı Günler	12,3	9,1	8,9	5,9	2,4	0,9	0,4	0,3	1,0	4,2	7,2	11,2	63,9

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

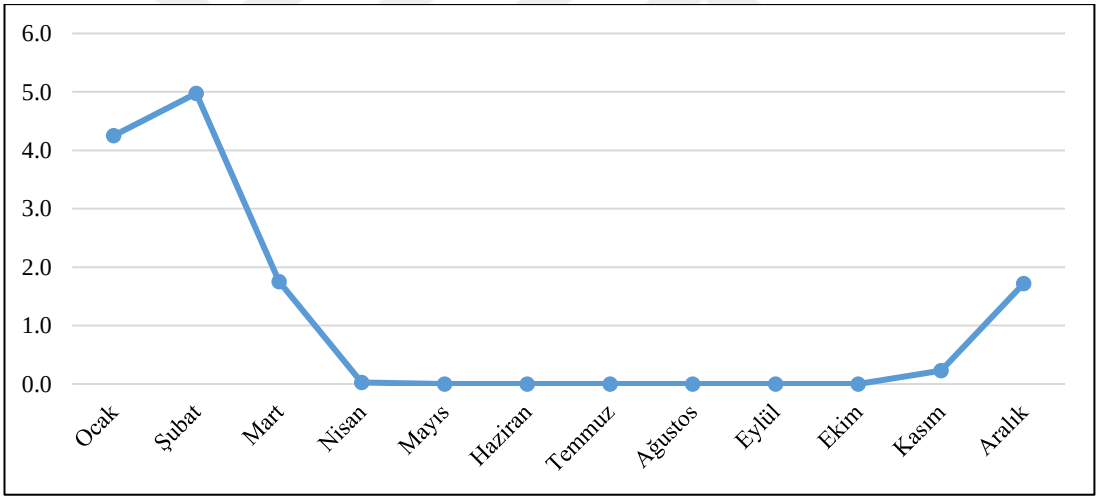
Tablo 5: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kapalı Günlerin Sayısı (1980-2006)

Şekil 4 ve Tablo 5'e göre araştırma sahasında haziran temmuz ve ağustos aylarında bulutla kapalı günlere oldukça ender rastlanmaktadır. Mayıs ve eylül ayında da olukça az rastlanılan bulutla kapalı günler, ekim ayıyla beraber daha sık görülmeye başlar. Şekil 4 ve Tablo 4'te görüldüğü gibi bulutla kapalı günler en çok ocak ve aralık

ayında görülmektedir. Ancak araştırma sahasında genel olarak bulutla kapalı günlere pek rastlanılmaz çünkü Tablo 4'teki yıllık bulutla kaplı gün sayısı 63,9 ile yılın %17,5'ine denk gelmektedir.

1.2.3 Donlu Günler

Donlu günler, hava sıcaklığının sıfırın altında olduğu günlerdir. Bahçelievler İlçesi, yükseltinin az olması sebebiyle denizel etkinin hissedildiği bir bölgede yer aldığından donlu günlere pek rastlanılmaz. Tablo 6'da da görüldüğü üzere donlu günler, aylık ortalama 5 günden fazla görülmez ve Şekil 5'te belirtildiği gibi mart ve kasım ayları arasında hiç görülmemektedirler. Çalışma sahasında, yıllık donlu gün sayısı 13'tür.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 5: Bahçelievler İlçesi'nde Donlu Gün Sayısının Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2019 Eylül)

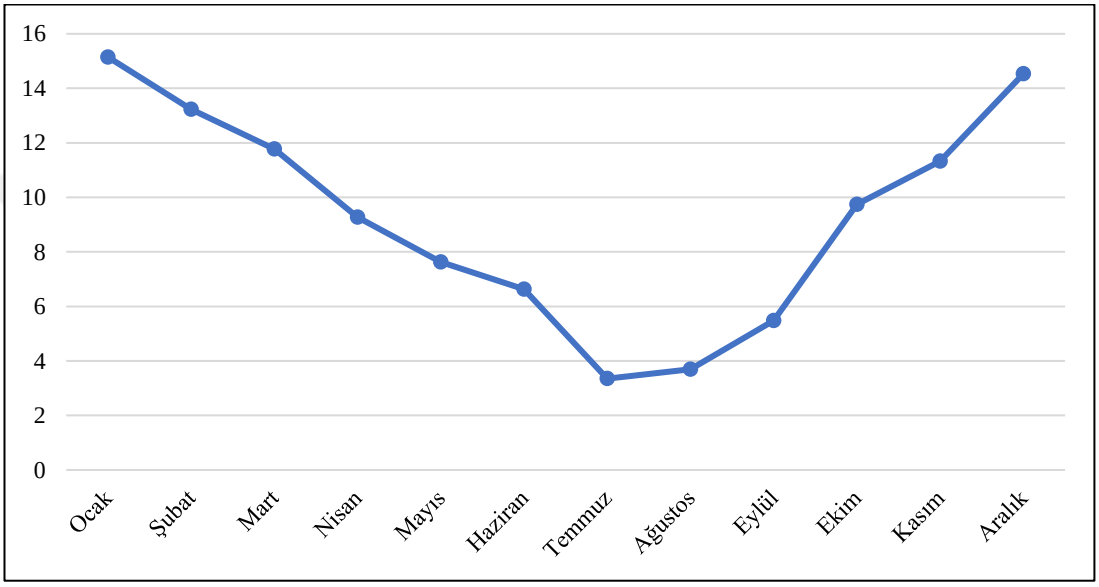
Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Donlu Günler	4,3	5,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	1,7	12,9

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 6: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Donlu Gün Sayısı (1980 Ocak-2019 Eylül)

1.2.4 Yağışlı Günler ve Yağış Türleri

Şekil 6'ya göre Bahçelievler İlçesi'nde yağışlı günlerin en az rastlanıldığı aylar temmuz ve ağustos, en fazla olduğu aylar ocak ve aralık aylarıdır. Ekim ayıyla birlikte yağışlı günlerin sayısı artarken ocaktan sonra giderek azalır.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

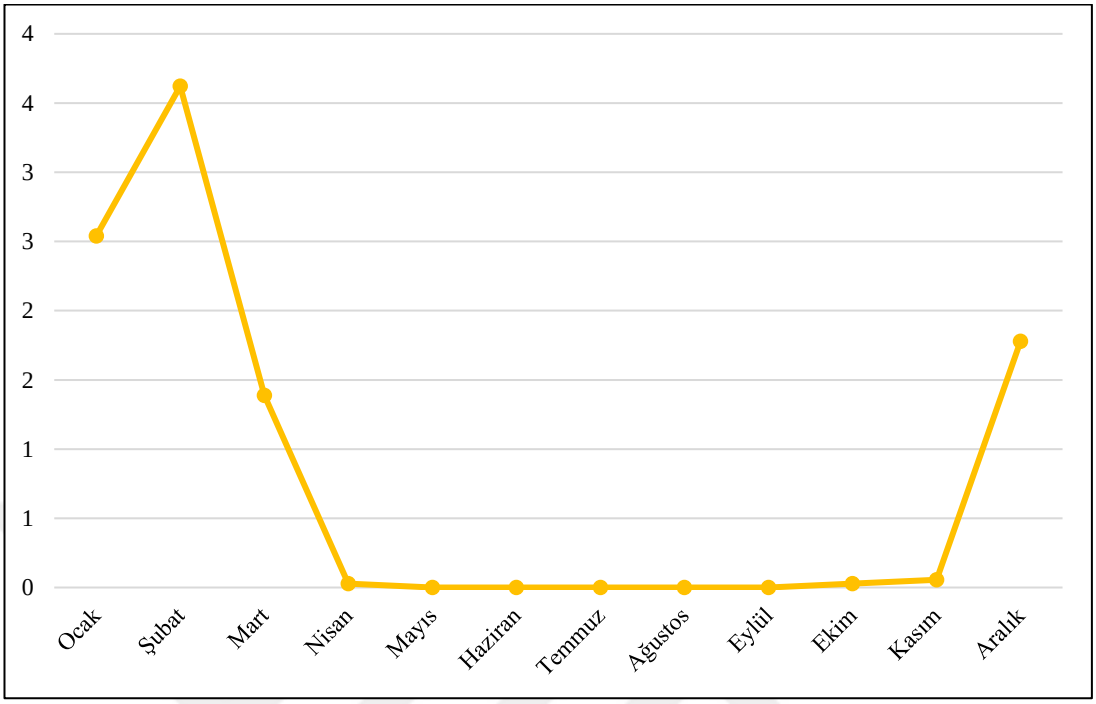
Şekil 6: Bahçelievler İlçesi'nde Yağışlı Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980 Ocak–2019 Eylül)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Yağışlı Günler	15,2	13,2	11,8	9,3	7,6	6,6	3,4	3,7	5,5	9,7	11,3	14,5	111,8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 7: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Yağışlı Gün Sayısı (1980 Ocak–2019 Eylül)

Tablo 7'deki ortalama yağışlı gün sayılarına göre ocak ve aralık aylarının neredeyse yarısı yağışlı geçmektedir. Araştırma sahası, yıllık ortalama 613,5 mm yağışı 111,8 günde temin etmektedir. Bu değerler bir yılın %30,6'sına denktir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

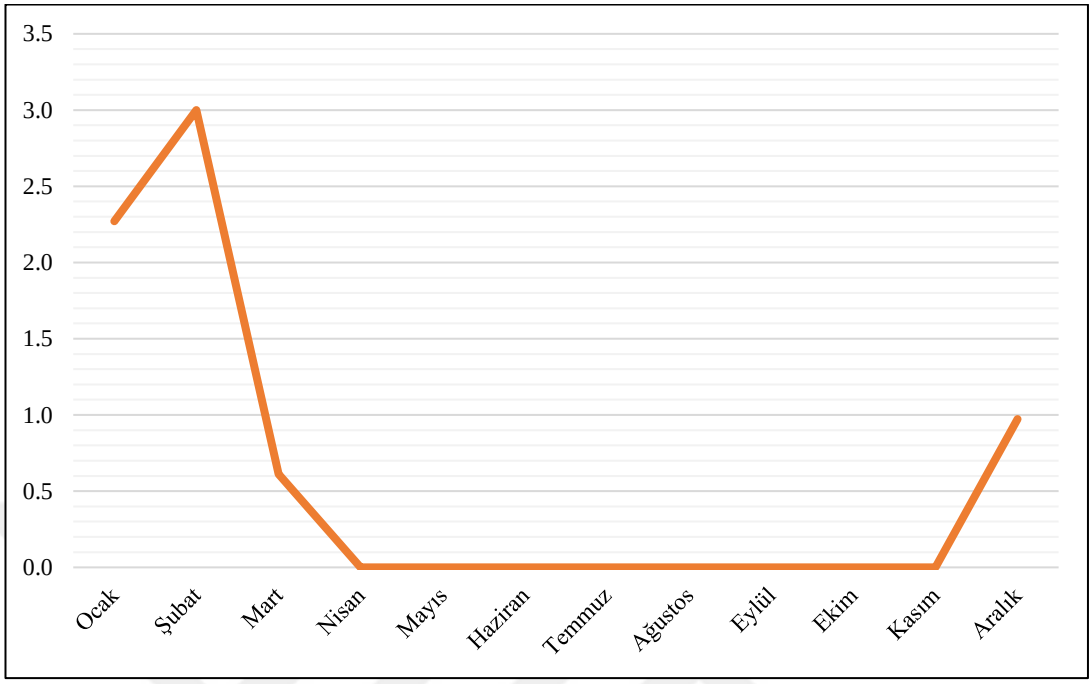
Şekil 7: Bahçelievler İlçesi'nde Aylara Göre Kar Yağışlı Günler (1980 Ocak–2016 Şubat)

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık**
Kar Yağışlı Günler	2,5	3,6	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	1,8	9,4

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 8: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Yağışlı Gün Sayısı (1980 Ocak–2016 Şubat)

Şekil 7 ve Tablo 8'de belirtilen verilere göre kar yağışları, en fazla şubat ayında görülmektedir. Yıllık ortalama 9,4 gün kar yağışı gözlemlenen çalışma sahasında bu sayının yağışlı günlere oranı %8,4'tür. Buna göre yağış türü genellikle yağmurdur. Tablo 8'de görülen kar yağışlı günler, Tablo 7'deki yağışlı günlerle karşılaştırıldığında gözlemlenen yağış türünün kar olma olasılığı sırasıyla ocak ayında %16, şubatta %27, martta %11 ve aralıkta %12'dir. Bir yılda kar yağışı gözlemlenen günlerin yıla oranı ise %2,5'tir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

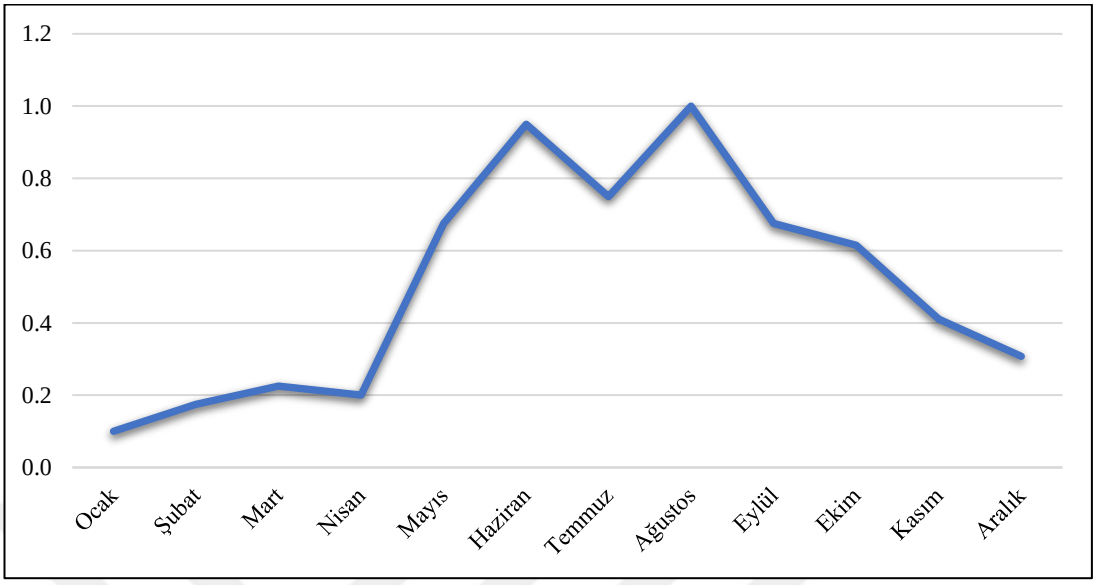
Şekil 8: Bahçelievler İlçesi'nde Kar Örtülü Günlerin Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2016 Şubat)

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık**
Kar Örtülü Günler	2,3	3,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	6,9

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 9: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Örtülü Günler (1980 Ocak-2016 Şubat)

Çalışma sahasında, Şekil 8 ve Tablo 9'da gösterildiği gibi karın en fazla yağdığı ay şubattır. Bu yüzden kar örtülü gün sayısı en fazla şubat ayında görülmektedir. Zaten yağışların genellikle yağmur şeklinde yağdığı araştırma sahasında, karla örtülü günler aylık üç günü geçmemektedir. Tablo 7'ye göre kar örtüsü yılda yedi gün kadar yerde kalmaktadır. Bu da kar yağışlı günlerin yıllık ortalamasının %73'üne denktir. Tablo 7'deki kar yağışlı günler ve Tablo 9'daki kar örtülü günler karşılaştırıldığında, kar örtülü günlerin kar yağışlı günlere oranı sırasıyla ocak ayında %92, şubatta %83, martta %38,8 ve aralıkta %55'tir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 9: Bahçelievler İlçesi'nde Dolu Yağan Günlerin Aylık Dağılışı (1980 Ocak-2019 Şubat)

Şekil 9'incelendiğinde Bahçelievler İlçesi'nde dolu yağışlarının genellikle bahar ve yaz mevsimlerine denk geldiği görülmektedir. Dolu yağışı, ısınan alt hava tabakalarının hızla yükselmesi sonucu kümülonimbüs bulutunun oluşmasıyla yağar ve orta enlemlerde havanın ılık olduğu mevsimlerde oldukça sık görülmektedir (Erol, 2011: 252). Araştırma sahasında mayıs, haziran, temmuz, ağustos ve eylülde dolu yağışlarına, kış aylarından daha fazla rastlanılır.

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık**
Dolu Yağan Günler	0,1	0,2	0,2	0,2	0,7	1,0	0,8	1,0	0,7	0,6	0,4	0,3	6,1

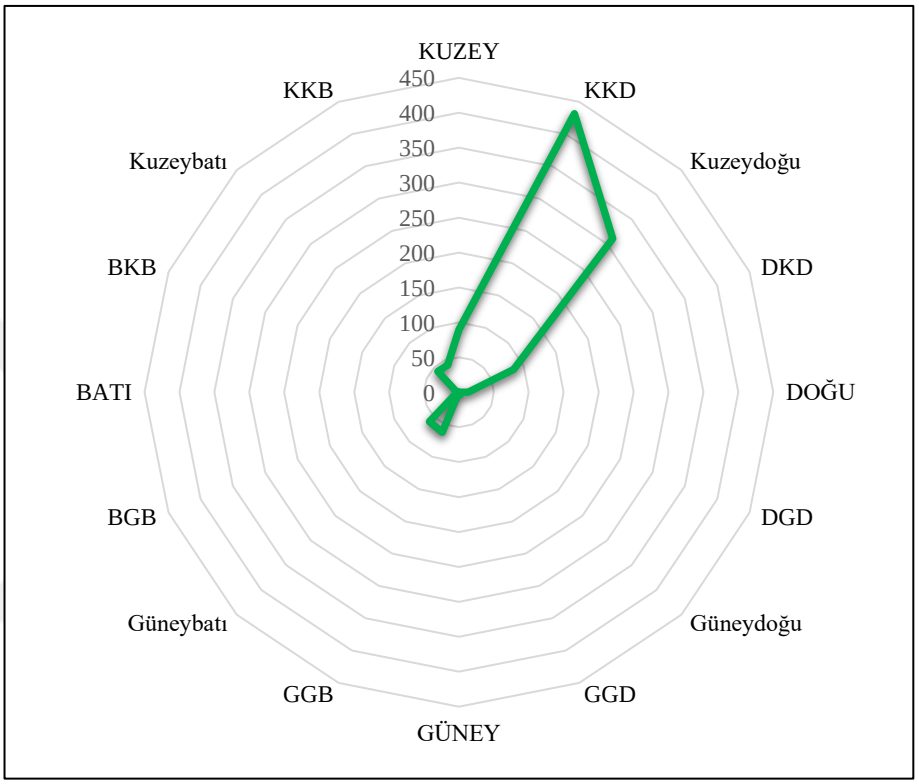
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 10: Bahçelievler İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Dolu Yağan Gün Sayısı (1980 Ocak-2019 Şubat)

Tablo 10'a göre Bahçelievler İlçesi'nde ender gerçekleşen dolu yağışları en çok haziran ve ağustos aylarında gözlemlenmektedir. Yıllık 6,1 günde görülen dolu yağışlarının bir yıla oranı %1,6 ve yıllık yağışlı günlere oranı ise %5,4'tür. Tablo 7'de belirtilen yağışlı gün sayılarıyla beraber ele alındığında, Tablo 10'da dolu yağışının

nispeten daha fazla olduğu haziran ve ağustos aylarında, yağışın dolu şeklinde gerçekleşme oranı sırasıyla %15 ve %27'dir.

1.2.5 Rüzgâr Yönü ve Hızı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Şekil 10: Bahçelievler İlçesi'nde Hâkim Rüzgâr Yönü (1980–2019)

Şekil 10'da da belirtildiği gibi 1980 yılından günümüze kadar Florya istasyonunda yapılan ölçümlerin sonucunda, araştırma sahasında hâkim rüzgâr yönü İstanbul'da olduğu gibi kuzeydoğudur. Sibirya'dan ülkemize doğru gelen poyraz, kış ve bahar aylarında karasal soğuk ve bazen kar yağışı getirirken yazın ve ilkbaharda serin ve kuru olur (Erol, 2011: 345).

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Rüzgâr Hızı (m/s)	2,7	2,7	2,5	2,2	2,1	2,2	2,5	2,6	2,3	2,3	2,4	2,7	2,4

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Tablo 11: Bahçelievler İlçesi'nde Ortalama Rüzgâr Hızı (m/s), (1980-2019)

Tablo 11'e göre Bahçelievler İlçesi'nde aylık ortalama rüzgâr hızı verileri, yıllık ortalama rüzgâr hızına oldukça yakındır ve dikkate değer bir farktan söz edilmez. Boaufort ölçeğinde 2-4 aralığındaki rüzgârlar hafif briz olarak adlandırılan hafif esintiler şeklindedirler (Erol, 2011: 127).

1.3 Bitki Örtüsü ve Toprak Özellikleri

Araştırma sahası, Avrupa–Sibirya Fitocoğrafik Bölgesi, Öksin Grubuna dahil olmaktadır (Davis, 1971: 365). Çalışma sahasının doğal bitki örtüsü maki, ormandan ve kıyı bitkilerinden oluşmaktadır ancak her yerinde insan müdahalesinin görüldüğü ilçede, doğal bitki örtüsü ortadan kalkmıştır. Önceleri ziraî faaliyetlerin sürdürüldüğü saha, şehirleşmenin etkisiyle yapılandırılmış ancak İstanbul'a yakın diğer ilçelerle kıyaslandığında da özellikle kuzeydeki Bağcılar ve Güngören'e göre daha yeşil kalmayı başarmıştır. Özellikle Bahçelievler Mahallesi imar edildiğinde bahçe içinde evler olması hedeflendiğinden bu mahallenin bazı kesimleri, merkeze yakın olmasının dışında yeşil ve huzurlu görünümünden dolayı ilçenin cazibe merkezi konumunda olup pek çok insanı da kendisine çekmiştir. Orijinal bitki örtüsü, E-5 Karayolu'nun güneyinde Bakırköy'de kalan çamlıkların devamı şeklinde ilçeye doğru uzanmaktaydı. Yavaş yavaş ortadan kalkan bu örtünün son kalıntılarına Bahçelievler Huzurevi ve Atatürk Kız Yetiştirme Yurdu'nun bahçesinde rastlanmaktadır. Kocasinan Mahallesi'nde yapılaşmadan önce genellikle sakız ağaçlarının *(Pistacia atlantica)* bulunduğu söylenmektedir. Çalışma sahasına ait maki türlerinden bazıları mersin *(Myrtus communis)*, defne *(Laurus nobilis)*, zeytin *(Olea oleaster)*, funda *(Erica*

arborea), kermes meşesi *(Quercus coccifera)*, katran ardıcı *(Juniperus oxycedrus)*, laden *(Cistus salviifolius)* türü bitkilerdir (Ilgar & Şeran, 2019: 8–9).

Fotoğraf 2: Kocasinan Mahallesi'nde 215 Yaşındaki Anıt Ağaç: Sakız Ağacı *(Pistacia atlantica)*

Kaynak: Google Earth

Fotoğraf 3: Doğal Bitki Örtüsünün E-5 Karayolu'nun Güneyindeki Kısmı ve Bahçelievler (üstte), 2020

Fotoğraf 4: E-5 Karayolu'nun Güneyinde, Doğal Bitki Örtüsü

Araştırma sahasındaki arazinin neredeyse tamamı beşerî faaliyetlere bağlı olarak kullanıldığından orijinal toprak örtüsü çok fazla göze çarpmamaktadır. Toprak tiplerinde zonal, intrazonal ve azonal topraklara rastlanılmaktadır. Yıllık ortalama 613,5 mm yağış alan, çalışma sahasında ılıman nemli bir iklime bağlı olarak eski orman örtüsü altında kireçsiz kahverengi topraklar gelişmiştir. Eğimin fazla olmamasından dolayı horizonlar gelişmiştir. Bu topraklarda kalsiyum ve karbonatın eksikliği kil birikmesini sağlar (Atalay, 2006: 424).

Araştırma sahasındaki dominant toprak tipi rendzinalardır. Belirtildiği gibi Bahçelievler İlçesi jeolojik olarak Çekmece Formasyonuna dahildir ve anakaya genellikle Orta-Üst Miyosen yaşlı (Harita 2) neojen yapıdan ibarettir. Rendzinalar da kireçtaşı üstünde gelişir (Atalay, 2006: 437). Kireç bakımından zengin olan bu topraklarda horizonlar olgunlaşmamıştır. Toprağın aşındığı yerlerde kireçtaşı açığa çıkmaktadır. Geçmiş yıllarda araştırma sahasında var olan kireçtaşı ocaklarından tarih bölümünde de bahsedilmiştir.

Araştırma sahasındaki dış kuvvetlerin etkisiyle oluşan toprak tiplerinden olan regosoller, anakayadan ayrışan kum depoları şeklindedir. Alüvyal topraklar ise akarsuların taşıdığı maddelerin birikimiyle oluşur. Kuvaternerde biriken alüvyal yapılar araştırma sahasındaki eski akarsu yataklarında yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
BAHÇELİEVLER'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Osmanlı Dönemi Öncesi Bahçelievler

Nispeten genç bir yerleşim yeri olan Bahçelievler'in tarihi, başta Bakırköy olmak üzere İstanbul ile başlamaktadır. Bahçelievler'in bulunduğu saha oldukça uzun bir dönem çevresindeki şehirsel yerleşimlerin tarım arazilerini oluşturduğu için tarihi hakkında bilgi verirken öncelikle İstanbul ve Bakırköy'den bahsetmek gerekir.

Antik yıllarda, Yunan kolonilerinden önce Marmara Bölgesi'nin Avrupa kıtasında kalan bölümünde genellikle Trak köyleri bulunmaktaydı (Russell, 2017: 191). Tacitus ve Strabo'nun da tarif ettiği gibi Yunanlar, Delphi'deki baş kâhin Pythia'ya danışarak, bugünkü Çatalca Platosu'nun güneydoğu kısmına gelmişlerdir (Strabo, 7.6.2, Tacitus, 12.63). Günümüzde Gülhane Parkı'ndaki Gotlar Sütunu'nun yakınlarında karaya çıktıkları tahmin edilen Yunan koloniciler kutsal Ganos Dağı'nın kuzeydoğusunda, boğaz kenarında, Byzantium olarak anılan yeni bir şehir kurmuşlardır. Şehrin kurulmasında Megaralıların oynadığı rolün önemi, çalışmalar arasında benzerlik göstermesine rağmen liderleri olduğu söylenen Byzas çeşitli Yunan mitleriyle bağdaştırılmıştır. Mitlerin çekirdeğindeki Byzas ve Byzantium isimlerinin kökenleri onomastikçilere göre Yunancadan değil Trak dilinden gelmektedir (Russell, 2017: 197). Ayrıca bazı kaynaklara göre Byzantium, Trakya kralı Byzas tarafından kurulmuştur (Russell, 2017: 234-235). Şehrin çevresindeki doğal orman örtüsü ise nüfus artışı ve dolayısıyla yerleşmeye bağlı olarak tahrip edilmiş ve diğer yandan da tarım arazileri açılmıştır.

M.S. 4.yüzyılda Büyük Konstantin, iç savaşlar sonucunda harap olmuş Byzantium şehrini yenilemiştir. Konstantin, kendi adına sahip bu şehrin merkezine yani Ayasofya Meydanı olarak bilinen Augustaion Meydanı'nın batısında, Yerebatan Sarnıcı'nın yakınlarına Milyon taşını diktirmiştir. Dünyanın merkezi olarak kabul edilen Milyon taşı aynı zamanda Bizans'ın Avrupa'da bulunan şehirlerini Konstantin'e bağlayan yolların başlangıcı kabul edilirdi.

Büyük Konstantin M.S. 324 yılında sur dışında, Milyon taşının 7 km batısında bu yola bağlı Via Egnatia adındaki yol üzerinde yeni bir yerleşim yeri kurmuştur

(Demangel, 1939: 313). Bu yerleşimin başlangıçta askeri bir üs olarak kurulduğu tahmin edilmektedir. Zaman içinde sayfiye alanına dönüşen ve günümüzde Bakırköy olarak bilinen bu yerleşim, "yedinci" anlamına gelen Latince Septimum veya Yunanca Hebdomon isimleriyle anılmıştır (Janin, 1950: 446).

Hükümdarlar, saray halkı ve Bizans soylularının yazlık olarak kullandığı bu yerleşmede, imparatorlar zaman içinde görkemli saraylar ve Hristiyan inancında kutsal kabul edilen birçok esere ev sahipliği yapan kiliseler kurmuşlar, keşişler yerleştirmişler, Anadolu ve Ayasofya'dan kutsal eserleri bu kiliselere taşımışlardır (Klein, 2006: 83-84). Saraylarda elçiler ve konuklar kabul edilmiş, hatta Janin'e (1964: 447) göre 4.-10. yüzyıl arasında bazı taç giyme törenlerini burada düzenlemişlerdir (Aktaran: Yılmaz, 2017: 296).

Yaklaşık altı akarsuyun denize döküldüğü kıyıda kurulan Hebdomon'a bir liman yaptırılmış olmasından dolayı burası Konstantin'e denizden gelen mühim kimselerin karaya çıktığı yer olmaya başlamıştır. Ordu sefere gidip döndüğünde imparatorların bir durak olarak kullandığı Hebdomon, dini fonksiyonlarıyla da büyümüştür. Sur dışındaki en büyük açık sarnıçlarından biri olan Fil Damı sarnıcı Hebdomon'da yer alır. Ayrıca İncilin yazarına atfen Aziz Yahya Kilisesi ile İmparator Sarayı arasında Theodosius sütununun bulunmasıyla burada geniş bir meydan olduğu çıkarımı yapılır (Öncü, Çölmekçi, & Aydın, 2018: 32). Tüm bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda Hebdomon'un, Bizans döneminin erken yıllarında, Edirne ve Konstantin arasındaki en büyük şehirsel yerleşim olduğu tahmin edilmektedir. Çevresinde de Marmara Denizi'ne dökülen akarsuların suladığı zengin tarımsal arazileri vardır. İstanbul halkı özellikle büyük İstanbul depremlerinde bu sahalara ve Hebdomon'daki yapılara sığınırlardı. Bahçelievler sınırları içinde kalan taş ocaklarının faaliyet göstermesi sonucunda Konstantin surlarının inşasının yapıldığı ve İstanbul'daki büyük depremlerden sonra yine bu ocaklardaki taşlarla onarıldığı da söylenmektedir (Bahçelievler Belediyesi, 2011: 25).

Çeşitli milletlerin istilasına uğrayan Hebdomon'a en büyük yıkımı, 4. Haçlı Seferi sırasında, Latinler meydana getirmiştir. Latin istilasından sonra uzun süre terkedilmiş, adını bile kaybetmiştir. Bizans'ın son evrelerinde bu sahada yeniden bir

köy kurulmuş ve Makro Hori (uzun köy) olarak anılmaya başlanmıştır (İstanbul Valiliği, 1973: 105).

2.2 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Bahçelievler

Bakırköy'ün bir parçası olan Bahçelievler'in özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve daha öncesine ait olan tarihsel boyutu araştırmaya fazla konu olmamıştır. Buna bağlı olarak da araştırma sahamızın tarihsel süreçteki gelişimi çok sınırlı kaynaklardan ibarettir. Makro Hori (Bakırköy), İstanbul'un fethinden önce Osmanlı egemenliğine girmiştir. İstanbul'un fethi de Bahçelievler yönlerinden düzenlenen akınlarla gerçekleşmiştir. Osmanlılar zamanında Makro Hori'nin ismi değiştirilmeyerek Makriköy olmuş ve köyün kuzeyinde, günümüzde Bahçelievler İlçesi'nin bulunduğu alanın da dahil olduğu zengin tarım arazileri ve bağlar, Rum ve Ermenilere bırakılmıştır. Makriköy'ün önemini kaybetmesi, ağırlık merkezini Küçükçekmece'ye kaydırmıştır. Konum itibariyle Küçükçekmece ve İstanbul arasında bulunan Bahçelievler'deki araziler, zaman zaman devlet adamlarına veya hanım sultanlara tahsis edilmiştir. Bunlar arasında sultanın haznedarına tımar ettiği, günümüzde bir mahalle haline gelen, Haznedar Çiftliği bulunur. Osmanlı döneminde Nifos Köyü (Kocasinan) civarının aynı zamanda Aleko ve Saranti Çorbacı'nın çiftliği olarak bilindiğini belirtmektedir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 23). Yenibosna Köyü'nde de önemli yapıların olduğu Bakırköy Rehberi'nde şöyle belirtilmiştir: "*Yenibosna (Bosnaviran) köyünde de önemli bir kasrın yapıldığı, 1960'lara dek gelebilen kalıntılardan anlaşılmıştır*" (Bakırköy Belediyesi, 1987: 26).

16. yüzyılda üç defa sadrazam olmuş, Nurbanu Sultan ve II. Selim'in damadı Kanijeli Siyavuş Paşa'nın da Bahçelievler'de bir çiftliği ve bu çiftliğin içerisinde dönemin tüm mimarisini yansıtan, bugün Bahçelievler'de bir mahalleye adını veren, havuzlu bir köşkü vardır. Siyavuş Paşa, genellikle yazlık olarak kullandığı bu çiftlikte 1584'teki azlinden sonra yaklaşık bir buçuk yıl ikamet etmiştir (Ak, 2009: 312). Köşkün yakınlarındaki hamam kalıntıları bugün Milli Egemenlik Parkı içinde bulunmaktadır. Ayrıca çiftlikte günümüzde var olmayan bir de kule bulunmaktaydı. Kocasinan beldesine adını verecek olan bu kule ismini, köşkü inşa ettiğine inanılan Mimar Sinan veya Siyavuş Paşa'nın dostu Koca Sinan Paşa'dan alır. Koca Sinan Paşa, Siyavuş Paşa'dan daha yaşlı, tecrübeli aynı zamanda da Yavuz Sultan Selim'in

damadıdır ve beş defa sadrazam olmuştur. Üsküdar'da bir süre komşuluk eden bu iki devlet adamı, politik rakiplerine karşı aynı saflarda yer almış ve dostluk kurmuşlardır.

Fotoğraf 5: Siyavuşpaşa Köşkü, Şirinevler Mahallesi, 2020

Fotoğraf 6: Nicholas V. Artamonoff Arşivinden, Siyavuşpaşa Köşkü, 1930'lu Yıllar

(Havuzu, Siyavuşpaşa Çeşmesi Doldurmaktaydı)

Devlet adamlarının bölgeye çiftlikler kurmasıyla yerli halk da bölgeye münferit çiftlik ve bahçesi olan evler inşa etmeye başlamıştır. Osmanlıların Makriköy'e yerleşmeleri daha yoğun olarak 17. yüzyılda gerçekleşmiştir (İstanbul

Valiliği, 1973: 105). İstanbul'da da örneği görülebilen bahçesi olan evlerin tanımı (Demirkent, 2001: 231) şu şekildedir:

> "*Duvarla çevrili bahçeli evlerin avluları iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılırdı. İkametgâh bir veya daha fazla ev, bazan da bir veya daha fazla odadan oluşur; bunlara ilâveten bir taraça, bir abdesthane, bir ahır, bir fırın, bir hamam, bir sundurma, bir çardak, bir kiler, bir "serin oda" (serdâb), bir değirmen, hizmetçi ve köleler için bir bölüm, bir kümes, bir bahçe, bir kuyu, bir çeşme ve devamlı bir ateşin yandığı bir çerağlık bulunurdu. Birçok evin en azından bir bahçe, bir ahır, bir fırın, bir kuyu ve bir abdesthanesi olurdu. Hâne-i kebîr denilen büyük evler daha az yaygındı; bunlara örnek olarak Mimar Sinan'ın evi gösterilebilir."*

İstanbul'dan Avrupa'ya uzanan yol üzerinde kurulan çiftliklere ait bu yapılardan günümüzde yalnızca Şirinevler Mahallesi sınırlarında kalan Milli Egemenlik Parkı'ndaki köşk varlığını sürdürmektedir. Verimli tarım arazilerine sahip olan diğer çiftlikler zamanla isyanlar veya iç karışıklıklar sonucunda tahrip edilmiştir. 19. yüzyılın başlarında Bahçelievler ve çevresindeki arsalar Hazine-i Hassa'ya katılmış ve buradaki taş ocakları kullanımına devam edilmiştir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 16).

Yenibosna, İstanbul'un bir metropole dönüşmesinde önemli etkiye sahip köylerden biriydi (Özgüç, 1994: 470). 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın etkisiyle Balkanlarda yaşayan halk, İstanbul'a göç etmiştir (Kıel, 2013: 314). Ayrıca arşivlerde Viranbosna Karyesi'nin (köyünün) geçtiği belgeler 1858'e kadar gitmektedir[3]. Yani ilk yerleşmelerin 1830-1850 arasında olduğu tahmin edilir. Yenibosna'nın ilk isminin Saraybosna olduğu rivayet edilmektedir (Özgüç, 1994: 470) ancak kaynaklarda geçen ilk adı Viranbosna'dır. Rivayete göre, 19. yüzyılda Saraybosna'da önemli işler başaran bir beye tımar olarak verildiği için köyün adı Saraybosna olmuştur (a.e., 470). Viranbosna adı ise 1840'taki veba salgını veya 93 Harbi sırasındaki tahribattan sonra kullanılmış olabilir. 1840'ların sonlarında bir veba salgını Küçükçekmece gölü çevresindeki yerleşimleri etkilemiştir. 1890'da Viranbosna'ya Yanbolu'dan

[3] BOA, MVL, Kutu: 893, Gömlek: 23, H: 22.04.1275 / M: 29.11.1858

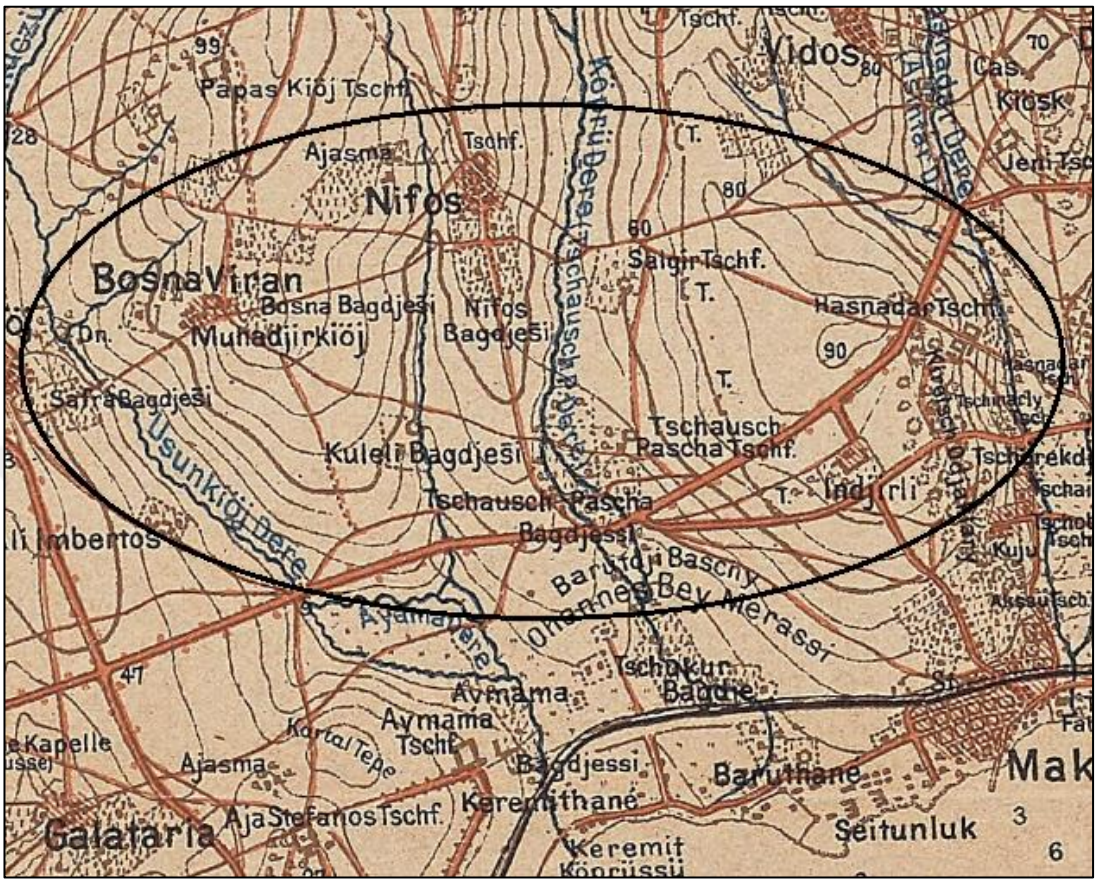
(Bulgaristan) göç eden kimselerin de yerleştirildiği bilinmektedir[4]. Osmanlı–Rus Savaşları'nın (93 Harbi) sonlarında, Rusların Balkanlardan İstanbul'u tehdit etmesiyle, Bahçelievler yakınlarındaki Küçükçekmece yeniden askeri önem kazanmış, İstanbul'un önünde bir ön karakol görevi görmüştür (Bakırköy Belediyesi, 1987: 30). Rus ordusu, bu savaşta İstanbul'a oldukça yaklaşmış bugün Yeşilköy olarak bildiğimiz Aya Stefanos'a kadar ilerlemişlerdir. Osmanlılar, ilerleyen Rus tehdidine karşı İstanbul'u savunmak amacıyla, Tavukçu Deresi'nin doğusunda, Bağcılar'dan başlayıp, Soğanlı'dan İncirli'ye uzanan tabyalar inşa etmişlerdir. Aya Stefanos'un kuzeyinde kalan Yenibosna'daki yerleşim işgal altında kalmış, tahrip edilmiştir. İşgal sırasında oluşan tahribatın kalıntılarına Yenibosna merkezinde günümüzde halen rastlanmaktadır. Fotoğraf 7'de gösterilen kalıntıların ise bir saraya ait olduğu belirtilmektedir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 16).

Fotoğraf 7: Yenibosna Doğu Sanayi İlkokulu Altındaki Kalıntılar

[4] BOA, DH.MKT., Kutu: 1728, Gömlek: 27, H: 13.10.1307 / M: 07.11.1889

Çalışma sahası Rus işgalinden sonra farklı tarihlerde yurtdışından aldığı göçlerle tekrar nüfuslanmıştır. 19. yüzyıldaki Osmanlı–Rus savaşlarından faydalanan Avusturya–Macaristan İmparatorluğu, 1878 yılında Bosna'yı Osmanlı Devleti'nden almıştır. Buna karşı faaliyet gösteren Boşnak direnişi başarısız olmuş ve sonunda Bosna'dan, önce Avrupa'daki diğer şehirlere, sonra İstanbul'a doğru büyük bir göç dalgası başlamıştır (Dedeic Kırbaç, 2013: 5). Bu göçler sonucunda halk Trakya, İstanbul çevresi ve Anadolu'ya yerleştirilmiştir. İstanbul yakınlarında Boşnak iskânına açılan bu köylerden biri de çalışma sahasındaki Yenibosna'dır. Bosna'da yaşanan bu karışıklıklar Yenibosna'nın ilk adının Saraybosna olduğu yönündeki rivayetleri güçlendirmektedir. Bu göçler 1918'e kadar sürmüştür. 1871'de II. Abdülhamit döneminde Makriköy, İstanbul'dan Avrupa'ya uzanan demiryolu hattının geçmesiyle daha çok nüfus almış, etnik grupları karışmış ve hızla gelişen bir yerleşim yeri olmuştur. Başlangıçta bu demiryoluyla sınırlanan yerleşim, 1900'lere doğru Kartaltepe ve İncirli'ye doğru uzanarak Bahçelievler'e ulaşmaya başlamıştır (Bakırköy Belediyesi, 1987: 32). II. Meşrutiyet sonrasında da Makriköy civarındaki araziler Maliye Hazinesi'ne dahil edilmiş 1912'den itibaren halka satılmaya başlamıştır (Kırtaş & Bayhan, 2005: 10).

Fotoğraf 8: Colmar Freiherr von der Goltz'un Haritasında Araştırma Sahası ve Çevresi

Harita 6: Araştırma Sahası ve Çevresi (1897). **Kaynak:** Colmar Freiherr von der Goltz

Harita 6'da, Colmar Freiherr von der Goltz'un İstanbul'daki çalışmalarından derlediği, Fotoğraf 9'da bir kısmı gösterilen 1897 tarihli haritasındaki, araştırma sahası ve çevresindeki bazı bilgiler topografyaya uygun olarak dijital ortamda oluşturulmuş ve üzerine Bahçelievler İlçesi'nin güncel geometrik verisi eklenmiştir. Araştırma sahası, bu yıllarda, merkezi Kalfa Köy olan Mahmut Bey Nahiyesi'ne bağlı 11 köyden ikisi, Viranbosna ve Nifos köyleri olarak haritada görülmektedir.

Akarsuların geçtiği, eğim ve yükseltinin ziraate uygun olduğu bu saha, İstanbul'un ve civarın gıda ihtiyacını karşılamak üzere tarımla geçinen ağırlıklı olarak gayri müslimlerin yaşadığı köylerden ibarettir. Balkanlar üzerinden Osmanlı'ya gelen göç dalgası sonucunda iskâna açılan bu köyler, araştırma sahasındaki ilk yerleşmeleri oluşturmuşlardır. Bosna'dan gelen göçmenler Viranbosna'ya, Selanik'ten gelen göçmenler ise Nifos'a yerleştirilmiştir. Viranbosna'ya gelmeye devam etmiş göçmenler için köyün güneyinde Muhacirköy adı altında oluşturulan bir başka köy haritada görülmektedir. Viranbosna Köyü'nün işgal altında kalması ve tahribatından dolayı Nifos Köyü'nün nispeten daha hızlı büyüdüğü tahmin edilmektedir. Ayrıca Harita 6'da Osmanlı–Rus Savaşı sırasında, Ayastefanos'a kadar gelen Ruslara karşı İstanbul'u savunmak üzere inşa edilen, araştırma sahasından da geçen tabyalar görülmektedir.

Makriköy'de yaşayan halktan bazılarının Nifos Köyü'nde toprak sahibi olup, günün bir kısmında buraya çalışmaya geldikleri söylenmektedir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 23). Harita 6'da gösterilen bölgede Haznedar, Siyavuşpaşa, Salgır, Ayazma, Kuleli Çiftlikleri de dikkat çekmektedir. Bunlardan bazıları, bölgenin tarımsal işlevini ve verimini uzun süre korumasını sağlamışlardır. Haznedar Çiftliği, çok sayıda işçinin çalıştığı önemli faaliyetleri olan sebze bahçelerine sahip ve mandırasıyla da öne çıkan bir çiftlik olarak örnek gösterilebilir. Çiftliğin sahipleri, bir dönem kireç taşı ocaklarını da işletmiş, 1950'lere kadar bölgeye yatırım yapmaya devam etmişlerdir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 37).

Yine aynı haritada görüldüğü üzere bu sahada, çiftlikler, sebze bahçeleri ve bağlar akarsuların yakınlarında toplanmışlardır. Akarsuların yoğun olarak geçtiği bu sahada fiziki şartların uygunluğundan dolayı yeraltı suyu kaynakları da oldukça

önemliydi. Burada barınan halk, içme suyu ihtiyacının önemli bir kısmını kuyulardan karşılamaktaydı. Bu kuyulara bugün halen bazı evlerin bahçesinde rastlanmaktadır.

Fotoğraf 9: Bahçesinde Kuyu Olan Eski Evlerden Bir Örnek (Bahçelievler Mahallesi, Kültür Sokak)

Günümüzde olduğu gibi geçmişte de araştırma sahasının lokasyonu, İstanbul'u batıdaki şehirlere ve hatta dünyaya bağlayan önemli karayolları tarafından çevrelenmiştir.

Goltz, Harita 6'da gösterilen yolları dört sınıfa ayırmıştır. Taşlı yollar, toprak yollar, yalnızca yerel halkın ve hayvanlarının kullanımına hizmet eden talî yollar ve daha küçük köy yolları. Bunlardan en önemlileri, Topkapı'dan başlayıp, Davut Paşa Kışlası'na (günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi) giden, sonra güneybatıya doğru ilerler ve araştırma sahasının güneyinden Kuleli Çiftliğine batıya doğru devam ederek ilerler. Harita 6, General Goltz tarafından çizilip güncel geometrik kordinatlara tam olarak uymamaktadır. Ancak Goltz'un çizdiği taşlı ana yol, geçtiği güzergahlara göre değerlendirildiğinde 1936'da tamamlanan ve halen kullanılan Eski Londra Asfaltı Caddesi'ne dönüşmüş olabilir. Eski Londra Asfaltı'na güneyden bağlanan E-5 Karayolu'nun ilk nüvesi ise Harita 6'da Silivrikapı'dan çıkıp Mithat Paşa Çiftliği'nden geçerek İncirli'ye doğru giden toprak yol olabilir.

Harita 6'daki taşlı ana yola çok sayıda talî yol ile bağlanan Bosna ve Nifos köylerinde, yollar daha çok taşlı ana yolun geçtiği güzergâhlara yani güneydoğuya doğru yoğunlaşmaktadır. Günümüzde de, nüfusun çoğu Bahçelievler'in güney ve doğusunda yoğunlaşmıştır. Bu talî yollar, Harita 6'da Siyavuşpaşa Çiftliği'nde anayol ile kesişmektedir. Bugün Bahçelievler İlçesi'nin idari yapıları olan Belediye ve Kaymakamlık binası yine Şirinevler Mahallesi'nde, Siyavuşpaşa Köşk'ünün yaklaşık 300 m güneyinde bulunur ve Eski Londra Asfaltı Caddesi'ne de çok yakındır.

Harita 6'ya göre, Siyavuşpaşa'nın kuzeyindeki talî yolların birleştiği Salgır Çiftliği, günümüzde Soğanlı Mahallesi'ne denk gelmektedir. Bu yollardan biri batıya, Nifos'un güneyindeki tarlalardan Yenibosna'nın kuzeyine doğru uzanır. Bugün Yenibosna Mahallesin'nin kuzey sınırından geçen; Harita 6'ya göre ise Bosna Köyü'nün kuzey sınırını oluşturan yol, günümüzün Avrupa'ya giden Eski Edirne Yolu Caddesi–Mimar Sinan Caddesi'yle benzerlik göstermektedir. Osmanlı'da bir gelenek haline gelmiş olan yol kenarındaki çeşmelere Bahçelievler'de de rastlanmaktadır. Bu

yol üzerinde bulunan çeşmelerden, Soğanlı Çeşmesi günümüzde Soğanlı Mahallesi'nde varlığını sürdürmektedir.

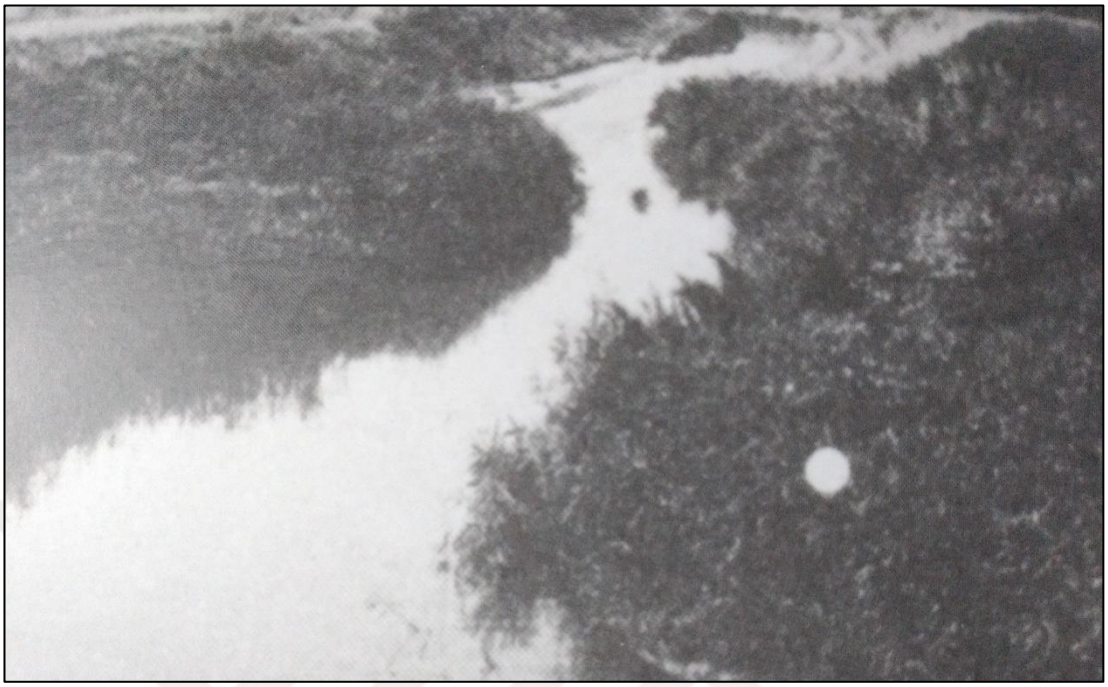
Harita 6'da Bosna Köyü, kuzeydeki Eski Edirne Yolu'na, köy yolları ile bağlanmaktadır. Güney'e Muhacirköy'den Kuleli Bahçeleri'ne oradan da anayola bağlanan bir köy yolu görülmekte olup bu yol günümüzde Mithatpaşa Caddesi olarak bilinir.

Bahçelievler'in güneyinden geçen ve Harita 6'da gösterilen taşlı anayol, ilçenin güneybatı sınırında birkaç talî yol ile Ayamama Deresi üzerinde kesişir ve Çobançeşme Köprüsü'nü aşarak batıya doğru devam eder. Çobançeşme Köprüsü ve Çobançeşme Çeşmesi Bahçelievler İlçe'sinin güneybatısından geçen bugünkü E-5 Karayolu'nun kavşağının batısında yer alır.

Haritada 6'daki akarsular ise bugün tamamen kurumuş veya şehirsel atıkları Marmara Denizi'ne götürmeleri amacıyla ıslah edilmiştir. Yüzeyde yalnızca Tavukçu ve Ayamama dere yataklarının ıslah edilmiş bazı kısımları görülmektetir. Araştırma sahasındaki akarsularda genellikle akış gözlemlenmemektedir. Ancak yağışlı dönemde akarsuların taşması sonucunda sel olaylarına rastlanılmaktadır.

Fotoğraf 10: Ayamama Deresi, 2020

Fotoğraf 11: Tavukçu Deresi'nin (Siyavuşpaşa Deresi) 1953'teki Durumu. (Bayram Kırtaş Arşivi)

Fotoğraf 12: Yağış Döneminde Tavukçu Deresi, 2020

(Suyun Yükselme İzleri Derenin İki Yanında Görülmektedir)

2.3 Cumhuriyet Döneminde Bahçelievler

1925 yılında, yer isimlerinin Türkçeleştirilmesi ile Makriköy, Bakırköy'e, Nifos Köyü ise Kocasinan Köyü'ne dönüştürülmüştür. Temelleri, gayrimüslim azınlık tarafından atılmış olan Nifos Köyü'nün merkezinde, yerel halkın ibadetine yönelik bir kilise bulunmaktaydı. Bu kilise, harf inkılabı sırasında halka okuma yazma öğretmek için kullanılmıştır. Kilise, tarihi eser değeri olmadığı için yıkılmış ve günümüzde yerini Kocasinan Merkez Cami'sine bırakmıştır (Kırtaş & Bayhan, 2005: 24). Kilisenin tarihi eser olarak görülmemesi, Nifos Köyü'nün tarihinin çok eski olmadığını göstermektedir. Nüfus arttıkça da Ziraat Bankası, çevredeki arazileri halka dağıtmıştır.

Yerleşmeler dinamik bir yapıya sahiptir ve zamanla gelişip değişebilirler (Yaman Kocadağlı, 2012: 250). Cumhuriyetin ilk yıllarında birer köy yerleşmesi olan Nifos ve Yenibosna, ülkemizdeki sanayileşme hareketlerinden sonra hızla gelişip İstanbul şehir alanının birer parçası olmuşlardır.

Fotoğraf 13: Haznedar Çiftliği'nin 1950'lerdeki Durumu (Bayram Kırtaş Arşivi)

Fotoğraf 14: 1970'lerde Siyavuşpaşa'nın Genel Görünümü (Bayram Kırtaş Arşivi)

Fotoğraf 15: Soğanlı Su Deposu Yeri, 1970 (Bayram Kırtaş Arşivi)

- BAKIRKÖY -

BAHÇELİ EVLER MAHALLESİ

A. BAŞARGAN MÜESSESESİNDEN

B. Mahallesi otobüslerinden

Bahçelievler Gazinosu

Bahçelievler köşklerinden

İstanbul – Londra asfalti üzerinde 1400 evlik Bahçelievler mahallesi,

İSTANBULUN

En güzel bir sitesidir. Tarihile: Ceneviz ve Bizans devrinde de meskûn olan bu güzel mahal bilcümle Avrupa ve Doğunun en büyük tayyare alanına 5 dakika ve dünyanın en güzel plâjı olan yeşil Floryaya 10 dakika mesafede ve yarının 30 metre genişliğindeki oto stratın üzerine asrın en modern icablarına göre parsellenmiş elektriği, memba ve yeni gelen terkos suyu, telefonu, 20.000 i mütecaviz ağaçları ve yolları, gazinosu, kendi otobüsleri ve her trene bağlı hususi otomobili bulunan bu mahaldeki ev ve arsalar,

3 SENEDE

ödenmek şartile İstanbul halkına kolaylıklar gösterilmektedir. Bu evler başka müesseselerin yaptığı evlerden daha sağlam ve % 25 ucuzdur.

3 oda, bütün konfor, muşambası döşeli arsasile Tl. 12500, 4 oda aynı konfor 17500, çift apartman tarzı 3 er odalı 25.000. Arsalar 700 ilâ 800 metre 3000 liradır.

Miktarları günden güne azalan bu arsa ve evlerden bir tanesinin sahibi olmağa gayret ediniz.

A. BAŞARGAN

Telf: 16-77/82712

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 29.10.1949

Aktaran: (Üngör, 2018: 46)

Fotoğraf 16: Bahçelievler Mahallesi'nin İlk Yılları

Bakırköy, 1926 yılında resmi olarak İstanbul'un bir ilçesi olmuş ve merkez dahil üç nahiyeye ayrılmıştır. Tamamı kırsal karakter gösteren Mahmut Bey Nahiyesi'ne bağlı Kocasinan ve Yenibosna köyleri, bugünkü Bahçelievler İlçesi'nin çok büyük bir kısmını oluştururken, İncirli Çiftliği'nin de Bahçelievler Mahallesi'ne dönüşmesi, 1930'larda çiftliğin el değiştirmesi ve imara açılmasıyla gerçekleşmiştir. 1935 yılında Kocasinan'ın nüfusu 264 iken 1940 yılında 237'dir. Aynı tarihlerde Yenibosna'daki nüfus ise sırasıyla 259 ve 305'tir (Tablo 18).

1947-1949 yılları arasında Bakırköy, sanayiye açılmış ve hızla nüfus kazanmıştır. 1957'de Zeytinburnu'nun ilçe olarak ayrılması hızlı nüfuslanmanın bir sonucudur. Bakırköy, İstanbul merkezî iş sahasının dışında, en büyük iş sahalarından birisine dönüşmeye başlamıştır. İstanbul şehir merkezi ve Avrupa arasında 1930'lu yıllarda Eski Londra Asfaltı Caddesi, daha sonra onun güneyinden E-5 Karayolu'nun 1950'lerde tamamlanmasıyla sanayiyi bu yolların etrafında toplamış ancak asıl büyüme kuzeydeki kırsal alanlarda meydana gelmiştir. Artan nüfusa karşın, bu bölgeler ve ana cadde arasında yeni talî köy yolları yapılmıştır. Eski Londra Asfaltı güzergâhında kurulan, Ankara'daki Bahçelievler'den örnek alınarak planlanan, kentin hemen dışındaki Bahçelievler Mahallesi, inşa edildiği dönemin (1949) en modern haliyle imar edilmiştir. Bu yıllarda Bahçelievler Mahallesi, Bakırköy İlçesi'ne ait bir mahalle konumundayken, az nüfuslu Yenibosna ve Kocasinan köylerinden daha modern ve gelişmiştir.

İş olanaklarının artmasına bağlı olarak çalışma sahasının kısa zamanda oldukça fazla nüfus çekmiştir. Sanayi faaliyetleri, Londra Asfaltı boyunca ve asfaltın kuzeyine doğru yoğun nüfuslanmaya sebep olmuştur. Özellikle Bakırköy'ün kuzeyinde yeni yerleşmeler ortaya çıkmış, tepelik sırtlarda kurulan Yenibosna ve Kocasinan köyleri büyüyerek vadi tabanlarına kadar ilerlemiştir. Bu durum 1960'larda Kocasinan'ın, sonra 70'li yıllarda Yenibosna'nın hızlı ve aşırı nüfus artışıyla görülmektedir (Bakırköy Belediyesi, 1987: 64). 1950'lerde tarıma ayrılan araziler üzerine inşa edilen derme çatma konutlar ve iş sahaları, bu yerleşmelerin zaman içinde birleşip bütünleşmesine sebep olmuştur. Kocasinan'ın toplam nüfus miktarı belde olmadan önceki son nüfus sayımında yani 1965'te, 11.271'dir. Yenibosna Köyü'nde ise belde olmadan önceki son nüfus sayımında (1970) 8.775 kişinin yaşadığı

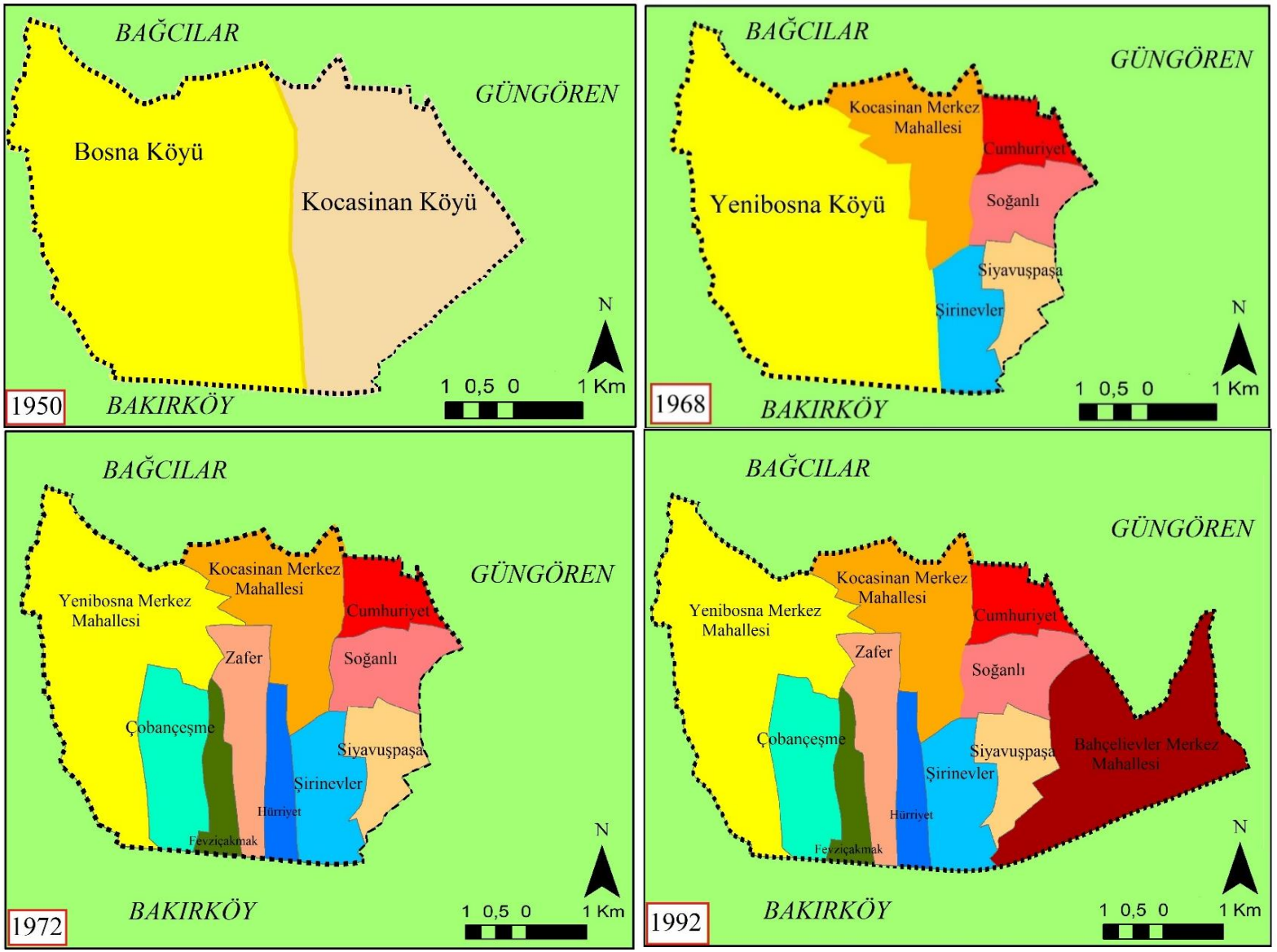
bilinmekte ve iki köyün de tamamı kırsal nüfusa dahil edilmektedir (Tablo 18). Artan nüfusun ve yerleşmelerin büyümesine bağlı olarak 1967 yılında Kocasinan'da, 1972'de Yenibosna'da bağımsız belediyeler kurulmuştur.

Bakırköy'ün kuzeyinde kentleşme Bahçelievler Mahallesi dışında genellikle plansız ve çarpık gerçekleşmiştir. Bakırköy'deki kentsel gelişim, İstanbul'un nazım planını yapan Prof. Henri Prost'un tasarılarından da etkilenmiştir. Bu durum etkisini İncirli Çiftliği'nin imar planını bizzat kendisinin yapmasıyla, yani Bahçelievler Mahallesi'nin ortaya çıkışıyla kendini gösterir (Kırtaş & Bayhan, 2005: 32). Bakırköy ve Bahçelievler arasında kalan kesim, sanayi ve meskenlerden oluşan çok önemli bir merkez halini almıştır. 1981'de onaylanan Büyük İstanbul Nazım Planı'na göre araştırma sahasının kuzeyindeki Yenibosna ve Kocasinan yerleşmeleri İstanbul için, ikinci bir merkez kabul edilen bölgeye dahil edilmiş ve sanayi alanlarının düzenlenerek yoğunlaştırılması tasarlanmıştır (Bakırköy Belediyesi, 1987: 65).

1980-1985 döneminde, Bahçelievler'in dahil olduğu sahada, nüfus artış hızı ‰67,75 oranında artarken İstanbul'un aynı yıllar arasındaki nüfus artış hızı ‰2,32 olmuştur. 1984 yılında Kocasinan ve Yenibosna belediyeleri Bakırköy'e bağlanmıştır. 1985 yılında Kocasinan 131.869, Yenibosna 57.897 ve Bakırköy'e bağlı Bahçelievler Mahallesi 47.825 nüfusa sahiptir (Tablo 18).

25 Ağustos 1992 tarihinde, 3806 sayılı yasayla Kocasinan ve Yenibosna beldeleri ile Bahçelievler Mahallesi birleştirilmiş ve Bahçelievler İlçesi oluşturulmuştur (Kırtaş & Bayhan, 2005: 10).

1993 yılında Bahçelievler'de yaklaşık 80.000 konut bulunmakta ve bu konutları oluşturan binaların bazıları 8 kata kadar çıkmakta, on binden fazla iş yeri, 14 tane de pazar bulunmaktaydı (Bahçelievler Belediyesi, 1993: 58). İlçe olduktan kısa süre sonra hali hazırda topraktan olan yolların asfaltla kaplanması konusundaki çalışmalar ve diğer altyapı çalışmaları süratle arttırılmıştır.

Harita 7: Araştırma Sahasının Sınırları (1950–1968–1972 ve 1992)

Harita 7'de Cumhuriyetin ilk yıllarında sahanın büyük bir kısmında iki köyün olduğu görülmektedir. Bunlar bugünkü Bahçelievler İlçesi sınırları içerisinde Bakırköy'ün Yenibosna ve Kocasinan köyleri idi. Günümüzde Bahçelievler Mahallesi'nin bulunduğu alan ise, 1930'larda Eski Londra Asfaltı Caddesi'nin yapılmasıyla birlikte bölgedeki çiftlikler iskân ve imara açılmıştır. Bu yolun açılmasından önce yolun kuzeyi Kocasinan Köyü'ne aitti, güneyi ise Bakırköy'ün Kartaltepe ve Osmaniye mahallelerine ait olduğu için haritada yerleşimin sınırlarına dahil edilmemiştir.

E-5 Karayolu'nun inşasından sonra yolun kuzeyinde kalan topraklar birleştirilerek Bakırköy'de Bahçelievler Mahallesi oluşturulmuş ve kısa sürede nüfus miktarı artmıştır. Kocasinan ve Yenibosna köyleri o yıllarda yeni kurulan modern ve lüks bir yerleşim olan Bahçelievler Mahallesi ve E-5 Karayolu'na ve yol üzerinde kurulan yeni fabrikalara yakınlıkları sebebiyle büyümeye ve göç almaya başlamışlardır. Bu büyüme, eski yollar üzerinden güneydoğuya yani Bahçelievler Mahallesi'ne doğru başlamıştır. Yenibosna Köyü'ne göre Kocasinan (köyü), daha hızlı büyümüş ve 5 adet mahalleye ayrılarak 1968 yılında Bakırköy'e ait bir belde belediyesine dönüştürülmüştür. Günümüzde, ilçenin kuzeydeki eski köy merkezi olan Kocasinan Merkez Cami'nin olduğu alan, Kocasinan Mahallesi'nde kalmıştır. Caminin çevresi, orada yaşayanlar tarafından halen köyiçi olarak anılmaktadır. Ayrıca, geniş bir merkezi olan bu mahalleye bağlanan sokaklar dar olmakla beraber üç veya daha çok katlı lüks konutlar ile tek katlı, derme çatma yapılarla zıtlık oluşturarak plansız yapılaşmanın mirasını oluşturmuştur. Bu görüntüye Eski Edirne Yolu Caddesi'nin kuzeyinde Soğanlı, Cumhuriyet ve Kocasinan mahallelerinde rastlanırken güneye doğru Siyavuşpaşa ve özellikle de Bahçelievler Mahallesi'ne doğru pek fazla rastlanmaz. Kocasinan Köyü'nün Yenibosna'ya göre daha çabuk büyümesinin sebebi Bahçelievler Mahallesi'ne daha yakın olmasıdır.

Artan nüfus ve göçlerle beraber 1970'li yılların başında Yenibosna'da da Kocasinan Köyü'nde görülen değişimler başlamıştır. Köy, güneye doğru büyümüş ve Londra Asfaltına (E-5 Karayolu) doğru dikey yönlü ve sık yerleşmeler ortaya çıkmıştır. Bu durum sonucunda 1972'de Bakırköy'e ait olan bu köy, 5 mahalleye ayrılarak bir belde belediyesine dönüştürülmüştür. Köy merkezi, Yenibosna Mahallesi olmak üzere

Çobançeşme, Fevzi Çakmak, Zafer ve Hürriyet mahalleleri E-5 Karayolu'na dik olarak yayılış göstermektedir. Yoğun konutlar ve dar sokaklar ortaya çıkmıştır. Yenibosna Mahallesi, ilçenin batı sınırını oluşturur Çobançeşme'yle arasındaki arazi, genellikle ekonomik amaçlarla kullanılmakta, köy merkezi bugün Çobançeşme'nin kuzeyinde kalmaktadır. Köyiçi olarak bilinen sahada lüks konutlar, derme çatma yapılar ve fabrikalar bir arada yer almakta ve çarpık kentleşmenin izleri görülmektedir.

Bahsedilen iki köyde de 1950'den günümüze doğru ortaya çıkan yeni yerleşmelerin çok büyük bir kısmı Kocasinan güneyinde Eski Edirne Yolu, Yenibosna güneyinde Sefaköy yolu ile yerleşimin en güneyindeki E-5 Karayolu arasında kuzey–güney yönünde köylere doğru ortaya çıkmıştır. Hızlı nüfuslanma, yalnızca iç göçlerle değil farklı yıllarda gelen Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya göçmenlerinin etkisiyle de gerçekleşmiştir.

1992 yılına gelindiğinde, inceleme sahasının nüfusu 300.000'i geçmiş ve bölgenin Bakırköy'den ayrı bir ilçe olması gerektiğine karar verilmiştir. Bu amaçla her biri beş mahalleye sahip Yenibosna ve Kocasinan beldeleri, Bahçelievler Mahallesi ile birleştirilip, Bakırköy'den ayrılarak 11 mahalleli Bahçelievler İlçesi kurulmuştur. Sahada gelişmişliği ve modernliği ile dikkat çeken Bahçelievler Mahallesi'nin ilçeye adını vermesinde ve adeta bir merkez olarak öne çıkmasında bu mahallenin, planlı imar edilmesi ve araştırma sahasındaki diğer yerleşimlerin gelişimine açıkça görülen etkisinden kaynaklanmaktadır.

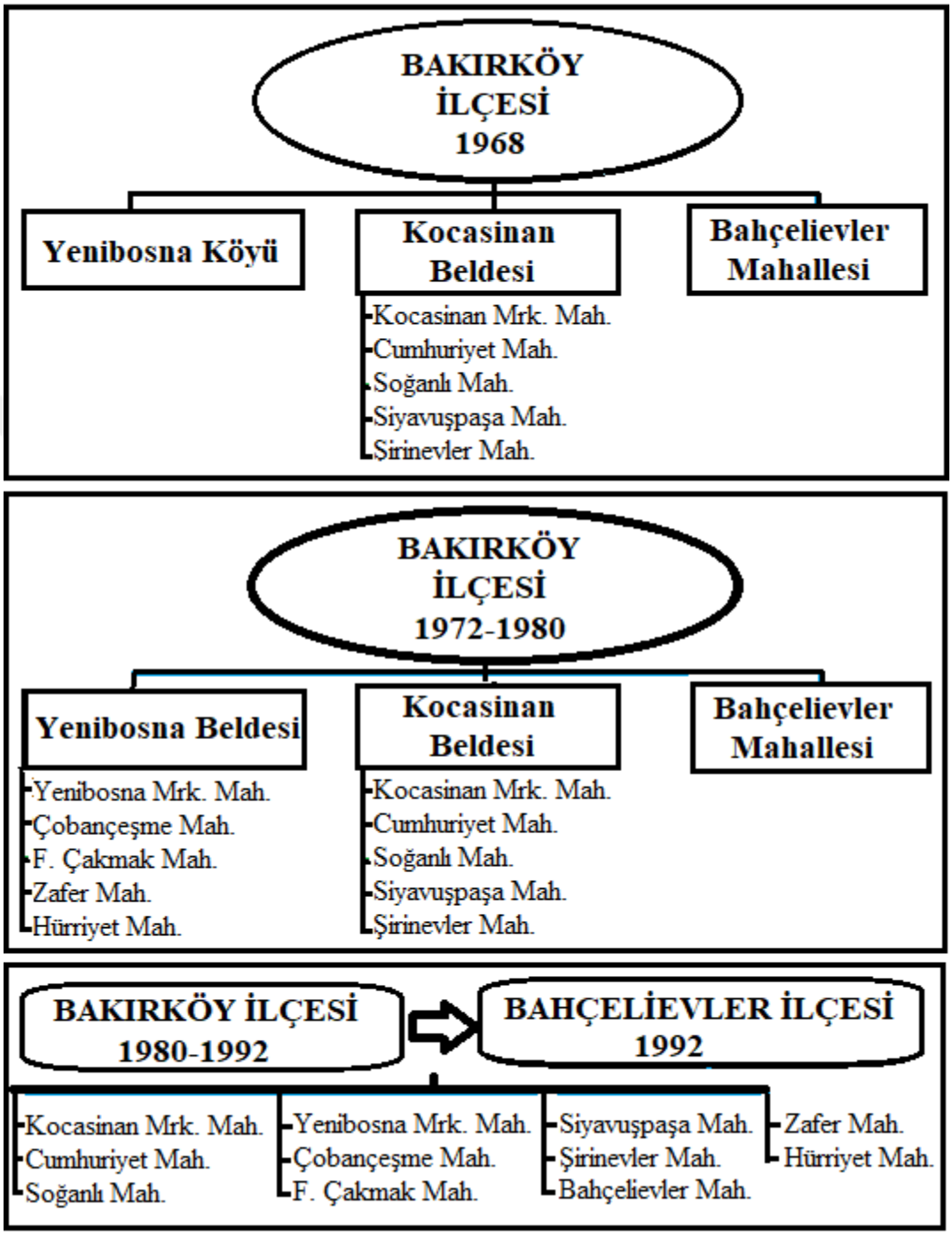
Şekil 11'de gösterildiği gibi, inceleme sahasının belediye yönetimi geçmişten günümüze doğru değişim göstermiştir. Sahanın çok kısa sürede aldığı nüfusu idare etmek için, İstanbul Belediye'sinden bağımsız belde belediyeleri kurulmuştur. İstanbul şehri çok hızlı büyüdüğü için belediyesinin sınırları 1960'lı ve 1970'li yıllarda Bakırköy'ün kuzeyine kadar genişlememişti. Bahçelievler Mahallesi, Bakırköy İlçesi üzerinden İstanbul Belediyesi'ne bağlıydı. Kocasinan Belde Belediyesi'nden sonra 1972'de Yenibosna Belde Belediye'sinin de kurulmasıyla üç ayrı belediye yönetimi görülmüş, 1980 yılında, bu üç belediye yönetimi yerlerini İstanbul Belediye'sine bağlı şube müdürlüklerine bırakmışlardır. Ayrıca 1980'de Yenibosna ve Kocasinan belde belediyelerine bağlı mahalleler, tamamen Bakırköy İlçesi'ne dahil edilmişlerdir. Bu

mahalleler ile Bahçelievler Mahallesi 1992 yılında birleştirilerek Bahçelievler İlçesi'ni oluşturmuşlardır. Bahçelievler'in ilçe merkezi olmasının temel sebebinin, Kocasinan ve Yenibosna gibi yerleşmelere göre daha planlı kalkınmış olmasıdır.

Fotoğraf 17: Haznedar Çiftliği'nin 1950'lerin Başındaki Genel Durumundan Bir Detay

(Bayram Kırtaş Arşivi)

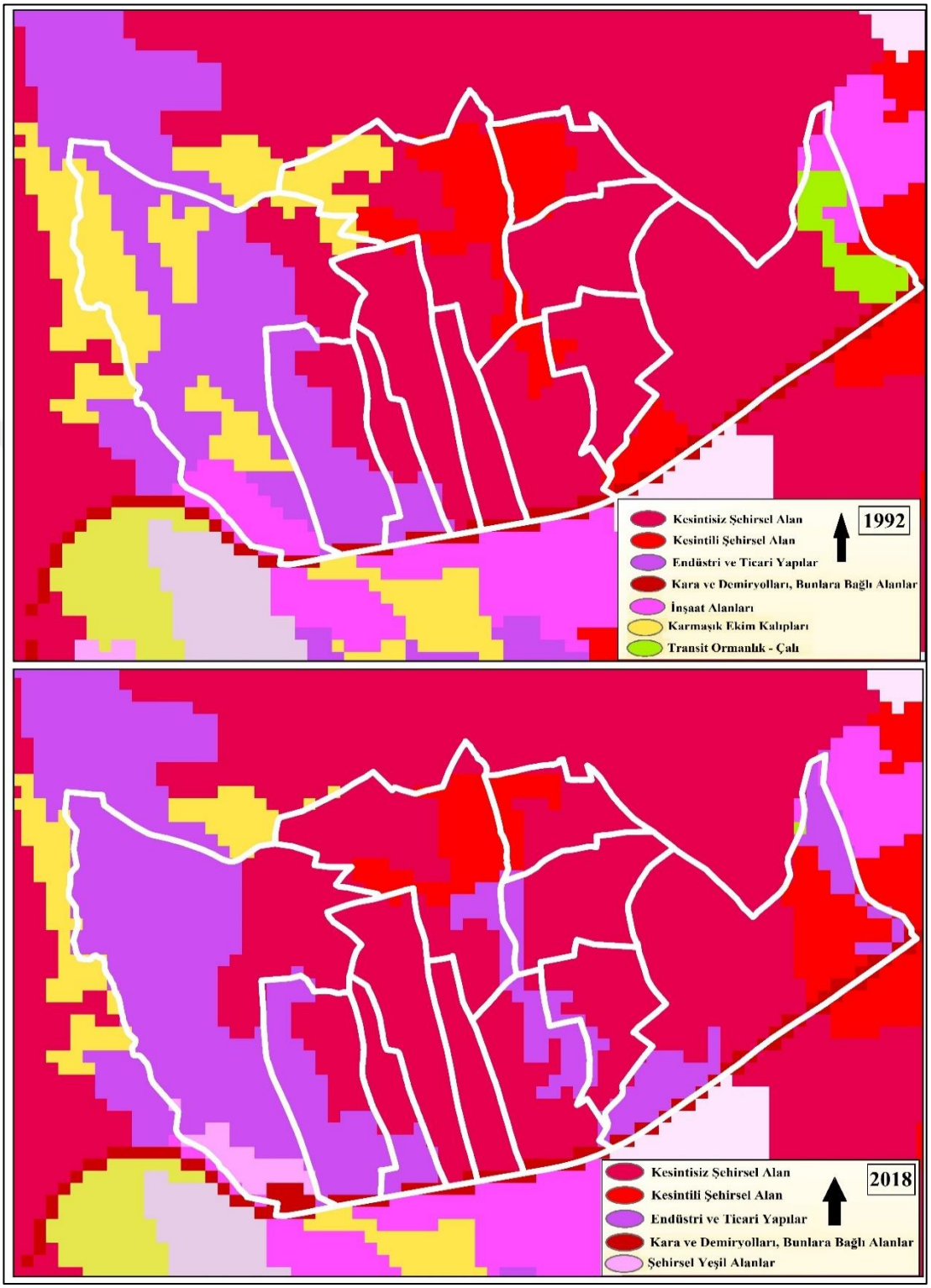

Şekil 11: Araştırma Sahasının İdari Durumu

2.4 Bahçelievler İlçesi'nde Arazi Kullanımındaki Değişim

Arazi kullanımının gösterildiği (1990-2018) Harita 8'de bulunan kriterler şöyle açıklanır[5]. Kente ait yapılar ve ulaşım imkanları yüzeyin %80'inden fazlasını kaplıyorsa kesintisiz şehirsel alan kabul edilir. Seyrek rastlanan düzensiz vejetasyon ve açık araziler ihmal edilmiştir. Kente ait birimlerin oranının %30 ile %80 bandında görüldüğü, düzensiz vejetasyon ve açık arazilerin sık sık, önemli ölçüde görüldüğü yerler kesintiye uğramış şehirsel alanlar olarak kabul edilmiştir. Bu iki alan arasındaki temel fark bahçe içeren evler veya apartman blokları arasındaki yeşil alanların uydudan ne sıklıkta görülebildiğidir. Endüstriyel ve ticari alanların kamu hizmetlerine ayrılan tesislerin baskın olarak bulunduğu alanlarla birlikte değerlendirilerek sınıflandırılmıştır. Ulaşım için ayrılan arazi, lineer olarak görüldüğü ve genişliği dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. İnşaat sahaları, insan faaliyetlerinin yoğun olarak gözlemlendiği, değiştirilen veya yapay yüzeylere dönüştürülen, antropojenik geçiş aşamasındaki alanları gösterir. Karmaşık ekim kalıplarının bulunduğu sahalar meyve bahçeleri, bağlar veya farklı ürünlerin ekildiği, konutlar veya bahçelerin yer yer kestiği küçük parselleri gösterir. Geçici, gür çalılar, ağaç veya ağaç gruplarının sık görüldüğü yerler ile şehir içindeki yeşil alanlar ayrı kriterlerde değerlendirilmiştir. Şehirsel yeşil alanlar genellikle rekreasyona ayrılmış alanları da içerirler. Bu haritalarda kullanılan kriterlerde sahanın baskın kullanımı göz önünde bulundurulmuş, 25 hektardan küçük istisnai kullanımlar dikkate alınmamıştır. Harita 8'de gösterilen veriler Tablo 12'de rakamlarla ifade edilmiştir.

[5] European Environment Agency'den derlenmiştir

Kaynak: Corine[6]

Harita 8: Bahçelievler İlçesi'nin Arazi Kullanım Haritası (1992-2018)

[6] https://www.copernicus.eu/en

1990 Arazi Kullanımı	Km^2	Oran (%)	2018 Arazi Kullanımı	Km^2	Oran (%)
Kesintisiz Kentsel Alan	8,73	53	Kesintisiz Kentsel Alan	9,14	55
Endüstri, Ticaret, Hizmet Sahaları	3,29	20	Endüstri, Ticaret, Hizmet Sahaları	5,38	32
Kesintili Kentsel Alan	1,7	10	Kesintili Kentsel Alan	1,43	9
Karmaşık Ekim Kalıpları	1,62	10	Kara ve Demiryolu Alanları	0,38	2
İnşaat Sahası	0,55	3	Şehirsel Yeşil Alan	0,28	2
Transit Ormanlık- Çalı	0,4	2	**Toplam**	**16,61**	**100**
Kara ve Demiryolu Alanları	0,32	2			
Toplam	**16,61**	**100**			

Tablo 12: 1990-2018 Arazi Kullanımı

Tablo 12 dikkate alındığında, günümüzde toplam 16,61 km^2 yüzey alanın %68'i meskenler için ayrılan şehirsel sahaları oluşturur (Harita 8). Bu oranın %2'si güney sınırını oluşturan ulaşım sistemleri, %3'ü rekreasyona ayrılmış yerler, %13'ü kesintilerin olduğu mesken dokusu ve %82'si kesintisiz devam eden şehirsel mesken alanlarından oluşmaktadır. Toplam yüzey alanının %32'si ise iktisadi amaçlar doğrultusunda ilgili birimlere ayrılmıştır. 1990'yılında ekim kalıplarının görüldüğü sahalar ve doğal vejetasyon birimleri göze çarparken günümüzde yerlerini, Yenibosna'da tamamen iktisadi yapılara; Bahçelievler'de farklı amaçlar doğrultusunda kullanılan kentsel dokuya bırakmışlardır. Sanayi, ticaret ve hizmet sektörü için kullanılmak üzere ayrılan sahalara toplam yüzey alanının %20'si ayrılmışken günümüzde bu oran %32'ye çıkmıştır ve bu sahaların çoğunlukla Ayamama, Tavukçu ve Çırpıcı derelerinin havzalarında toplanması dikkat çekicidir.

Fotoğraf 18: Siyavuşpaşa Çeşmesi'nin Günümüzdeki Durumu

T. C.
Resmi Gazete

Başbakanlık
Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayımlanır

Kuruluşu : 7 Ekim 1920	3 Haziran 1992 ÇARŞAMBA	Sayı : 21247 Mükerrer

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Onüç İlçe ve İki İl Kurulması Hakkında Kanun
(Onüç İlçe ve İki İl Kurulması ile 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun)

Kanun No. 3806 **Kabul Tarihi : 27.5.1992**

MADDE 1. — 1. Ekli (1) sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Avcılar,

2. Ekli (2) sayılı listede adı yazılı bucak bağlanmak ve aynı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Bağcılar,

3. Ekli (3) sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Güngören,

4. Ekli (4) sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Bahçelievler,

5. Ekli (5) sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Maltepe,

6. Merkezi Sultanbeyli Kasabası olmak üzere İstanbul İlinde Sultanbeyli,

7. Ekli (6) sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve aynı listede adları yazılı köyler bağlanmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Tuzla,

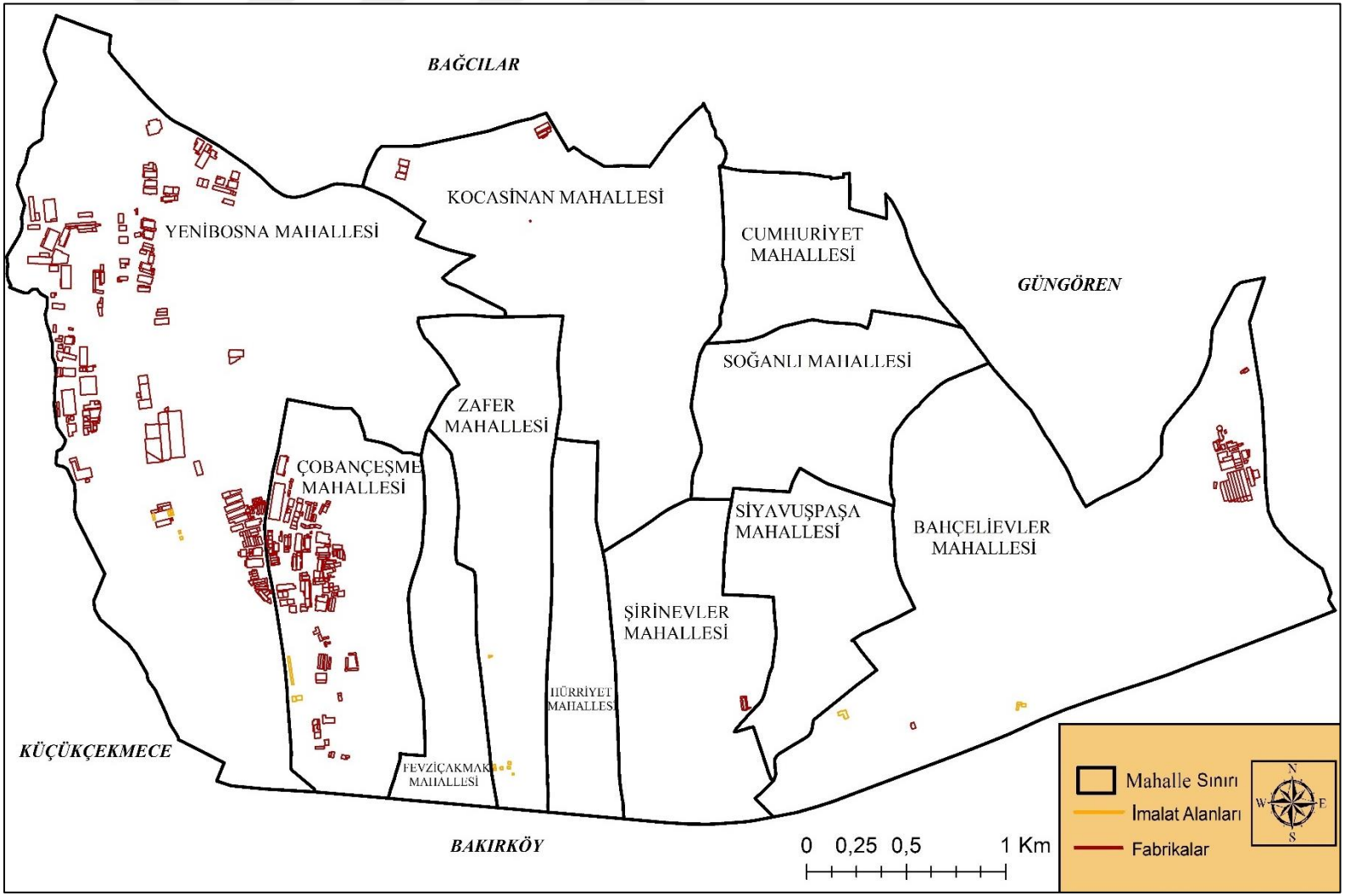
Kaynak: T.C. Resmî Gazete, 03.06.1992

Fotoğraf 19: Bahçelievler'in İlçe Olması Kararı (Madde 4)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BAHÇELİEVLER'İN İKTİSADİ ÖZELLİKLERİ

3.1 Sanayi Fonksiyonu

İş, işlev, görev anlamına gelen fonksiyon sözcüğü yerleşmenin önemini belirleyen en önemli kriterdir (Vural, 2018: 160). Bahçelievler İlçesi'nde sanayi faaliyetleri her zaman önemli olurken kentleşme sürecini başlatan etmenlerden de biridir. Çalışma sahasındaki fabrikaların bazıları, (Ömür Yoğurt Fabrikası gibi) sahadaki ziraî hammaddeyi işlemekteydi. Araştırma sahasında kentleşme hareketleri arttıkça bu durum değişmiştir. İstanbul'daki fabrikalar sanayileşme ile birlikte E-5 Karayolu üzerine veya çok yakınına tesis edilmiştir (Doğan, 2013: 515). Araştırma sahasındaki ilk fabrikalar da E-5 Karayolu kenarında kurulmuştur. Bahçelievler İlçesi, aynı zamanda Türkiye'de sanayi hareketlerinin ilk izlerini taşır. 1960'larda Türkiye'nin ilk meşrubat fabrikası (kola ve meyve suyu fabrikası), 1967'de Türkiye'nin ilk kolonya fabrikası (Pe-Re-Ja) E-5 Karayolu etrafına yoğunlaşan fabrikalar arasındaki yerini almıştır. Pe-Re-Ja fabrikası sonraki yıllarda Edirne Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınmış, kola fabrikası ise kapatılmış ve yerini Has Delta İncirli Projesi bünyesinde konut ve iş alanlarına bırakmıştır. 1970'te Türkiye'nin ilk organize sanayi sitesi olan Doğu Sanayi Sitesi kurulmuştur. 1982 yılında Kocasinan Sanayi Sitesi'nin de temelleri atılmıştır. Bu sanayi faaliyetleri, araştırma sahasının göç almasına sebep olmuştur.

Harita 9: Çalışma Sahasındaki Fabrika ve İmalathanelerin Dağılışı

Bahçelievler Belediyesi'nden alınan kent planından yararlanılarak oluşturulan Harita 9'a göre araştırma sahasının batısı daha önce bahsedildiği gibi (Harita 8) ağırlıklı olarak endüstri ve ticaret amaçlı kullanılmaktadır. Fabrikalar, Yenibosna ve Çobançeşme mahallelerinin batısında, kuzey-güney yönünde uzanmaktayken Bahçelievler Mahallesi'nde ise doğuda kümelenmişlerdir. Kocasinan ve Yenibosna yerleşmelerindeki sanayi faaliyetleri hakkında Tümertekin (1997: 88-89) şu bilgileri aktarmaktadır:

> *"Sefaköy'ün yakınındaki Yenibosna'daki kuruluşların da önemli bölümü başka yerden gelmiştir. Aralarında Rami, Topkapı ve Sağmalcılar'dan gelenlerin çok oluşu dikkat çekicidir. Bu durum, sanayinin şehrin büyümesine paralel olarak boş alanlara doğru yer değiştirmesiyle ilgilidir… Sefaköy'deki sanayi faaliyetleri, doğuda Yenibosna doğrultusunda çoğalmaktadır. Bu yerleşme İstanbul çevresinde hızla gelişen köylerden biridir… Yenibosna arazisi içinde Sefaköy gibi sanayi alanı yoktur (1966 tarihli İstanbul Sanayi Planı'nda yer almamıştır). Buna karşılık bugün yerleşmede 70 kadar sanayi kuruluşu bulunmaktadır. Yenibosna ve Safraköy (Sefaköy), sanayi faaliyetlerinin çoğunlukla 1960'lardan sonra yoğunlaştığı yerlerdir. Ancak 1970'lerden sonra sanayi faaliyetleri Maltepe-Rami-Topkapı semtlerinde ve Güngören, Kocasinan, Yenibosna ve Sefaköy'de çoğalır… Kocasinan'daki gelişme de Güngören'dekine benzemektedir. 1950'de 307 kişiden ibaret olan nüfus 1960'ta 4.103'e ulaşmıştı. Köy özellikle 1955'ten sonra Londra Asfaltı'na doğru, yeni konutlarla hızla gelişmeye başlamıştır. Bu kesimde de yerleşmenin gelişmesi sanayi faaliyetlerinin belirli kesimde toplanmasına neden olmuştur. Halen 10 kadar kuruluş faaliyettedir."*

Tümertekin, aynı eserinde, sanayinin yer değiştirmesinden bahsederken yakın yıllarda (1997) sanayinin süburbanizasyonunun Avcılar'a yöneldiğini ve taşınan kuruluşların arasında Çobançeşme ve Şirinevler'den gidenlerin de olduğunu belirtir ve Yenibosna'nın "şehre uzak sanayi alanı" özelliğini kaybedip şehrin içinde kalan sanayi alanlarının bir parçası olacağını belirtmiştir (Tümertekin, 1997: 89). Nitekim bugün Yenibosna, şehir alanının bir parçasıdır.

Fotoğraf 20: Ömür Yoğurt Fabrikası (Anonim)

Fotoğraf 21: Eski Meşrubat Fabrikası'nın Yerinde Kurulan Konut Alanı, Has Delta İncirli Projesi İnşaatı, 2020

Fotoğraf 22: Pe-Re-Ja Kolonya Fabrikası (Anonim)

Fotoğraf 23: Efes Pilsen Kompleksi, 2020

Meslek Grupları	**Kuruluş Sayısı**
Değerli Metaller ve Kuyumculuk Sanayi	166
Dış Giyim Sanayi	112
İç Giyim Sanayi	50
Tekstil Terbiye, Boya, Baskı Sanayi	33
Örme Kumaş Sanayii	25
Ev Tekstili, Brode, Dantel, Nakış ve Dokunmamış Ürünler Sanayi	20

Özel Amaçlı Makine Sanayi	20
Konfeksiyon Yan Sanayi	18
Ayakkabı ve Yan Sanayi	13
Basım, Yayın Sanayi	13
Metal Aletler, Hırdavat ve Isı Cihazları Sanayi	13
Büro ve Mağaza Mobilyaları Sanayi	10
Öğütülmüş Tahıl ve Unlu Mamuller Sanayi	10
Kara Taşıtları Ana Sanayii ve Karoseri Sanayi	10
Endüstriyel Yemek Sanayi	8
Dokuma Kumaş Sanayi	8
Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi	8
Plastik Hammaddeleri ve Plastik Enjeksiyon Mamulleri Sanayi	8
Çorap Sanayi	7
Endüstriyel Yemek Sanayi	7
Plastik Ambalaj Sanayi	7
Deri, Yünlü Deri ve Saraciye Sanayi	6
Elektrik, Elektronik, Bilişim ve Kablo Sanayi	6
Genel Amaçlı Makine ve Aksam Sanayi	6
Temizlik Ürünleri, Kozmetik ve Esans Sanayi	5
Alüminyum Ürünleri Sanayi	5
Metal Yapı ve Yapı Parçaları Sanayi	4
Enerji ve Elektrik Ekipmanları Sanayi	4
Triko Giyim Sanayi	4
Plastik İnşaat Malzemeleri Sanayi	4
İplik Sanayi	4
Hayvansal Gıda Ürünleri Sanayi	3
Boya, Vernik, Reçine ve Çeşitli Kimya Sanayi	3
Deri, Kürk Giyim ve Aksesuarları Sanayi	3
Kakaolu, Şekerli Ürünler ve İçecekler Sanayi	3
Metal Ev ve İşyeri Gereçleri Sanayi	3
Metal Şekillendirme, Isıl İşlem ve Kaplama Sanayi	3
Metallerin Talaşlı İşlenmesi Sanayi	3
Mineral Ürünler Sanayi	3
İlaç, Tıbbi Cihaz ve Araç-Gereç Sanayi	3
Bakır, Bakır Alaşımları ve Ağır Metaller Sanayi	2
Ev Mobilyaları Sanayi	2
Kauçuk ve Kauçuk Teknolojileri Sanayi	2
Kara Taşıtları Yan Sanayi	2
İklimlendirme Ekipmanları Sanayi	2
Temel ve Muhtelif Kimya Sanayi	2
Demir Çelik ve Sıcak Hadde Ürünleri Sanayi	1
İnşaat Amaçlı Ürünler Sanayi	1

Bağlantı Elemanları, Tel ve Tel Ürünleri Sanayi	1
Beyaz Eşya ve Ev Aletleri Sanayi	1
Bitkisel Gıda Ürünleri Sanayi	1
Cam ve Cam Ürünleri Sanayi	1
Orman Ürünleri Sanayi	1
GENEL TOPLAM	**660**

Tablo 13: Bahçelievler İlçesi'ndeki, İstanbul Sanayi Odası'na Kayıtlı Kuruluşların Meslek Grupları (2020)

Tablo 13'te, çalışma sahasında bulunan ve İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı, on ve üzerinde işçi çalıştıran kuruluşların meslek gruplarına göre dağılışı gösterilmiştir. Tablo 13'e göre çalışma sahasında en fazla öne çıkan faaliyet değerli metaller ve kuyumculuk sanayidir. Tablo 13'te bulunan toplam 660 kuruluşun %25,1'i bu grupta üretim yaparken, %16,9'u dış giyim sanayi ve %7,5'i iç giyim sanayi odaklı çalışmaktadırlar. Bahçelievler İlçesi'nde aydınlatma donanımları sanayi ile deniz, hava ve demiryolu ana ve yan sanayi dışında, İstanbul Sanayi Odası komitelerindeki 55 meslek grubunun 53'üne yönelik üretim yapan en az bir kuruluş bulunmaktadır.

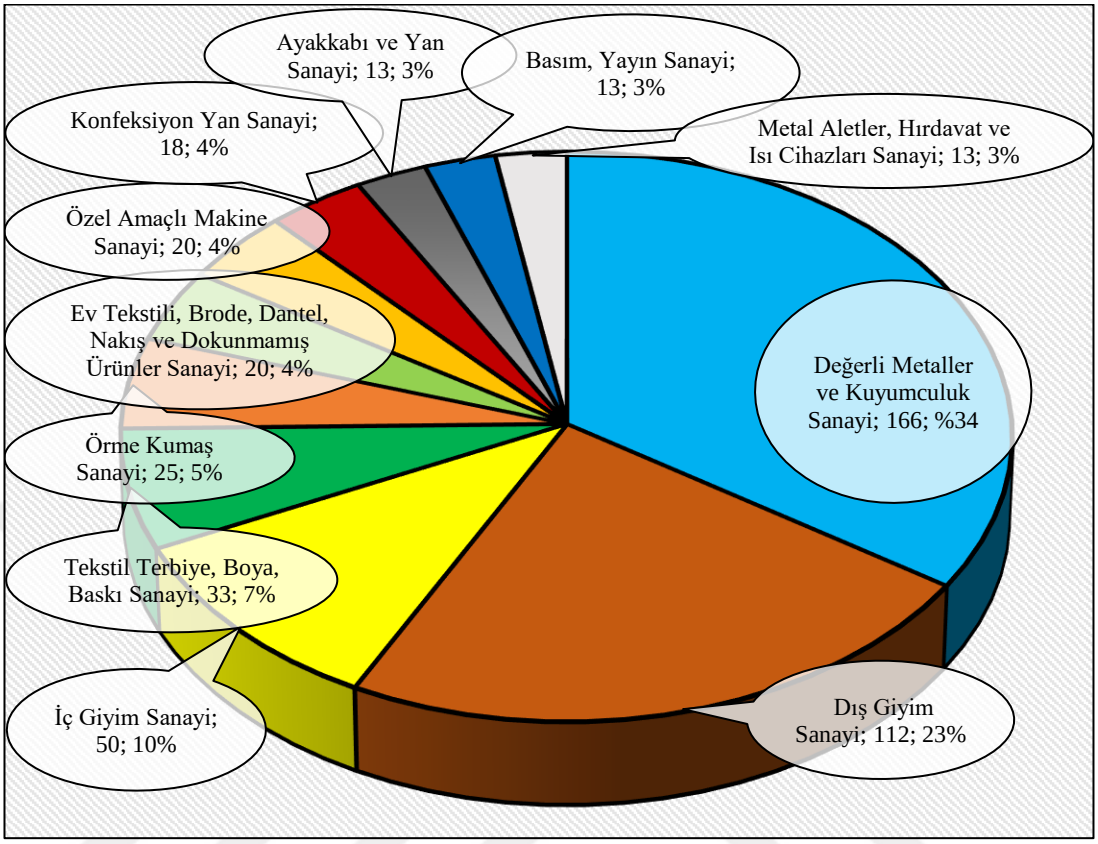

Fotoğraf 24: (Basın Ekspres Yolu) Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'ndan Kuyumcukent, 2020

Meslek Grupları	Kuruluş Sayısı
Değerli Metaller ve Kuyumculuk Sanayi	48
İç Giyim Sanayi	13
Dış Giyim Sanayi	10
Tekstil Terbiye, Boya, Baskı Sanayi	7
Örme Kumaş Sanayi	5
Büro ve Mağaza Mobilyaları Sanayi	3
Öğütülmüş Tahıl ve Unlu Mamuller Sanayi	3
Ayakkabı ve Yan Sanayi	2
Ev Tekstili, Brode, Dantel, Nakış ve Dokunmamış Ürünler Sanayi	2
Diğer	18

Tablo 14: Bahçelievler İlçesi'nde İstanbul Sanayi Odası'na Kayıt Olan Kuruluşların Meslek Grupları (Ocak 2018-Ocak 2020)

Tablo 14'te 2018 ocak ayı ve 2020 ocak ayı arasında İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı kuruluşların meslek grupları verilmiştir. Tablo 14'te de Tablo 13'teki gibi en çok öne çıkan meslek grupları değerli metaller ile giyim sanayisidir. Tablo 14'e göre sahada değerli metalleri işleyen kuruluşların %28,9'u son iki yılda İstanbul Sanayi Odası'na kaydolmuştur. Dış giyim sanayisine yönelik üretim yapan firmaların %10'u, iç giyim firmalarının %26'sı son iki yılda İstanbul Sanayi Odası'na kayıt yaptırmıştır. Araştırma sahamızdaki firmalardan İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı olanların sayısı ise %16,8 oranında artmıştır. Tablo 13'te görüldüğü gibi araştırma sahasında birbirinden farklı meslek gruplarına yönelik sanayi üretimi yapılmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi de çalışma sahamızın İstanbul'un bir ilçesi olması sebebiyle etki alanının geniş olması yani, şehrin ihtiyaçlarına yönelik üretim yapmasıdır. Ancak Şekil 12'de belirtildiği gibi bazı meslek grupları daha çok öne çıkmaktadır. Çalışma sahasının gelişmekte olan sanayi ekonomisindeki en önemli pay değerli metaller ve kuyumculuk sanayisindedir.

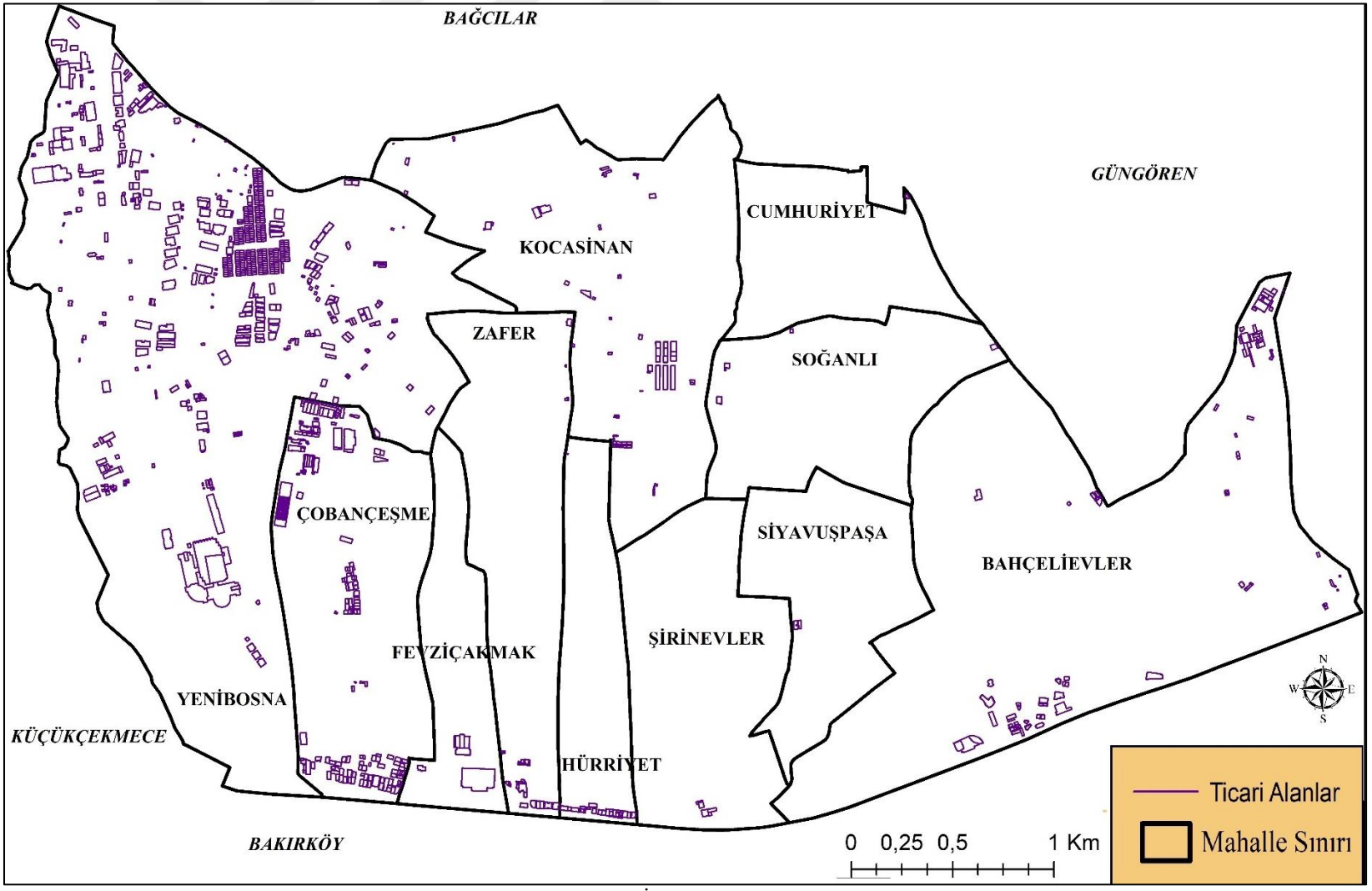
Şekil 12: Bahçelievler İlçesi'nde Firma Sayısının 10'dan Fazla Olduğu Meslek Grupları (İSO, 2020).

Şekil 12'de Bahçelievler İlçesi'nde İstanbul Sanayi Odası'na (İSO) kayıtlı firma sayısının 10'dan fazla olduğu meslek grupları görülmektedir. Değerli metallerin ve kuyumculuk sanayisinde üretim yapan 166 kurumun, Şekil 12'deki diğer firmalara oranı %34'tür. Bu dış giyim (112), iç giyim (50), tekstil terbiye, boya, baskı (33), örme kumaş (25), ev tekstili, brode, dantel, nakış ve dokunmamış ürünler (20) ve konfeksiyon yan sanayi (18) gibi tekstil temelli sanayi kolları takip etmektedir. Tekstile dayalı sanayi yapan bu firmalar birlikte düşünüldüğünde Şekil 12'deki diğer kurumlara oranları toplam %53'tür. Özel amaçlı makine sanayi ise 20 firmayla Şekil 12'de %4'lük bir paya sahiptir. Ayakkabı ve yan sanayi (13), basım, yayın sanayi (13), metal aletler, hırdavat ve ısı cihazları (13) sanayisinde üretim yapan firmalar ise %3'er

paylara sahiptirler. Şekil 12'deki firmalar, Bahçelievler İlçesi'nde yer alıp, İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı toplam 660 firmanın %73,18'ini oluşturmaktadırlar.

3.2 Ticaret Fonksiyonu

Gürbüz'e göre (1994: 329) ticaret faaliyeti insanlık tarihi kadar eskidir (Aktaran: Doğan, 2010: 262). Geçmişte araştırma sahasında bulunan köyler de eski Rumeli kervan yolu yakınlarındadır. Hatta bu yolun bir parçası olan Çobançeşmesi Köprüsü günümüzde tarihi bir yapı olarak sahada bulunmaktadır. Gelişen teknoloji, ulaşım ve iletişimle birlikte ticaret faaliyetlerinin önemi ve ekonomideki payı oldukça artmıştır. Ticaret faaliyetleri günümüzde Bahçelievler İlçesi'nin ekonomisinde de oldukça öne çıkan bir fonksiyondur. Bahçelievler İlçesi'nde ticaret ve sanayide mekân tercihi yer yer paralellik göstermektedir. Fabrikalardan çıkan ürünlerin, pazara ulaşıp tüketiciyle buluşması gerekmektedir. Araştırma sahasındaki sanayi ve ticaret faaliyetlerinin ilçedeki anayollar çevresinde toplanmasının sebebi de sahanın ulaşım imkanlarından faydalanmak olmuştur.

Harita 10: Bahçelievler İlçesi'nde Ticari Yapıların Dağılışı

Harita 10'da görüldüğü gibi ticari yapılar nispeten Bahçelievler İlçesi'nin batısında toplanmıştır. Harita 10'da, araştırma sahasının batısında, kuzey-güney yönünde uzanan ticari yapılar Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Yolu) etrafında toplanmıştır ve Yenibosna merkezinde çevreye doğru uzanırlar. Yine Harita 10'a bakıldığında ticari yapıların yoğun olarak toplandığı bir diğer alan ise Bahçelievler İlçesi'nin güney sınırını oluşturan E-5 Karayolu'nun çevresidir. Ayrıca Kocasinan'da Mimar Sinan Caddesi yakınlarında ve araştırma sahasının doğusunda Eski Londra Asfaltı Caddesi etrafında kümelenen ticaret faaliyetleri, kendisi de ekonomik bir faaliyet olan ulaşımın ilçedeki önemini göstermektedir. Harita 9 ve Harita 10'da görüldüğü gibi endüstri ve ticaret alanlarının daha çok ilçenin batısında, kuzey-güney yönünde sıralanması, kuzeyindeki Basın Ekspres bölgesinde planlanan finans merkezi dikkate alındığında olumlu bir gelişmedir.

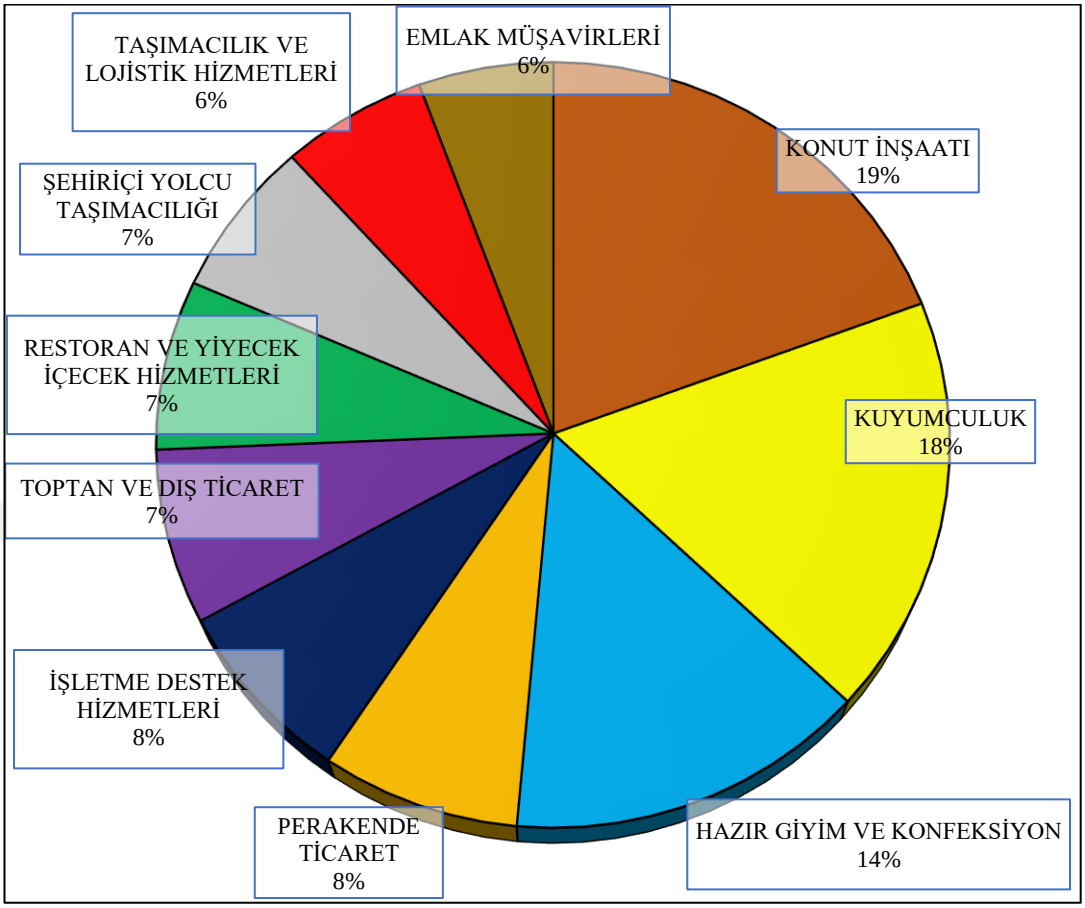
MESLEK GRUPLARI	**TOPLAM**
Konut İnşaatı	1.078
Kuyumculuk	978
Hazır Giyim ve Konfeksiyon	799
Perakende Ticaret	438
İşletme Destek Hizmetleri	425
Toptan ve Dış Ticaret	408
Restoran ve Yiyecek İçecek Hizmetleri	399
Şehir İçi Yolcu Taşımacılığı	373
Taşımacılık ve Lojistik Hizmetleri	339
Emlak Müşavirleri	314
Bilgi, İletişim ve Medya	285
Mimarlık ve Mühendislik	262
Sağlık Hizmetleri	254
Toptan Gıda ve Temizlik Ürünleri	254
Telekomünikasyon	236
Bilgi Teknolojileri	234
Tekstil Terbiye	218
Eğitim	210
Tekstil Yan Sanayi Ürünleri	190
Ev Tekstili	189
Yolcu Taşımacılığı ve Seyahat Acenteleri	177
İnşaat Taahhüt	176
Gümrük Müşavirliği	175

İlaç ve Tıbbi Cihaz	174
Makina ve Ekipmanları	173
Mobilya	170
Sigortacılık	166
İç Giyim ve Aksesuarları	159
Teknik Hırdavat	156
Plastik ve Kauçuk	155
Elektrikli Ev Aletleri	151
Finans Kuruluşları	148
Basım-Yayın	141
Kara Taşıtları, Yedek Parçaları ve Ekipmanları	139
Trafik Müşavirliği	127
Motorlu Taşıt Satış ve Servisi	118
Kozmetik	116
Mekanik Tesisat ve Doğalgaz Tesisatı	114
Motorlu Araçlar Tamir, Bakım ve İmalatı	113
İnşaat Malzemeleri	112
Elektrik Ekipmanları	109
Kimyevi Madde	109
Örme Kumaş, Çorap ve Trikotaj	109
Kumaş	107
Baklava, Pasta ve Şekerli Mamuller	106
Kâğıt ve Kırtasiye	104
Altyapı İnşaatı	102
Enerji	101
Mali Müşavirlik	92
Restorasyon ve İzolasyon	90
Kargo, Posta ve Depolama	82
Kültür ve Spor	80
Ekmek, Un ve Unlu Mamuller	77
Et ve Et Ürünleri	73
Hububat, Bakliyat, Kuruyemiş ve Kuru Meyve	73
Ayakkabı ve Ayakkabı Yan Sanayi	72
Oteller	72
Akaryakıt	70
Metal Ürünler ve Mutfak Ekipmanları	69
İplik ve Elyaf Ürünleri	65
Hayvansal Gıda Ürünleri	63
Gözlükçülük ve Saatçilik	59
Bijuteri, Oyuncak ve Hediyelik Eşya	58
Halı-Kilim ve Yer Kaplamaları	55
Mermercilik ve Madencilik	54

Meyve ve Sebze	53
Dokuma	48
Döküm ve Metal İşleme	43
Demir Dışı Metaller	39
Deri, Kürk ve Saraciye	34
Takım Tezgâhları ve Otomasyon	34
Züccaciye	34
Aydınlatma	33
Demir Çelik	29
Peyzaj ve Çiçekçilik	29
Orman Ürünleri	28
Fotoğrafçılık	23
LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gazlar	14
Toprak Ürünleri	13
Cam ve Cam Ürünleri	12
Doğal ve İşlenmiş Katı Yakıt	10
GENEL TOPLAM	**13.370**

Tablo 15: Araştırma Sahasında İstanbul Ticaret Odası'na Kayıtlı Firmaların Meslek Grupları (2020)

Bahçelievler İlçesi'nde, İstanbul Ticaret Odası'na kayıtlı 13.370 firma bulunmaktadır. Tablo 15'te firmaların meslek gruplarına göre dağılışları verilmiştir. Tablo 15'te sadece ilk üç sırada yer alan meslek gruplarının sayısı 500'ün üzerindedir. Kuyumculuk ile hazır giyim ve konfeksiyon odaklı faaliyetlerin sanayi alanında da öne çıkması, ilçedeki sanayi ve ticaret arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tablo 15'te en çok öne çıkan meslek grubu konut inşaatıdır. Binden fazla firmanın olduğu bu grubun tablo genelindeki payı %8'dir. Bahçelievler İlçesi'nde arazinin tamamı beşerî faaliyetler doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu yüzden konut inşaatının Tablo 15'te öne çıkmasının sebebi, yeni binalar yapılmasının yanı sıra kentsel dönüşüm hareketlerinden kaynaklanmaktadır. Tablo 15'te konut inşaatından sonra en çok firma sayısının olduğu kuyumculuğun, tablodaki meslek gruplarına oranı %7,3'tür. Hazır giyim ve konfeksiyon grubunun diğer meslek gruplarına oranı ise %5,9'dur. Tablo 15'te 300'den fazla firma sayısı olan meslek grupları Şekil 13'te gösterilmektedir.

Şekil 13: Bahçelievler İlçesi'nde Firma Sayısının 300'den Fazla Olduğu Meslek Grupları (İstanbul Ticaret Odası, 2020)

Şekil 13'te belirtilen tüm meslek kolları, Tablo 15'teki meslek kollarının %41,2'sine denk gelmektedir. Şekil 13'te gösterilen meslek grupları incelendiğinde emlak müşavirliği ve konut inşaatının toplamda %25'lik bir dilim oluşturdukları görülmektedir. Araştırma sahasına arazi kullanımı açısından bakıldığında Bahçelievler İlçesi yatay genişleme sınırlarına ulaşmıştır. Konut sektöründeki bu büyüme, çalışma sahasında yeni konutların inşaatından ziyade kentsel dönüşüm hareketlerinden meydana gelmiştir. Şekil 13'teki meslek grupları arasında kuyumculuk %18'lik bir paya sahiptir. İşlenmiş değerli metaller genel olarak ilgi görmektedir. Fabrikalarda seri üretim yapıldığı gibi küçük atölyeler de bu sektörde bulunabilir. Bu yüzden bu meslek grubundaki firmaların sayısı hem İstanbul Sanayi Odası'nda hem de İstanbul Ticaret Odası'nda fazladır. Şekil 13'te %14'lük bir payla

öne çıkan bir diğer meslek grubu hazır giyim ve konfeksiyondur. İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı meslek grupları içinde de bu sektörün öne çıkma sebebi Bahçelievler İlçesi ve Merter Tekstil Merkezi'nin birbirine olan yakınlığıdır. Ayrıca Şekil 13'te şehir içi yolcu taşımacılığı ile taşımacılık ve lojistik hizmetleri, toplamda %14'lük bir payla dikkat çekmektedir. Bunun sebebi araştırma sahasındaki E-5 Karayolu, Eski Londra Asfaltı Caddesi, Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Yolu) gibi önemli ulaşım güzergâhlarının varlığı ve taşımacılığın otobüs, metrobüs, metro ve tramvay hatları ile entegre olmasından kaynaklanmaktadır.

İŞYERİ SAYISI		
Yıllar	**İstanbul**	**Bahçelievler**
2009	970.909	31.072
2010	989.505	31.029
2011	1.002.031	31.457
2012	1.060.354	33.464
2013	1.100.451	37.126
2014	1.110.581	39.393
2015	1.109.662	38.380
2016	1.105.795	36.519
2017	1.119.040	36.672
2018	1.136.610	36.654
2019	1.163.335	35.763

Tablo 16: Bahçelievler İlçesi'ndeki İş Yeri Sayısı, TÜİK (2020)

Tablo 16'ya göre son on yılda İstanbul'daki iş yeri sayısı %19,81 artmıştır. Bahçelievler İlçesi'nde ise aynı dönemdeki artış oranı %15,09'dur. Tablo 16 incelendiğinde İstanbul ve Bahçelievler'de iş yeri sayısındaki artış ve azalışın bazı yıllarda birbirine paralel olarak değişim gösterdiği görülmektedir. Ancak 2009'yılında, Bahçelievler İlçesi'nde bulunan iş yeri sayısının İstanbul içindeki oranı %3,02'dir. 2019'da ise bu oran %3,07 olarak görülmektedir. Yani Bahçelievler'deki iş yeri sayısının İstanbul içindeki payı artmıştır.

MAHALLELER	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bahçelievler	3.042	3.131	3.579	3.454	3.329	3.054	2.979	2.932	2.786
Cumhuriyet	1.400	1.421	1.774	1.766	1.603	1.599	1.614	1.626	1.618
Çobançeşme	1.858	1.935	2.314	2.260	2.251	2.173	2.293	2.289	2.259
Fevziçakmak	1.774	1.779	2.023	2.028	1.819	1.827	1.814	1.821	1.815
Hürriyet	2.678	2.838	3.245	3.176	2.862	2.813	2.784	2.788	2.743
Kocasinan	2.528	2.514	2.759	3.022	2.811	2.767	2.758	2.761	2.761
Siyavuşpaşa	3.862	3.891	4.478	4.370	4.342	4.023	4.006	4.001	3.839
Soğanlı	2.905	2.912	3.172	3.523	3.529	3.223	3.217	3.225	3.209
Şirinevler	4.590	5.294	5.781	5.851	5.809	5.429	5.421	5.409	5.404
Yenibosna	3.642	4.566	4.701	6.587	6.548	6.388	6.566	6.584	6.095
Zafer	3.178	3.183	3.300	3.356	3.477	3.223	3.220	3.218	3.234

Tablo 17: Bahçelievler İlçesi'nde, Mahalle Düzeyinde İş Yeri Sayısı, TÜİK (2020)

Tablo 17'ye göre 2019 yılında Bahçelievler İlçesi'nde bulunan toplam iş yeri sayısının %17,04'ü Yenibosna, %15,11'i Şirinevler, %10,7'si Siyavuşpaşa, %9,04'ü Zafer, %8,97'si Soğanlı, %7,79'u Bahçelievler, %7,75'i Kocasinan, %7,66'sı Hürriyet, %6,3'ü Çobançeşme, %5'i Fevziçakmak ve %4,5'i Cumhuriyet mahallelerinde bulunmaktadır. İşyeri sayısının en fazla olduğu mahalle Yenibasna'dır. İş yeri sayısının Yenibosna'dan sonra en çok Şirinevler'de olması vergi dairesi, belediye ve kaymakamlık binası gibi idari yapıların mahalle sınırlarında bulunması ve E-5 kenarında, yalnızca yayaların kullandığı Şirinevler Meydanı'ndaki Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi'nin çevresindeki ticari yapıların varlığıdır.

Tablo 17'ye göre 2011-2019 döneminde mahallelerdeki iş yeri sayıları: Yenibosna'da %67,35, Çobançeşme'de %21,58, Şirinevler'de %17,73, Cumhuriyet'te %15,57, Soğanlı'da %10,46, Kocasinan'da %9,21, Hürriyet'te %2,42, Fevziçakmak'ta %2,31 ve Zafer Mahallesi'nde %1,76 artmış; Bahçelievler'de %8,41 ve Siyavuşpaşa'da %0,59 oranında azalmıştır. Özellikle Bahçelievler Mahallesi'ndeki azalmanın sebebi Real AVM alanının konut alanına dönüştürülmesinden kaynaklanmaktadır.

Bahçelievler'deki ticarî faaliyetler, Bakırköy başta olmak üzere çevre ilçelerdeki hareketlilikle de yakından alakalıdır. Bakırköy'le de bağlantı sağlayan kavşaklar ve bunlara yakın metrobüs, otobüs ve metro istasyonları sayesinde Bahçelievler'e özellikle hafta sonları pek çok yolcu uğramaktadır. Bu kavşak ve duraklara yakın olan Şirinevler Meydanı, Metroport AVM, Kuyumcukent veya ilçenin kuzeybatı sınırındaki Metro Toptancı Market gibi ticaret alanları diğer ilçelerden gelen yolcuların uğrak alanlarıdır. Bu yapıların ilçeye sağladığı ekonomik gelir ulaşımın nispeten kolay olduğu noktalarda bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Bu yapılar yurtdışından gelen turistler için de ilgi çekicidirler ve yabancı yatırımın görüldüğü alanlardır. Özellikle Kuyumcukent'te bazı mağazaların yabancı sahipleri olduğu bilinmektedir.

Hizmet sektörü, Bahçelievler İlçesi'nde Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Yolu) ve E-5 Karayolu etrafında toplanmıştır. 2000 yılından sonra yaygınlaşan alışveriş merkezleri de ticari hareketliliğe daha kolay uyum sağlayabilecekleri büyük otoyol kenarlarında yer edinmişlerdir (Timor, 2007: 120-121). Bahçelievler İlçesi'nde de bu durum değişmemiştir. Geçmiş yıllarda daha çok (eski) havalimanını kullanan turistlerin E-5 Karayolu'ndan geçerken uğradığı Ömür Restoran da kentleşme şartlarına adapte olarak alışveriş merkezine dönüştürülmüştür. Aynı şekilde eski meşrubat fabrikasının yerinde konutların yanı sıra otellerin ve iş alanlarının olması planlanan Has Delta İncirli Projesi gerçekleşmektedir.

Fotoğraf 25: Ömür Restoran (Anonim)

Fotoğraf 26: Ömür Plaza AVM, 2020

Bahçelievler İlçesi'nde ticari yapıların bir kısmı E-5 Karayolu etrafında yoğunlaşır (Harita 10). E-5 Karayolu ve Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'nda (Basın Ekspres Yolu) beşerî ve ekonomik hareketlilik mevcuttur. Bu önemli yolların finans ve ticari merkezlerine yakınlığı sebebiyle çevrelerinde bulunan iş yerleri, restoranlar, kafeler ve mağazalar diğer ilçelerden uğrayan müşterileri çekerek Bahçelievler'in ekonomisine katkı sağlar. E-5 Karayolu'ndan geçen metro ve metrobüs hatları sebebiyle Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'ndan daha işlektir. Örneğin Şirinevler Meydanı'ndaki ticari yapılar, resmi ve özel eğitim kurumları, restoranlar günüm her saati hareketliliğe sebep olmaktadır (Ayhan, 2018: 193). Eski Londra Asfaltı Yolu'ndaki kafeler de hafta sonları ilçede yaşayanlar ve başta Güngören'den olmak üzere komşu ilçelerden gelen insanların uğrak yeridir. Hafta içi, Haznedar'daki eğitim kurumlarındaki öğrencilerin okul sonrası uğradığı, zaman geçirdikleri yerlerdir. Bu gibi küçük işletmeler İstanbul Sanayi Odası veya İstanbul Ticaret Odası gibi kurumlara kayıtlı olmayabilirler. Bahçelievler Esnaf ve Sanatkârlar Odası'na kayıtlı küçük işletmelerin tahmini sayısı, yirmi bin civarındadır (Bakır[7], 2020). Ayrıca oteller de daha çok bu yollar etrafında toplanmaktadır. İlçe'nin CNR Expo ve TÜYAP fuarlarına yakınlığı sebebiyle Yenibosna (12), Çobançeşme (1),

[7] Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanı ile kişisel görüşme

Zafer (1), Şirinevler (5) ve Bahçelievler (1) mahallelerindeki oteller ziyaretçiler tarafından tercih edilmektedir[8].

Fotoğraf 27: Soldan İtibaren Sırasıyla, Erkan Avcı Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Metroport AVM, Altınbaş Medicalpark Üniversite Hastanesi ve Bahçelievler Metrobüs İstasyonu'nun Görüntüsü, 2020

[8] Otel sayıları Kent Planı başlığındaki yapı niteliği tablolarından alınmıştır.

3.3 Ulaşım Fonksiyonu

Çalışma sahası her zaman önemli ulaşım güzergahlarıyla çevrilmiştir. Araştırma sahasının eski ticaret yolu üzerinde yer aldığını belirten tarihi çeşmelere günümüzde de rastlanılmaktadır. Fotoğraf 8 ve Harita 6'da belirtildiği gibi sahanın güneyinden geçen ve İstanbul'dan batıya uzanan taşlı anayol yani eski Rumeli kervan yolu, yan yollar ile kesişir ve Ayamama Deresi'ni Çobançeşme Köprüsü üzerinden geçerek Avrupa'ya devam etmektedir. Kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmeyen Çobançeşme Köprüsü, adını yakınındaki çeşmeden alır. Bununla birlikte köprünün kemerleri, klasik dönem köprülerinin aksine sivri değil, yarım yuvarlaktır (Eyice, 1993: 350). Bundan dolayı bazı kaynaklar günümüzde kullanım dışı kalan Çobançeşme Köprüsü'nün Bizans döneminde yapıldığından bahsetmektedir. Sahanın kuzeyinden geçen Edirne Yolu Caddesi ise geçmişten günümüze İstanbul ve Edirne arasında ulaşımın gerçekleşmesini sağlamaktadır.

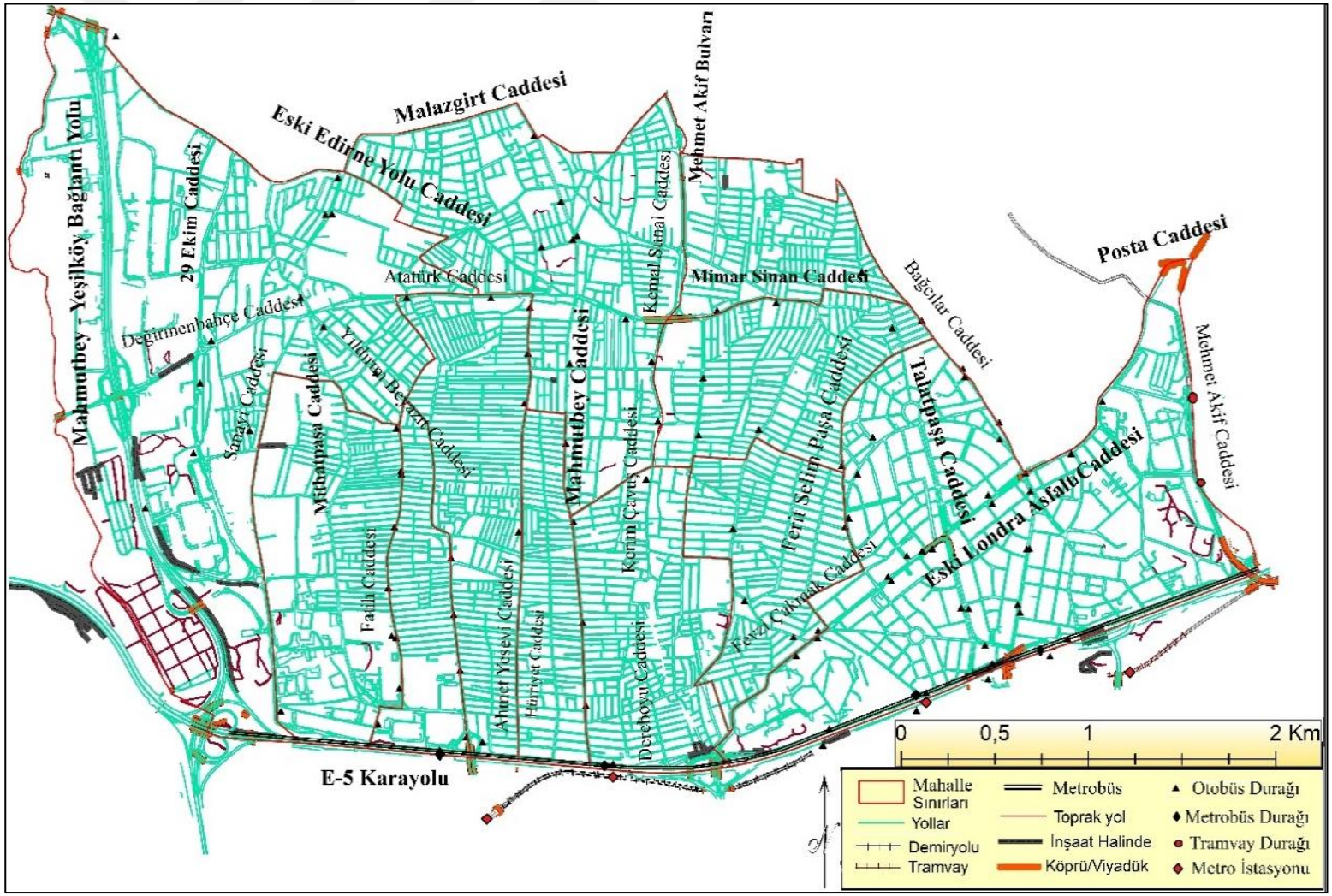

Fotoğraf 28: Çobançeşme Köprüsü

Araştırma sahasının iç kesimlerinde, geçmiş yıllarda ulaşımın köy yolları ile sağlandığı belirtilmektedir. Kış aylarında köy yollarının karla kapanmasından dolayı araç giremediği için köy sakinlerinin temel ihtiyaçlarının at veya eşek gibi hayvanlar ile karşılandığı belirtilir. Toprak yolları asfaltlama çalışmaları 1990'lı yıllara kadar sürmüştür. Bahçelievler Belediye'sinin 1993 raporunda yolların asfaltlanması ile ilgili düzenlemelerin önemi vurgulanırken ağırlıklı olarak Soğanlı, Siyavuşpaşa, Yenibosna,

Zafer, Bahçelievler mahallelerinin düzenlendiği belirtilmektedir (Bahçelievler Belediyesi: 1993: 45).

Bahçelievler İlçesi aynı zamanda 2019 yılı nisan ayına kadar aktif olan Atatürk Havalimanı'na en yakın noktasından 1,4 km, Esenler Otogarı'na ise 2,8 km uzaklıktadır. Bahçelievler'in tarihi yarımadaya yaklaşık 10 km, T.E.M. Otoyolu'na ise 4 km uzaklıkta olması da nüfus ve sanayiyi çekmiş ve ilçenin şehirsel gelişimine katkı sağlamıştır. Ayrıca Kuzey Marmara Otoyolu'na 30 km uzaklıkta olan Bahçelievler diğer ilçelere göre, İstanbul Havalimanı'na da nispeten daha yakındır. Bahçelievler'in ulaşım potansiyeli, ilçenin ekonomisi için oldukça önem taşımaktadır. Çünkü ulaşımın asıl önemi sanayi ve ticaret başta olmak üzere çeşitli ekonomik sektörleri biçimlendirme gücüdür (Bakırcı, 2019: 358).

Harita 11: Bahçelievler İlçesi Ulaşım Haritası

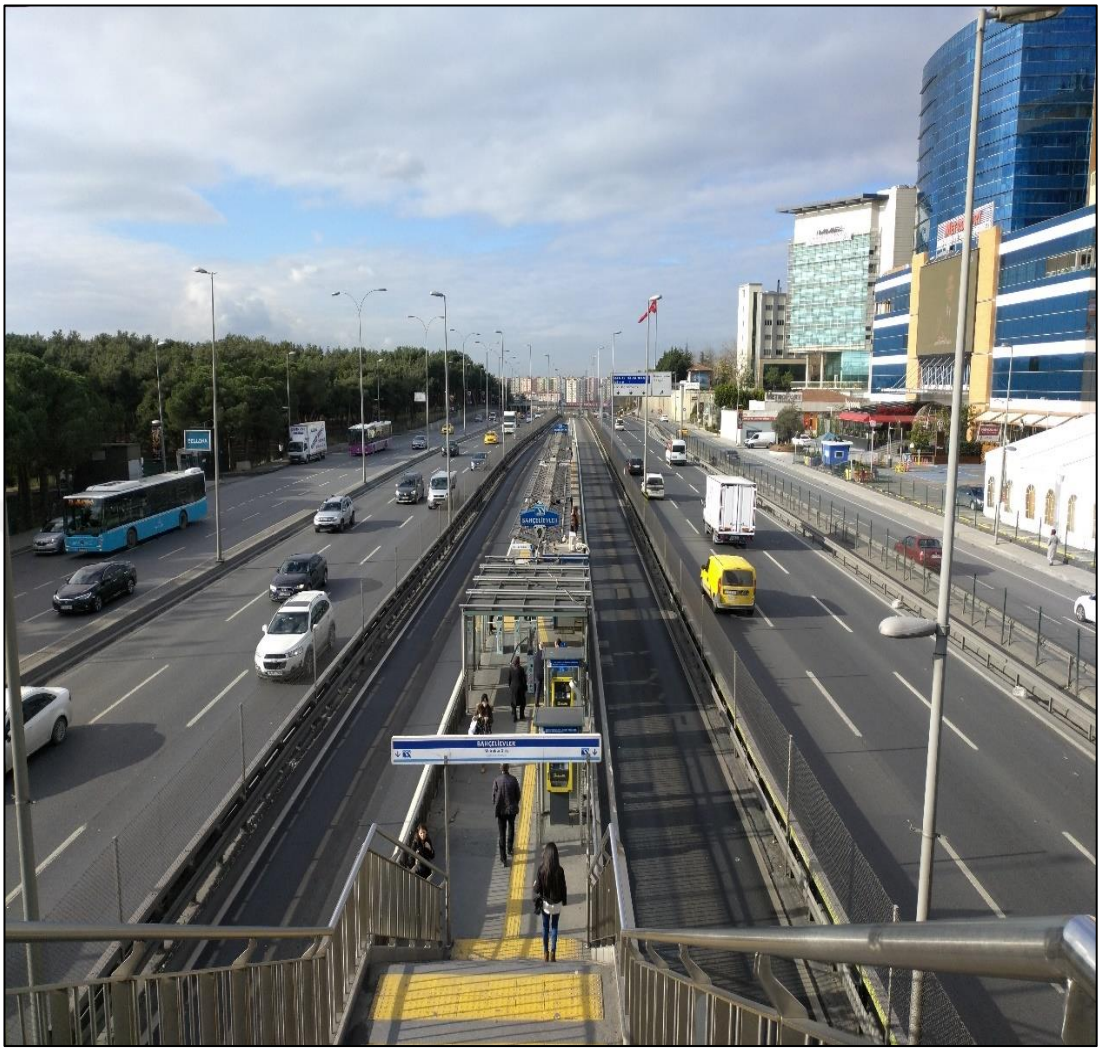
Harita 11'de görüldüğü gibi Bahçelievler İlçesi'nin kuzey sınırının bir kısmını Eski Edirne Yolu ve Malazgirt Caddesi oluşturur. İlçenin doğu sırını ise Eski Londra Asfaltı Caddesi'ne kadar Bağcılar Caddesi oluşturmaktadır. Londra Asfaltı ile beraber doğuya doğru oluşan dışbükey çıkıntı tekrar Mehmet Akif Caddesi ile sınırlanır. İlçenin güney sınırını tamamen E-5 Karayolu oluşturmaktadır. İlçenin batı sınırına en yakın yerden ise Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres) geçmektedir. Bu yol E-5 Karayolu'nu ve ilçeyi T.E.M Otoyolu'na ve Kuzey Marmara Otoyolu ile İstanbul Havalimanı'na bağlamaktadır ve kuzey-güney doğrultusunda uzanır. Harita 11'de görülen Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Yolu), ilçenin en alçak kısmında bulunmaktadır (Harita 5). Basın Ekspres Yolu'nun güzergahı, eğim hesabıyla yapılan doğal akım birikimi ve akım yönü verileriyle örtüşmektedir (Turoğlu, 2011: 421-422). Bu durum, Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'nun Ayamama Deresi'nin eski yatağı olan vadi tabanına kurulmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda yağış dönemlerinde dere yatağına toplanması gereken yağmur suları, Basın Ekspres Yolu'nda sel olaylarına sebep olmaktadır.

Fotoğraf 29: Yenibosna-Küçükçekmece Sınırı, Aymama Deresi (sağda) ve Basın Ekspres Yolu, 2020

Bahçelievler Mahallesi'nde Eski Londra Asfaltı ve Talatpaşa, merkezde kesişen ve diğer yolları oluşturan ana caddelerdir. Bahçelievler Mahallesi, Siyavuşpaşa ve Soğanlı mahallelerinden Ferit Selim Paşa Caddesi ile ayrılmaktadır. Soğanlı ve Cumhuriyet Mahallesi arasında ise Mimar Sinan Caddesi sınır oluşturmaktadır. Kocasinan Mahallesi, Cumhuriyet ve Soğanlı mahallelerinden Harita 11'de gösterilen Kemal Sunal Caddesi ile ayrılmaktadır. Tavukçu Deresi'nin ıslah edilmiş yatağı, Kemal Sunal Caddesi'nin sonuna yani Mimar Sinan Caddesi'ne kadar ulaşmaktadır ancak güneye doğru Şirinevler'den geçen Kerim Çavuş Caddesi ve Dereboyu Caddesi'nde dere yatağının üzeri kapalıdır.

Harita 11 incelendiğinde; Siyavuşpaşa ve Soğanlı mahallelerindeki yan yolların Eski Londra Asfaltı Caddesi'nin ve E-5 Karayolu'nun geçtiği Bahçelievler Mahallesi'ne doğru yöneldiği görülmektedir. Yenibosna ve Kocasinan mahallelerindeki önemli yollar ise merkezden çevreye doğru gelişmiştir. Fakat iş sahalarının daha fazla olduğu Yenibosna'da, Kocasinan'a göre yollar daha çok güneye yönelmiştir. Yenibosna'dan başlayan Sanayi Caddesi, batıda Çobançeme Mahallesi'ni Yenibosna'dan ayırırken, Mithatpaşa Caddesi, Çobançeşme'nin tam ortasından geçmektedir. Çobançeşme, Fatih Caddesi ile Fevziçakmak Mahallesi'nden ayrılmaktadır. Fevziçakmak'ın doğu sınırını ise yine Yenibosna'dan başlayan Yıldırım Beyazıt Caddesi oluşturmaktadır. Zafer Mahallesi'nin doğusunda Hürriyet ile olan sınırını Ahmet Yesevi Caddesi oluştururken kuzey sınırını Atatürk Caddesi oluşturmaktadır. Hürriyet Mahallesi ise Şirinevler'den Mithatpaşa Caddesi ile ayrılmaktadır. Mithatpaşa Caddesi, kuzeyde Kocasinan merkezinden güneye E-5 Karayolu'na kadar, ilçeyi tamamen katetmektedir. Bahçelievler İlçesi'nde mahallelerin çoğu, güneyde E-5 Karayolu ile kuzeyde Mimarsinan Caddesi, Atatürk Caddesi, Değirmenbahçe Caddesi arasında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bazı mahallelerin sınırlarını oluşturan Mithatpaşa, Yıldırım Beyazıt, Sanayi ve Ahmet Yesevi caddeleri de E-5 Karayolu'na kadar uzanmaktadırlar.

Fotoğraf 30: E-5 Karayolu (Bahçelievler Metrobüs Durağı)

Harita 11'de gösterilen otobüs duraklarının çoğu da bu yollarda toplanmaktadır. Araştırma sahasında toplam 98 otobüs durağı, 2 tramvay durağı (Merter Tekstil Merkezi ve Mehmet Akif durağı), 4 metrobüs durağı ve 1 metro istasyonu (Bahçelievler) bulunmaktadır. Bakırköy-İncirli, Ataköy-Şirinevler ve Yenibosna metro istasyonları ise ilçe sınırlarının hemen dışında bulunmaktadır. Ayrıca yapımına 2015'te başlanan ve İncirli istasyonundan da geçecek olan M3 Kirazlı–Bakırköy İDO Metro Hattı'nın tamamlanması ile ilçenin batısında Haznedar ve İlk Yuva metro istasyonları olacaktır. Bu hat Bahçelievler İlçesi'nin kuzeydeki iş ve yerleşme alanlarıyla olan etkileşimini arttıracak ve kuzeyde T.E.M. Otoyolu'na, güneyde Bakırköy İDO İskelesi'ne ulaşımını kolaylaştıracaktır. M1B Yenikapı-

Kirazlı hattına eklenecek olan M1B Kirazlı–Halkalı Metro Hattı tamamlandığında ilçenin kuzeyinde Mimar Sinan ve Malazgirt Metro İstasyonu bulunacaktır. Yapımına 2016'da başlanan M9 Ataköy-İkitelli Metro Hattı ise Yenibosna Metro İstasyonu'ndan başlayarak ilçe üzerinde planlanan, sırasıyla Çobançeşme, Kuyumcukent, Doğu Sanayi metro istasyonlarından geçerek kuzeydeki iş ve yerleşme alanlarına doğru devam edecektir. Böylece bu hat ilçedeki iş sahalarının trafik yoğunluğunu azaltacaktır. M9 Ataköy-İkitelli Metro Hattı ayrıca M1B Kirazlı-Halkalı Metro Hattı ile Mimar Sinan Metro İstasyonu'nda ve M3 Kirazlı-Olimpiyat-Başakşehir Metro Hattı ile İkitelli Sanayi Metro İstasyonu'nda entegre olması planlanmaktadır.

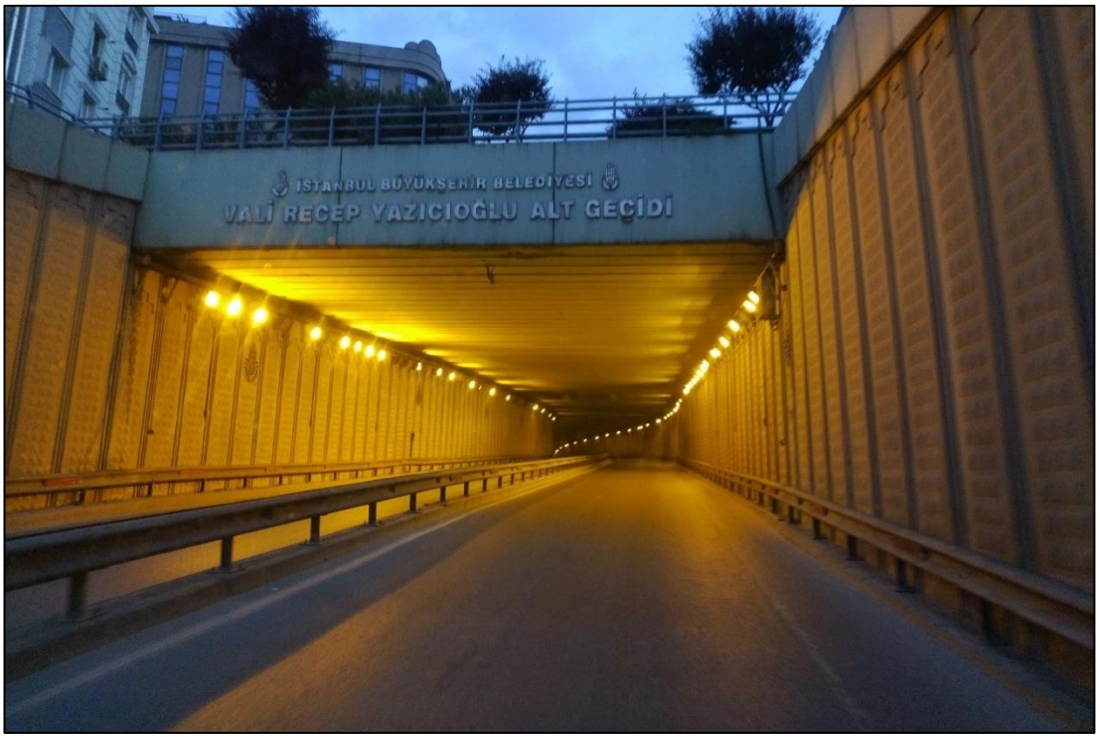
Harita 11'de görüldüğü gibi ilçede araç trafiğini azaltmak amacıyla gerekli yerlere köprü, viyadük veya tüneller inşa edilmiştir. Bu viyadük ve geçitlere daha çok ilçe sınırları yakınında, Eski Londra Asfaltı Caddesi, E-5 Karayolu, Mahmutbey–Yeşilköy Bağlantı Yolu gibi ana yolların kesiştiği yerlerde rastlanılır. İlçenin iç kesimlerinde ise Talatpaşa Caddesi'nin Eski Londra Asfaltı Caddesi ile kesiştiği yerde ulaşımı kolaylaştıran bir alt geçit ve bir viyadük mevcuttur (Fotoğraf 32). Mimar Sinan Caddesi-Eski Edirne Yolu Caddesi güzergahında ise Vali Recep Yazıcıoğlu Alt Geçidi bulunmaktadır (Fotoğraf 33).

Fotoğraf 31: Haznedar Alt Geçidi

Fotoğraf 32: Eski Londra Asfalt Caddesi-Talatpaşa Caddesi'nde Viyadük ve Altgeçit

Fotoğraf 33: Vali Recep Yazıcıoğlu Alt Geçidi

Fotoğraf 34: Haznedar Geçidi Üzerinden Eski Londra Asfaltı Caddesi

Eski Londra Asfaltının 1936'da tamamlanmasıyla yolun kenar ve çevrelerinde konut alanları gelişmiştir, bunlar arasında araştırma sahasının nüvesini oluşturan İncirli Çiftliği de bulunmaktadır. Daha sonra Londra Asfaltının çevresi, tarım dışı kullanıma açılmış, sanayi faaliyetlerini etrafında toplamıştır ancak yolun en büyük etkisi, kuzeyinde daha önce ulaşım imkânı kısıtlı olan köylere ulaşımı kolaylaştırmasıdır (Tümertekin, 1997: 82-83). Yenibosna ve Kocasinan yerleşmelerinde bu durum etkisini göstermiştir. E-5 Karayolu'nun yapılmasından sonra çalışma sahamızdaki yerleşmeler büyümüş ve yeni mahalleler ortaya çıkmıştır. Bu mahalleler, E-5 Karayolu'ndaki sanayi faaliyetleri sebebi ve buna bağlı olarak aldığı göçle büyümüş ve E-5'e dikey yönde uzanan sokaklar oluşturmuştur. Bu iki önemli yol, İstanbul'un Avrupa ile bağlantısını sağlamak amacıyla yapılmıştır ve araştırma sahasındaki şehirleşme hareketlerini başlatan temel unsurlar olmuştur. Bu durum ulaşım faaliyetlerinin çalışma sahasına olan etkisini göstermektedir. Eski Londra Asfaltı Caddesi günümüzde önemini yerel düzeyde sürdürmektedir ve araştırma sahasındaki en önemli yollardan biridir. Ancak E-5 Karayolu'nun önemi, devlet karayolu olarak Eski Londra Asfaltı Caddesi'ne göre çok daha fazladır. E-5

Karayolu metro istasyonları ile entegredir ve metrobüs hattı da bu yoldan geçmektedir. Ayrıca çevresinde çok sayıda iş yeri bulunmaktadır. Mahmut Bey-Yeşilköy Bağlantı Yolu ise araştırma sahasını kuzeydeki önemli karayollarına bağlar. Bu yol sahanın en batısında bulunmakta, kuzey-güney yönlü uzanmaktadır ve etrafında daha çok iş sahaları toplanmaktadır. Ayrıca araştırma sahasının, kuzeydeki Basın Ekspres bölgesinde yapılması planlanan finans merkezi[9] ile bağlantısını sağlamaktadır. M9 Metro hattı tamamlandığında bu yolun ulaşımdaki yükünü de azalacaktır.

Harita 11'de görüldüğü gibi Yenibosna'dan batıya doğru uzanan yollardan bir diğeri de Değirmenbahçe Caddesi'dir. Bu cadde adını eski yıllarda bu noktada bulunan değirmenden almıştır. Bu değirmen Colmar Freiherr von der Goltz'un haritasında (Fotoğraf 8) "Dn." ile gösterilmiştir. Geçmişte etrafında ziraate ayrılan arazilerin bulunduğu değirmen, adını günümüzde endüstri ve ticarete ayrılan araziden geçen Değirmenbahçe Caddesi'ne bırakmıştır. Bu durum araştırma sahasında meydana gelen değişiklikleri çok açık olarak ortaya koymaktadır.

Fotoğraf 35: Değirmenbahçe Caddesi

[9] https://www.metro.istanbul

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BAHÇELİEVLER'İN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

4.1 Bahçelievler İlçesi'nin Gelişimi

Temelleri eski bir Rum yerleşimi olan Bakırköy ile atılmış olan Bahçelievler, Bosna'dan ve Selanik'ten gelen göçmenlerle iskâna açılmış zamanla sanayiye bağlı olarak Anadolu'nun pek çok yerinden göç almıştır.

16. yüzyılda Osmanlı devlet adamları şehrin dışında sayfiye alanı olarak kullandıkları, günümüzdeki ismi Bakırköy olan Makriköy'e ve köye bağlı arazilere çiftlikler ve köşkler yaptırmışlardır. Bu yapılar aynı zamanda olası bir afet durumunda birer sığınak oluştururken bölge halkını da çevrelerine çekmeye başladıkları tahmin edilmektedir. Ancak bölgedeki yerleşmelerin ortaya çıkması önce Bosna'dan sonra Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin Yenibosna'ya; Selanik'ten gelen göçmenlerin ise "Gelinler" anlamına gelen Nifos (νύφες) Köyü'ne yerleştirilmesiyle başlamıştır (Kırtaş & Bayhan, 2005: 18-23). Osmanlı–Rus Savaşı'ndan oldukça etkilenen bu iki köyde yaşayanlar, kendi halinde merkezden güneye yani alçak sahalara uzanan bağları ve sebze bahçeleriyle ilgilenirken civardaki büyük çiftliklerde de çalışmışlardır. Araştırma sahasında, köyler ve çiftliklerin mahsullerine bağlı olarak, örneğin Haznedar Yoğurtları gibi mandıra ürünleri üretilmekteydi (Kırtaş & Bayhan, 2005: 37). Kurulmuş olan köyler, Cumhuriyetin ilk yıllarında da bu özelliğini sürdürürken çalışma alanımıza ismini veren Bahçelievler Mahallesi daha sonraki yıllarda ortaya çıkmıştır.

1930-1950 yılları arasında İstanbul'da başlayan sanayileşmenin etkisi ve batılı devletlerin artan karayolu ticareti sebebiyle Londra'dan başlayıp İstanbul'dan geçen yeni bir yola ihtiyaç duyulmuş ve Londra Asfaltı için çalışmalara başlanmıştır (Üngör, 2017: 29-30). Bu yola bağlı Bahçelievler Mahallesi'nin nüvesi olan İncirli Çiftliği'nde imar hareketleri de artmıştır. Bu durum çevresindeki arsalarda yapılaşmaya başlanmasını teşvik etmiş böylece konutlar yapılmıştır.

	İstanbul	Bakırköy İlçesi	Kocasinan Köyü	Yenibosna Köyü		
1935	883.599	28.377	264	259		
1940	991.237	33.532	237	305		
1945	1.078.399	40.595	253	348		
1950	1.166.477	42.596	307	505		
1955	1.533.822	107.287	721	601		
1960	1.882.092	102.617	4.103	1.386		
1965	2.293.823	168.694	11.271	2.776		
1970	3.019.032	341.743	**Kocasinan Beldesi (1968)**	8.775		
			30.384			
1975	3.904.588	568.799	51.311	**Yenibosna Beldesi (1972)**		
				26.424		
1980	4.741.890	882.505	96.312	40.786	**Bahçelievler Mahallesi**	
1985	5.842.985	1.238.342	64.869	56.669	7.777	
1990	7.309.190	1.328.276	133.377	107.785	57.049	
2000	10.018.735	208.398	**Bahçelievler İlçesi (1992)**			**%**
					478.623	4.7
2007	12.573.836	214.821			571.711	4.5
2008	12.697.164	214.810			571.683	4.5
2009	12.915.158	218.352			576.799	4.4
2010	13.255.685	219.145			590.063	4.4
2011	13.624.240	220.663			600.900	4.4
2012	13.854.740	221.336			600.162	4.3
2013	14.160.467	220.974			602.931	4.2
2014	14.377.018	221.594			599.027	4.1
2015	14.657.434	223.248			602.040	4.1
2016	14.804.116	222.437			598.097	4.0
2017	15.029.231	222.370			598.454	3.9
2018	15.067.724	222.668			594.053	3.9
2019	15.519.267	229.239			611.059	3.9

Kaynak: TÜİK: Genel Nüfus Sayımları, Kütüphane, ADNKS, İstanbul İl Müdürlüğü

Tablo 18: 1935-2019 Nüfus Sayımları

Tablo 18'in oluşturulmasında Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) ait farklı kaynaklardan yararlanılmıştır. Yenibosna ve Kocasinan yerleşmelerinin nüfus miktarı

için, TÜİK Kütüphanesi'nden 1935'ten 1965 yıllarına kadar ilgili sayım yıllarına ait dokümanlardan "Bucaklar ve Muhtarlıklar İtibariyle Nüfus Sayısı" bölümlerinden yararlanılmıştır. 1965 yılından 1985'e kadar TÜİK genel nüfus sayımı veri tabanı üzerinden "İllere Göre İlçe, Bucak, Belde ve Köy Nüfusları" sorgulanarak elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ancak genel nüfus sayımı veri tabanında yapılan 1985 ve 1990 yılları için hiçbir sorgulama, araştırma sahasını ilgilendiren sonuçlar sağlamamaktadır. Araştırma sahasının 1985 ve 1990 yılındaki nüfus miktarı, TÜİK İstanbul İl Müdürlüğü'nde bulunan "İstanbul İli İlçelerinin Mahalle Bazında Nüfusları" adındaki veri setinden faydalanılmıştır. Yenibosna ve Kocasinan beldelerinin nüfus miktarları, kendilerine ait mahallelerin toplamından elde edilerek [10] Tablo 18'e eklenmiş ve bu tarihlerde Bakırköy'ün bir mahallesi olan Bahçelievler'in nüfusuna da ulaşılmıştır. Çalışma sahasının 2000 yılındaki nüfus miktarına, TÜİK genel nüfus sayım veri tabanı üzerinden "İl, İlçe ve Alt Kademe Belediye Nüfusları" sorgulanarak ulaşılmıştır. Tablo 18'de araştırma sahasının 2007-2019 yılları arasındaki nüfus miktarına TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi üzerinden ulaşılmıştır.

Tablo 18'den anlaşıldığı gibi araştırma sahasındaki köylerin nüfusunda 1935-1950 döneminde çok fazla değişiklikler yaşanmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus miktarı, ardında bıraktığı çetin savaşların da etkisiyle oldukça düşüktür ve bu dönemlerde ülke genelinde nüfus arttırıcı politikalar uygulanırken Balkan devletlerinden farklı zamanlarda gelen göç dalgalarından etkilenmiştir (Doğan, 2011: 299). Önceden de belirtildiği gibi araştırma sahası bu göçlerden payını almıştır. İstanbul'un nüfus miktarının hızla artması sonucunda kentin büyümesine yön vermek üzere yapılan çalışmalar, araştırma sahasını da yakından ilgilendirmiştir. Tablo 18'de görüldüğü gibi Bakırköy İlçesi'nde, İstanbul'da olduğu gibi nüfus artmıştır. Ancak Yenibosna ve Kocasinan köylerinde önemli değişikliklere rastlanılmamıştır. Öncesinde Hristiyan azınlığın yaşadığı bu köylere Yugoslavya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler yerleştirilmiştir. Bölgenin gelişimine yön verecek ve nüfus artışına katkı sağlayacak olan uluslararası karayolları projesi II. Dünya Savaşı'ndan sonra

[10] TÜİK İstanbul İl Müdürlüğü'nden temin edilen verilerde 1985 ve 1990 yıllarında, Şirinevler Mahallesi'nin nüfus değeri "0" olarak gösterilmiştir. Bu yüzden Tablo 18'de Kocasinan Beldesi'nin 1985 yılındaki nüfus miktarı düşük görülmektedir.

gerçekleşmiştir. 1930'larda Fikret Yüzatlı ve Hüseyin Avni Başargan, İncirli Çiftliği'ni satın alıp Bahçelievler Mahallesi projesine başlamışlardır. Yenibosna ve Kocasinan köyleri geçimini tarımsal faaliyetlerle sağlarken yurt içi göç hareketi için bir cazibe merkezi olmamışlardır. Bununla birlikte Osmanlı döneminde yurtdışından gelen göçmenler çalışma sahasında iskân edilirken öncelikle Yenibosna Köyü tercih edilmiştir. Bunun nedeni ise Ayamama Deresi'nin çevresindeki verimli tarım alanlarının varlığıdır. Zira Osmanlı Devleti için Balkanlardan gelen göçmenlerin iskân edildiği köylerde toprağın verimliliği önemli bir kriterdir (Balcı Akova, 2012: 550). Yenibosna ve Kocasinan'da nüfus artışı fazla olmamıştır. Yenibosna'nın nüfus miktarı 1950 yılına kadar Kocasinan Köyü'nden her zaman fazla olmuştur ve bu durum Tablo 18'de de dikkat çekmektedir. Tablo 18'deki bu yerleşmelerde 1935 yılında toplam nüfus miktarı 523 kişiyken 1945'te 601'e ve 1950'de 812'ye yükselir.

1950 yılı ülkemizde sanayileşme, kentleşme ve buna bağlı olarak köyden kente göçlerin başladığı dönemin başlangıcıdır. E-5 Karayolu çevresinde yapılan fabrikalar çalışma sahasına nüfus çekmeye başlamış ve ilk gecekonduların ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Bahçelievler Mahallesi'ne yakınlığı sebebiyle göçler en çok Kocasinan'a gerçekleştirilmiştir. Tablo 18'de görüldüğü gibi Kocasinan Köyü'nün nüfusu her zaman gerisinde olduğu Yenibosna'yı ilk defa 1955'te geçmiştir. 1955–1965 arasında İstanbul'daki nüfus artışı ‰4'ken aynı dönemde Kocasinan'ın nüfusu ‰143 oranında artmıştır. Yenibosna'da ise aynı dönemde bu oran ‰36 olarak gerçekleşmiştir.

Kocasinan'ın yaşadığı nüfus artışının bir benzeri 1970'li yıllarda Yenibosna'da görülmüştür (Tablo 18). 1965–1970 yılları arasında İstanbul'da nüfus artış oranı ‰4,1 iken Kocasinan'da ‰16, Yenibosna'da da ‰21'dir. 1973 yılında Boğaz Köprüsü'nün (15 Temmuz Şehitler Köprüsü) hizmete açılmasıyla Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Londra Asfaltının önemi nedeniyle ciddi ölçüde artmıştır. Bu köprünün yapılmasına bağlı olarak alınan yoğun göç sebebiyle İstanbul'da yerleşim alanları da genişlemiştir. Bu durum Tablo 18'deki 1970–1980 aralığında

İstanbul nüfusunda etkisini gösterir. Bu aralıkta İstanbul'da nüfus artış oranı %57'yi gösterirken Kocasinan'da %216,9 ve Yenibosna'da %367,7 civarındadır.

Kocasinan ve Yenibosna beldelerinin nüfus miktarları 1990 yılına gelindiğinde oldukça artmıştır. 1992 yılında bu beldeler, büyümelerindeki önemi ve sahadaki merkezi yapısı sebebiyle Bahçelievler Mahallesi ile birlikte Bakırköy İlçesi'nden ayrılarak bir ilçeye dönüştürülmüştür. Ayrıca 1992 yılında Bakırköy İlçesi'nden birkaç ilçe daha ayrıldığı için ilçenin nüfusu azalmıştır. Bahçelievler İlçesi ise Tablo 18'e göre 2000 yılında İstanbul nüfusunun yaklaşık %4,7'sini sınırları içerisinde toplarken 2010'a gelindiğinde nüfus miktarı artmasına rağmen şehrin nüfusunun %4,4'üne sahiptir. 2010'dan sonra İstanbul nüfusu artmaya devam ederken Bahçelievler İlçesi'nin nüfusu durgunluğa ulaşmış ve ilçe nüfusunun şehir içindeki payı günümüze doğru yavaşça azalmaya başlamıştır. Genel anlamda hem ilçe hem de ildeki nüfus miktarının artmasına rağmen İstanbul nüfusunun %3,9'una sahip olan Bahçelievler İlçesi'nin bu anlamda doygunluğa ulaştığı böylece İstanbul içinde nüfus payının azaldığı Tablo 18'den çıkarılabilir.

Sayım Yılları	Araştırma Sahası	Erkek	Kadın	Toplam
1935	Nifos	181	83	264
	Viranbosna	141	118	259
1940	Kocasinan	127	110	237
	Yenibosna	154	151	305
1945	Kocasinan	131	122	253
	Yenibosna	179	169	348
1950	Kocasinan	-	-	812
	Yenibosna	-	-	
1955	Kocasinan	399	322	721
	Yenibosna	333	268	601
1960	Kocasinan	2.197	1.906	4.103
	Yenibosna	701	685	1.386
1965	Kocasinan	5.954	5.317	11.271
	Yenibosna	1.483	1.293	2.776
1970	Kocasinan	15.930	14.454	30.384

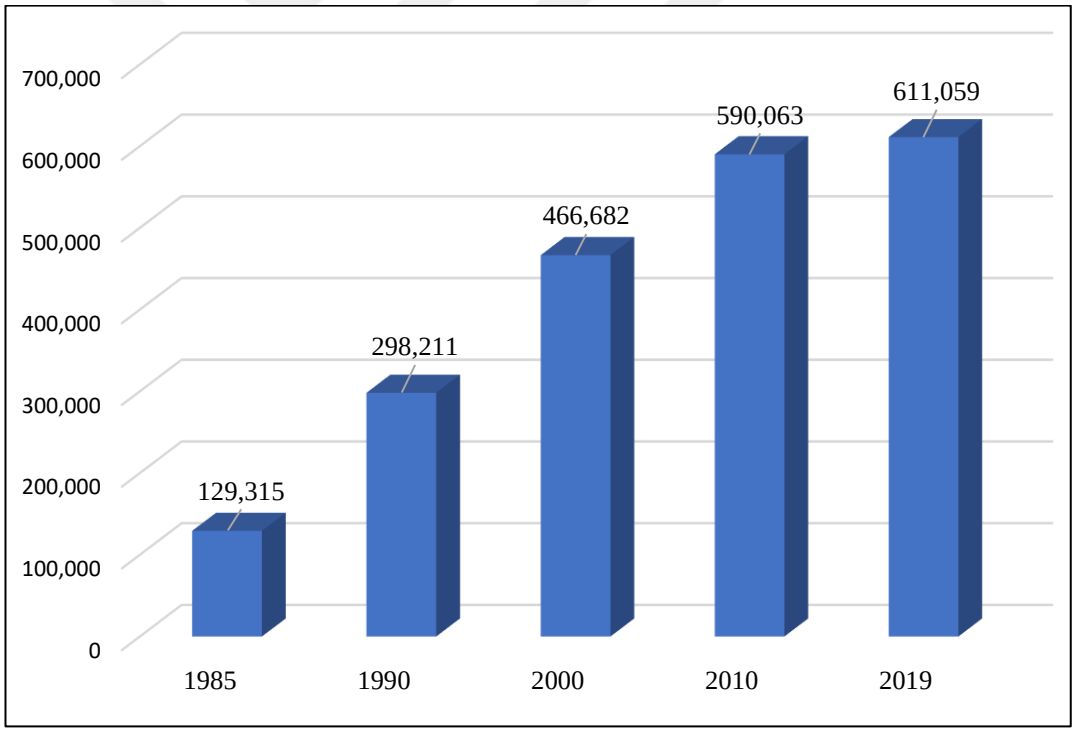
	Yenibosna	4.794	3.981	8.775
1975	Kocasinan	26.363	24.948	51.311
	Yenibosna	14.380	12.044	26.424
1980	Kocasinan	49.626	46.686	96.312
	Yenibosna	21.708	19.078	40.786
1985	Kocasinan	-	-	121.538
	Yenibosna	-	-	
1990	Kocasinan	-	-	241.162
	Yenibosna	-	-	
2000	Bahçelievler İlçesi	238.633	239.990	478.623
2007	Bahçelievler İlçesi	283.805	287.906	571.711
2008	Bahçelievler İlçesi	285.794	285.889	571.683
2009	Bahçelievler İlçesi	288.675	288.124	576.799
2010	Bahçelievler İlçesi	295.269	294.794	590.063
2011	Bahçelievler İlçesi	301.268	299.632	600.900
2012	Bahçelievler İlçesi	301.066	299.096	600.162
2013	Bahçelievler İlçesi	303.081	299.850	602.931
2014	Bahçelievler İlçesi	301.031	297.996	599.027
2015	Bahçelievler İlçesi	302.691	299.349	602.040
2016	Bahçelievler İlçesi	300.705	297.392	598.097
2017	Bahçelievler İlçesi	300.064	298.390	598.454
2018	Bahçelievler İlçesi	298.175	295.878	594.053
2019	Bahçelievler İlçesi	309.450	301.609	611.059

Tablo 19: Araştırma Sahasında Cinsiyete Göre Nüfus Miktarı[11] (2020)

Tablo 19 incelendiğinde 1935-1950 döneminde erkek sayısının kadın sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Bu dönemlerde araştırma sahasına daha çok yurt dışından gelen göçmenlerin yerleştirildiği bilinmektedir. Bunun sebebi yerleşmekte olan göçmenlerin aile fertlerinin bir kısmının sahaya daha geç gelmiş olmasıdır. Bunun bir benzeri 1950 sonrası sanayileşme hareketlerinden kaynaklanan köyden kente göçün sonucunda, araştırma sahasındaki erkek nüfusunun fazlalığında da görülmektedir. Çalışmak için gelen göçmenler iş sahibi olduktan sonra ailelerini de

[11] Tablo 19'un oluşturulmasında Tablo 18'de kullanılan verilerden yararlanılmıştır.

yanlarına almaktadırlar. Bu durum, göçlerin sürdüğü yıllara paralel olarak 2007'ye kadar devam etmektedir. 2007 yılında araştırma sahasında kadınların daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, çalışmak için ilçeye gelen erkeklerin ikametgahının ilçede olmamasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkiye'deki nüfus sayımlarında 2007 itibariyle adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçilmiştir. 2008 yılından sonra cinsiyetler arasında nüfus miktarı açısından önemli bir fark görülmemekle birlikte erkek sayısı genellikle daha fazladır, yani cinsiyet oranı 100'ün üzerindedir. Ayrıca Tablo 19'da 2019'daki erkek sayısı dikkat çekmektedir. Erkek sayısındaki bu artışın sebebi, yurtdışından araştırma sahasına çalışmak için gelen göçmenlerdir[12].

Şekil 14: Bahçelievler İlçesi'nin Nüfus Miktarı, TÜİK (2020)

Şekil 14'e bakıldığında çalışma sahasının hızla artan nüfus miktarı 1985 yılında 129.315'e ulaşmıştır. 1985'te günümüzdeki nüfus miktarının %21'ine sahip

[12] Detaylı bilgi "Göç Hareketleri" başlığında verilmektedir.

olan Bahçelievler İlçesi'nde nüfus ‰13 oranında artarak 1990'da 298.211'e çıkmıştır. Araştırma sahasındaki nüfus miktarı 1992'de sahanın ilçe olmasıyla artmaya devam etmiş ve 1990-2000 yılları arasında ‰5,6'lık artış oranıyla 466.682'ye ulaşmıştır. 2010 yıllında 2000'e göre ‰2,6 oranında artış gösteren Bahçelievler İlçesi'nin nüfus miktarı 590.063'e ulaşmıştır. 2010'dan sonra nüfus artış hızı düşmüş, nüfus miktarı ise öncekine göre pek değişim göstermemekle beraber zaman zaman azalmış (Tablo 18) ancak 2019'da göçlere bağlı olarak tekrar yükselmiştir. Nüfus artışının son on yılda durağanlaşmasının sebeplerinden birisi sahanın yatay büyüme sınırlarına yaklaşmış olmasıdır. Sahadaki en yüksek nüfus miktarı 2019'da 611.059 olarak görülür. 2010–2019 yılları arasında nüfus artışı ‰0,3 oranındadır. Ayrıca bu yıl aralığında İstanbul'un nüfusu 13.255.685'ten 15.519.267'ye yükselerek kendi içinde ‰1,7 oranında artmıştır. Türkiye genelinde ise son dokuz yılda nüfus 73.722.988'den 83.154.997 'ye ‰1,3'lük bir artış gösterir. Yani Türkiye ve İstanbul'da artan nüfus miktarı içinde Bahçelievler İlçesi'nin nüfus miktarı korunmuştur.

İLÇE ADI	2018 Toplam Nüfus Miktarı	2019 Toplam Nüfus Miktarı	2017-2018 Nüfus Artış Hızı (‰)	2018-2019 Nüfus Artış Hızı (‰)
Avcılar	435.625	448.882	-0,1	30
İSTANBUL	15.067.724	15.519.267	2,6	29,5
Bakırköy	222.668	229.239	1,3	29,1
Küçükçekmece	770.317	792.821	-0,1	28,8
Bahçelievler	594.053	611.059	-7,4	28,2
Bağcılar	734.369	745.125	-19	14,5
TÜRKİYE	82.003.882	83.154.997	14,7	13,9
Esenler	444.561	450.344	-22,3	12,09
Güngören	289.331	289.441	-26	0,4

Tablo 20: Bakırköy'den Ayrılan İlçelerin Nüfus Artış Hızı, TÜİK (2020)

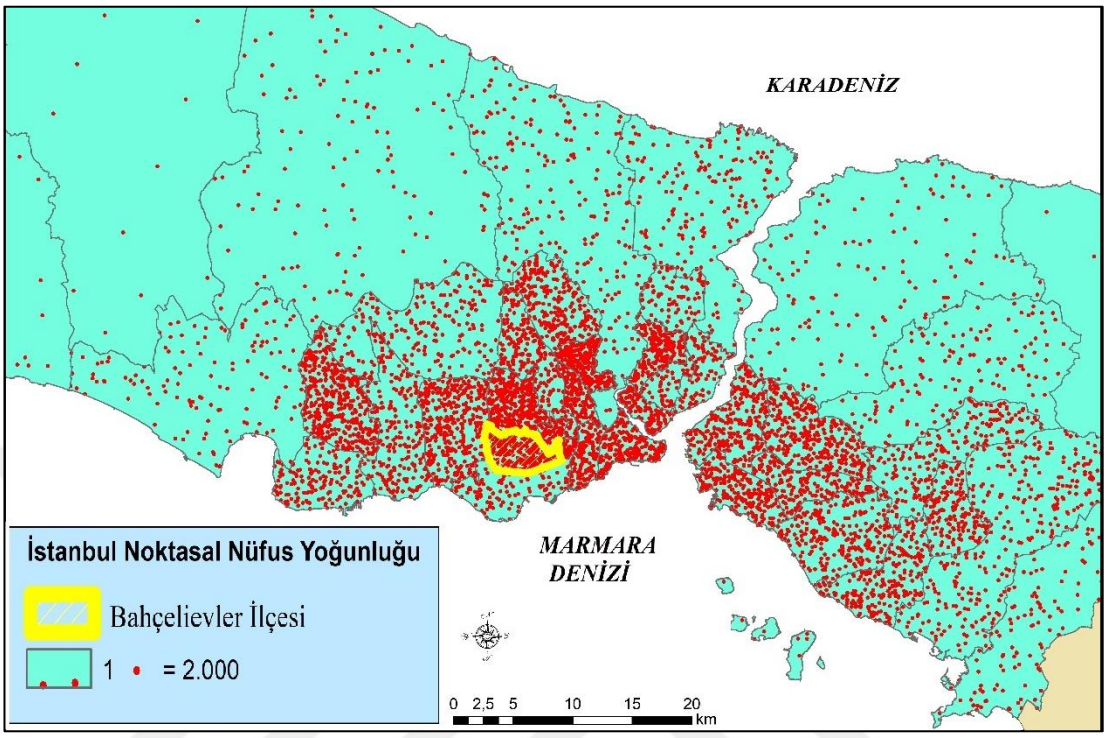
Tablo 20'de görüldüğü gibi Küçükçekmece ve Bağcılar'dan sonra en kalabalık ilçe olmasına rağmen Bahçelievler'in nüfus artışı son yıllarda pek değişiklik göstermemiştir. İlçedeki nüfus artış hızı 2018'de ‰-7,4 oranıyla nüfus miktarının azalmaya başladığına işaret eder. Ancak 2019'da ‰28,2 oranında tekrar bir yükselme görülmektedir. Son on yılda nüfus miktarı 590.000 ve 600.000 arasında değişmektedir (Tablo 20).

Tablo 20'ye göre 2018-2019 yılları arasında Türkiye ve İstanbul genelinde nüfus artış hızı sırasıyla ‰13,9 ve ‰29,5 oranlarıyla devam ederken Bakırköy'den ayrılan ilçelerde nüfus artış hızı çoğunlukla negatif değerlerdedir. Ancak 2019'da bu ilçelerin nüfus artış hızı tekrar yükselmiştir. 2018'de Bahçelievler İlçesi'nin özellikle güneyi ve batısındaki Bakırköy, Küçükçekmece ve Avcılar ilçelerinde nüfus artış hızı 0'a daha yakındır. 2018'de azalan nüfus artış hızına göre Bahçelievler İlçesi, komşularıyla karşılaştırıldığında daha orta seviyelerde kalır. Ancak 2019'da önceki yıla göre nüfus artış hızı değerlendirildiğinde güney ve batısındaki komşularına, kuzey ve doğusundakilere kıyasla daha yakın olduğu görülmektedir.

Bu alanda uzun süredir İstanbul'un baskın etkisi altında kalan yerleşmelerden Bahçelievler İlçesi gibi geçiş özelliği gösteren, sınırlarından devlet karayolunun geçtiği, Marmara kıyılarına daha yakın olan ilçelerin diğerlerine kıyasla daha önce homojen bir görünüme yaklaşacağı düşünülebilir.

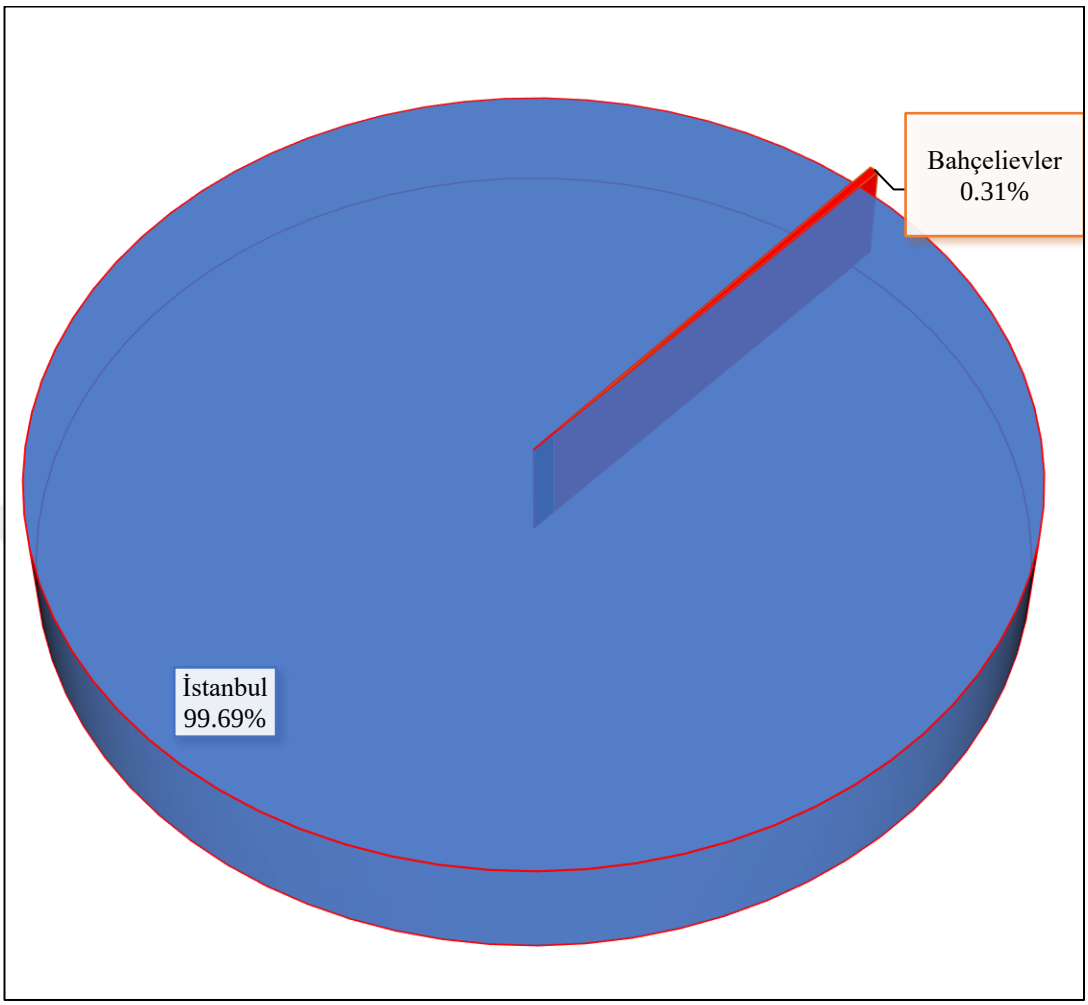
4.2 Nüfus Yoğunluğu

2019'da Türkiye nüfusunun %18,6'sını oluşturan İstanbul'da toplam il nüfusunun %3,9'u Bahçelievler İlçesi'nde ikamet etmektedir. 611.059 kişi ile Türkiye nüfusunun da %0,7'sine sahiptir.

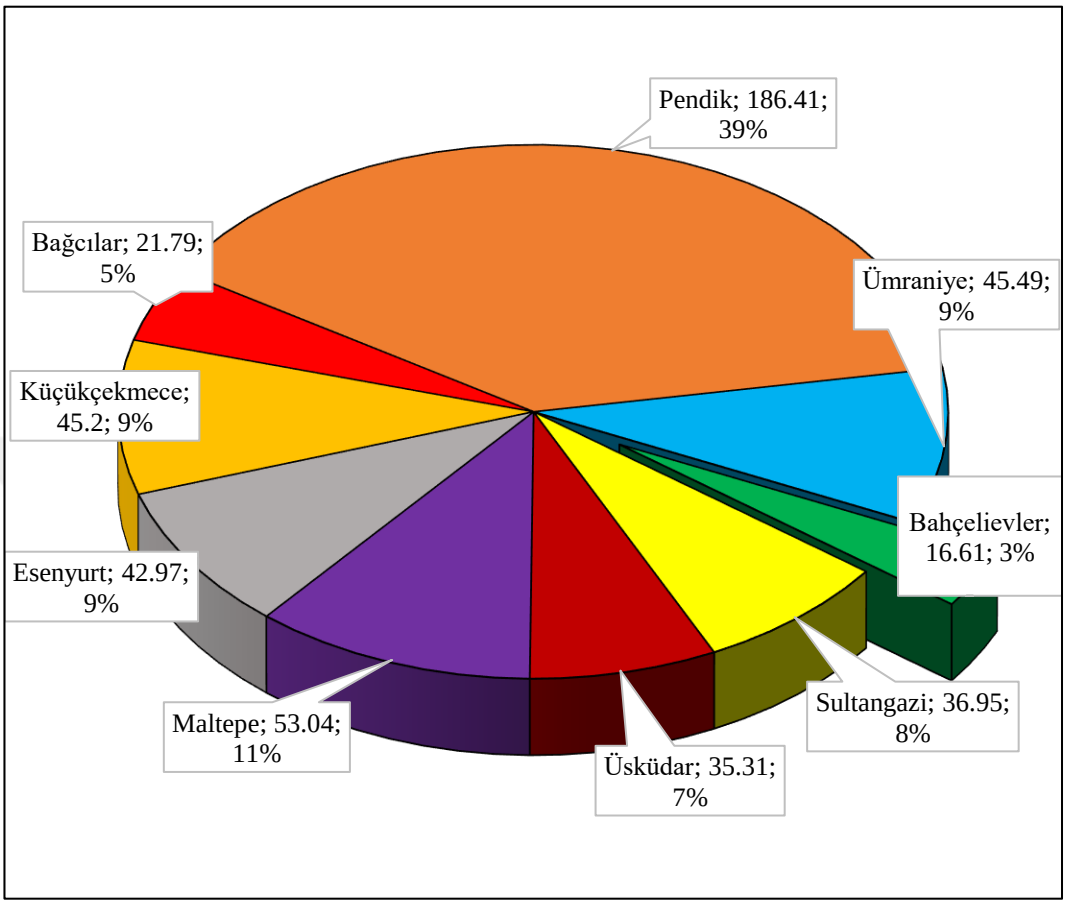
Harita 12: İstanbul'da Noktasal Nüfus Yoğunluğu

Harita 12'ye bakıldığında İstanbul nüfusunun yoğun olarak boğazın iki yanında, tarihi yarımada merkezinden çevreye doğru ve Marmara kıyılarında toplandığı görülmektedir. 15.519.267 kişiyle Türkiye nüfusunun %18,6'sının yaşadığı, primate city olan (Tümertekin, 1997: 27) İstanbul'da Harita 12'den de anlaşıldığı gibi nüfus düzenli dağılmamıştır. Km^2'ye 107 kişinin düştüğü ülkemizde, çeşitli fonksiyonlarıyla öne çıkan 5.461 km^2'lik bir alana yayılmış İstanbul'da km^2 başına 2.841 kişi düşmektedir. Araştırma sahası, İstanbul'daki tüm kentleşme hareketlerinden birinci derecede etkilenmiştir ve 1950 sonrası şehrin çektiği nüfusun toplandığı ilk alanlar arasındadır. Günümüzde Bahçelievler İlçesi'nde 1 km^2'ye 36.788 kişi düşer.

Şekil 15: Bahçelievler İlçesi'nin İstanbul İçinde Kapladığı Alan

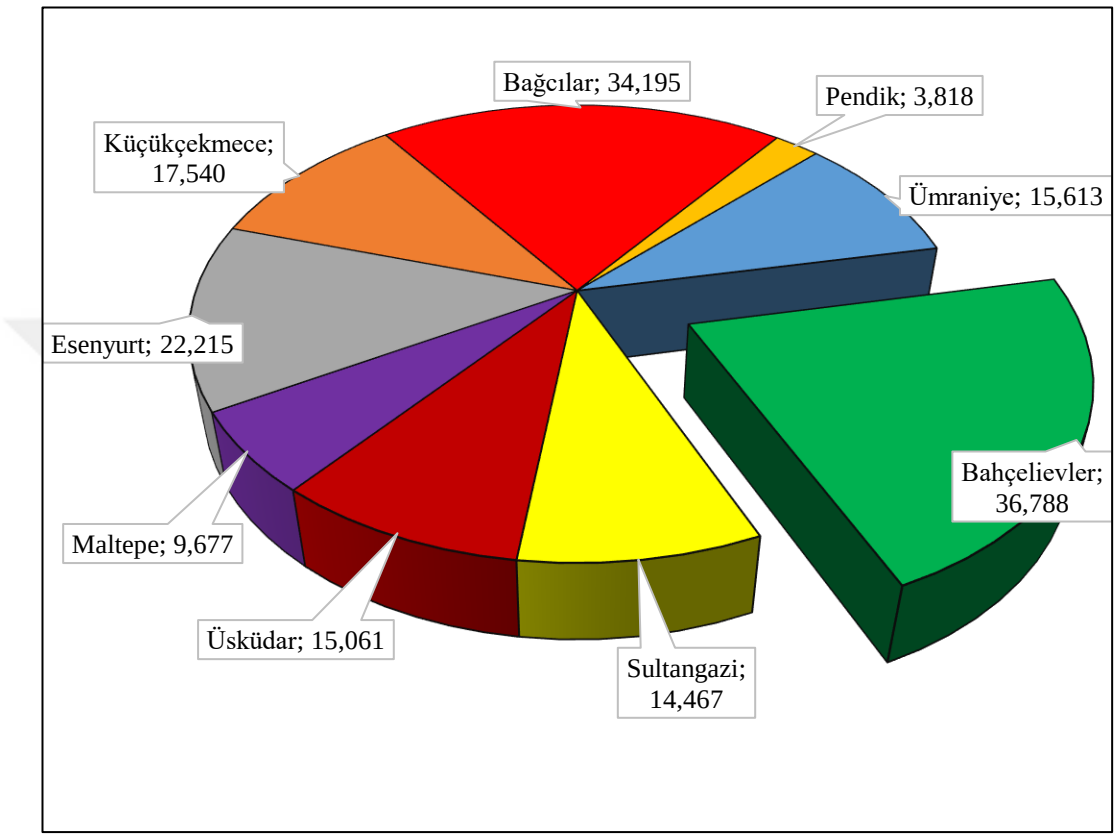
Şekil 15'te ifade edildiği gibi Bahçelievler İlçesi'nin yüzölçümü oldukça sınırlı bir alana sahiptir. Bu bakımdan 16,61 km^2'lik yüzölçümüyle İstanbul'un en küçük onuncu ilçesidir. Buna rağmen İstanbul'da en kalabalık on ilçeden biridir. Dar bir alanda toplanan nüfus miktarının Türkiye'nin kırk yedi ilinden daha fazla olması ilçenin nüfus potansiyelini ve İstanbul için önemini göstermektedir.

Şekil 16: İstanbul'da Nüfusu 500.000'den Fazla Olan İlçelerin Yüzölçümü (km^2), (2019)

TÜİK üzerinden erişime açık olan 2019 yılına ait nüfus verilerine göre Şekil 16'da gösterilen ilçeler, İstanbul'da nüfusu 500.000'den fazla olan ve en kalabalık ilk dokuz ilçedir. Şekil 16'ya göre nüfus miktarı 611.059 olan Bahçelievler, Esenyurt, Küçükçekmece, Bağcılar, Pendik ve Ümraniye'den sonra İstanbul'da en çok nüfusun yaşadığı altıncı ilçedir. Ancak yüzölçümü en küçük olan ilçe Bahçelievler'dir. Şekil 16'da görülen ilçelerin toplam nüfus miktarı 9.413.803'tür ve il nüfusunun %60,6'sını oluşturur. Dokuz ilçe nüfusunun %6,5'i Bahçelievler İlçesi'nde ikamet etmektedir. 488 km^2 alan kaplayan bu dokuz ilçenin %3'ünü Bahçelievler oluşturmaktadır. Şekil 16'ya bakılarak araştırma sahasındaki nüfus potansiyelinin grafikte olmayan diğer ilçelere göre daha önemli olduğu söylenebilir. Sonuç olarak çalışma sahasının bu

alanda İstanbul'un diğer ilçelerinden farkı, şehrin geleceğini etkileyebilecek dokuz ilçeden biri olmasıdır.

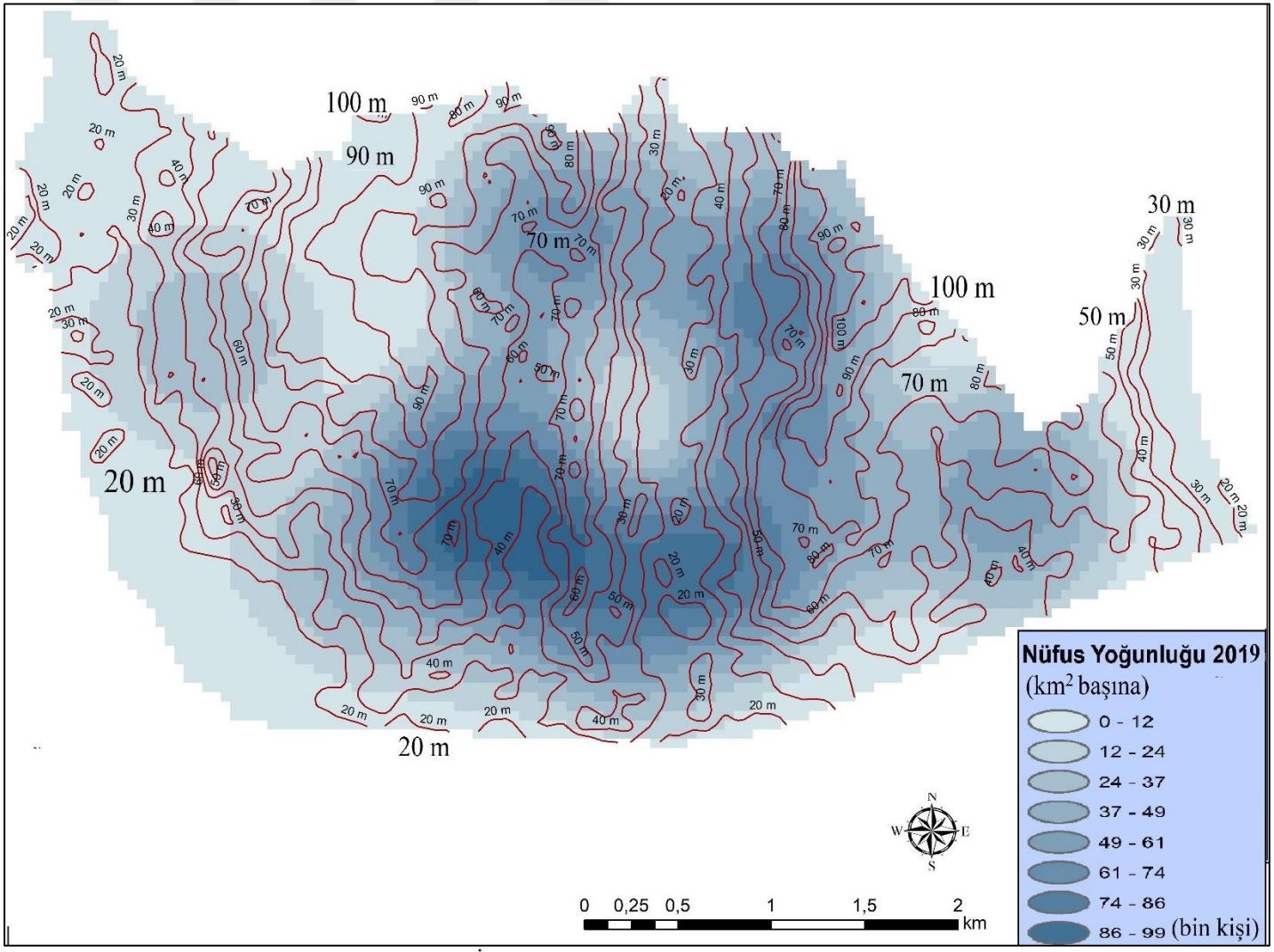

Şekil 17: İstanbul'da Nüfus Miktarı 500.000'den Fazla Olan İlçelerde 1 Km^2'ye Düşen Kişi Sayısı (2019)

Bahçelievler İlçesi, 2019'daki nüfus sayımına göre İstanbul'da en az yüzölçümüne sahip onuncu, en fazla insanın yaşadığı altıncı ve sırasıyla Sultangazi, Güngören ve Gaziosmanpaşa'dan sonra aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan 4. ilçedir. Şekil 17'ye göre ise belirtilen ilçeler arasında ise yüzölçümü en küçük, aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan ilçedir.

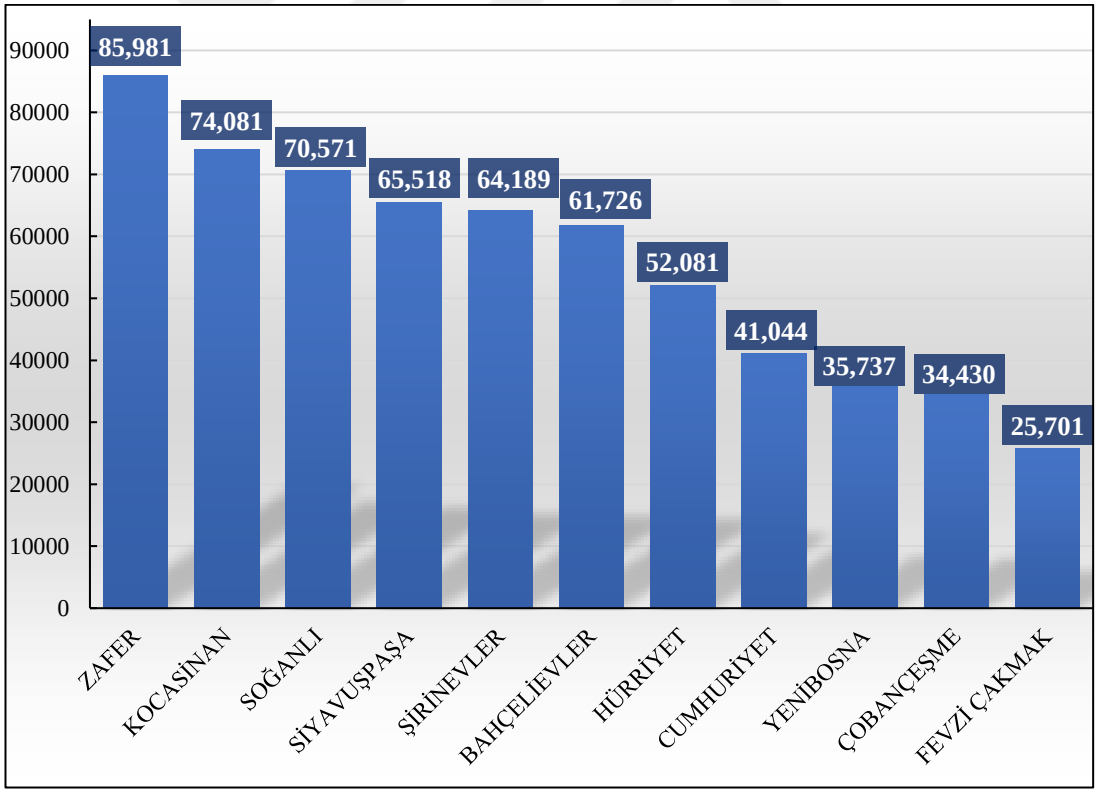
2010 yılında Bahçelievler'de her bir km^2'de 35.524 kişi, 2019'da ise 36.788 kişi yer almaktadır. Yüzölçümü diğer ilçelere göre fazla olmayan Bahçelievler'in aritmetik nüfus yoğunluğunun korunması yakın gelecekte çeşitli altyapı problemlerinin yaşanmaması için oldukça önemlidir ve bunun devam etmesi gerekir.

Hâlihazırda İstanbul'da km^2 başına yaklaşık 2.865 kişinin düştüğü düşünüldüğünde Bahçelievler İlçesi'nin ne kadar kalabalık olduğu mukayese edilebilir. Şekil 17'deki ilçeler göz önünde bulunduğunda aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla Bahçelievler İlçesi'ndedir. İlçenin kuzeyi (Bağcılar, Sultangazi) ve batısında da (Küçükçekmece, Esenyurt) km^2'ye düşen kişi sayısı fazladır. Coğrafi avantajlarıyla yerleşmeye uygun olan Bahçelievler İlçesi, Avrupa yakası tarafında şehrin genişleme yönünde merkezi bir noktada kalmaktadır. Oldukça sınırlı bir alan işgal eden ilçenin sık yerleşilmiş olmasından dolayı nüfus miktarındaki artış kentleşme sorunlarını beraberinde getirebilir.

Harita 13: Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı

Nüfus yoğunluğunun eş yükselti haritasıyla örtüştürüldüğü Harita 13'ten anlaşıldığı gibi nüfus, genellikle Tavukçu Deresi'nin aşındırdığı vadiye dönük sahanın neredeyse ortasından geçen sırtlar ve güneye doğru alçalan kesimlerde oldukça yoğunlaşmıştır. Hürriyet, Zafer ve Fezviçakmak mahallelerinin bulunduğu batıdaki sırtların alçalan güney kesimi en sık nüfuslanan alandır. Bunu söz konusu vadinin güneyinde ortaya çıkan Şirinevler Mahallesi ve vadinin kuzeyine doğru Siyavuşpaşa, Cumhuriyet, Soğanlı ve Kocasinan mahalleleri takip eder. İlçenin batı kesimleri ve kuzeybatısı ise seyrek nüfuslanmış ve iş alanlarının toplandığı düzlüklerden ibarettir. Yeryüzü şekillerinin yerleşime uygunluğu ve ulaşıma bir engel teşkil etmemesi, ilçenin çevresindeki önemli ulaşım güzergahları ile entegrasyonuna bir avantaj olarak karşısına çıkmış ve bu da kentleşme sürecinde pozitif bir durum teşkil etmiştir.

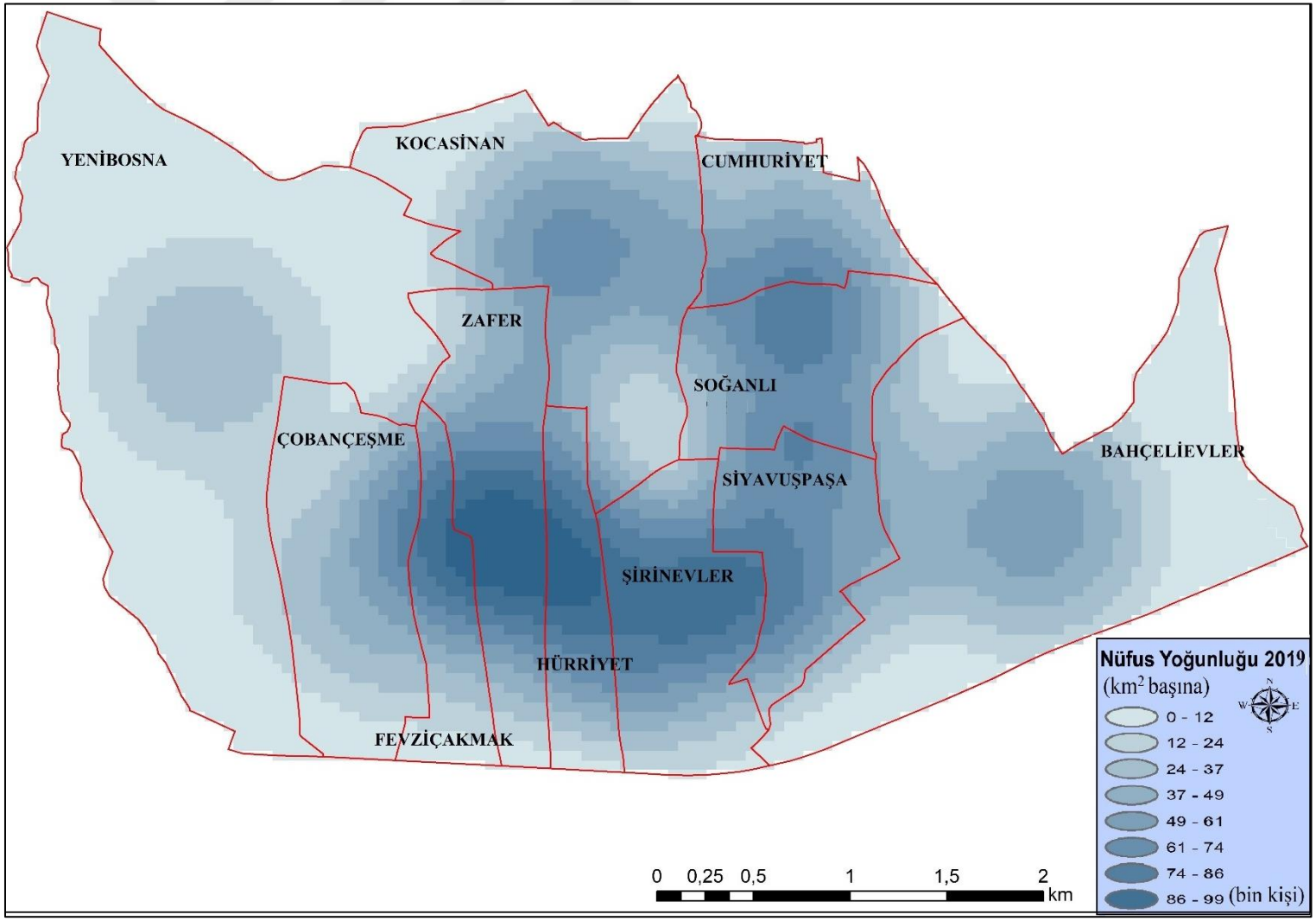

Şekil 18: Bahçelievler İlçesi'ndeki Mahallelerin Nüfus Miktarı (2020)

Şekil 18'de verilen 2019 yılındaki nüfus miktarına göre araştırma sahasında en fazla insanın yaşadığı mahalle, ilçe nüfusunun %14'üne sahip olan Zafer Mahallesi'dir. Bu mahallenin yerleşime çok uygun olması, kuzeye doğru yükseltisi hafifçe artan sırtlar arasında ilçedeki en alçak konuma sahip olmasıyla açıklanır. Zafer Mahallesi'ni ilçedeki nüfusun %12'siyle Kocasinan, %11,5'iyle Soğanlı, %10,7'siyle Siyavuşpaşa ve %10,5'iyle ile Şirinevler mahalleleri takip eder. Zafer Mahallesi hariç tutulduğunda en kalabalık beş mahalleden dördü ilçenin doğu tarafında ve kuzeyden güneye doğru sıralanmaktadır. Bunlar arasındaki ilişki tarih bölümünde anlatıldığı gibi yakın geçmişte Kocasinan yerleşmesinin büyüyerek, devlet karayolu ile değerlenen güneye doğru yönelmesinin bıraktığı iz olabilir. Kocasinan Mahallesi'ndeki iş imkanları nüfus çeken bir faktör olarak karşımıza çıkar ancak güneyin, başta ulaşım koşulları sebebiyle daha değerli olmasından dolayı kuzeye doğru konutların daha erişilebilir olması gibi sebepler ilçenin daha kalabalık olan doğusunda, kuzeyden güneye doğru nüfusun azalmasını açıklar.

İlçenin en düşük nüfus miktarına sahip olan mahallesi Fevziçakmak'tır. Toplam nüfus miktarının %4,2'sinin bulunduğu Fevziçakmak Mahallesi'ni %5,6'yla Çobançeşme, %5,8'le Yenibosna, %6,7'yle Cumhuriyet ve %9,3'le Hürriyet mahalleleri takip eder. Fevziçakmak, Cumhuriyet ve Hürriyet mahalleleri ilçenin en küçük mahalleleri arasındadırlar. Şekil 18'de verilen mahalleler içinde az nüfuslanan beş mahalleden dördü ilçenin batısında bulunmaktadır. Yenibosna Mahallesi, iş sahalarının çoğunlukla toplandığı bir bölge olmasından dolayı yerleşmenin sınırlandığı düşünülebilir.

Şekil 18'de görüldüğü gibi ilçenin en kalabalık altıncı mahallesi Bahçelievler'dir. Nüfus miktarı açısından bakıldığında da toplam 11 mahalle içinde altıncı sırada olması, Bahçelievler'in ilçede merkezi bir konumda olduğunu göstermektedir.

Harita 14: Bahçelievler İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu Analiz Haritası, 2020

Harita 14'te görüldüğü gibi, Bahçelievler İlçesi'nde nüfus, ekseriyetle güneydeki dar mahallelere kümelenmiştir. Harita 14'e göre Bahçelievler ve Çobançeşme Mahallesi arasındaki nüfusun en yoğun toplandığı ilk alan, güneydeki Fevziçakmak, Zafer ve Hürriyet mahalleleri olurken onları Şirinevler takip etmektedir. İkinci en yoğun alan ise kuzeyde kalan Soğanlı, Cumhuriyet ve Kocasinan mahalleleri olmaktadır. Harita 14'te verilen mahallelerin yüzölçümleri büyükten küçüğe doğru, Yenibosna (4,4 km^2), Bahçelievler (3,2 km^2), Kocasinan (1,9 km^2), Çobançeşme (1,28 km^2), Şirinevler (1,09 km^2), Zafer (1,08 km^2), Soğanlı (0,95 km^2), Siyavuşpaşa (0,81 km^2), Cumhuriyet (0,7 km^2), Hürriyet (0,56 km^2) ve Fevziçakmak Mahallesi (0,52 km^2) olarak sıralanırlar.

MAHALLELER	**Nüfus Miktarı**	**Yüzölçümü (km^2)**	**1 Km^2'ye Denk Gelen Kişi Sayısı**
Hürriyet	52.081	0,56	93.001
Siyavuşpaşa	65.518	0,81	80.886
Zafer	85.981	1,08	79.612
Soğanlı	70.571	0,95	74.285
Şirinevler	64.189	1,09	58.888
Cumhuriyet	41.044	0,7	58.634
Fevzi çakmak	25.701	0,52	49.425
Kocasinan	74.081	1,99	37.226
Çobançeşme	34.430	1,28	26.898
Bahçelievler	61.726	3,23	19.110
Yenibosna	35.737	4,4	8.122
TOPLAM	611.059	16,61	36.788

Tablo 21: Bahçelievler İlçesi'nin Mahallelerinde 1 km^2'ye Denk Gelen Kişi Sayısı (2019)

Tablo 21'de görüldüğü gibi Bahçelievler İlçesi'nde 1 km^2'ye ortalama 36.788 kişinin denk gelmesine rağmen bu durum, mahalle ölçeğinde oldukça farklıdır. Aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla Hürriyet Mahallesi'nde görülmektedir. Harita 14'te de görülen dar sınırlar içinde 52.081 kişinin yaşadığı Hürriyet Mahallesi'nde 1 km^2'ye neredeyse nüfus miktarının iki katı yani 93.001 kişi denk gelmektedir. Bu mahalleyi 80.889'la Siyavuşpaşa ve 79.612 ile Zafer Mahallesi izler. İlçede en fazla

nüfus miktarının bulunduğu Zafer Mahallesi, aynı zamanda aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan yerleşmelerden biri olarak ilçenin en kalabalık kesimini oluşturmaktadır.

Tablo 21'e bakıldığında 1 km^2'ye denk gelen kişi sayısının ilçe ortalamasını geçtiği diğer mahalleler sırasıyla Soğanlı, Şirinevler, Cumhuriyet, Fevziçakmak ve Kocasinan mahalleleridir. Kocasinan Mahallesi'ndeki 37,226 değerindeki aritmetik nüfus yoğunluğu ilçe ortalamasına (36,788) yakındır. Ancak diğer mahalleler içinde özellikle Soğanlı'da 74,285 olan aritmetik nüfus yoğunluğu ilçe ortalamasının iki katından fazladır. Fevziçakmak Mahallesi'nde 1 km^2 alana, nüfus miktarının yaklaşık iki katı kadar insan denk gelmektedir. Bu mahallelerde nüfusun artması orada yaşayan vatandaşların ihtiyaç duyduğu hizmetin sağlanamaması, yaşam standartlarının düşmesi ve altyapı çalışmalarının yetersiz kalacağı anlamına gelir. Harita 14'te görüldüğü gibi Çobançeşme (26.898), Bahçelievler (19.110) ve Yenibosna (8.122) diğer mahallelere göre seyrek nüfuslanmıştır ve aritmetik nüfus yoğunluğu ilçe ortalamasından düşük değerlerdedir. Yenibosna ve Çobançeşme'de iş sahalarının meskenleri sınırlandırması; diğer mahalleler ile kıyaslandığında Bahçelievler Mahallesi'nde kat sayısı az olan binaların nispeten daha fazla olması gibi sebepler bu sonucu ortaya çıkarmıştır.

Genel olarak Bahçelievler İlçesi'nde nüfus çok fazla ve yoğundur. Araştırma sahasındaki mahallelerin çoğu yatay büyüme sınırlarına ulaşmış, oldukça sık nüfuslanmıştır. İş ve konut alanlarının oldukça fazla olduğu Bahçelievler İlçesi'nde, aritmetik nüfus yoğunluğunun artması, ilçedeki enerji talebini de arttıracaktır. Çünkü enerji tüketimi özellikle şehirlerde, yalnızca ekonomik faaliyetlerde değil insanların günlük yaşantısındaki pek çok ihtiyacı için vazgeçilmez olmuştur (Akova, 2019: 286). Nüfusun beklenmedik şekilde artması hem sosyal hem de fiziki şartlar bakımından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

4.3 Doğum ve Ölüm İstatistikleri

Bahçelievler İlçesi'nde nüfusun doğum ve ölüm sayıları, kaba doğum hızı ve kaba ölüm hızı aşağıda incelenmiştir. Kaba doğum hızı ve kaba ölüm hızı, bir yıl içindeki doğum ve ölüm sayılarının o yılın, yıl ortası toplam nüfusuna bölünmesiyle hesaplanırlar. Tablo 22'ye göre İstanbul'da görülen doğum sayısı 2014'e kadar sürekli

artma eğiliminde olup sonrasında kademeli olarak azalmıştır. Bahçelievler İlçesi'nde ise büyük değişikliklere rastlanmamış ancak 2014 yılında en yüksek değere ulaşılmıştır. Nüfusu 2009-2018 yılları arasında 590.000 ve 600.000 aralığında değişen ilçede doğum sayılarının toplam nüfusta çok az görülen hareketliliğin doğrudan sebebi olabilir. Bahçelievler İlçesi'ndeki doğum sayılarına baktığımızda 2014-2018 yılları arasında doğumun özellikle son yıllarda dikkat çekici bir şekilde azaldığı görülmektedir. 2014 yılından itibaren doğum sayıları azalmaya başlayan ilçede buna paralel olarak 2015 ve 2018 yıllarında toplam nüfus da bir miktar azalmıştır. Kaba doğum hızı 2014 yılında ‰16,8 oranındayken 2018 yılında ise ‰14,3'e düşmüştür (TÜİK, 2020). 2009'da İstanbul'da bebeklerin %4,3'ü Bahçelievler İlçesi'nde dünyaya gelmiş ancak 2018 yılında bu oran %3,8' e gerilemiştir. Doğum sayısındaki azalmada dışarıdan ilçeye olan göçün azalması, ikamet eden halkın eğitim seviyesi ve ekonomik durumu gibi çok sayıda faktör etkili olmuştur. Nitekim nüfus piramidinde de görüldüğü üzere (Şekil 20) ilçenin nüfus yapısı gelişmiş ülkelerde rastlanan yapıyla benzerlik göstermektedir.

Sayım Yılları	**İstanbul'da Doğum Sayısı**			**Bahçelievler'de Doğum Sayısı**		
	Toplam	Erkek	Kadın	**Toplam**	Erkek	Kadın
2009	**210.441**	107.974	102.467	**9.116**	4.719	4.397
2010	**213.821**	109.846	103.975	**9.359**	4.798	4.561
2011	**213.441**	109.886	103.555	**9.299**	4.774	4.525
2012	**226.594**	116.480	110.114	**9.682**	5.035	4.647
2013	**229.390**	118.139	111.251	**9.570**	4.915	4.655
2014	**242.284**	124.437	117.847	**10.108**	5.277	4.831
2015	**242.635**	124.510	118.125	**9.944**	5.116	4.828
2016	**239.500**	122.704	116.796	**9.363**	4.806	4.557
2017	**232.388**	119.421	112.967	**9.011**	4.563	4.448
2018	**221.509**	113.936	107.573	**8.572**	4.409	4.163

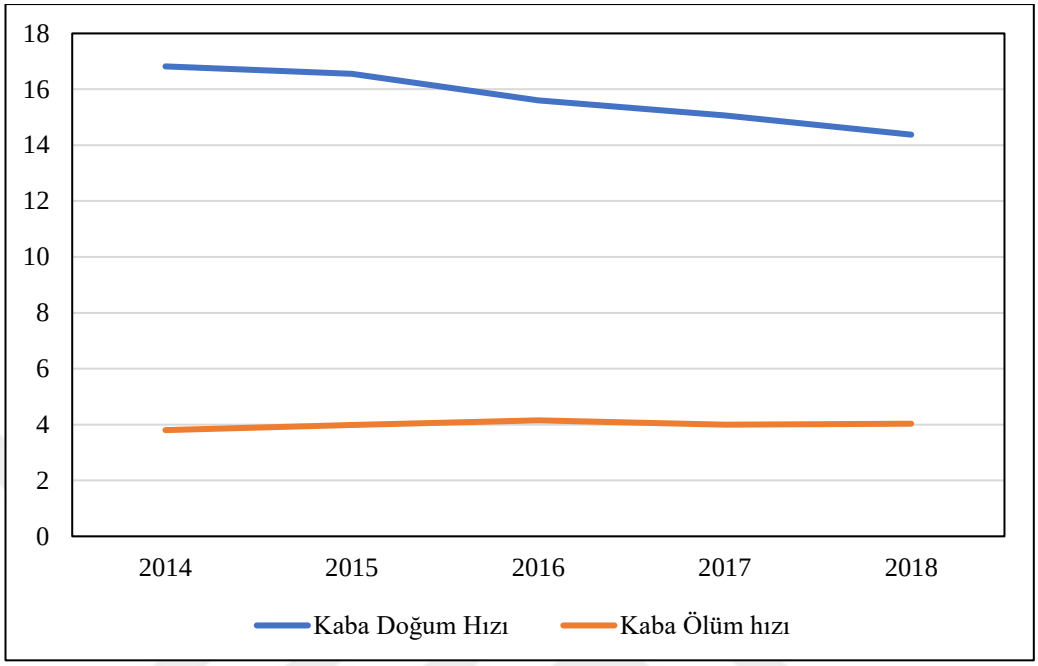
Tablo 22: İstanbul İli ve Bahçelievler İlçesi'nde Doğum Sayıları, TÜİK, (2020)

Tablo 22'de il ve ilçe genelinde her sene erkek bebeklerin kızlardan daha fazla olması bazı araştırmacılar tarafından hamileliğin çeşitli haftalarındaki ölüm risklerinin kızları, erkeklere göre daha çok etkilemesi sonucunda erkek bebeklerin dünyaya gelme şansının nispeten daha fazla olmasıyla açıklanmıştır (Orzack vd., 2015: E2102-E2111).

Sayım Yılları	**İstanbul'da Ölüm Sayısı**			**Bahçelievler'de Ölüm Sayısı**		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	Erkek	Kadın
2009	**53.761**	29.797	23.964	**2.441**	1.442	999
2010	**52.812**	28.822	23.990	**2.098**	1.174	924
2011	**53.165**	28.964	24.201	**2.117**	1.154	963
2012	**54.696**	29.920	24.776	**2.232**	1.247	985
2013	**54.770**	29.920	24.850	**2.111**	1.205	906
2014	**58.009**	31.569	26.440	**2.285**	1.284	1.001
2015	**60.093**	32.783	27.310	**2.390**	1.357	1.033
2016	**62.563**	34.211	28.352	**2.491**	1.418	1.073
2017	**63.371**	34.623	28.748	**2.390**	1.294	1.096
2018	**62.503**	34.018	28.485	**2.403**	1.294	1.109

Tablo 23: İstanbul İli ve Bahçelievler İlçesi'nde Ölüm Sayıları, TÜİK (2020)

Tablo 23'e göre 2009 yılında Bahçelievler İlçesi'nde ölenlerin sayısı İstanbul'da ölenlerin sayısının %4,5'ini oluştururken bu oran 2018 yılında %3,8 olarak karşımıza çıkar. İstanbul'da ölüm sayısının artması, sürekli artan nüfusa da bağlıdır. Bahçelievler İlçesi'nde ise ölüm sayısı tıpkı toplam nüfus miktarı gibi tablodaki yıllarda pek değişiklik göstermez. Ölen erkek sayısının kadın sayısından fazla olması ise nüfusun yaş ve cinsiyet durumunda belirtildiği gibi ilçede erkek sayısının kadın sayısından nispeten fazla olması ile izah edilebilir. Kaba ölüm hızı ise İstanbul'da 2014'te ‰4,1 oranından 2018'de ‰4,2'ye çıkarken Bahçelievler İlçesi'nde 2014'te ‰3,8 ve 2018'de ‰4'tür.

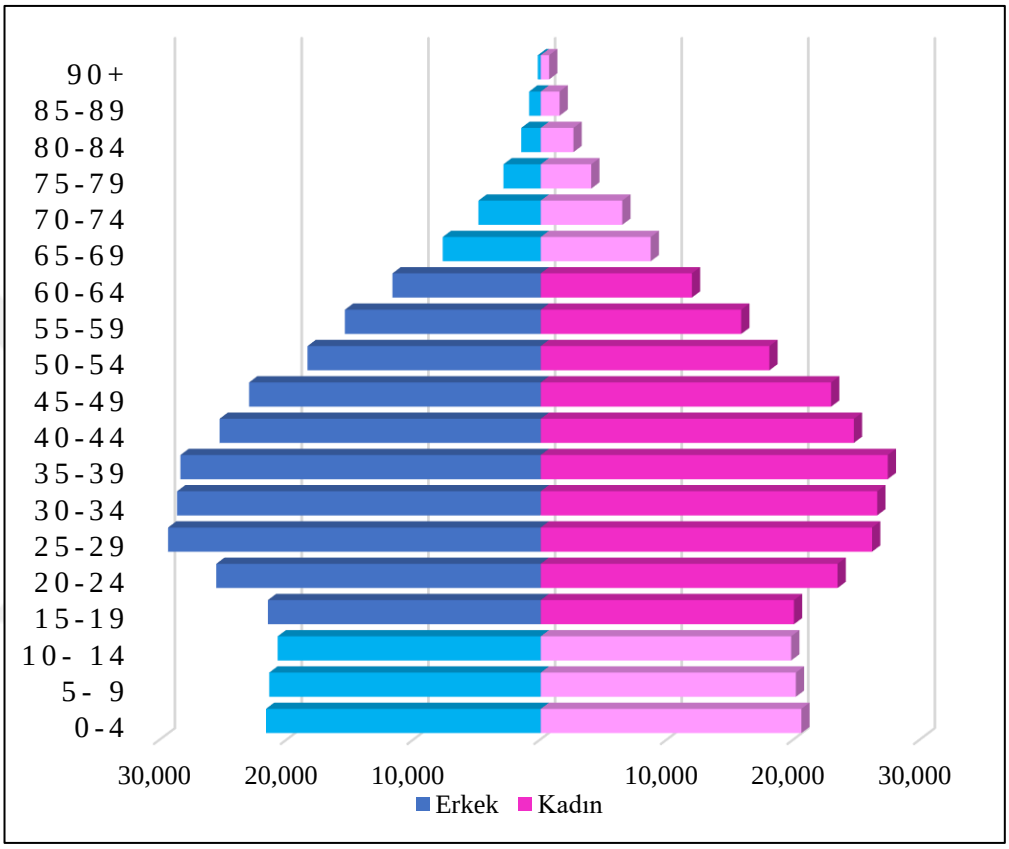

Şekil 19: Bahçelievler İlçesi Kaba doğum ve Ölüm Hızı, TÜİK (2020)

Doğumların azalması ve ölüm sayılarının genel olarak pek değişiklik göstermemesi 2009–2018 yılları arasında Bahçelievler İlçesi'nin nüfus artış hızını azaltan etmenlerden biridir. Nüfusun sürekli artış gösterdiği İstanbul içinde Bahçelievler İlçesi'nin nüfusunun payı belirtilen doğum ve ölüm oranlarıyla azalacaktır.

4.4 Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu

Bahçelievler İlçesi'nin nüfusu doğal nüfus artışından ziyade göçlerle artmıştır ve bunun izlerini ilçenin nüfus piramidinde görmek mümkündür.

Şekil 20: Bahçelievler İlçesi Nüfus Piramidi, TÜİK (2020)

Şekil 20'de verilen nüfus piramidine bakıldığında göze ilk çarpan nokta aktif nüfusun dolgunluğudur. TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 2019'da Bahçelievler İlçesi'nde aktif nüfus, toplam nüfusun %72,7'sini oluşturmaktadır. Bu da gösteriyor ki ilçede yaşayan yaklaşık her dört kişiden üçü toplumdaki aktif nüfusu oluşturan, üretici bireylerdir. Çocuk bağımlı nüfus, genel nüfusun içinde %20,3'lük bir paya sahiptir. Yaşlı bağımlı nüfus ise geriye kalan %6,80'i oluşturmaktadır. Nüfus piramidinin genel görünüşü, az olan doğum oranları, yaşam süresinin uzun olması ve yüksek orandaki aktif nüfus, çalışma sahasının gelişmiş bir bölge olduğunu göstermektedir. Nüfus piramidine yansıyan bu

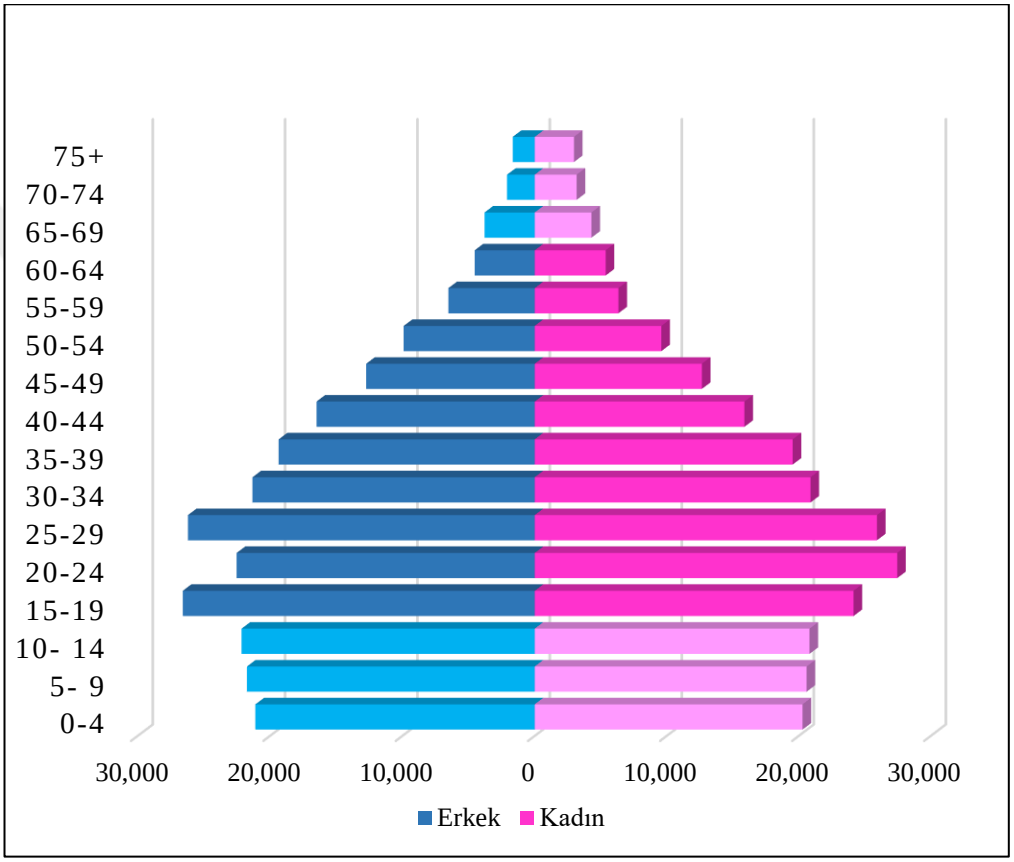
oranlar bize ilçenin genel anlamda genç ve üretken bir nüfusu olduğunu ve nüfusun yaşlanmakta olduğunu göstermektedir. Aktif nüfusun, bağımlı nüfusun yaklaşık üç katı kadar büyük olması, istihdam edilmesi halinde ilçenin ekonomisine oldukça yararlı olur. Dolayısıyla ilçenin en büyük avantajlarından biri olan bu durum refah standartlarının artmasına olanak sağlar.

Şekil 20'deki 65 yaş üstü gruplarının oranı araştırma sahasında ortalama yaşam süresinin uzun olduğunu göstermektedir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki fazlalığı aynı zamanda sağlık hizmetlerine erişim ve yüksek yaşam standartlarına bağlı olarak ekonomik gelişmişliğin de göstergesidir. Yine bu gelişmelere bağlı olarak ilçedeki teknolojik ve ekonomik gelişmişliğin devam edeceğini varsaydığımızda yaşam süresi gelecekte uzayacak, genç nüfus yaşlanacak buna bağlı olarak da yaşlı bağımlı nüfus artacaktır. Gelecekte sayısının artması beklenen altmış beş yaş ve üzeri yaş grubunun sosyal hizmet ihtiyaçları gözetildiğinde bu alanlara yapılacak yatırımların planlanması ilçedeki toplumsal huzurun korunmasına fayda sağlayacaktır.

Şekil 20'de görülen piramidin tabanındaki düzenli doğum oranları toplam nüfusa göre oldukça idealdir. Bahçelievler İlçesi'nde nüfus miktarı hem doğal olarak hem de göçlerle artma eğilimindedir. Toplam nüfus miktarındaki göç etkisi Şekil 20'deki nüfus piramidinde aktif nüfus aralığındaki erkek sayısının kadın sayısından fazla olmasıyla görülebilir. Aktif nüfus içinde %51,1 ile öne çıkan erkek sayısı sahanın sunduğu iş imkanlarına bağlı yaşanan göç ile ilişkilendirilebilir. Bu durum, çalışmak için bölgeye göç eden bireylerin daha çok erkek olması veya kentleşme hayatının ortaya çıkardığı ağır işlerde kas gücüne duyulan ihtiyacın bir sonucu olabilir. Bunun bir örneği 2000 yılındaki genel nüfus sayım verilerine göre toplamı 153.293'ü bulan, istihdam edilen nüfusun 117.417'sinin erkek, 35.876'sının kadın olmasından anlaşılabilir (TÜİK, 2020).

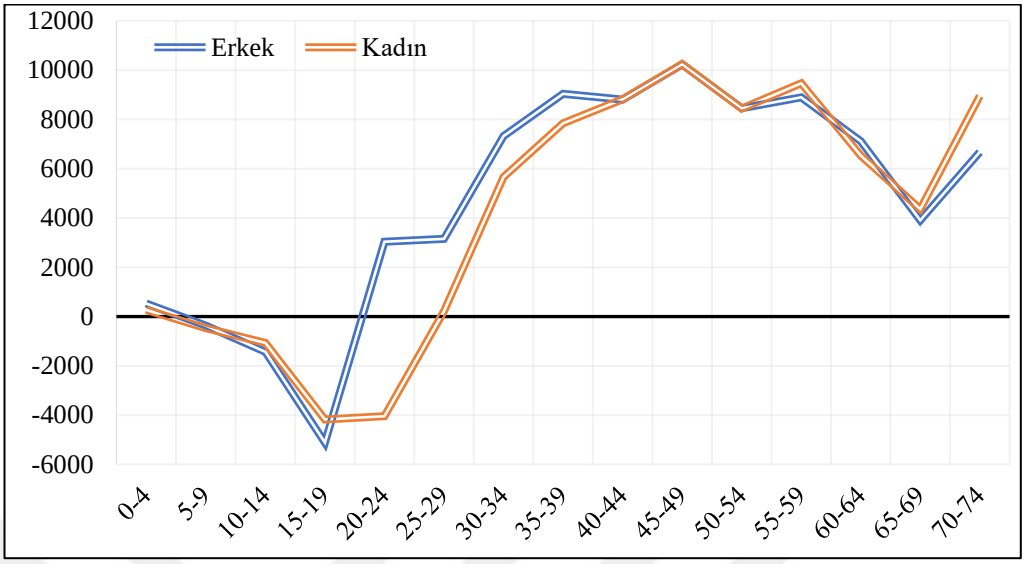
Şekil 20'de görüldüğü gibi aktif nüfusta erkek sayısı kadın sayısından fazlayken bu durum 65 yaş ve üzerinden sonra tam tersine dönüşür. Bu da bölgeye iş imkanları sebebiyle göç eden erkeklerin emeklilikte sahadan ayrıldıklarının bir başka göstergesidir. Nüfus piramidinin tavanına bakıldığında kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğu görülür. Bu durum özellikle 2000 yılından itibaren dünyanın

pek çok yerinde görülmüş ve bazı araştırmacılar tarafından genellikle erkeklerin genç yaşta tütün benzeri sağlığa zararlı maddeleri kadınlara oranla daha fazla kullanmasından dolayı ilerleyen yaşlarda açığa çıkan sağlık sorunları sebebiyle fazla yaşayamamasıyla açıklanır (Beltrán-Sánchez, Eileen, & Finch, 2015: 8993).

Şekil 21: Bahçelievler İlçesi 2000 Yılı Nüfus Piramidi

Şekil 21'de gösterilen 2000 yılındaki nüfus piramidine göre toplam nüfus içinde aktif nüfusun oranı yaklaşık %70, bağımlı nüfusun oranı ise %30'dur. Bu %30'luk oranın %4'ünü altmış beş yaş ve üzeri grubu oluştururken geriye kalan %26 çocuk bağımlı nüfusu temsil eder. 2019 ve 2000 yılı arasında ilçedeki toplam nüfus miktarının değişimi Şekil 22'de daha ayrıntılı ele alınmaktadır.

Şekil 22: 2000 ve 2019 Yılı Yaş Gruplarının Nüfus Miktarı Değişimi, TÜİK (2020)

Şekil 22'de verilen grafik 2000 ve 2019 yıllarındaki aktif nüfusun gösterdiği değişimlere odaklanmaktadır. 2000 yılındaki genel nüfus sayımlarına göre 2019'da Bahçelievler İlçesi'nde toplam nüfus miktarı %27 oranında artmıştır. 2019 yılında aktif nüfus 2000'e göre %33, yaşlı bağımlı nüfus %134,2 oranında artmış; çocuk bağımlı nüfus ise %1,2 oranında azalmıştır. Şekil 22'ye göre 2018 yılında yaklaşık 165.606 hanenin[13] yaşadığı ilçede, aktif nüfus içinde kadınların sayısı 30-34 yaş aralığında, erkeklerin sayısı ise 20-24 yaş grubuyla birlikte artmaktadır. Her iki cinsiyette de görülen bu artış 55-70 yaş aralıklarında azalmaya başlar. Ancak 65 yaş üstündeki kadınların daha fazla olmasının bir sebebi de erkeklere göre daha stabil bir yaşam sürüp iktisadi sebeplerle göç etmemeleridir (Taşlıgil & Şahin, 2019: 2535). 0-20 yaş aralığında görülen azalmanın sebebi 2000–2019 yılları arasında halkın bilinçlenme seviyesinin artmasına bağlı olarak doğum sayılarındaki düşüşle açıklanabilir. Şekil 22'de belirtilen yıllar arasındaki en dikkat çeken değişim, aktif nüfus ve yaşlı nüfus sayısındaki artıştır. Şekil 22'de görülen bu değişimler aradan geçen yirmi yılda ilçedeki kültürel ve ekonomik ilerlemeyi göstermektedir.

[13] TÜİK, 2019

Yaş Grupları	İSTANBUL			BAHÇELİEVLER					
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	%	%	%
0-4	581.736	552.035	1.133.771	21.664	20.595	42.259	3,72	3,73	
5-9	580.241	548.741	1.128.982	21.408	20.162	41.570	3,68	3,67	3,69
10-14	565.881	534.392	1.100.273	20.746	19.785	40.531	3,66	3,7	
15-19	563.324	526.181	1.089.505	21.509	20.011	41.520	3,82	3,80	
20-24	620.290	597.584	1.217.874	25.585	23456	49.041	4,12	3,93	
25-29	665.305	649.164	1.314.469	29.390	26.179	55.569	4,42	4,03	
30-34	693.476	681.692	1.375.168	28.677	26.585	55.262	4,14	3,90	
35-39	721.320	708.693	1.430.013	28.417	27.419	55.836	3,94	3,87	
40-44	644.655	633.554	1.278.209	25.320	24.745	50.065	3,93	3,91	4
45-49	578.228	567.468	1.145.696	22.997	22.946	45.943	3,98	4,04	
50-54	453.346	438.690	892.036	18.390	18.069	36.459	4,06	4,12	
55-59	379.429	381.868	761.297	15.444	15.843	31.287	4,07	4,15	
60-64	281.093	291.685	572.778	11.684	11.949	23.633	4,16	4,10	
65-69	189.853	215.807	405.660	7.727	8.691	16.418	4,07	4,03	
70-74	125.966	160.274	286.240	4.904	6.442	11.346	3,89	4,02	
75-79	74.215	105.751	179.966	2.934	3.994	6.928	3,95	3,78	3,9
80-84	40.761	69.489	110.250	1.528	2.586	4.114	3,75	3,72	
85-89	23.911	43.994	67.905	903	1.486	2.389	3,78	3,38	
90+	7.226	21.949	29.175	223	666	889	3,09	3,03	
Toplam			15.519.267			611.059			3,9

Kaynak: TÜİK, 2020

Tablo 24: İstanbul ve Bahçelievler İlçesi'nin Yaş Gruplarına Göre Nüfus Miktarı (2019)

İstanbul 15,5 milyon nüfusuyla Türkiye'de yaşayan nüfusun %18,6'sına sahip olan bir mega şehirdir. Şehir, eğitim ve iş gibi temel ihtiyaçları bazı bölgelere göre daha iyi karşılama imkânı sunduğu için ülke içerisinde göçmenler için bir cazibe merkezidir ve bugünkü nüfus miktarını doğal artışa olduğu kadar göçmenlere de borçlu olmuştur. Tablo 24'te genel anlamda İstanbul'un genç ve dinamik bir nüfus yapısı olduğunu göstermektedir. Bahçelievler İlçesi'ndeki toplam nüfusun %75'ini oluşturan aktif nüfus İstanbul'daki aktif nüfusun da %4'ünü oluşturmaktadır. Yaşlı bağımlı nüfus İstanbul'da kendi yaş grubu içinde %3,9 oranında, çocuk bağımlı nüfus

ise İstanbul'daki aynı yaş grubu içinde %3,69 oranında bulunmaktadır. Tablo 24 daha ayrıntılı incelendiğinde beşerli yaş grupları içinde bu oranların kabaca %3 ve %4 aralıklarında seyrettikleri görülür.

İstanbul'da erkek nüfusun yüzde olarak en fazla olduğu yaş grubu %4,42 ile 25-29 yaş grubu, kadın nüfusun yüzdesinin en fazla olduğu yaş grubu ise %4,15 ile 55-59 yaş grubudur. Her iki yaş grubu da aktif nüfus içindedir. Erkek nüfusu miktar bakımından Bahçelievler İlçesi içinde 25-29 yaş grubunda en fazla sayıdadır ve İstanbul'a göre yüzdesi, belirtildiği gibi en fazla yine bu grup içerisindedir. Ancak kadın nüfusun İstanbul'da aynı yaş grubundaki yüzdesi en fazla 55-59 yaş grubundayken kadın nüfus miktarı ilçe içinde en çok 35-39 yaş grubunda toplanmıştır. Buna göre İstanbul'da faal nüfus içinde kadın miktarı emeklilik yaşına doğru azalırken ilçenin bu gruptaki payı artmaktadır. İstanbul'daki diğer ilçelere göre Bahçelievler İlçesi'nde eğitim ve kültür seviyesinin, sağlık imkanlarının, çalışma koşullarının ortalamadan daha iyi olduğu söylenebilir. İki cinsiyetin yüzdesi de 90 yaş ve üzeri grubunda %3,09 (erkek) ve %3,03 (kadın) ile en düşük seviyededir.

TÜİK verilerine göre 2018 yılında Bahçelievler İlçesi'nde 0-14 yaş grubu ve aktif nüfusun en fazla olduğu mahalleler sırasıyla Zafer, Kocasinan ve Soğanlı'dır. Aynı yıl 0-14 yaş grubundaki insanlar Zafer Mahallesi'nde 19.991, Kocasinan ve Soğanlı'da ise sırasıyla 17.407 ve 13.947'dir. Yine bu mahallelerde aktif nüfus sırasıyla 60.741, 51.270 ve 51.376 miktarındadır. Diğer mahallelerin nüfus miktarları 0-14 yaş grubunda on bin veya altında, aktif nüfusta ise elli bin veya altında değerlere sahiptir. 65 yaş ve üzeri grubun nüfus miktarı ise en çok Bahçelievler (7.285) ve Siyavuşpaşa (6.067) mahallelerinde toplanmaktadır (TÜİK, 2020).

Araştırma sahasının genel yaş profilini gösteren medyan yaş, DİE'ye (TÜİK) göre (2000: 18) toplam nüfusu oluşturan kişilerin yaşları sıralandığında ortada kalan kişinin yaşı olarak ifade edilir (Aktaran: Sertkaya Doğan, 2019: 33). Medyan yaşın büyük olması, araştırma sahasında doğum oranlarının az, sağlık imkanlarının gelişmiş ve nüfusun yaşlanmakta olduğunu göstermektedir. Gelişmişlik seviyesini gösteren diğer bir kanıt olan medyan yaş, gelişmiş ülkelerde yüksek, geri kalmış ülkelerde ise düşüktür (a.e., 33). TÜİK verilerine göre 2018 yılında İstanbul'da 32,5; 2019 yılında

ise 32,8'dir. Bahçelievler İlçesi'nde ise 2018 yılında medyan yaş 32,8 olarak hesaplanır (Ortanca yaş = I+ (((N/2) -f) / f_{med}) * i)[14]. Yani 2018 yılında toplam nüfusun yaklaşık yarısı 32 yaşını geçmez. Doğum ve ölüm sayıları hariç tutulduğunda 2019 yılındaki toplam nüfus miktarına göre medyan yaşın 33,5 olması beklenebilirdi. 2018 yılından 17.006 kişi daha fazla olan toplam nüfus miktarında bu farkın oluşmasında muhtemeldir ki doğum sayısının yanında göç olayları da etkili olmuştur. Eğer bu farkın yarısından fazlası 33 yaş ve üzeri göçmenler ile oluştuysa 2019 yılında medyan yaş beklenildiği gibi 33,5 olacak ve İstanbul ortalamasının üzerinde kalmaya devam edecektir.

Mahalleler	Medyan Yaş	Yaş Bağımlılık Oranı
Bahçelievler	36,86	43,6
Siyavuşpaşa	35,98	34,1
Soğanlı	33,82	35,48
Şirinevler	33,7	35,66
Yenibosna	32,33	40,05
Fevziçakmak	32,04	36,58
Cumhuriyet	31,63	38,52
Hürriyet	31,54	36,2
Çobançeşme	31,27	37,25
Kocasinan	30,91	40,06
Zafer	30,21	39,54

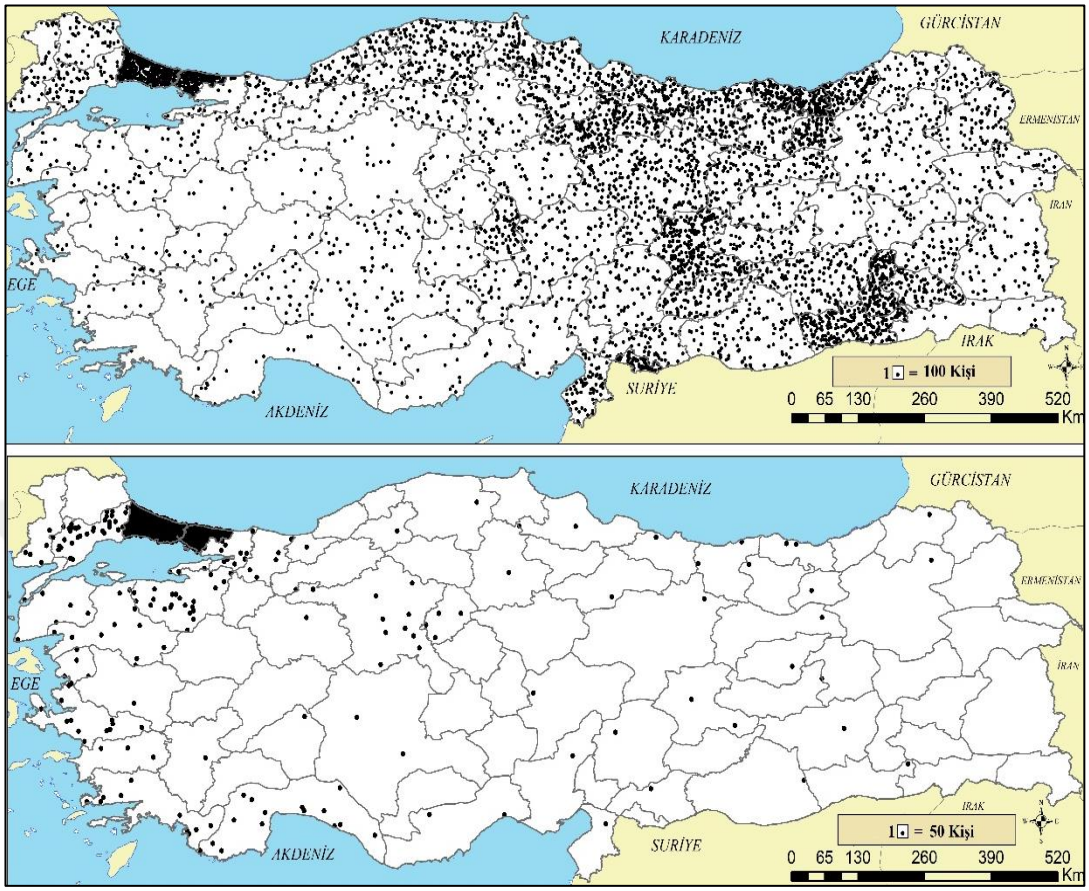
Tablo 25: 2016 Mahalle Ölçeğinde Medyan Yaş ve Yaş Bağımlılık Oranı Bilgileri (İBB, 2019)

[14] I: Medyan yaş grubunun alt sınırı, N: Toplam nüfus, f: Medyan yaş grubundan küçük yaş gruplarının nüfus toplamı, f_{med}: Medyan yaş grubunun nüfusu, i: Medyan yaş grubunun aralık büyüklüğü (www.tüik.gov.tr)

Tablo 25'te verilen mahallelerin medyan yaş ortalaması yani 2016 yılında ilçedeki toplam yaş ortalaması 32,75'tir. Medyan yaş sınırı ilçe ortalamasının üzerinde olan mahalleler: Bahçelievler, Siyavuşpaşa, Soğanlı ve Şirinevler'dir. Bahçelievler, aynı zamanda yaşlı bağımlı nüfus oranı en fazla olan mahalle olarak öne çıkar. Tablo 25 incelendiğinde medyan yaş Zafer Mahallesi'nde en düşük; yaşlı bağımlı nüfus oranı ise en az Siyavuşpaşa'dadır.

4.5 Nüfusun Göç Hareketi

Tarih bölümünde de değindiğimiz gibi Bahçelievler İlçesi'nin nüfus miktarının artmasında göçlerin payı oldukça fazladır. İlçenin nüfus miktarındaki değişim, doğal nüfus artışından ziyade göçler sayesinde gerçekleşmiştir. Büyük göç dalgaları 2010'a kadar sürmüş, sonrasında çalışma sahasının kapasitesi dolmaya başlamış ve nüfus miktarındaki değişimler azalmıştır. 2010–2019 yılları arasında zaman zaman toplam nüfus miktarında artışlar görülmüş, bazı yıllar da azalmalar olmuştur. İlçede doğum sayısı 2009'dan itibaren her yıl ölüm sayısından yaklaşık üç bin kadar fazla olduğundan belirtilen yıl aralıklarında nüfus miktarının azalma ve artışlarında göçlerin etkisi olduğu söylenebilir. TÜİK verilerine göre 2018 yıllında 2017'ye göre nüfusu azalan ilçede, alınan göç miktarı 33.877, verilen göç miktarı 50.132'dir. 2018 yılında İstanbul'un otuz dokuz ilçesi içinde Bahçelievler, net göç sıralamasında 16.255 kişilik nüfus kaybı ile otuz beşinci sıradadır. Ayrıca ilçe, net göç hızı bakımından -26,9 ile otuz birinci ilçe olmuştur (TÜİK, 2020). 2018-2019 yılları arasında toplam nüfustaki 17.009 kişilik artışta da göçlerin payı olmuştur.

Harita 15: Bahçelievler İlçesi'nde Yaşayanların Nüfus Kaydının Olduğu İller, 2019 (üstte)
Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusa Kayıtlı Olanların İkamet Ettiği İller, 2019 (alt)

Bahçelievler İlçesi'nde ikamet eden halkın nüfus kaydının olduğu illerin gösterildiği Harita 15'e göre ilçenin en fazla Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç aldığı söylenebilir. En az göçü ise Ege, Akdeniz ve İç Anadolu Bölgesi'nden almıştır. Harita 15'e bakıldığında sahanın göç vermekten ziyade göç almış olan bir yer olduğu açıkça görülmektedir. Günümüzde 611.059 toplam nüfus miktarının yalnızca 62.265'i yani yaklaşık %10'unun nüfus kaydı İstanbul'da bulunmaktadır. Sahada yaşayanların %90'ı iç veya dış göçlerle bölgeye yerleşmişlerdir. Belirtilen %10'luk kısmın büyük bir kesiminin Bahçelievler Mahallesi'nde kalan sahaya, ilk imar edildiği yıllarda yerleşen İstanbul halkından oluşması muhtemeldir. İlçenin diğer illere pek göç vermediği Harita 15'te de anlaşıldığı gibi, var olan dış göç hareketlerini eğitim ve iş hayatındaki sebeplerle açıklamak mümkündür.

Bahçelievler'de Yaşayanların Nüfusa Kayıtlı Olduğu İller	**Nüfus Miktarı (2019)**	**Bahçelievler'e Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller**	**Nüfus Miktarı (2019)**
İstanbul	62.265	İstanbul	51.795
Sivas	28.855	Tekirdağ	1.967
Malatya	28.298	Bursa	1.146
Trabzon	22.962	İzmir	861
Mardin	22.734	Antalya	749
Tokat	22.215	Kocaeli	554
Kastamonu	17.386	Balıkesir	497
Batman	16.904	Muğla	481
Diyarbakır	16.568	Ankara	479
Samsun	14.089	Çanakkale	284
Diğer İller	324.098	Diğer İller	3.189
Toplam	**576.374**	**Toplam**	**62.002**

Kaynak: TÜİK, 2020

Tablo 26: Bahçelievler İlçesi'nin En Fazla Göç Aldığı ve Verdiği İlk 10 İl (2019)

Tablo 26'da verilenlere göre nüfus kaydı Bahçelievler İlçesi'nde olan ve İstanbul'da ikamet eden 51.795 kişi mevcuttur. Ancak ilçede yaşayıp ikametgâhı İstanbul olarak görülen 62.265 kişi bulunmaktadır. Yani bu iki rakam arasındaki fark olan 10.470 kişi, İstanbul'un başka ilçelerinden Bahçelievler İlçesi'ne yerleşen kişi sayısını ifade eder. Buna göre 2019 yılında toplam Bahçelievler İlçe nüfusunun %8,47'si (10.470) araştırma sahasının ilk yerlilerindendir. Yani ilçe nüfusunun %1,7'sini İstanbul'un diğer ilçelerinden çalışma sahasına göç eden insanlar oluşturmaktadır. Bahçelievler İlçesi'nin nüfusuna kayıtlı, İstanbul dışında ikamet edenlerin sayısı 10.207'dir ve Tablo 26'daki illere göre değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak Marmara ve Ege Bölgesi'nde toplanmışlardır.

Tablo 26'da görüldüğü gibi Bahçelievler İlçesi'nin bugüne kadar en fazla göç aldığı iller Sivas, Malatya, Trabzon, Mardin ve Tokat'tan oluşmaktadır. Sayım yıllarına göre sıralamaları değişse bile ilk onu oluşturan iller her zaman sıralamasını

korumakta ancak kendi içinde değişebilmektedirler. 2019'da Bahçelievler İlçesi'nde ikamet edenlerin yaklaşık %10'unun nüfus kaydı İstanbul'dadır. İstanbul dışında Tablo 26'da gösterilen illerden çalışma sahasına gelen nüfus miktarı günümüzde toplam ilçe nüfusunun %31'ini oluştururken bu yüzdelik dilim: %4,7 Sivas, %4,6 Malatya, %3,7 Trabzon, %3,7 Mardin, %3,6 Tokat, %2,8 Kastamonu, %2,7 Batman %2,7 Diyarbakır ve %2,3 Samsun olacak şekilde dağılım gösterir. Bu dokuz ilden 5'i Karadeniz, 3'ü Güneydoğu Anadolu ve 1'i de Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Bu illerin dışında Tablo 26'ya göre ülkemizdeki diğer illerde nüfus kaydı bulunup Bahçelievler İlçesi'nde ikamet edenlerin toplam nüfusa oranı ise %53'tür.

Bahçelievler İlçesi'nde yaşayanların nüfusa kayıtlı olduğu illerin gösterildiği Tablo 26'da kişi sayısı toplam 576.374 kişiyi bulmaktadır. Bu rakam 2019'daki toplam nüfusun %94,3'üne tekabül etmekte olup illere göre dağılım Tablo 26'da gösterilmiştir. Geri kalan %5,6'lık kısım ise Bahçelievler İlçesi'ndeki yabancı uyruklulardır.

İstanbul'da Yabancı Nüfus (2018)		**Bahçelievler'de Yabancı Nüfus (2018)**		**%**
Suriye	50.260	**Mısır**	4.017	17,9
Türkmenistan	47.194	**Türkmenistan**	3.123	6,6
Irak	33.905	**Irak**	1.392	4,1
Özbekistan	24.168	**Azerbaycan**	1.028	5,0
İran	22.837	**Suriye**	1.019	2,0
Mısır	22.470	**Almanya**	817	4,4
Azerbaycan	20.618	**Özbekistan**	779	3,2
Almanya	18.623	**İran**	643	2,8
Libya	14.635	**Filistin**	620	6,0
Filistin	10.420	**Libya**	528	3,6
Diğerleri	162.341	**Diğerleri**	5.187	3,2
Toplam	**432.243**	**Toplam**	**19.153**	**4,4**

Kaynak: TÜİK İstanbul İl Müdürlüğü, 2019

Tablo 27: İstanbul ve Bahçelievler İlçesi'ndeki Yabancı Uyruklular ve Oranları (2018)

Tablo 27'de görüldüğü gibi Bahçelievler İlçesi'nde yabancı uyrukluların sayısı 19.153 olup, toplam ilçe nüfusunun %3,2'sine denk gelmektedir. Ayrıca bu oran İstanbul'da yaşayan yabancı nüfusun %4,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 27'ye göre Bahçelievler İlçesi'nde en çok Mısır, Türkmenistan, Irak, Azerbaycan ve Suriye kökenli yabancılar yaşamaktadırlar. Bunlara ilaveten Almanya, Özbekistan, İran Filistin ve Libya'dan gelen yabancılarla birlikte ilçenin göç aldığı yabancı ülkelerin sıralamasında ilk on ülkeyi oluştururlar. Buna göre Bahçelievler İlçesi'ne en çok göç veren bölgelerin Orta Asya ve Orta Doğu ülkeleri olduğu söylenebilir. Yabancı göçmenlerin toplumdaki varlığı 2000'lerden sonra daha da artmıştır (Akay Ertürk, 2015: 523). Bu insanların göç hedefi olarak ülkemizi tercih etme sebebi iş imkanlarının yanı sıra ülkemize duydukları kültürel ve tarihsel yakınlık olmaktadır. Diğer bir neden de Avrupa'ya geçme istekleridir. Yine Tablo 27'ye bakıldığında İstanbul'da yaşayan her 5 Mısırlıdan 1'inin çalışma sahasında ikamet ettiği görülmektedir. Oran olarak da %17,9 olarak karşımıza çıkmaktadır.

2018'de İstanbul'da en fazla yaşayan yabancı ise Suriye'den gelmektedir ancak Bahçelievler İlçesi'nde yaşayan yabancı nüfus içinde beşinci sırada %2 oranıyla yer almaktadırlar.

Tablo 27'ye göre Türkmenistanlılar hem İstanbul'da hem de Bahçelievler İlçesi'nde yaşayan yabancılar içinde ikinci sıradadırlar. Bahçelievler İlçesi'ndeki Türkmenistanlıların İstanbul'dakilere oranları %6,6'dır.

Iraklılar Bahçelievler İlçesi'nde ikamet eden yabancılar arasında üçüncü sıradadır. Ancak İstanbul'dakilere oranı ise %4,1'dir.

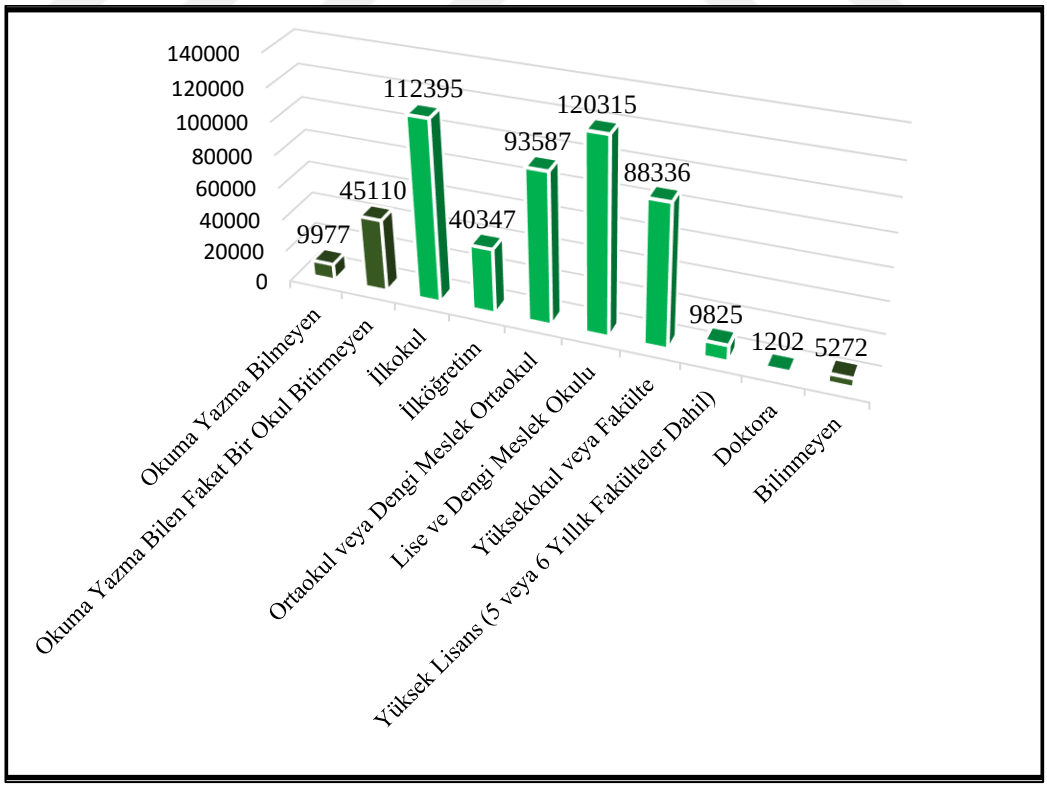
Tablo 27'deki ülkelerden Filistin, Almanya ve Azerbaycan'dan gelen yabancılardan çalışma sahasında yaşayanların İstanbul'dakilere oranı, toplam yabancı nüfusun %4,4'lük ortalamasının üzerinde veya bu orana denk; Özbekistan, İran ve Filistin'den gelenler ise bu oranın altındadırlar.

2018 yılında Bahçelievler İlçesi'ndeki yabancı nüfus miktarı 19.153 iken 2019'da %81 artarak 34.685'e yükselmiştir. Böylelikle ilçe içindeki yabancı nüfusun payı %3,2'den %5,6'ya yükselmiştir. 2018–2019 döneminde ilçe genelindeki nüfus

artışının %91,3'ü dış göçlerle gerçekleşmiştir. Bunun nedeni, Bahçelievler İlçesi'nin şehir merkezine olan yakınlığından kaynaklanan konumu ve ekonomik erişilebilirliğidir. Araştırma sahasındaki iş imkanları da göçmenleri çekmektedir. Ayrıca Bahçelievler'deki ulaşım imkanlardır. Göçmenler erişilebilir konut fiyatları sebebiyle buraya yerleşip ulaşım imkanlarından faydalanarak çevredeki ilçelere çalışmaya gitmektedirler.

4.6 Nüfusun Eğitim Düzeyi

Eğitim, nüfusa dolayısıyla devlete yapılan en önemli yatırımdır. Bir sahada nüfus potansiyelini en iyi şekilde kullanabilmek için öncelikle nüfusun niteliğinin arttırılması gerekmektedir. Bu amaçla çalışma sahasında da eğitimli insanlara ihtiyaç duyulur. Eğitimli ve bilinçli nüfus, ürettiği ürünün kalitesini arttırır ve elindeki kaynakları en iyi şekilde kullanır. Böylece sahadaki insanlar sahanın sunduğu kaynakları en iyi şekilde kullanır ve sahanın gelişmesinde etkili olurlar.

Şekil 23: Bahçelievler İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyi, TÜİK (2020)

Şekil 23'e göre Bahçelievler İlçesi'nde nüfusun yalnızca %1,6'sı okuma yazma bilmemektedir. 2019'da toplam nüfus miktarının %7,3'ü bir okul bitirmemiş ancak okur yazardır. Araştırma sahasında okur yazarların eğitim düzeyi ise Şekil 23'te gösterildiği gibi şöyle incelenir:

2019'da toplam nüfus miktarının %40,3'ü ilkokul, ilköğretim ve ortaokul mezunlarından oluşmaktadır. 246.329 kişiyi oluşturan bu grup içinde 112.395 kişiyle %45,6 oranına sahip, en fazla öne çıkan kitle ilkokul mezunlarıdır. Nüfusun %19,6'sı ortaöğretim, %14,55'i yükseköğrenim mezunuyken %1,8'i ise üniversite sonrasında doktora ve yüksek lisans programlarıyla eğitimine devam etmiş kişileri ifade eder.

YILLAR	Okuma Yazma Bilen		Okuma Yazma Bilmeyen		Bilinmeyen	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2000	207.921	194.614	5.174	21.106	-	2
2008	232.705	223.559	3.436	17.758	22.362	17.901
2009	241.565	232.514	3.158	16.588	15.833	11.773
2010	248.473	240.804	2.468	13.904	15.524	12.257
2011	255.859	247.239	2.157	12.833	13.795	11.012
2012	256.692	248.169	2.013	12.196	12.964	10.395
2013	258.210	249.372	1.880	11.412	12.551	10.171
2014	263.362	253.546	1.925	11.493	5.224	4.063
2015	266.528	256.015	1.955	11.389	3.111	2.330
2016	264.849	254.622	1.648	10.703	2.542	2.058
2017	262.631	254.516	1.500	10.188	2.617	2.247
2018	257.346	251.043	1.336	9.209	2.576	2.268
2019	258.469	252.648	1.188	8.789	2.717	2.555

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve ADNKS

Tablo 28: Bahçelievler İlçesi'nde Cinsiyete Göre Okuryazarlık Durumu (2020)

Tablo 28'e göre araştırma sahasında okuma yazma bilmeyenler 2000 yılındaki nüfus sayım verilerine göre 2019'da %62 oranında azalmış, 26.280'den

9.977'ye düşmüştür. 2000 yılında okur yazar olmayan 21.106 kadın, okuma yazma bilmeyen kişi sayısının %80,3'ünü oluşturur. Çalışma sahasında 2019 yılında okuma yazma bilmeyenlerin 1.188'i erkek, 8.789'u kadındır. Toplamda okuma yazma bilmeyenlerin sayısı azaldığı için kadınların 2019'da okur yazar olmayanlar içindeki oranı %88 olmaktadır. Kadınlarda okuma yazma bilmeyenlerin sayısı daha çok 65 yaş ve üzerinde artmaktadır.

Mahalleler	İlkokul Mezunu	İlköğretim Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksekokul Mezunu	Yüksek Lisans	Doktora
Zafer	18.339	12.088	10.629	13.874	8.167	522	55
Kocasinan	14.780	8.727	9.256	13.642	8.654	717	62
Soğanlı	14.737	7.100	8.888	14.858	9.936	823	80
Siyavuşpaşa	11.915	4.745	7.304	14.889	12.733	1.428	141
Şirinevler	10.792	5.479	6.678	11.635	8.803	731	89
Bahçelievler	9.413	1.612	6.126	14.368	15.759	2.976	564
Hürriyet	9.025	5.888	5..504	8.598	5.794	415	50
Cumhuriyet	8.836	5.131	5279	7.589	4.477	298	35
Yenibosna	6.350	3.038	4.024	7.244	5.517	728	123
Çobançeşme	6.708	4.251	4.331	6.537	3.469	276	23
Fevziçakmak	5.517	3.215	3.210	4.852	3.160	255	23

Kaynak. TÜİK, 2020

Tablo 29: Bahçelievler İlçesi'nde Mahalle Ölçeğinde Eğitim Düzeyleri (2018)

Tablo 29'da olduğu gibi eğitim düzeyleri mahalle bazında incelendiğinde, daha önce de belirtildiği gibi ilçe genelinde en fazla mezun sayısı ilköğretim (ilk ve ortaokul dahil) düzeyindedir. Özellikle ilçenin oldukça kalabalık olan Zafer Mahallesi'nde ilkokul mezun sayısı oldukça fazladır. Tablo 29'da göze çarpan diğer bir konu ise üniversite mezunlarının en çok ilçenin merkezî alanlarında, Bahçelievler ve Siyavuşpaşa mahallelerinde görülmesidir. Ayrıca üniversiteden sonra eğitimine devam edenlerin sayısı da en çok Bahçelievler Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Mahalleler	İlkokul		Ortaokul		Lise	
	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen
Bahçelievler	5.136	246	5.842	299	7.194	483
Kocasinan	5.037	237	2.828	139	8.469	453
Zafer	3.914	160	3.436	147	1.225	61
Soğanlı	2.985	131	1.483	71	1.998	122
Cumhuriyet	2.616	112	2.026	105	966	52
Yenibosna	2.133	96	3.384	150	5.302	312
Şirinevler	1.890	96	1.101	42	1.584	100
Fevziçakmak	1.693	76	2.013	92	590	25
Çobançeşme	1.657	59	1.589	77	1.738	132
Siyavuşpaşa	1.166	52	1.511	86	-	-
Hürriyet	465	25	1.239	41	-	-
Toplam	28.692	1.290	26.452	1.249	29.066	1.740

Kaynak: İBB, 2019

Tablo 30: Bahçelievler İlçesi'nde Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016)

2016 yılında ilçenin toplam nüfus miktarı 598.097'dir. Tablo 30'da belirtilen öğrenci sayılarının toplam nüfus miktarı içindeki yüzdeleri birbirine yakındır. İlkokul öğrencilerinin oranı %4,79 ortaokul öğrencilerinin oranı %4,42 ve lise öğrencilerinin oranı ise %4,85'tir. Tablo 30'a göre göre toplam öğrenci sayısı, ilçedeki toplam nüfus miktarının %14,07'sine denktir.

1967 İstanbul İl Yıllığı'nda verilen bilgilere göre günümüzde Bahçelievler İlçe sınırları içerisinde kalan sahada toplamda sadece altı adet okul bulunmakta ve tamamı ilkokul düzeyindedir (İstanbul Valiliği, 1969: 316). Belirtilen kaynaktaki bilgilere göre bu okullarda toplam 3.470 öğrenci ve 62 öğretmen bulunmaktaydı. Aradan geçen zaman sonucunda sahanın kentleşmesi ve nüfus miktarının artması eğitim ihtiyacını arttırmış, buna paralel olarak bu konuda yatırımların da artmasını şart kılmıştır. Günümüzde Bahçelievler İlçesi'nde eğitim altyapısı incelendiğinde Tablo 30'da görüldüğü gibi en çok öğrenci ve öğretmen Bahçelievler Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bunun nedeni Bahçelievler'in ilçe merkezi ve en gelişmiş mahalle olmasıdır. Bu durum Bahçelievler Mahallesi'nde nispeten eğitim ve kültür seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca ilçede sanayi faaliyetlerinin en yoğun olduğu Kocasinan ve Yenibosna, mesleki eğitim veren liseler sebebiyle en çok lise öğrencisinin bulunduğu mahallelerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
KENTLEŞME VE KENTSEL DÖNÜŞÜM HAREKETLERİ

5.1 Kentleşme Süreci

Bahçelievler İlçesi'ndeki kentleşme süreci planlı ve plansız olmak üzere iki şekilde gerçekleşmiştir. Yenibosna ve Kocasinan'da köyler sanayinin etkisiyle yoğun göç alarak büyümüş ve bir plana bağlı olmadan gelişerek İstanbul'da yaşanan aglomerasyonun etkisinde kalmışlardır. Araştırma sahamıza adını veren Bahçelievler Mahallesi ise daha önce de belirtildiği gibi Fransız şehir plancısı Profesör Henri Prost tarafından planlanmıştır. Her iki şekilde de kentleşme hareketlerinin başlamasında Londra Asfaltı'nın ve E-5 Karayolu'nun rolü büyüktür. Tümertekin (1997: 260), bu durumdan şöyle bahsetmiştir:

> *"…1936'da yapılan Londra Asfaltı yerleşme ve sanayii kendine çeken yeni bir aks olmuştur… Öte yandan yerleşmenin, dolayısıyla nüfusun artması, Londra Asfaltı'nın kuzeyine de atlamıştır. Gerçekten de, burada asfalta paralel sıralanmış eski tarım köyleri, bir yandan gecekondular, öte yandan planlı binalarla yani Bahçelievler, Merter vb. yerleşimlerle dolmaya başlamıştır."*

Belirtildiği gibi Bahçelievler Mahallesi'nde imar hareketleri, Hüseyin Avni Başargan ve Fikret Yüzatlı tarafından 500 dönümlük İncirli Çiftliği'nin satın alınıp imar edilmesiyle başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyetin kurucu kadrosundaki diğer isimlerin ülkemizin ekonomisini geliştirmek için sanayiye yatırım yapmasının bir örneği de Bahçelievler'de gözlemlenir. Tarımın endüstriyelleşmesine katkı sağlamak amacıyla Fikret Yüzatlı, Ömür Yoğurt Fabrikası'nı kurmuştur. Yüzatlı, Londra Asfaltı'nın İncirli Çiftliği'nden geçeceği kesinleştikten sonra burayı imara açmaya karar verir. Yerel gazeteci Bayram Kırtaş (2005: 31-32), Fikret Yüzatlı'nın

torunu Kemal Feyyaz Yüzatlı ile görüşerek bu konuda edindiği bilgileri şöyle aktarmıştır:

> *"Fikret Yüzatlı, Ankara'daki Bahçelievler'i örnek alır. Buraya bahçe içinde evler yaptırmak suretiyle Bahçelievler ismini verir. İstanbul'un şehir planlamasını yapması için Atatürk'ün yurt dışından davet ettiği meşhur Profesör Henri Prost'a projeyi çizdirir. Bu yeri Prost'a dizayn ettiren Yüzatlı, bunun arkasından özellikle Talatpaşa Bulvarı" yuvarlaklarıyla onlara bağlı her yönden gelen yollarıyla Bahçelievler'in merkez mahallesi diyebileceğimiz yerin parselasyonunda modern şehir bilimcisinden ifade edilip bugünkü Bahçelievler'in yaratılmasına önderlik etti… Bahçelievler yeni kurulduğu için o dönemlerde ortadirek denilen insanlara çok uzun vadelerle arsa satıldı. Yıllar sonra Yeni Londra Asfaltı'nın* (E-5 Karayolu) *buradan geçmesiyle Bahçelievler bir daha kıymetlendi."*

Ulaşım altyapısının yanı sıra ilçede hızlı bir şekilde mesken yapımına başlanmıştır. Bahçelievler'deki 1400 ev, inşaatı tamamlandıktan sonra 1949 yılından itibaren satılmaya başlamıştır (Fotoğraf 16). 1950 yılına kadar bu gelişmeler olurken Yenibosna ve Kocasinan köyleri güneye doğru büyümüştür. Araştırma sahamızdaki Bahçelievler Mahallesi, 1935-1940 döneminde imar edilirken Yenibosna Köyü'ne gelen göçmenler, güneye E-5'in kenarındaki Kuleli Çiftliğine yerleşmeye başlamışlardır (Özgüç, 1994: 471). Bu araziler Ziraat Bankası tarafından göçmenlere 25-30 dönüm halinde dağıtılmıştır ve bu gelişmelere paralel olarak Yıldırım Beyazıt Caddesi açılmıştır (a.e., 471). Kocasinan Köyü'nde Toprak Ofisi tarafından bölge halkının nüfusuna göre borç karşılığı toprak dağıtımı gerçekleşmiştir ve 1950 itibariyle parselasyon çalışmaları başlamıştır (Kırtaş & Bayhan, 2005: 24).

Kentleşme sürecinde Kocasinan'ın Yenibosna'dan farkı daha fazla mesken alanının bulunmasıdır. Nüfus bölümünde de belirtildiği gibi sanayileşmeden önceki yıllarda, ziraatle uğraşan göçmenler daha çok Yenibosna'ya yerleşmekteydiler. Ancak 1950'de İstanbul'da görülen sanayileşme etkisinden sonra Kocasinan, tarihi yarımadaya ve Bahçelievler Mahallesi'ne yakınlığı sebebiyle Yenibosna'ya göre daha çok tercih edilmiştir. Ayrıca Yenibosna'da Kocasinan'a göre daha fazla iş alanı bulunmaktadır (Harita 10). Kocasinan'da, konut alanlarının gelişmesinin daha müsait

olmasının nedenlerinden biri de budur. Geçmişte geçimini tarımla sağlayan halk, sanayinin çalışma sahasına gelmesiyle fabrikalarda istihdam edilmeye başlamıştır. Nüfus artışıyla ortaya çıkan ihtiyaç sonucunda inşa edilen konutlar ve iş yapıları çalışma sahasındaki ekim biçim faaliyetlerini bitirmiştir.

Belirtildiği gibi Yenibosna ve Kocasinan'daki kentleşmenin sebebi araştırma sahasındaki sanayi faaliyetleridir. Bu iki köy, İstanbul'un merkezi iş sahası ve Sefaköy-Halkalı ekseninde yer alan sanayi zonu arasında kalmıştır. Yenibosna'nın ulaşım imkanları, sanayi bölgesi sınırlarında yer alan Sefaköy'e yakınlığı ve iş gücü potansiyeli buradaki iş alanlarını arttırmıştır. Ayrıca sanayiyi çeken bir diğer unsur bu köylerin şehre uzak olmalarından kaynaklanan ucuz arazidir. Özellikle Yenibosna'da muhtarlığın sanayi için ucuz arsa satışı yaptığı bilinmektedir (Özgüç, 1994: 471). Yenibosna ve Kocasinan'daki sanayi faaliyetleri nüfusun artmasına sebep olmuş, tarım arazilerinde apartman veya tek katlı konutlar yapılmıştır. Eski tarım köylerinin sanayi faaliyetlerinin etkisiyle şehirsel fonksiyon kazanması bazı yazarlar tarafından "pseudo-urbanization" olarak adlandırılır (Tümertekin, 1997: 74). 1992'de Kocasinan ve Yenibosna mahallelerinin batısında görülen ve arazinin %10'una denk gelen karmaşık ekim kalıpları ise çalışma sahasındaki ekim biçim faaliyetlerinin son

kalıntısını oluşturmuştur (Harita 8, Tablo 12). Günümüzde araştırma sahası tamamen kentsel dokuya sahiptir.

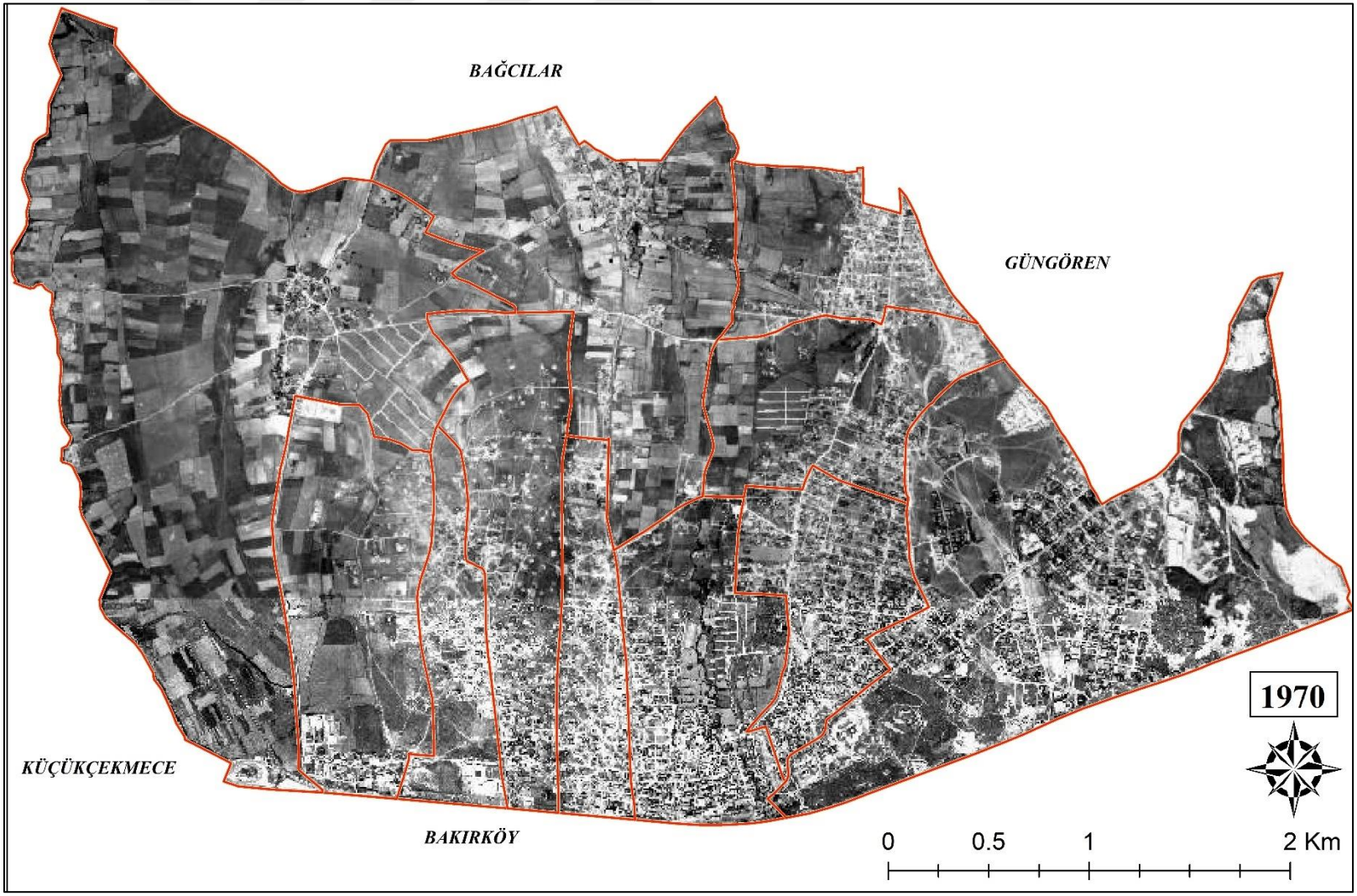
Kent planını Henri Prost'un yaptığı Bahçelievler Mahallesi'ndeki konutlar ise 1950 sonrasında, Feyyaz Yüzatlı'nın tabir ettiği gibi "ortadirek" insanlara satılmıştır. Yıldırım (2010: 65) bu durumdan şöyle bahsetmektedir:

> "*Bahçelievler… her kesimden yeni orta sınıfın topraktan girip daire aldığı, uzun yıllar sürecek olan kar karşılığı müteahhitlik furyasının yarattığı semtlerin ilk örneklerinden biri olmuştur"*

Bahçelievler Mahallesi'nde 1960'lı yıllardan sonra yaşanan gelişme hakkında ise Yıldırım şu bilgileri (a.e., 27-29) aktarmaktadır:

> *"İstanbul'un 60'ların sonundan itibaren daha önceleri Suriçi'ndeki kadim semtler ve iki yöne uzanan sahil boyunca yer alan köyleriyle büyük göç dalgalarının yarattığı varoşlardan ibaret kent yerleşimi bir yandan büyüme sancısı bir yandan yeni serpilen orta sınıfın iyi yaşam arayışıyla spontane bir yayılma stratejisi geliştirmek zorunda kaldı. Yeni inşa edilen E-5 Karayolu da bu büyümenin yönünü açık bir şekilde batı olarak gösterdi… Yapsatçılar için o zamanki Bahçelievler kaçırılmayacak fırsatlar sunuyordu. Hem Eski Londra Asfaltı hem E-5 Karayolu'ndan ulaşılabilecek Topkapı'ya nispeten yakın bir konumdaydı. Genellikle ya yaşlı ya da ellerindeki mülkle ne yapacağını bilmeyen varislerin sahipliğinde kolayca yıkılıp apartman dikilebilecek müstakil evlerden oluşuyordu ve yetersiz de olsa yolu elektriği ve suyu vardı. Üstelik ilk kazmayı vurup su basmazı çıkana kadar iyi kötü birikim sahibi Suriçi'nin kasvetinden biran evvel kurtulup lüks apartman dairesine çıkma hayali kuran esnaf takımına tüm daireler satılıveriyordu. …hepsi bu yeni semte akın ediyorlardı. Ve elbette hepsi meşrebine göre otomobil sahibiydi."*

Kocasinan ve Yenibosna yerleşmeleri suburbanizasyon sonucunda şehre eklenirken Bahçelievler, Henri Prost'un, İstanbul'un genişleme yönünde tasarladığı bir mahalledir. Bu yönüyle ilçedeki diğer yerleşmelerden ayrılan Bahçelievler Mahallesi çalışmamızda belirtilen bilgiler ışığında Türkiye'nin ilk uydu kentlerinden biridir.

Harita 16: Bahçelievler İlçesi'nin 1970 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020)

Harita 16, 17, 18 ve 19'da araştırma sahasının belirtilen yıllardaki uydu görüntüleri üzerine 2020 mahalle sınırları yerleştirilmiştir. Bu görüntüler yardımıyla ilçedeki kentleşme hareketleri incelenmiştir.

Harita 16'ya göre Bahçelievler İlçesi'nde ziraat sahalarının fazlalığı göze çarpmaktadır. Yerleşmeler Cumhuriyet ve Soğanlı ve Siyavuşpaşa'nın batısında yoğunlaşırken Çobançeşme, Fevziçakmak, Zafer, Hürriyet ve Şirinevler mahallelerinde güneye doğru yoğunlaşmıştır. Bahçelievler'de ise yapılaşma mahallenin merkezinde toplanmıştır. Belirtildiği gibi E-5 Karayolu'nun kenarındaki mahallelerdeki yapılaşmanın, kuzeydeki köy merkezlerine doğru yöneldiği Harita 16'da açıkça görülmektedir. Yerleşmelerin bu yönde ilerlemesi, ihtiyaç sonucu karayollarının da kuzey-güney yönünde gelişmesine sebep olmuştur. Örneğin Yıldırım Beyazıt Caddesi, Kuleli Çiftliği'ne yerleşildikten sonra açılmıştır. Şirinevler Mahallesi'nin yoğun yapılaşmasının sebebi, kent merkezine yakınlığı ve yüksekliğinin fazla olmamasıyla konut alanlarının oluşmasında daha müsait olmasıyla açıklanır. Harita 16'da Siyavuşpaşa Mahallesi'ndeki yapılaşmanın ilçe merkezi olan Bahçelievler'e meylettiği görülmektedir.

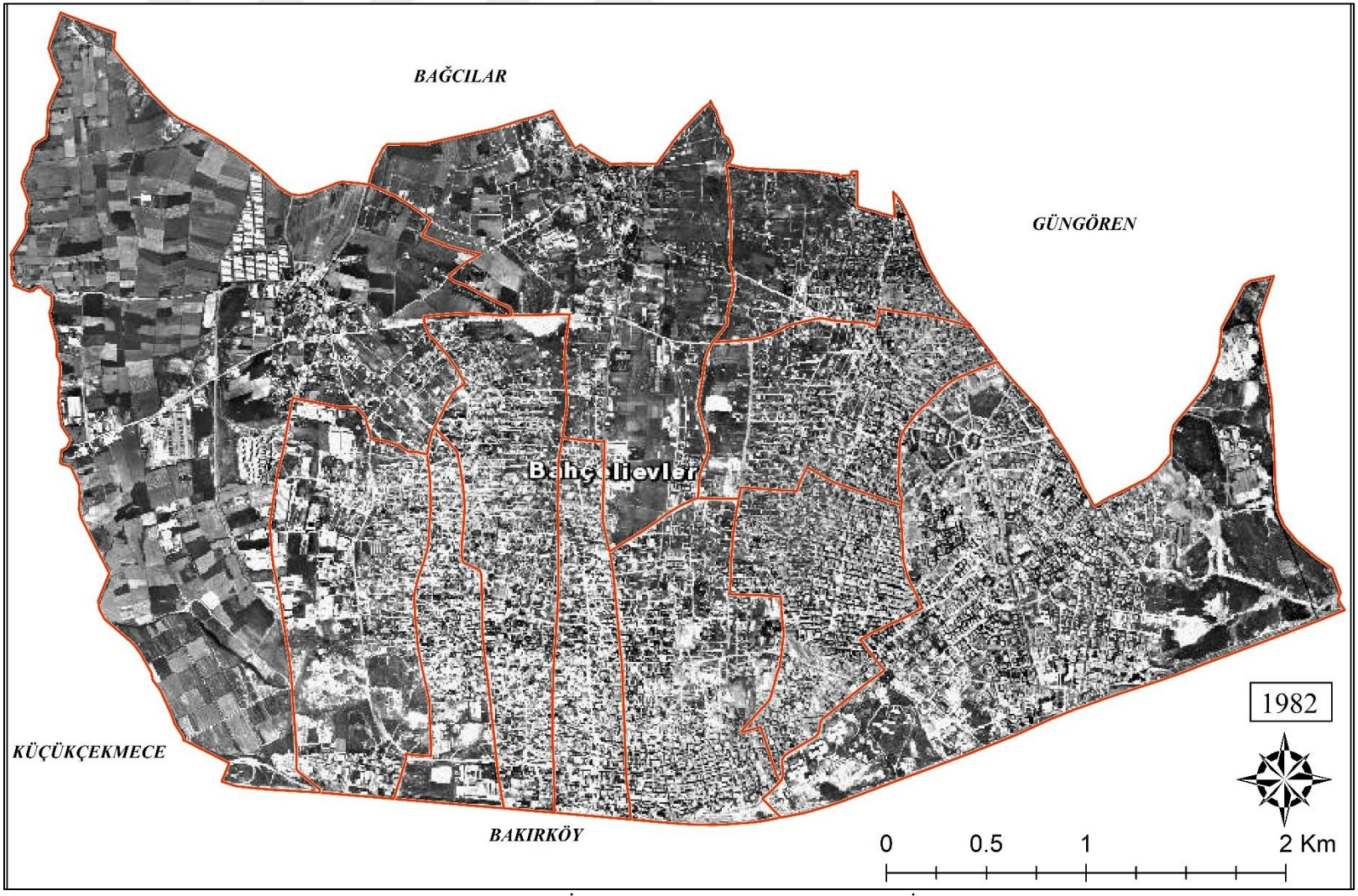
Fotoğraf 36: Yıldırım Beyazıt Caddesi, Kuleli Girişi (1966) (Bayram Kırtaş Arşivi)

Fotoğraf 37: Yıldırım Beyazıt Caddesi, Kuleli Girişi, 2020

Fotoğraf 38: Siyavuşpaşa Mahallesi, 2020

Harita 17: Bahçelievler İlçesi'nin 1982 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020)

Harita 17 incelendiğinde Yenibosna ve Kocasinan yerleşme alanlarının büyüdüğü çok net görülmektedir. Harita 16'da Yenibosna'nın batısı tamamen ziraat alanıdır. Harita 17'ye bakıldığında, batıya uzanan karayollarında yapılaşmanın başladığı görülmektedir. Bu durum Yenibosna'nın güneyinde daha net görülmektedir. Örneğin Çobançeşme Mahalle'sinin batısı Harita 16'da tamamen tarım alanıyken Harita 17'de büyük oranda yapılaşmıştır. Yenibosna'da görülen bu durumda, Harita 17'de görülen Doğu Sanayi Sitesi'nin de etkisi olmuştur. Çobançeşme dışında E-5'in kuzeyinin yapılaştığı Harita 17'de görülmektedir. Kocasinan'da ise şehir merkezine yakınlığının da etkisiyle mesken alanları daha fazladır.

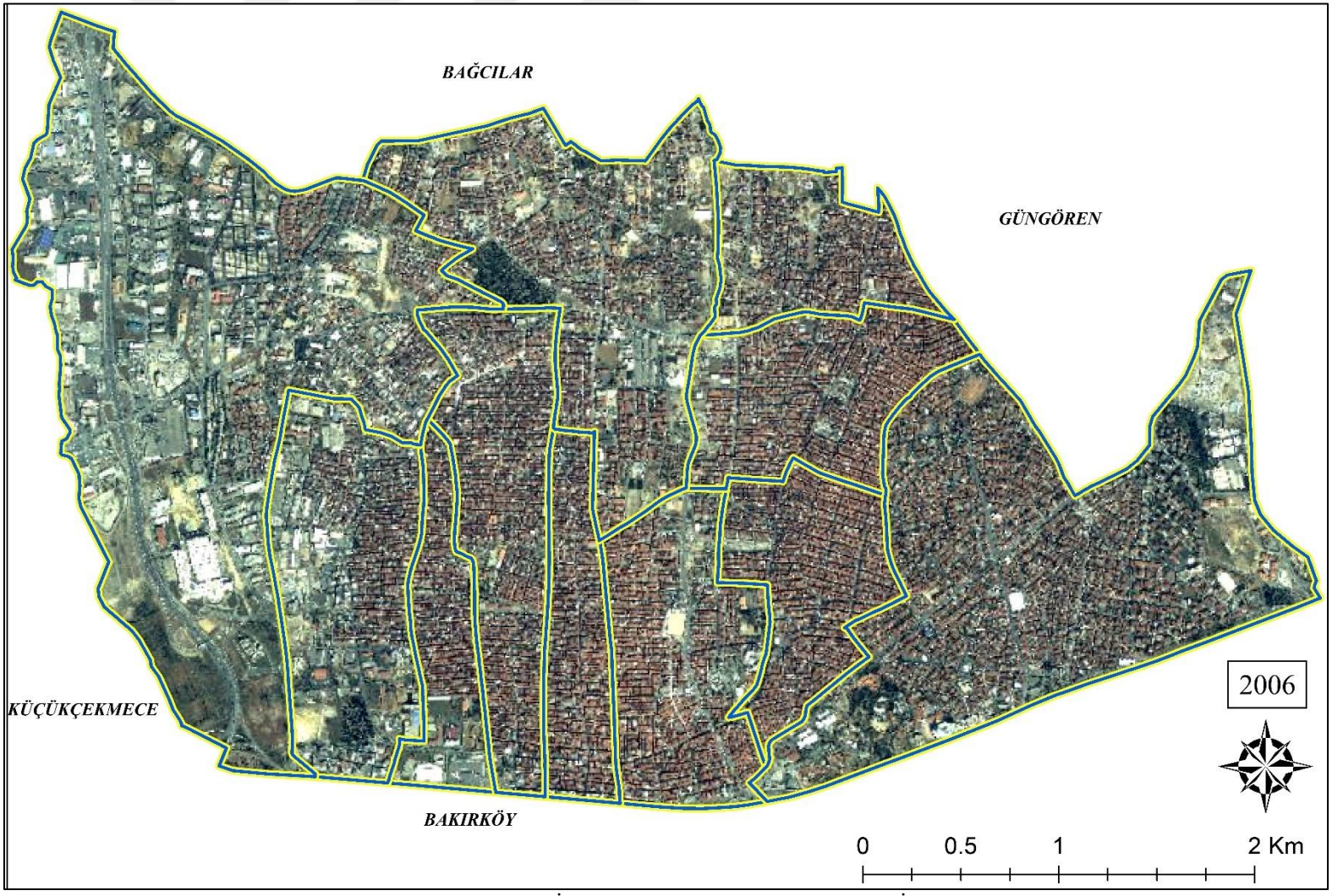
Ayrıca önceki yıllarda yatırım amacıyla arazi satın alıp değerlenmesini bekleyen arsa spekülatörleri hakkında Ekinci (1993: 321) şu bilgileri aktarmaktadır:

> *"1986-1993 arasındaki yedi yıllık dönem içinde Kartal, Pendik, Ümraniye, Üsküdar, Beykoz, Sarıyer, Şişli, Gaziosmanpaşa, Bayrampaşa, Zeytinburnu, Bakırköy, Bahçelievler, ikitelli, Küçükçekmece, Avcılar, Büyükçekmece gibi, kentin gelişme bölgelerini içeren hemen tüm semtlerinde, nâzım planlarda koruma bölgeleri olarak belirlenen alanlar, gecekondulaşma oranı ne düzeyde olursa olsun, doğrudan ıslah imar planlarıyla imara açılmıştır. Yine, bütün bu bölgelerdeki arsa ve arazileri daha önceden çok ucuz fiyatlarla satın alan spekülatör çevreler, ilçe belediyelerince yürürlüğe sokulan ıslah imar planları sayesinde, imar yasalı arsaları üzerinde yapı hakkı elde ederek, spekülasyon oranlarını olağanüstü yükseltmişlerdir."*

Bahçelievler'in ise merkezi üç katlı konutlarla dolmuş, yapılaşma doğuya doğru yönelmiştir. Yüksek katlı koza evleri de bu dönemde yapılmıştır.

Fotoğraf 39: Haznedar'dan Bahçelievler Mahallesi'nin Görünümü, 2020 (Necati Çetin Arşivi)
Bağcılar Caddesi (sağda) Preveze Sokak (solda)

Harita 18: Bahçelievler İlçesi'nin 2006 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020)

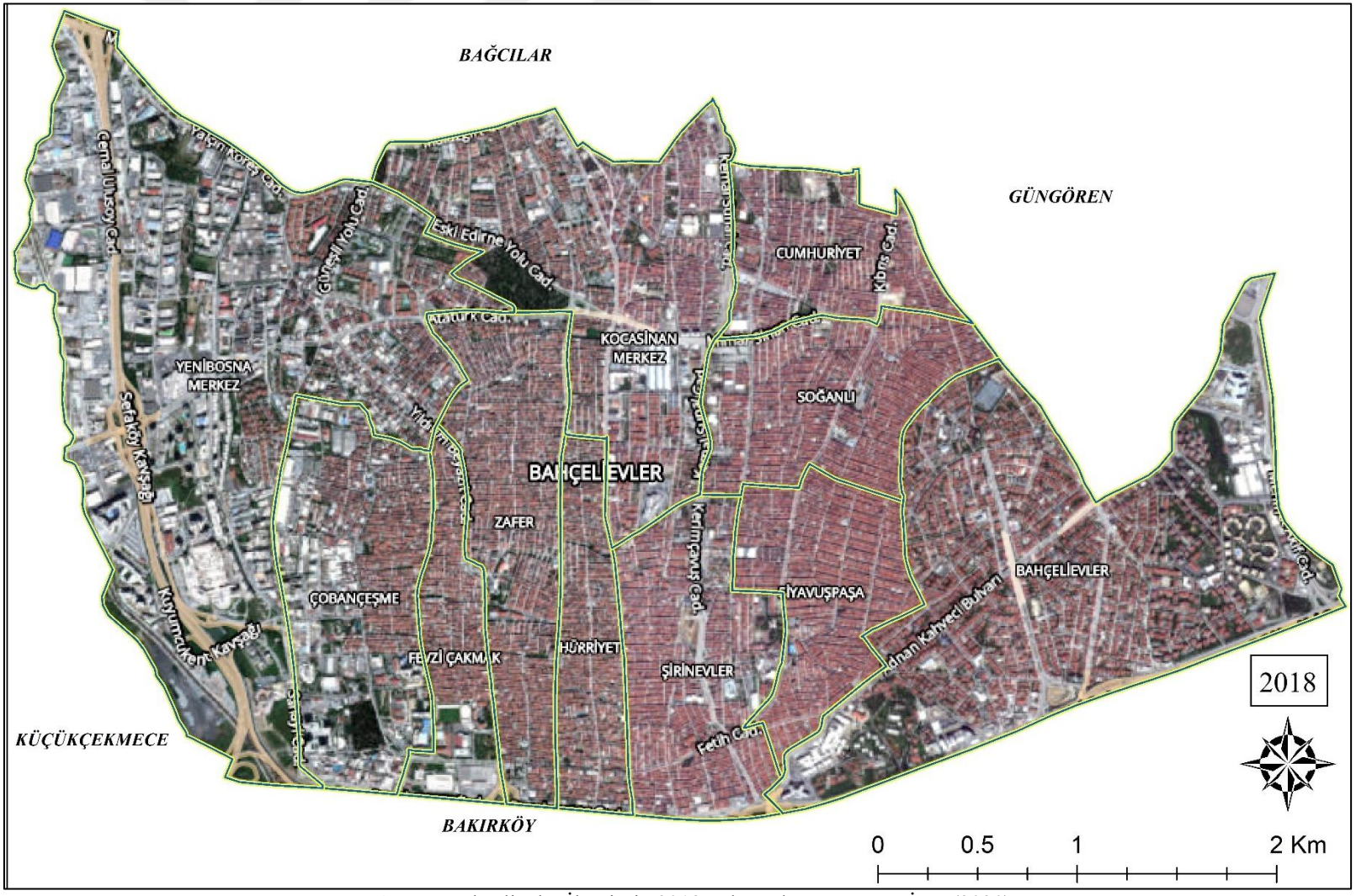
Harita 18 incelendiğinde araştırma sahasında ziraat sahalarının ortadan tamamen kalktığı görülmektedir. Özellikle Yenibosna ve Çobançeşme mahallesinin batısında eskiden tarım yapılan arazilerin yerinde iş sahaları oluşmuştur. İş sahaları Yenibosna ve Çobançeşme'de mesken alanlarını sınırlarken Eski Edirne Yolu Caddesi ve E-5 Karayolu arasındaki Zafer, Hürriyet, Şirinevler, Siyavuşpaşa, Soğanlı ve Cumhuriyet mahallelerinde meskenler yoğun olarak görülmektedir.

Fotoğraf 40: Şirinevler Meydanı (Eski Hayvan Pazarı), 1980 (Bayram Kırtaş Arşivi)

Fotoğraf 41: Şirinevler Meydanı'nın Günümüzdeki Hali, 2020

Harita 19: Bahçelievler İlçesi'nin 2018 Yılı Uydu Görüntüsü, İBB (2020)

Harita 19'da Yenibosna'nın Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'nun (Basın Ekspres Yolu) ile E-5 Karayolu'na bağlandığı kavşağa doğru yapılaşmanın arttığı görülmektedir. Harita 19'un Harita 18'den bir diğer farkı ise Bahçelievler Mahallesi'nin en doğusunda, Efes Pilsen fabrikasının iki yanında inşa edilen sitelerdir. Harita 19'da araştırma sahasının mesken ve iş alanı olarak kullanıldığı açıkça görülmektedir.

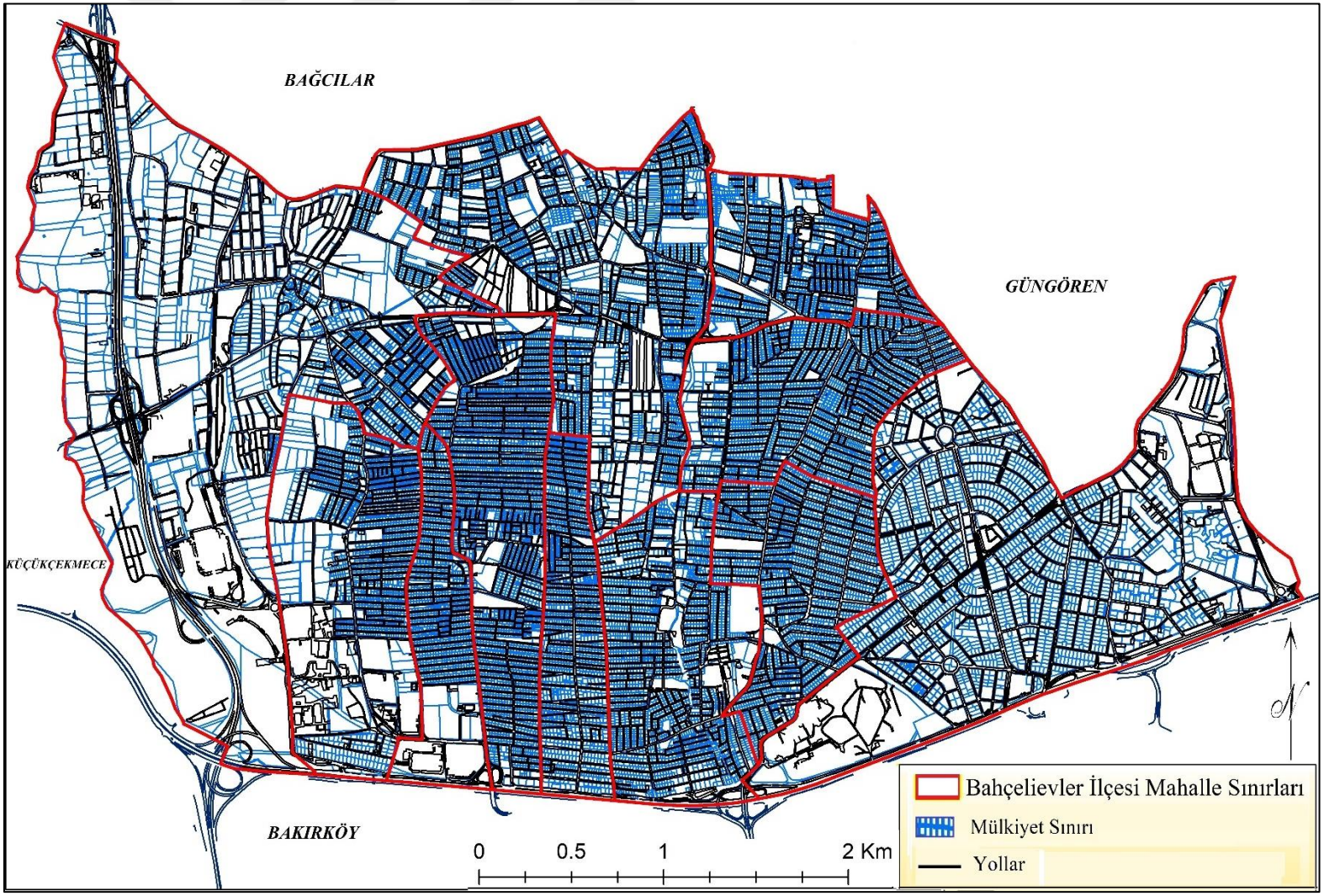

Fotoğraf 42: Eski Edirne Yolu Caddesi, 2020

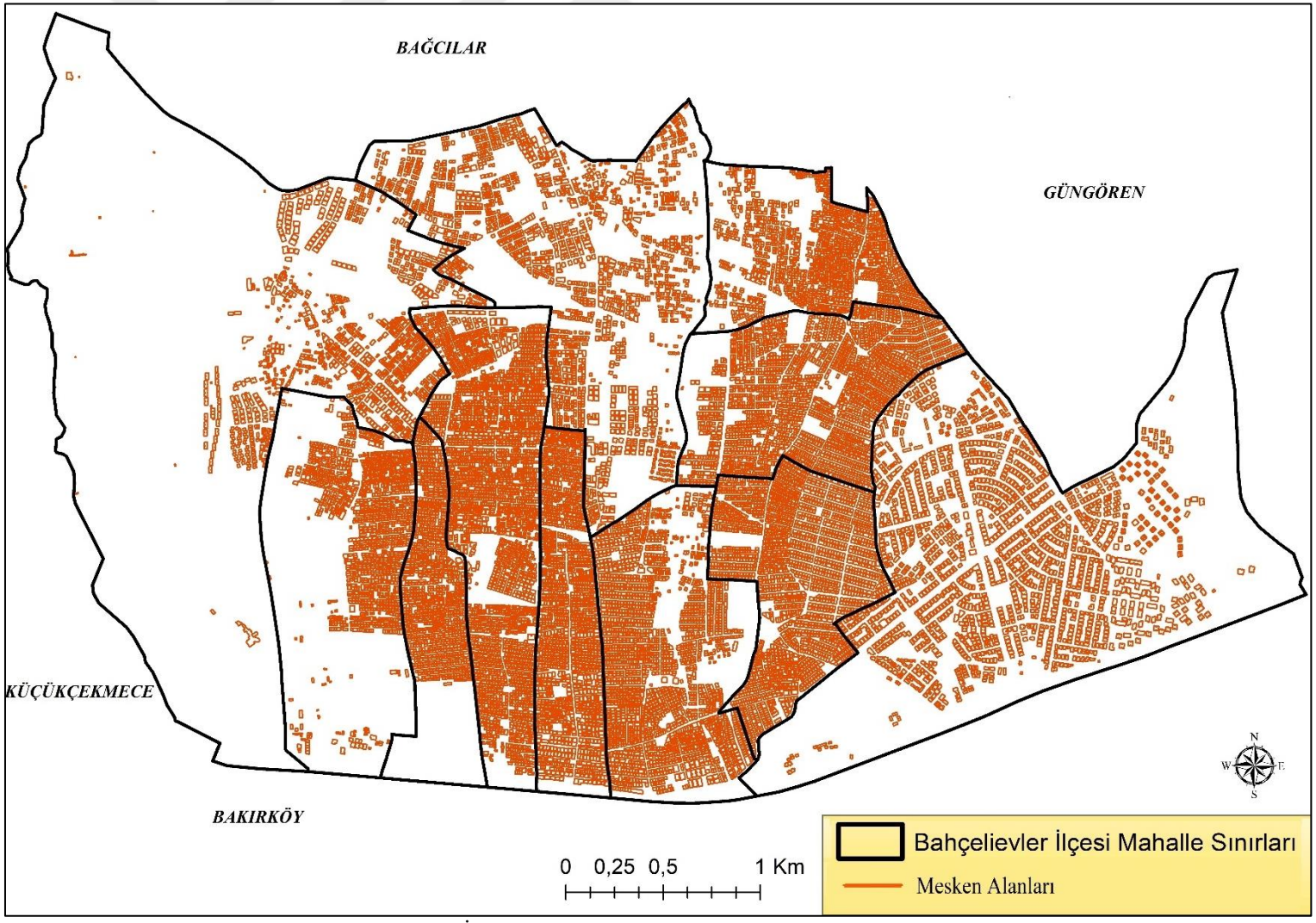
5.2 Kent Planı

Harita 9, 10 ve 19'da görüldüğü gibi, Bahçelievler İlçesi'nde, E-5 kenarında, Kocasinan'ın iç kesimlerinde ve batıda iş sahaları bulunmaktadır. Bunlar arasında mesken alanlarına oldukça sık rastlanılır. Harita 20, Bahçelievler Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden mülkiyet sınırı, yollar ve mahalle sınırları kullanılarak oluşturulmuştur. Harita 20'de ilçe bir bütün olarak incelenmektedir. Bu başlık altındaki diğer haritalar (mahalleler ve mesken alanları), ilçedeki durumun daha iyi analiz edilmesi için, Harita 20'deki verilerin ayrı ayrı ele alınması sonucunda oluşturulmuştur.

Harita 20 incelendiğinde 1 km^2'ye denk gelen kişi sayısı 50.000'in üzerinde olan Hürriyet (93.001), Siyavuşpaşa (80.886), Zafer (79.612), Soğanlı (74.285), Şirinevler (58.888) ve Cumhuriyet (58.634) mahallerinin oldukça yoğun yapılaştığı görülmektedir. Bahçelievler İlçesi'ndeki mahallelerden Şirinevler, Siyavuşpaşa, Soğanlı ve Cumhuriyet, geçmişte Kocasinan köy merkezine ve Hürriyet, Zafer, Fevziçakmak ve Çobançeşme, Yenibosna'nın tarım arazileri üzerine kurulmuşlardır. Belirtildiği gibi, ilçenin batısı endüstri ve ticari amaçlarla kullanılmakta ve doğusunda, planlı yapılaşan Bahçelievler Mahallesi bulunmaktadır. Bu yüzden meskenler ilçenin iç kesimlerinde yoğunlaşmıştır. E-5 Karayolu üzerinde kurulan mahallelerde ekseriyetle balık sırtı tipi yol sistemleri görülmektedir. Yerleşimin nispeten önceden başladığı Şirinevler'de bu sistem daha karmaşıktır. Siyavuşpaşa, Cumhuriyet ve Soğanlı'nın doğusundaki yol sistemleri ve yerleşme, merkezi etkisinden dolayı Bahçelievler Mahallesi'ne meyletmektedir. Şehir görüntüsünü etkileyen nüfus hareketleri, ekonomik faaliyetler, ulaşım, donatı alanları gibi unsurlar (Adıgüzel, 2014: 5). Bahçelievler İlçesi'nde de etkili olmuştur. Bu yüzden ilçede hem planlı hem de organik yapılaşma görülmektedir.

Harita 20: Bahçelievler Kent Planı, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Harita 21: Bahçelievler İlçesi'ndeki Mesken Alanları, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Harita 21'de Bahçelievler İlçesi'ndeki meskenlerin mahalle düzeyinde dağılımı gösterilmiştir. Harita 21'e bakıldığında E-5 Karayolu'na doğrusal uzanan mahallelerde, özellikle geçmişte Kocasinan köy sınırları içinde kalanlarda mesken yoğunluğunun fazlalığı anlaşılmaktadır. Yenibosna ve Kocasinan'da meskenler yer yer iş sahalarıyla bölünmüş ve seyrek dağılmıştır. Ancak iş alanları çoğunlukla Yenibosna'da toplanmıştır. Denetimsiz yerleşme sonucunda Yenibosna ve Kocasinan merkezi için plansız veya (bazı araştırmacılara göre) organik planlı kentleşmiştir denebilir. Çobançeşme ve Yenibosna'nın batısı tamamen iş sahası olarak kullanıldığı için meskenler mahallelerin doğusunda kümelenmiştir. Harita 21'de Bahçelievler Mahallesi de mesken alanlarındaki farklılığıyla dikkat çekmektedir. İlçede görülen sık ve düzensiz mesken yapılaşması Bahçelievler Mahallesi'nde özellikle Talatpaşa ve Eski Londra Asfaltı Caddesi'nin kesiştiği merkez etrafında görülmemektedir.

KONUT SAYISI		
YILLAR	**İSTANBUL**	**BAHÇELİEVLER**
2009	4.599.225	178.239
2010	4.723.402	178.391
2011	4.849.548	181.636
2012	4.953.142	182.467
2013	5.131.059	184.861
2014	5.329.209	186.816
2015	5.315.907	187.881
2016	5.342.014	187.195
2017	5.435.580	190.145
2018	6.340.887	211.962
2019	6.393.392	212.574

Tablo 31: Bahçelievler İlçesi'ndeki Konut ve İşyeri Sayısı, TÜİK (2020)

Tablo 31'e göre 2019 yılında İstanbul nüfusunun %3,9'unu barındıran Bahçelievler İlçesi'nde konut sayısının İstanbul içindeki oranı %3,3'tür. 2009 yılında bu oranın %3,8 olmasının sebebi İstanbul'un genişlemeye devam etmesidir. Ancak

Bahçelievler'de 2009'dan 2019 yılına kadar konut sayısı %19,2 artmıştır. Bu oran İstanbul'da %39'u bulmaktadır. 2018 yılına kadar ilçe genelinde konut sayısı artışı 1.000-3.000 arasında değişmektedir. Ancak Tablo 31'e göre 2018'de konut sayısının 21.817 (%11,4) arttığı görülmektedir. Araştırma sahasındaki konut sayısındaki %11,4'lük artışın sebebi imar barışından kaynaklanmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 11.05.2018 tarihli Geçici 16. Maddesi'nde imar barışı olarak bilinen uygulama şöyle geçmektedir:

> "*Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacıyla, 31/12/2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yetkilendireceği kurum ve kuruluşlara 31/10/2018 tarihine kadar başvurulması, bu maddedeki şartların yerine getirilmesi ve 31/12/2018 tarihine kadar kayıt bedelinin ödenmesi halinde Yapı Kayıt Belgesi verilebilir."*

İmar barışı uygulamasıyla belli bir bedel karşılığında iskân verilerek kentse dönüşüm projelerinin finanse edildiği aktarılmaktadır.

Tablo 31'de 2017'den 2018'e doğru konut sayısındaki artışın önceki yıllardan daha fazla olmasının sebebi belirtildiği gibi imar barışı kapsamında, ruhsatsız yapılara ruhsat verilmesidir. Araştırma sahasında var olan ruhsatsız konutlar böylelikle resmi kayıtlara geçmiştir. Aynı dönemde İstanbul'daki konut sayısında %16,6 oranında artış görülmektedir. 2018-2019 döneminde Bahçelievler İlçesi'ndeki konut sayısı %0,2 artarken İstanbul'daki oran %0,8'dir.

Mahalleler	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zafer	23.280	23.393	23.617	23.749	24.140	24.482	25.039	27.237	27.556
Soğanlı	22.576	22.607	22.714	22.955	23.166	23.070	23.303	24.731	24.794
Siyavuşpaşa	23.612	23.639	23.827	23.729	23.707	23.552	23.603	24.578	24.698
Bahçelievler	22.927	22.953	23.019	22.810	22.467	22.023	21.470	24.715	24.308
Kocasinan	17.363	17.515	18.049	18.661	19.123	19.342	19.929	23.628	23.681
Şirinevler	19.163	19.251	19.405	19.056	18.581	17.952	18.062	21.214	21.372
Hürriyet	14.022	14.115	14.405	14.358	14.412	14.323	15.089	16.238	16.382
Yenibosna	9.642	9.732	9.977	11.160	11.358	11.449	11.863	15.105	15.303

Cumhuriyet	11.089	11.236	11.553	11.757	11.987	12.112	12.327	13.784	13.781
Çobançeşme	9.936	9.967	10.184	10.378	10.642	10.535	10.871	11.940	11.917
Fevziçakmak	8.026	8.059	8.111	8.203	8.298	8.355	8.589	8.792	8.782

Tablo 32: Bahçelievler İlçesi'nde Mahalle Düzeyinde Konut Sayısı, TÜİK (2020)

Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) temin edilen verilerle oluşturulan Tablo 32'de araştırma sahasındaki mahallelere göre konut sayısı gösterilmektedir. Tablo 31'de konut sayısı veri seti 2009 yılına kadar ilçe düzeyinde gösterilmekteyken, mahalle bazında tutulan istatistik 2011 itibariyle başlamıştır. Bu yüzden Tablo 32, 2011 yılı verileriyle başlamaktadır. Ayrıca Tablo 32'deki konut sayısına inşaat halindekiler de dahildir.

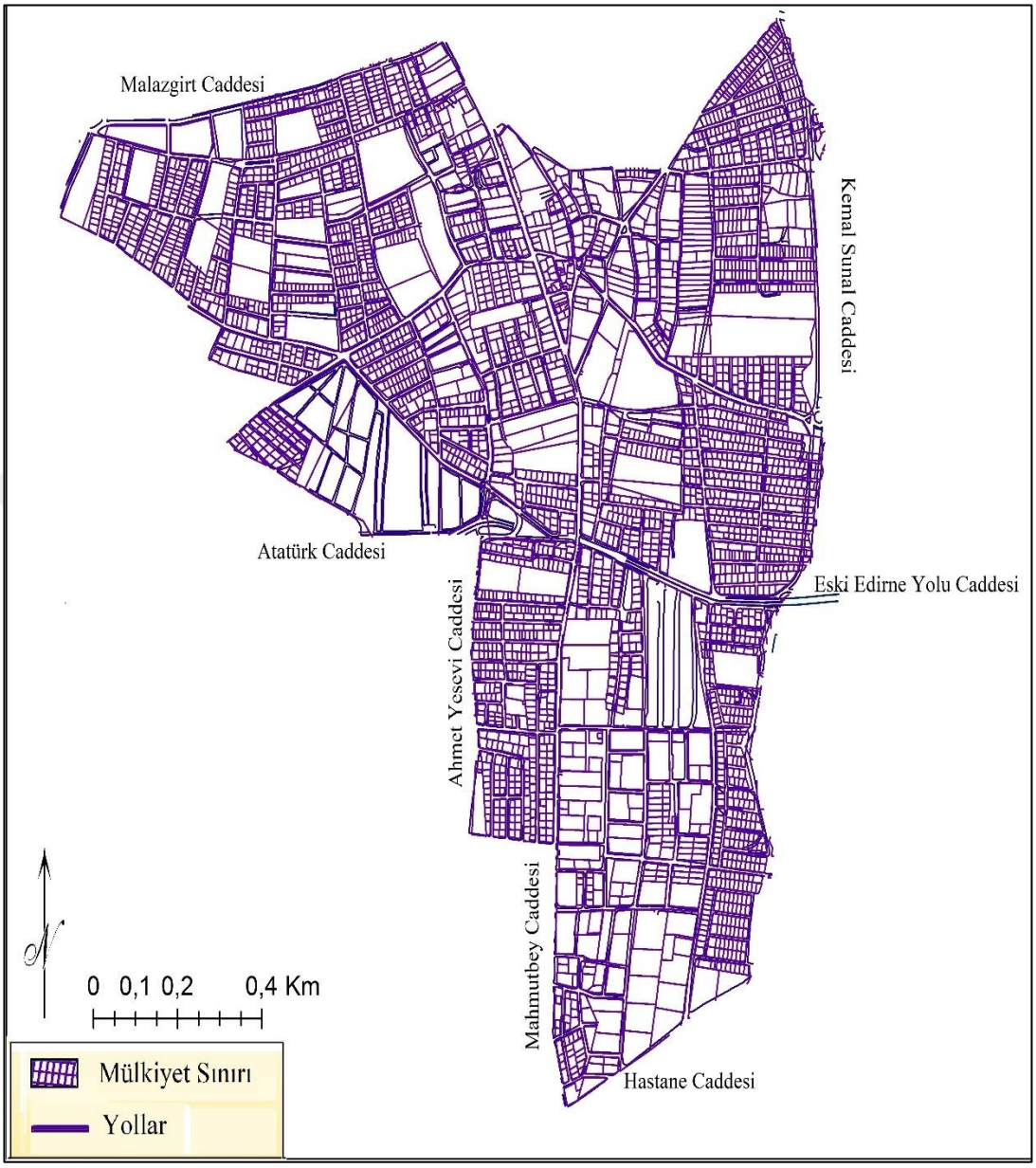
Bahçelievler İlçesi, kentleşme süreci başlığında açıklandığı gibi 2006'da oldukça yapılaşmış haldedir (Harita 18). 2019'da çalışma sahamızda konut sayısının 20.000'in üzerinde olduğu mahalleler, çoktan aza doğru sırasıyla Zafer, Soğanlı Siyavuşpaşa, Bahçelievler, Kocasinan ve Şirinevler'dir. Araştırma sahasındaki konut sayısındaki değişimin temel sebebi kentsel dönüşüm hareketleridir. Tablo 32 incelendiğinde 2017'de 2011 yılına göre konut sayısındaki değişim oranları Zafer Mahallesi'nde %7,5, Soğanlı'da %3,1, Kocasinan'da %14,77, Hürriyet'te %7,6, Yenibosna'da %23, Cumhuriyet'te %11,16, Çobançeşme'de %9,4 artarken; Siyavuşpaşa'da %0,03, Bahçelievler'de %6,35 ve Şirinevler'de %5,74 azalmıştır.

İmar barışı uygulamasından sonra yani 2018 ve 2017 yılları karşılaştırıldığında ise konut sayısındaki artış oranları: Zafer Mahallesi'nde %8,7, Soğanlı'da %6,1, Siyavuşpaşa'da %4,1, Bahçelievler'de %15, Kocasinan'da %18,5, Şirinevler'de %17,45 Hürriyet'te %7,6 Yenibosna'da %27,32, Cumhuriyet'te %11,81 ve Çobançeşme'de %9,83'tür. Bu durumun sebebi imar barışıyla ruhsatsız konutların kayıt altına alınmasıyla açıklanabilir.

Bu oranlardan görüldüğü gibi, 2017'ye kadar konut sayısındaki artış oranları en fazla Yenibosna, Kocasinan ve Cumhuriyet mahallelerinde görülmektedir. Bahçelievler ve Şirinevler mahallelerinde ise konut sayısı azalmıştır. İmar barışı uygulamasından sonra ise konut sayısındaki artış oranları sırasıyla en fazla Yenibosna, Kocasinan, Şirinevler, Bahçelievler, Cumhuriyet ve Çobançeşme mahallelerinde

görülmektedir. Kocasinan ve Yenibosna mahalleleri belirtildiği gibi köy yerleşmelerinin göç alarak büyümesi sonucunda kentleşmiştir. Bunun yansımaları günümüzde (2020) mahalle merkezlerinde (halen köyiçi olarak da bilinmektedir) eski tek katlı yapılarda görülmektedir. Kentsel dönüşüm hareketlerinden kaynaklanan yapı yenileme uygulamalarına bağlı olarak değişen konut sayısının sebebi bu mahallelerdeki eski yapıların yenilenmesiyle açıklanabilir. Cumhuriyet Mahallesi'nin Kocasinan'a; Çobançeşme'nin ise Yenibosna'ya yakınlığı dikkat çekmektedir. Özellikle ilçenin kuzeydoğusunda Tavukçu Deresi etrafındaki eski apartman tipi veya tek katlı konutlar konusunda yenileme çalışmaları yapılmaktadır. E-5 Karayolu'nda ilk ortaya çıkan yerleşmelerden diğerlerine göre daha eski olan Şirinevler'de denetimsiz yapılaşma etkisini daha çok göstermektedir. Bu yapılar kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmektedir ve bu nedenle konut sayısı %5,74 azalmıştır. Şirinevler'de imar barışıyla kaçak konutlara iskân verilmesinden sonra konut sayısındaki %17,4'lük artış da denetimsiz konutların fazlalığını destekler niteliktedir. Tablo 32'deki Bahçelievler Mahallesi ise belirtilen bu oranlarla dikkat çekmektedir. Mahalle merkezinde 1982'den itibaren meskenler görülmektedir (Harita 17). Bahçelievler Mahallesi'nde konut sayısı 2017'de 2011 yılına göre %6,35 azalmış; imar barışıyla 2018 yılında (2017'ye göre) %15 artmıştır. Bunun nedeni, mahalledeki yapıların deprem yönetmeliğinden önce yapılması ve kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmesidir. İmar barışıyla %15 artan konut sayısı, 2017'den önce ilçedeki ruhsatsız konutların kayıt altına alınması da konut sayısını arttırmıştır. Ayrıca belirtildiği gibi Tablo 32'deki verilere inşaat halindeki konutlar dahil edilmiştir. Yapımına 2018'de başlanan Nef Bahçelievler projesi kapsamındaki inşaat da Tablo 32'deki konut sayısına dahil edilmiştir. İmar barışı uygulamasıyla ruhsatsız yapı ve binalara iskân verildiği gibi, ruhsatı olan binalardaki kaçak katlar da kayıt altına alınmıştır. Yani imar barışındaki bu değişim, ruhsatsız bina sayısını yansıtmamaktadır.

2019 yılında Bahçelievler İlçesi'ndeki 212.574 konutun (Tablo 31), %12,9'u Zafer Mahallesi'nde, %11,6'sı Soğanlı'da, %11,6'sı Siyavuşpaşa'da, %11,4'ü Bahçelievler'de, %11,1'i Kocasinan'da, %10'u Şirinevler'de, %7,7'si Hürriyet'te, %7,1'i Yenibosna'da, %6,48'i Cumhuriyet'te ve %5,6'sı Çobançeşme'de bulunmaktadır.

Harita 22: Kocasinan Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	23.424
Ofis ve İşyeri	2.933
İkamet Amaçlı	257
Kapıcı Dairesi	77
Okul, Üniversite, Araştırma	27
İbadet veya Dini Faaliyetler	8
Resmi Kurum	5

İkamet Harici	4
Hastane	3
Otopark	3
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	3
Aile Sağlığı Merkezi	2
Cami	2
Mesleki Eğitim Okulları	2
Spor Kompleksi	2
Akaryakıt İstasyonu/Deposu	1
Garaj Binaları	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
Muhtarlık	1
Okul Öncesi Eğitim	1
Öğrenci Yurdu	1
Özel amaçlı depolar	1
Spor	1
Taksi Durağı	1
Toplantı / Çok Amaçlı Salonlar	1
Ulaşım ve İletişim	1
Mahalle Toplamı	**26.763**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 33: Kocasinan Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Harita 22 ve Tablo 33, Bahçelievler Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nden temin edilen veriler sonucunda oluşturulmuştur. Kocasinan Mahallesi, doğuda cumhuriyet ve Soğanlı'dan Kemal Sunal Caddesi ile ayrılmaktadır. Kocasinan Bağcılar Yolu Caddesi'nin Mehmet Akif Bulvarı'yla kesiştiği noktada ve Malazgirt Caddesi ile Bahçelievler İlçesi'nin kuzey sınırını oluşturur. Batıda Yenibosna ile olan sınırını Kocasinan Mezarlığı, Eski Edirne Yolu Caddesi ve Şevkat Sokak oluşturmaktadır. Güney sınırını ise Ahmet Yesevi Caddesi (Zafer Mahallesi), Gökmen Sokak ve Mahmutbey Caddesi (Hürriyet'le) ve Hastane Caddesi (Şirinevler'le) oluşturmaktadır. Eski Edirne Yolu, Kocasinan Mahallesi'nin ortasından güneydoğu-kuzeybatı yönünde geçmektedir. Bu caddenin kuzeyinde, yerleşmenin eski çekirdeği bulunmaktadır. Harita 22'de de merkezden çevreye uzanan yol sistemleriyle de belli olmaktadır. Köyiçi olarak da bilinen yerin merkezinde bir cami bulunmaktadır

(Kocasinan, Nifos Köyü olduğu zamanlarda caminin yerinde kilise bulunmaktaydı). Belirtildiği gibi geçmişte köy olan yerleşme sanayinin etkisiyle çevreye doğru gelişmiştir. Bu gelişme, organik planlı gerçekleşmiştir. Bunun etkileri Harita 22'de görülmektedir ve bugün konut tiplerinde ve sokak sistemlerine yansımaktadır. Köy merkezinde derme çatma yapılar ve fabrikalara rastlanılır. Eski köy merkezine bağlanan sokaklar ise nispeten dardır.

Tablo 33'te görüldüğü gibi Kocasinan'ın toplam yapı sayısı 26.763'tür ve ilçedeki toplam yapı sayısının %10,6'ını meydana getirmektedir. Tablo 33'e göre mahalledeki yapıların %87,5'ini meskenler, %10,95'ini Ofis ve işyerleri (2.933), %1,55'ini ise kamu ve diğer yapılar oluşturmaktadır. Tablo 33'te görüldüğü gibi mesken sayısı 23.424'tür. TÜİK'ten elde edilen verilerle oluşturulan Tablo 32'deki konut sayısından azdır. Bu farkı oluşturan 257 yapının inşaat halinde olduğu düşünülür.

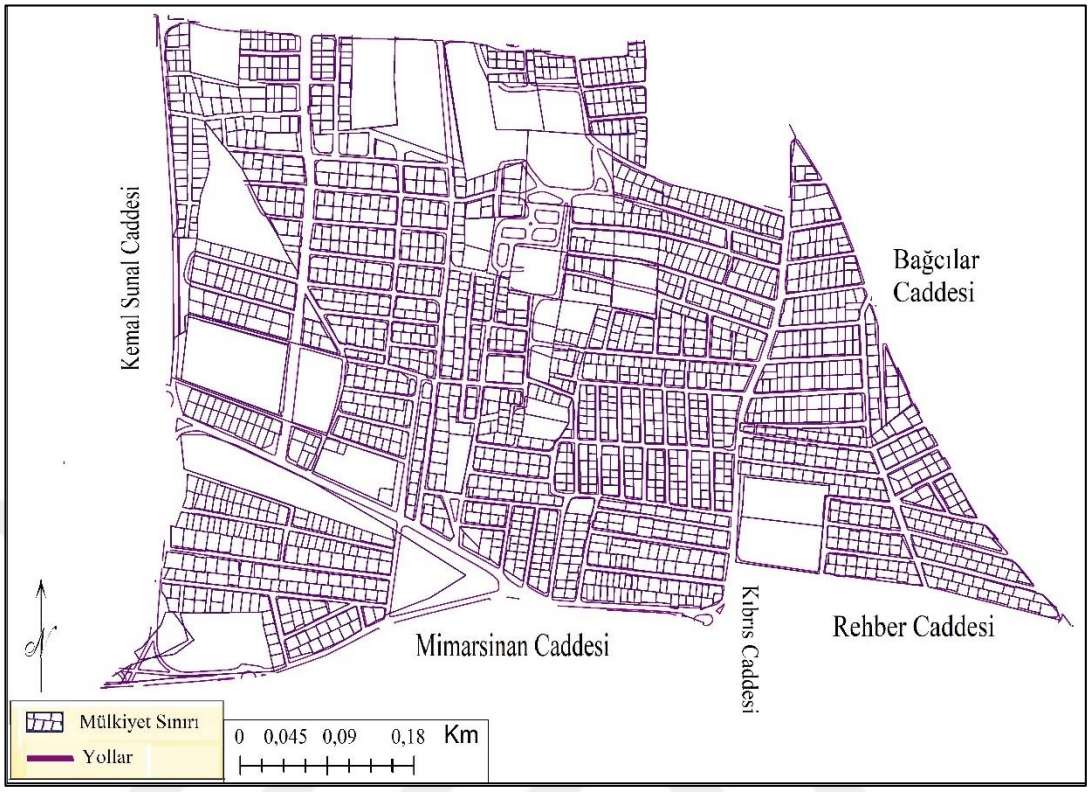
Fotoğraf 43: Kocasinan Eski Köy Meydanı, Cami Sokak, 2020

Fotoğraf 44: Kocasinan Mahallesi, Cami Sokak, 2020

Fotoğraf 45: Kocasinan Mahalle Merkezine Bağlanan Köyiçi Caddesi, 2020

Harita 23: Cumhuriyet Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	13.733
Ofis ve İşyeri	1.677
Kapıcı Dairesi	22
Binalar	16
İbadet veya Dini Faaliyetler	7
İkamet Amaçlı	6
Okul, Üniversite, Araştırma	6
Cami	2
Özel amaçlı depolar	2
Spor	2
Garaj Binaları	1
İkamet Harici	1
Otopark	1
Poliklinik-Dispanser	1
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	1
Mahalle Toplamı	**15.478**
İlçe Toplamı	**251.600**

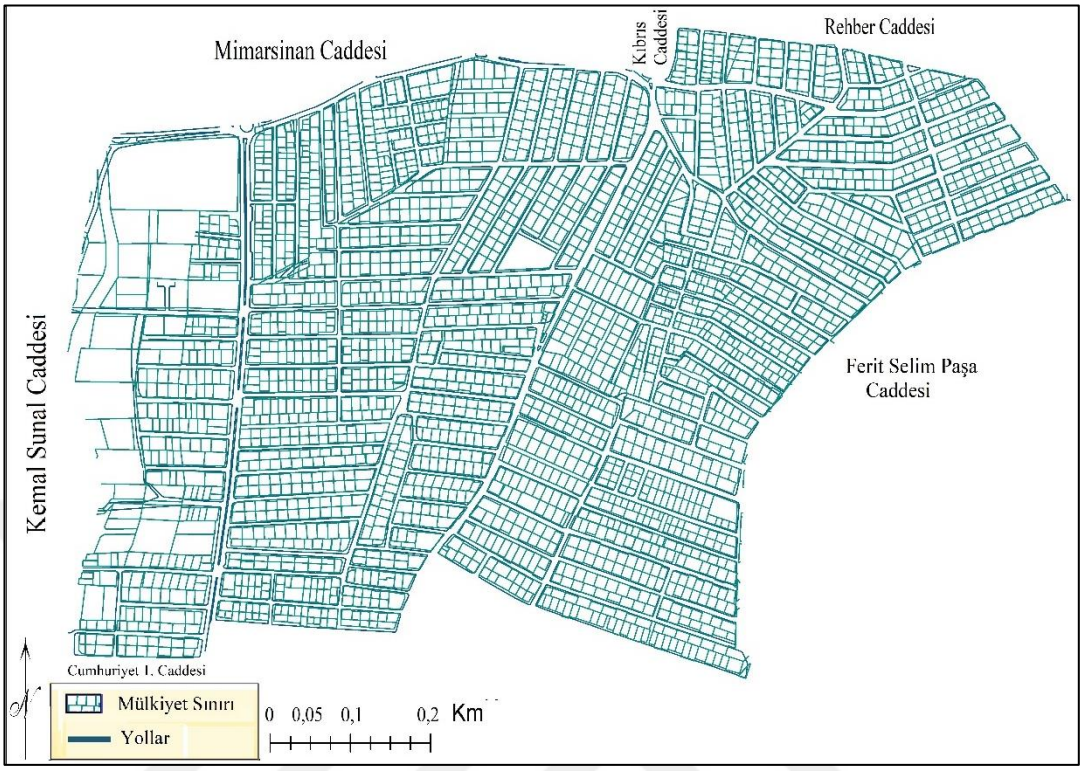
Tablo 34: Cumhuriyet Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Cumhuriyet Mahallesi, batıda Kemal Sunal Caddesi ile Kocasinan'dan ayrılır. Kuzeyde Ormantepe ve Kuyulu Sokak'la; doğuda Bağcılar Caddesi'yle Bağcılar İlçesi ile sınır oluşturmaktadır. Güneyden Mimarsinan, Kıbrıs ve Rehber Caddesi'yle Soğanlı Mahallesi'nden ayrılır. Kocasinan'ın eski köy sınırlarında kurulan Cumhuriyet Mahallesi'nde yapılaşma, doğudan başlamıştır (Harita 17). Günümüzde imar yenileme hareketleri de yine mahallenin doğusunda görülmektedir. Harita 23'te mülkiyetler birbirine çok yakın görünse de cadde ve sokak sistemlerine bakıldığında, özellikle batıda grid planın, merkezde organik planın izlerine rastlanılır.

Tablo 34'e göre ilçedeki toplam yapı sayısının %6,15'i Cumhuriyet Mahallesi'ndedir. Mahalledeki yapıların %88,72'si mesken, %10,83'ü iş yeri, %0,45'i ise kamu hizmetleri ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Tablo 34'teki mesken sayısı (13.733), TÜİK verilerindeki konut sayısından (Tablo 32) daha azdır. Bu 48 yapının inşaat halinde olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 46: Cumhuriyet Mahallesi, Kıbrıs Caddesi Zeminaltı Otopark İnşaatı, 2020

Harita 24: Soğanlı Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	24.742
Ofis ve İşyeri	3.241
Kapıcı Dairesi	61
İbadet veya Dini Faaliyetler	12
Okul, Üniversite, Araştırma	8
Binalar	3
Resmi Kurum	3
Bina Dışı Yapılar	1
Hastane	1
İkamet Harici	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
Kamu Güvenliği ve Savunma	1
Toptan ve Perakende Ticaret	1
Mahalle Toplamı	**28.076**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 35: Soğanlı Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Soğanlı Mahallesi, doğuda Bağcılar Caddesi ile Bağcılar İlçesi'nden ayrılmaktadır. Kuzeyde Mimar Sinan, Kıbrıs ve Rehber Caddesi ile Cumhuriyet Mahallesi'nden; batıda Kemal Sunal Caddesi ile Kocasinan'dan ayrılır. Güneyde ise Şirinevler, Siyavuşpaşa ve Bahçelievler mahalleleri ile sınırını sırasıyla Cumhuriyet 1. Caddesi, Reyhan ve Sıraevler Sokak ve Ferit Selimpaşa Caddesi oluşturmaktadır. Soğanlı'da yerleşme güneyden, Siyavuşpaşa'dan başlamıştır. Geçmiş yıllarda Salgır Çiftliği'nin yer aldığı alanda (Fotoğraf 8) Soğanlı Mahallesi, Eski Edirne Yolu üzerinde bulunmaktadır. Salgır Çiftliği Eski Edirne Yolu üzerinde bulunmakta ve yan yolları kendisinde toplamaktaydı. Harita 24'te mahallenin kuzey doğusunda mülkiyet sınırları iç içe girmekte ve yolların bazıları (Mimar Sinan Caddesi dahil) kuzeydoğuda kesişmektedir ve burada bulunana meydan Soğanlı Meydanı olarak bilinmektedir. Yerleşme meydanlarında ibadethanelere rastlanıldığı gibi Soğanlı Cami de Soğanlı Meydanı'na yakındır. Bu durum Soğanlı Meydanı'nın yerine kurulduğu Salgır Çiftliği'nin merkezi olduğunu göstermektedir. Harita 24'e göre mahallenin batısı grid plan, kuzeyi organik planlı gelişmiştir.

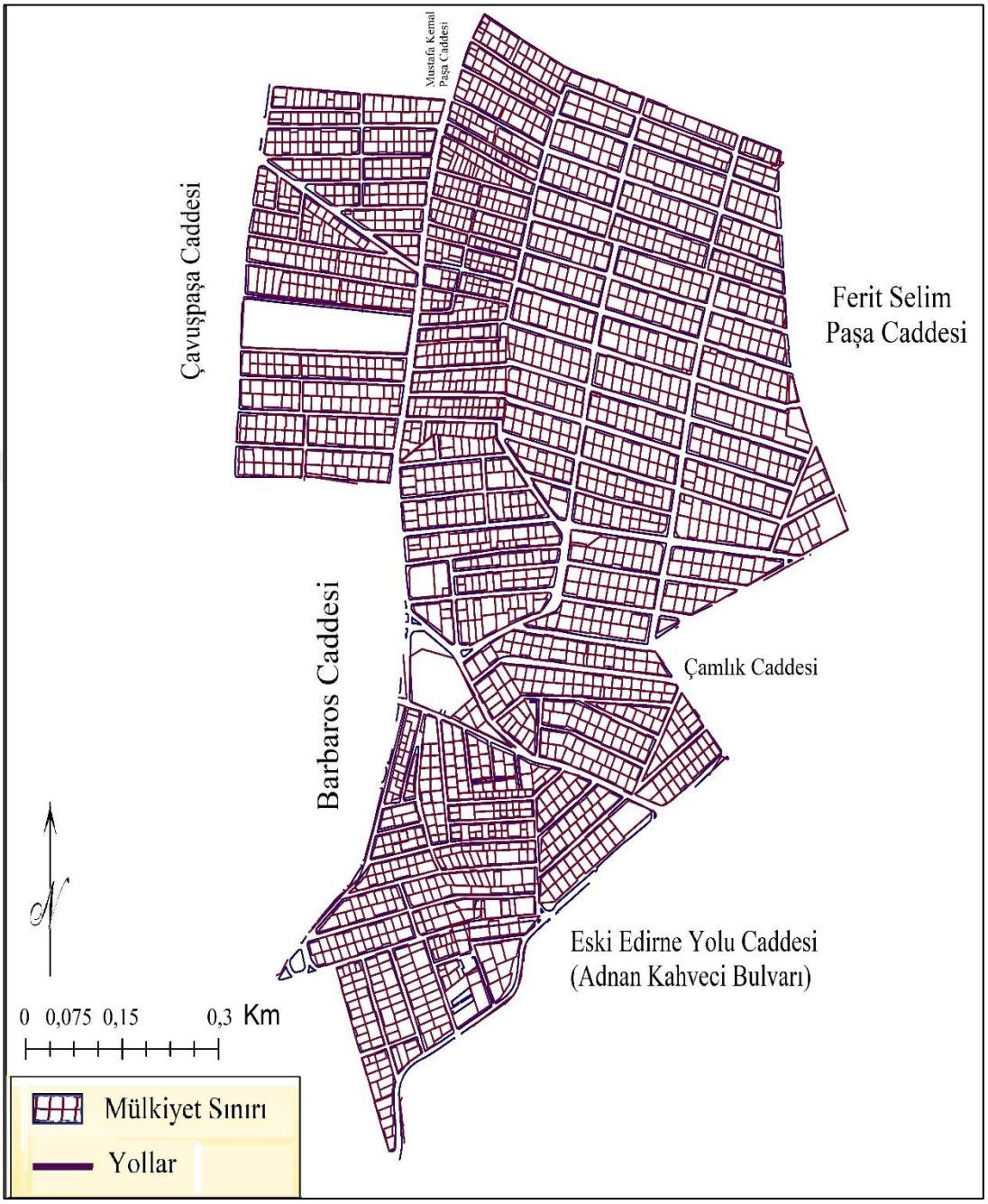
Tablo 35'e göre Bahçelievler İlçesi'ndeki yapıların %11,15'i Soğanlı Mahallesi'nde bulunmaktadır ve bunların da %88,12'si mesken, %11,54'ü iş yeri, %0,34'ü kamu ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Mahallenin TÜİK konut sayısı (Tablo 32), Tablo 35'teki mesken sayısından daha fazladır. Bu farkı oluşturan 52 konutun inşaat halinde olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 47: Soğanlı Meydanı, 2020

Fotoğraf 48: Soğanlı Mahallesi, Ferhat Sokak'tan Bir Görünüm, 2020

Harita 25: Siyavuşpaşa Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	24.555
Ofis ve İşyeri	3.902
Kapıcı Dairesi	149
Cami	2

Binalar	1
Dini Eğitim Kurumu	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
Mescid	1
Otopark	1
Spor Kompleksi	1
Mahalle Toplamı	**28.615**
İlçe Toplamı	**251.600**

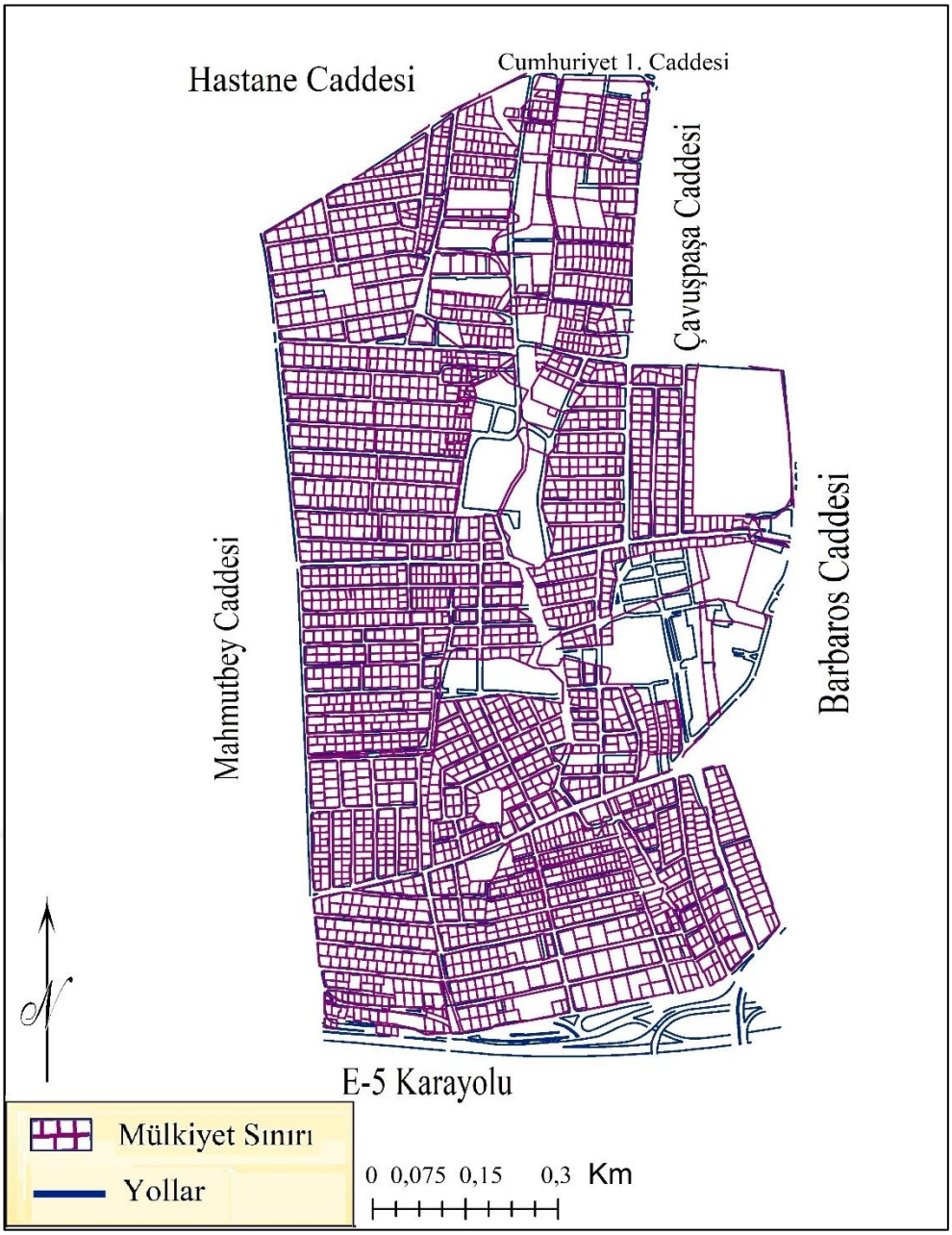
Tablo 36: Siyavuşpaşa Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Siyavuşpaşa Mahallesi, kuzeyde Reyhan Sokak, Mustafa Kemal Paşa Caddesi, Sıraevler Sokak ve Ferit Selimpaşa Caddesi tarafından sınırlandırılır. Çeşme sokak, Mustafa Kemal Paşa ve Barbaros Caddesi ile sınır oluştururken, Eski Londra Asfaltı, Çamlık caddeleri ve Mahmut Ardıç Sokak ile güneydoğusunda Bahçelievler Mahallesi'nden ayrılmaktadır. Adını Siyavuşpaşa Çiftliği ve köşkünden alan mahallede Siyavuşpaşa Köşkü halen varlığını sürdürmektedir. Çiftlik üzerinde kurulan mahallede köşke ait kalıntılar görülmektedir. Örneğin Milli Egemenlik Parkı'nda, köşkün yakınlarında hamam (köşke ait) kalıntılarına benzer parçalar, parkın yanındaki okulun bahçesinde (Kocasinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) de görülmektedir. Geçmiş yıllarda hazine arazisine yerleşildiği için bazı tapu problemlerinin ortaya çıktığı bildirilmektedir. Harita 25'te görüldüğü gibi, Siyavuşpaşa Mahallesi'nin kuzeyi, güneye göre daha düzenli yapılaşmıştır. Özellikle kuzeydoğusunda grid plan görülmektedir. Bunun sebebi, Bahçelievler Mahallesi'ndeki planlı yapılaşmanın etkisi olabilir. Cadde ve sokak sistemi kuzeydoğu kesiminde düzenlidir ancak konutlar Bahçelievler Mahallesi'ne göre çok daha sıktır. Güneye doğru bu düzen korunmamaktadır.

Tablo 36 incelendiğinde, ilçe genelindeki yapıların %11,37'sinin Siyavuşpaşa Mahallesi'nde bulunduğu anlaşılmaktadır. Mahallede bulunan toplam 28.615 yapının %85,8'i mesken, %13,62'si iş yeri, %0,58'i kamu ve diğer yapılardan oluşmaktadır. Mesken sayısı, TÜİK'ten elde edilen konut sayısından (Tablo 32) daha azdır. Bu farkı oluşturan 143 konutun inşaat halinde olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 49: Mustafa Kemal Paşa Caddesi, Siyavuşpaşa Mahallesi, 2020

Harita 26: Şirinevler Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	21.328
Ofis ve İşyeri	5.564
Kapıcı Dairesi	41
Okul, Üniversite, Araştırma	11
Diğer Kısa Süreli Konaklama	9

İbadet veya Dini Faaliyetler	8
Otel	5
Okul Öncesi Eğitim	3
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	3
Belediye	2
Bina Dışı Yapılar	2
Cami	2
Muhtarlık	2
Spor Kompleksi	2
Valilik/Kaymakamlık	2
Aile Sağlığı Merkezi	1
Engelli Eğitim Merkezi	1
Garaj Binaları	1
Halka Açık İkamet Yerleri	1
Hastane	1
İkamet Amaçlı	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
İtfaiye	1
Pansiyon	1
Resmi Kurum	1
Tarihi veya Koruma Altındaki Abideler	1
Mahalle Toplamı	**26.995**
İlçe Toplamı	**251.600**

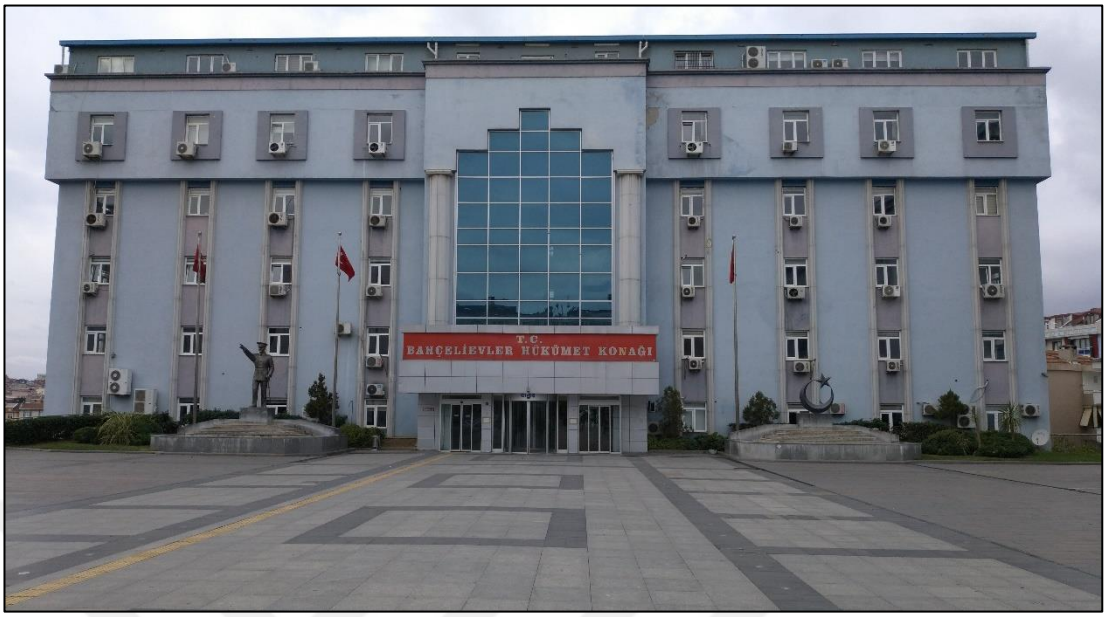
Tablo 37: Şirinevler Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Şirinevler Mahallesi, İstanbul'da sanayileşme hareketlerinin başlamasıyla E-5 Karayolu'nda ortaya çıkan ilk yerleşmelerdendir. Ortasından geçen Tavukçu Deresi ıslah edilmiştir. Tavukçu Deresi'nin Şirinevler'den geçen kesimi Kerimçavuş Caddesi ve Dereboyu Caddesi'ne dönüştürülmüştür. İlk meskenlerin nispeten dere kenarlarına denetimsiz yapıldığı da bilinmektedir (Harita 26). Mahallenin kuzeybatısı daha düzenli görülmektedir. Şirinevler Mahallesi'nin sınırları güneyde E-5 Karayolu, batısında Mahmutbey, kuzeyinde Hastane ve Cumhuriyet Caddesi bulunmaktadır. Doğu sınırlarını ise Çavuşpaşa Caddesi, Çeşme Sokak, Mustafa Kemal Paşa, Barbaros ve Namık Kemal Caddesi oluşturmaktadır.

Tablo 37'ye göre, ilçedeki yapıların %10,7'si Şirinevler'dedir ve bunun %79'u meskenler, %20,6'sı iş yerleri, %0,4'ü kamu ve diğer yapılardan oluşmaktadır. Belediye ve Kaymakamlık binaları bu mahallede yer almaktadır. Tablo 32'deki konut sayısı ile kıyaslandığında Tablo 37'deki konutların 44'ünün inşaat halinde olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 50: Bahçelievler Belediyesi, 2020

Fotoğraf 51: Bahçelievler Hükümet Konağı (Kaymakamlık), 2020

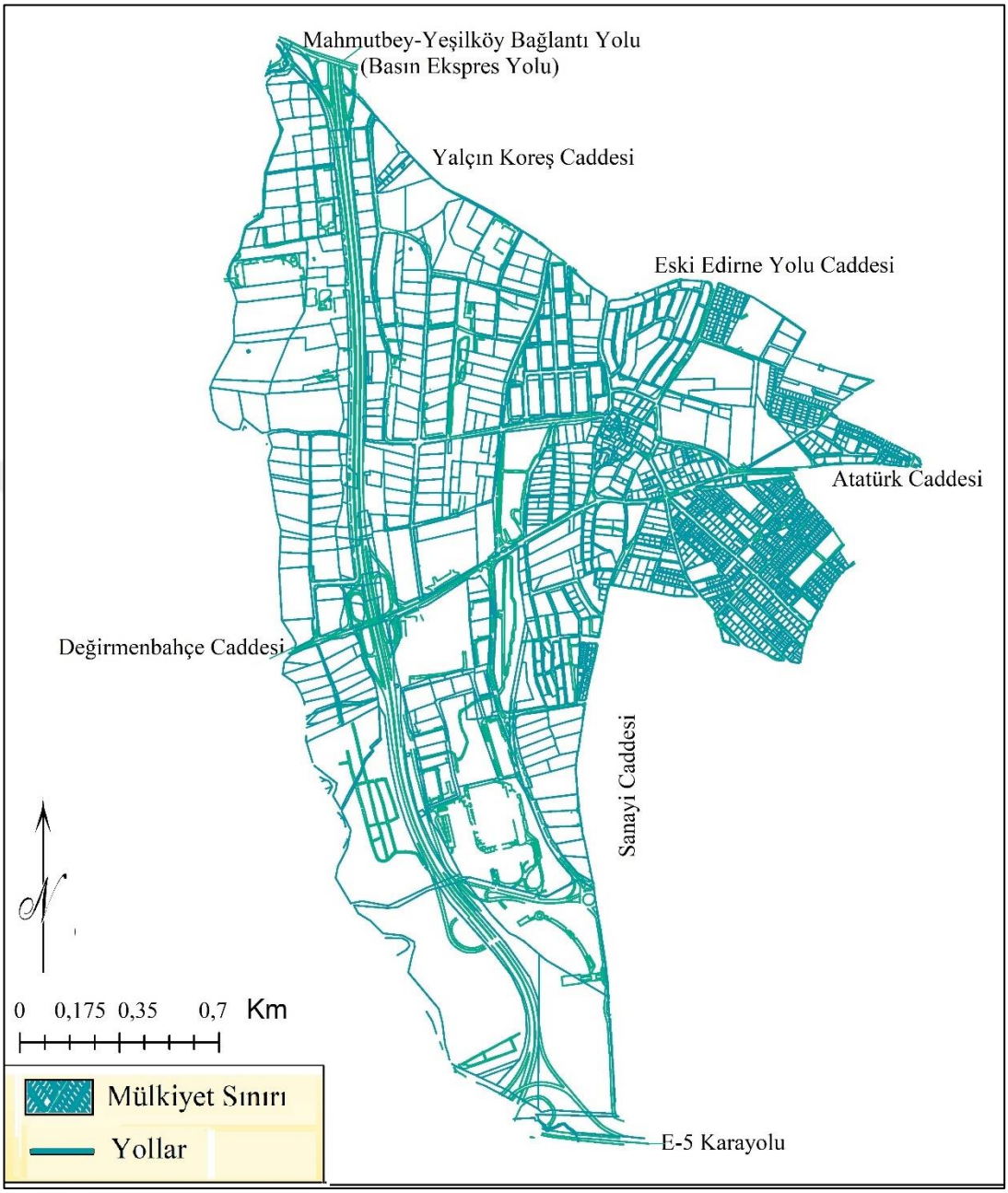
Fotoğraf 52: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Şirinevler Mahallesi, 2020

Fotoğraf 53: Şirinevler Meydanı'ndaki Dükkanlardan Bir Görünüm, 2020

Fotoğraf 54: Şirinevler Meydanı, yürüyüş Yolu'nun İç Kısımları, 2020

Harita 27: Yenibosna Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	15.168
Ofis ve İşyeri	7.354
Kapıcı Dairesi	77
Binalar	57
Okul, Üniversite, Araştırma	16

Otel	12
İbadet veya Dini Faaliyetler	9
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	6
Cami	5
İlk ve Orta Öğrenim	4
Resmi Kurum	4
Otopark	3
Muhtarlık	2
Özel amaçlı depolar	2
Sanayi	2
Spor	2
Ulaşım ve İletişim	2
Aile Sağlığı Merkezi	1
Banka Şubesi	1
Bina Dışı Yapılar	1
Dini Eğitim Kurumu	1
Garaj Binaları	1
İkamet Amaçlı	1
İkamet Harici	1
Kültür Merkezi	1
Mesleki Eğitim Okulları	1
Okul Öncesi Eğitim	1
Öğrenci Yurdu	1
Restoran Lokanta	1
Spor Kompleksi	1
Toplantı / Çok Amaçlı Salonlar	1
Yüzme Havuzu / Buz Pateni Sahası / Jimnastik Salonu / Tenis Kortu	1
Mahalle Toplamı	**22.740**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 38: Yenibosna Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Yenibosna, eski yerleşme merkezlerinden biridir. Çobançeşme, Fevziçakmak, Zafer ve Hürriyet mahalleleri, Yenibosna Köyü sınırlarında ortaya çıkmıştır. Güneyde E-5 Karayolu'na bir kavşakla bağlanan Yenibosna, ilçenin batısında Küçükçekmece ile sınırını oluşturmaktadır. Mahallenin doğusunda ise Çobançeşme ve Kocasinan mahalleleri bulunmaktadır. Yenibosna'nın Bağcılar ile olan sınırını Eski Edirne Yolu ve Yalçın Koreş caddeleri oluşturmaktadır.

Harita 22 incelendiğinde, Yenibosna'daki yapılaşmanın Kocasinan Mahallesine benzediği görülmektedir. Organik planla gelişen Yenibosna'da, meskenler genellikle mahalle merkezinde kalmış (eski köy) ve iş alanlarıyla sınırlandırılmıştır. Mahallenin batısı çok büyük oranda iş sahalarına ayrılmıştır. Yenibosna'nın batısı, bölgede kuzey-güney yönünde uzanan Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Yolu) etrafındaki ticari sahaların bir parçasını oluşturur. Sanayileşmeyle kente eklenen Yenibosna'da günümüzde köyiçi olarak da bilinen merkezinde (Harita 27'nin doğusu), köy olduğu günlerden kalan tek katlı yapılar veya apartman tipindeki binalar, fabrikalar ve lüks konutlarla birlikte görülmektedir. Ayrıca bu bölgede yol sistemi de organik gelişmiştir. Bu yüzden çıkmaz sokaklara ratlamak mümkündür (Kahraman, 2018: 350). Kocasinan'a göre fabrikalara daha sık rastlanmaktadır. Merkez etrafında sokaklar dar olmakla beraber, ilçenin batısındaki Mithatpaşa, Yıldırım Beyazıt, Değirmenbahçe, Atatürk, Prof. Dr. M. Nevzat Pisak, Sanayi, Güneşli Yolu caddeleri merkezde kesişmektedir. Genellikle iş sahası olarak kullanıldığı için buradaki imar yenileme uygulamaları iş sahalarına uygun yapılmaktadır.

Tablo 38'e göre Bahçelievler İlçesi'ndeki yapıların %9'u Yenibosna'da yer almaktadır. 4,4 km^2'lik alanıyla ilçedeki mahallelerin en büyüğü olan Yenibosna'da yapıların %66,7'sini meskenler; %32,3'ünü iş yerleri, %1'i kamu ve diğer yapılardan oluşturmaktadır. Tablo 32'deki konut sayısı ile kıyaslandığında Tablo 38'deki konutların 135'inin inşaat halinde olduğu söylenebilir.

Fotoğraf 55: Arifağa Sokak'taki Yapılardan Bir Görünüm, Yenibosna 2020

Fotoğraf 56: Burhan Bey Sokak, Yenibosna 2020

Fotoğraf 57: Arifağa Sokak, Yenibosna 2020

Fotoğraf 58: Molla Hüseyin Sokak, Yenibosna 2020

Fotoğraf 59: Semerci Sokak, Yenibosna 2020

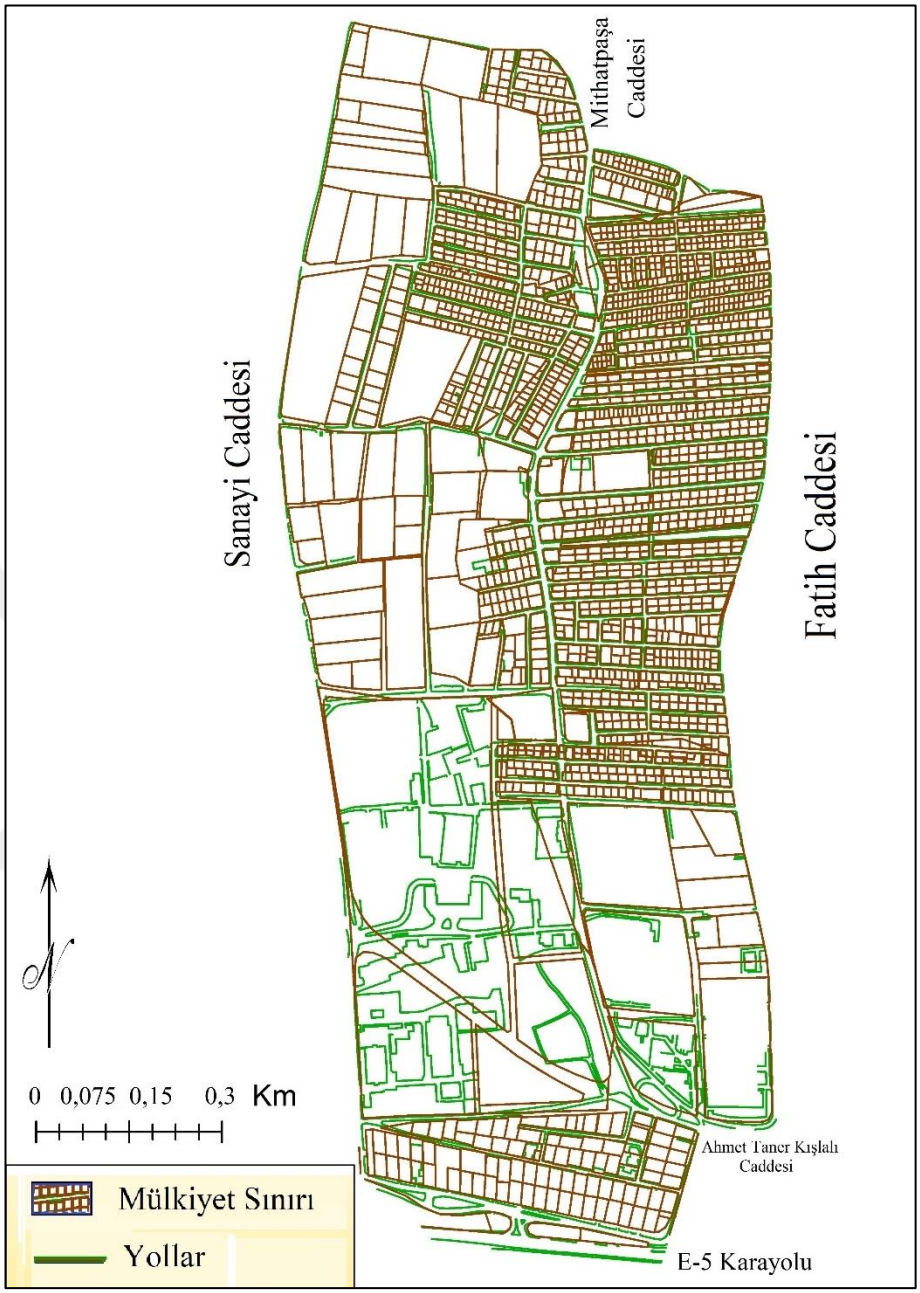
Fotoğraf 60: Yenibosna'daki İş Sahaları, Değirmenbahçe Caddesi, 2020

Fotoğraf 61: Çobançeşme Köprüsü, Çobançeşme Kavşağı, 2020

Fotoğraf 62: Çobançeşme'ye Adını Veren Çoban Çeşmesi, Yenibosna 2020

Harita 28: Çobançeşme Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	11.789
Ofis ve İşyeri	2.508
İkamet Amaçlı	280
Kapıcı Dairesi	23
Okul, Üniversite, Araştırma	15

İbadet veya Dini Faaliyetler	5
Resmi Kurum	4
Belediye	3
Cami	3
Öğrenci Yurdu	3
Silahlı Kuvvetler	2
Spor	2
Aile Sağlığı Merkezi	1
Akaryakıt İstasyonu/Deposu	1
Halka Açık İkamet Yerleri	1
Hastane	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
Okul Öncesi Eğitim	1
Otel	1
Özel amaçlı depolar	1
Polis	1
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	1
Veteriner	1
Mahalle Toplamı	**14.648**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 39: Çobançeşme Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Çobançeşme Mahallesi, adını Çobançeşme Köprüsü ve Çoban Çesmesi'nden almaktadır. Yenibosna'daki sanayileşmeye bağlı olarak gelişen mahallenin sınırları, batıda (Yenibosna'yla) Sanayi Caddesi'nden geçmektedir. Yenibosna Mahallesi'nin merkezinden E-5 Karayolu'na kadar uzanan yol boyunca iş sahaları bulunmaktadır. Mahallenin doğu sınırlarını Fatih Caddesi, Ahmet Taner Kışlalı Caddesi ve Kımız Sokak oluşturur. Ayrıca Kımız Sokak, mahalleyi E-5 Karayolu'na bağlamaktadır. Kuzey'de ise Sınırlı ve Reyhan 1 Sokak ile Yenibosna'dan ayrılmaktadır. Sanayi, Mithat Paşa ve Fatih caddeleri kuzeyde Yenibosna Mahallesi'nde kesişmektedir. Harita 28'de görüldüğü gibi sık ve yoğun meskenler mahallenin ortasından geçen Mithat Paşa Caddesi'nin etrafında, genellikle de doğusu ve güneyinde yoğunlaşmaktadır. Meskenlerin etrafındaki tali yollar genellikle doğu-batı uzantılı olup Mithat Paşa Caddesi'ne uzanır.

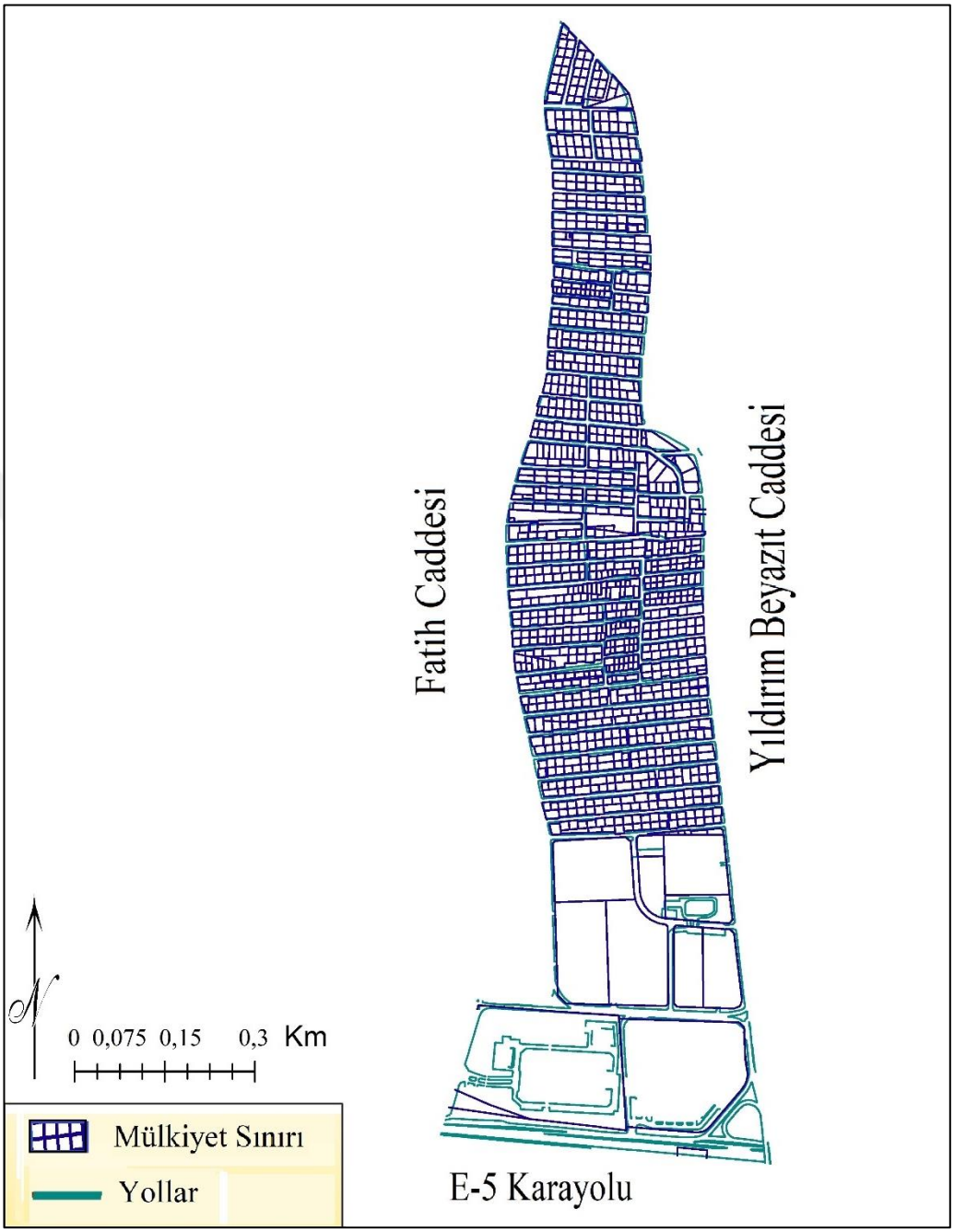
Tablo 39'a göre ilçedeki yapıların %5,8'i Çobançeşme Mahallesi'ndedir. Bu yapıların %80,48'i mesken, %17,12'si iş yeri, %2,4'ü kamu ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Tablo 39'da gösterilen mesken sayılarına inşaat konutların da dahil olduğu bilindiğine göre, Tablo 39'da belirtilen meskenlerin 125 tanesi inşaat halindedir.

Fotoğraf 63: Mithat Paşa Caddesi ve Çobançeşme Mezarlığı (solda), 2020

Fotoğraf 64: Bahçelievler Belediyesi, Ek Hizmet Binası, Çobançeşme Mahallesi, 2020

Harita 29: Fevziçakmak Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

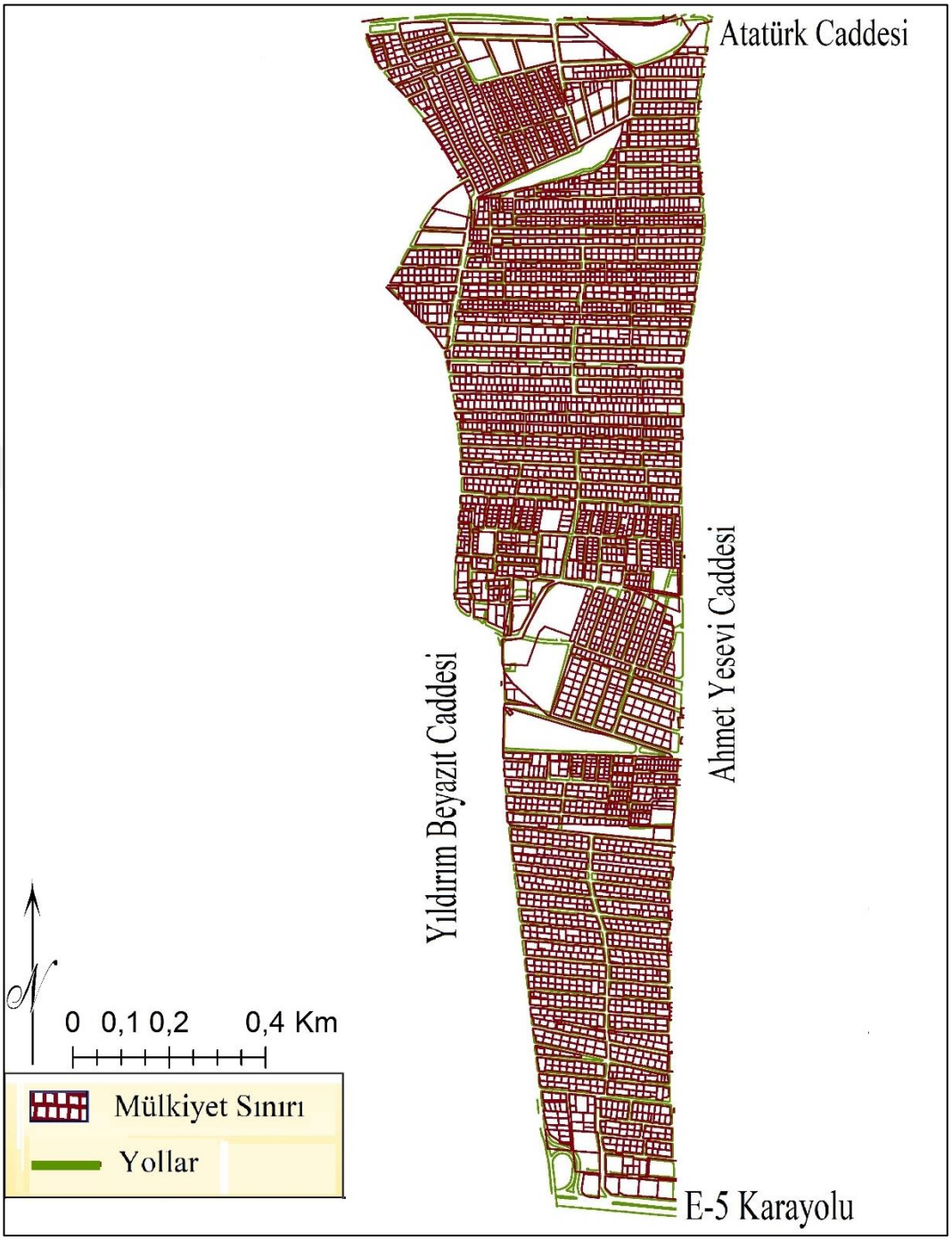
Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	8.604
Ofis ve İşyeri	1.848
İkamet Amaçlı	152
Okul, Üniversite, Araştırma	8

Kapıcı Dairesi	3
Resmi Kurum	3
Spor	3
Cami	1
Dini Eğitim Kurumu	1
Halka Açık İkamet Yerleri	1
Öğrenci Yurdu	1
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	1
Mahalle Toplamı	**10.626**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 40: Fevziçakmak Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Bahçelievler İlçesi'nin yüz ölçüm bakımından en küçüğü (0,52 km$^{2)}$ olan Fevziçakmak, Mahallesi'nde nüfus miktarı 25.701, aritmetik nüfus yoğunluğu ise 49,4'tür. Yenibosna'ya göç edenlerin ilk tercih ettiği Kuleli Çiftliği'nin yerinde kurulan mahallelerden biri olan Fevziçakmak Mahallesi'nin batı sınırlarını Fatih Caddesi ve Kımız Sokak, doğu sınırını Yıldırım Beyazıt Caddesi oluşturur. Mahalle sınırları, kuzeyde bu iki caddenin kesiştiği yerden güneyde E-5 Karayolu'na kadar devam eder. Harita 29'da gösterilen Fevziçakmak Mahallesi'nde bu iki caddeyle kesişen doğu-batı doğrultulu 27 sokak bulunmaktadır. Dikey doğrultulu sokaklar veya diğer sokaklar konutlar tarafından kesilerek yön değiştirirler. Mahallenin genel görünümü, doğu-batı doğrultulu, balık sırtı tipindeki sokaklar arasındaki sık ve yoğun meskenler şeklindedir.

Tablo 40'a göre Bahçelievler İlçesi'ndeki yapıların %8,19'u Fevziçakmak Mahallesi'ndedir. Bunların %80,9'u mesken, %17,3'ü iş yeri, %1,8'i ise kamu ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Tablo 40, Tablo 32'yle kıyaslandığında mesken farkının (178) inşaat olduğu görülmektedir.

Harita 30: Zafer Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

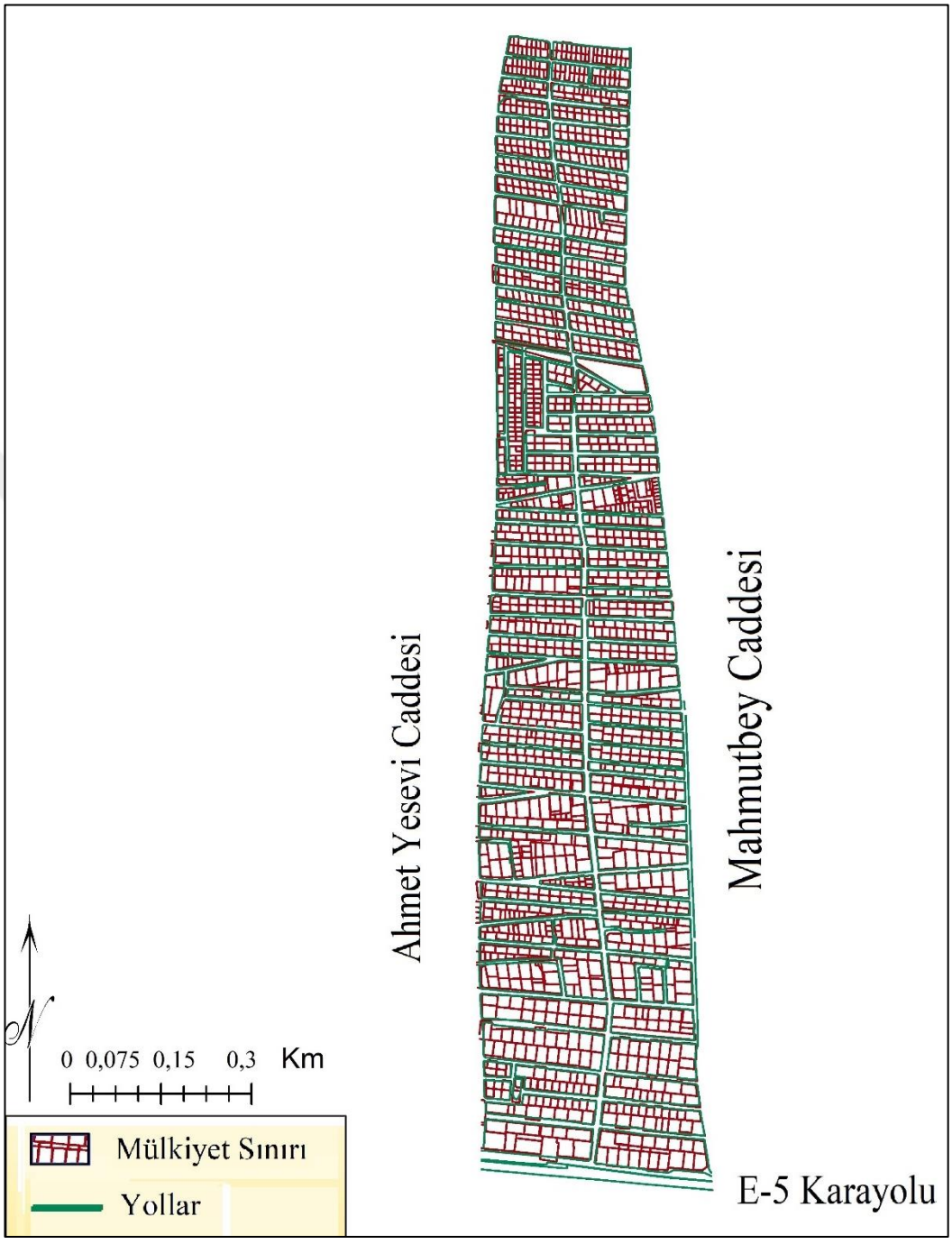
Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	27.525
Ofis ve İşyeri	3.314
İkamet Amaçlı	328

Kapıcı Dairesi	51
Dini Eğitim Kurumu	12
İbadet veya Dini Faaliyetler	9
Okul, Üniversite, Araştırma	8
İkamet Harici	7
Bina Dışı Yapılar	3
Cami	3
İlk ve Orta Öğrenim	3
Aile Sağlığı Merkezi	2
Okul Öncesi Eğitim	1
Otel	1
Poliklinik-Dispanser	1
Resmi Kurum	1
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	1
Yüzme Havuzu / Buz Pateni Sahası / Jimnastik Salonu / Tenis Kortu	1
Mahalle Toplamı	**31.271**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 41: Zafer Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Zafer Mahallesi, Yenibosna'daki göçmenlerin ilk yerleştiği Kuleli Çiftliği'nin yer aldığı alanda kurulmuştur. Batısında Plevne ve Barbaros 1 sokakları ve Yıldırım Beyazıt Caddesi, doğusunda Ahmet Yesevi Caddesi bulunur. Bu iki cadde arasında bulunan sokaklardan yaklaşık 39 tanesi mahalleyi boylu boyunca geçmektedir. Diğer mahalleler doğrusal uzanmamakta ve yapılarla bölünmektedir. Kuzeyde Atatürk Caddesi ve güneyde E-5 Karayolu arasındadır. Bahçelievler İlçesi'nde nüfus miktarı (85.981) en fazla olan mahalledir. E-5'ten kuzeye doğru oluşan mahalleler arasında daha çok tercih edilmesinin sebebi, kuzeye doğru artan yüksekliğe karşılık Zafer Mahallesi'nin nispeten alçakta kalmasıdır. Harita 22'de de görüldüğü gibi Zafer Mahallesi oldukça sık yerleşilmiştir. Mahallenin kuzeyi, yer yer grid plana benzer ancak yollar ve mesken araları oldukça dardır. Sokak sistemleri balık sırtı tipindedir. İlçenin güney batısındaki mahalleler, nispeten yerleşmeye daha geç açıldığı için buralarda genellikle grid plan görülmektedir (Zayım, 2017: 75).

Tablo 41'e göre ilçedeki yapıların %12,4'ü Zafer Mahallesi'ndedir. Bunların %88'i mesken, %10,59'u iş yeri, %1,41'i ise kamu ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Tablo 32 ile kıyaslandığında, 31 konutun inşaat halinde olduğu anlaşılmaktadır.

Harita 31: Hürriyet Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

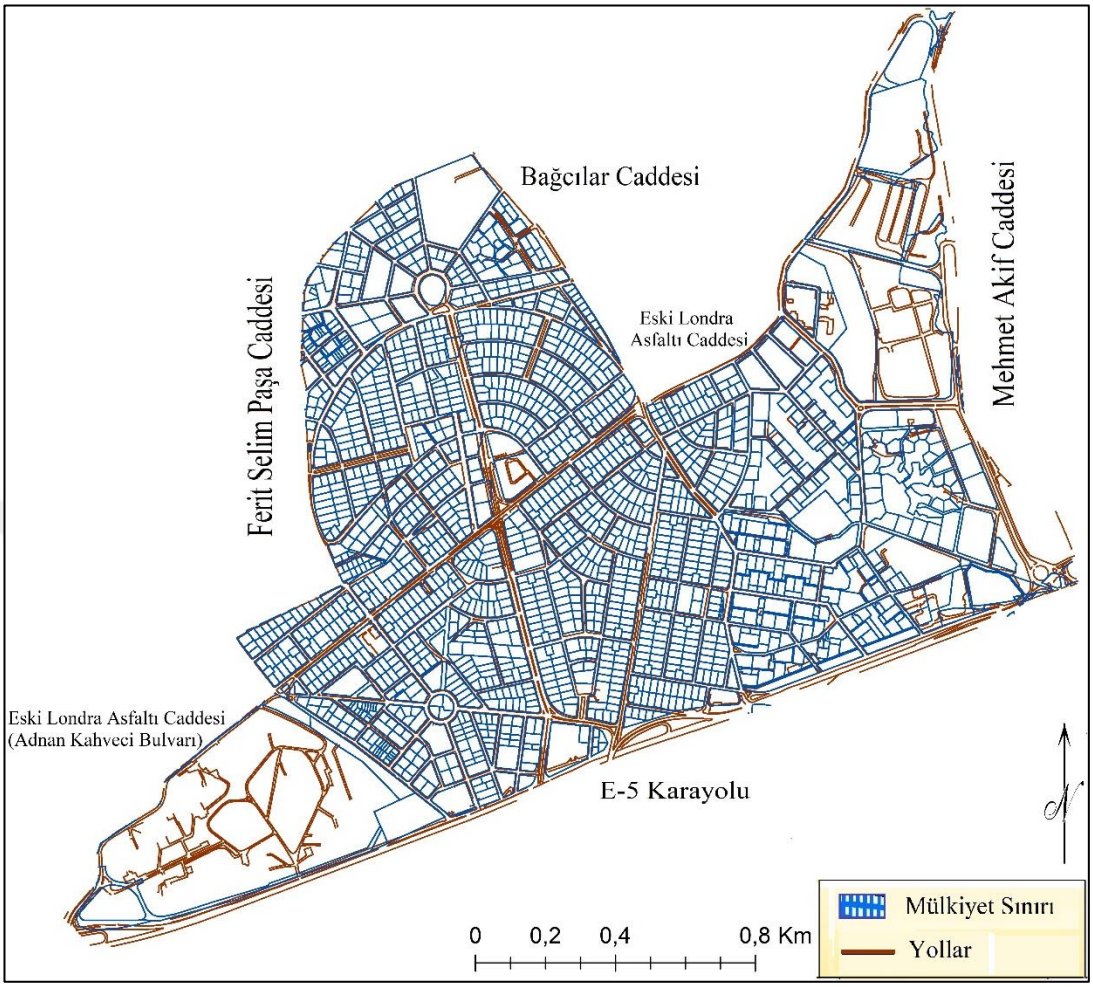
Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	15.932
Ofis ve İşyeri	2.831
İkamet Amaçlı	485

Kapıcı Dairesi	28
Okul, Üniversite, Araştırma	11
Öğrenci Yurdu	7
Bina Dışı Yapılar	1
Cami	1
Diğer Kısa Süreli Konaklama	1
Dini Eğitim Kurumu	1
Hastane	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	1
İlk ve Orta Öğrenim	1
Mescid	1
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	1
Mahalle Toplamı	**19.303**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 42: Hürriyet Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Hürriyet, Zafer'den sonra yüzölçümü (0,56 km^2) en küçük mahalledir. Bu yüzden nüfus miktarı 52.081'dir ancak 1 km^2'ye 93.001 kişi denk gelmektedir. Harita 31'de de yerleşimin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Batısından Ahmet Yesevi Caddesi, doğusundan Mahmutbey Caddesi, tam ortasından ise Hürriyet Caddesi geçmektedir. Bu üç cadde de güneydeki E-5 Karayolu'na çıkmaktadır. Kuzeyde Gökmen Sokak ile Kocasinan Mahallesi'nden ayrılmaktadır. Kuzey-güney yönlü uzanan üç caddeden de doğu-batı yönlü, yaklaşık 36 sokak geçmektedir. Bunlar dışında çapraz veya dönemeçli sokaklar da bulunmaktadır. Yerleşmeler birbirine oldukça yakındır. Cadde ve sokak sistemleri balık sırtı modeline benzemektedir.

Tablo 42'ye göre ilçedeki yapıların %7,67'si Hürriyet Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bunun %82,53'ü mesken, %14,6'sı iş yerlerin, %2,87'si kamu ve diğer yapılardan oluşmaktadır. Tablo 32 ile kıyaslandığında konut sayısındaki fark 450'dir.

Harita 32: Bahçelievler Mahallesi, Bahçelievler Belediyesi (2019 Ekim)

Kullanım Amacı	**Sayı**
Mesken	23.321
Ofis ve İşyeri	3.015
Kapıcı Dairesi	563
İkamet Amaçlı	29
Okul, Üniversite, Araştırma	29
Halka Açık İkamet Yerleri	26
Fabrika	25
Resmi Kurum	12
İlk ve Orta Öğrenim	8
Sağlık ve Bakım Kuruluşları	8
İbadet veya Dini Faaliyetler	5
Üniversite / Yüksekokul	5

Ulaşım ve İletişim	4
Depolar	3
Mesleki Eğitim Okulları	3
Spor	3
Belediye	2
Cami	2
Dernek / Vakıf	2
Huzurevi	2
Otopark	2
Restoran	2
Aile Sağlığı Merkezi	1
Çocuk Yurdu	1
Dini Eğitim Kurumu	1
Garaj Binaları	1
Hastane	1
Lokal / Sosyal Tesis	1
Metro / Tramvay İstasyonu	1
Misafirhane	1
Otel	1
Öğrenci Yurdu	1
Polis	1
Psikiyatri / Rehabilitasyon Merkezi	1
PTT	1
Spor Kompleksi	1
Mahalle Toplamı	**27.085**
İlçe Toplamı	**251.600**

Tablo 43: Bahçelievler Mahallesi Ruhsatlı Yapı Niteliği, Bahçelievler Belediyesi (2019)

Bahçelievler Belediyesi'nin sınırları güneyde E-5 Karayolu, kuzeyde Adnan Kahveci Bulvarı (Eski Londra Asfaltı Caddesi), Çamlık Caddesi, Mahmut Ardıç Sokak, Ferit Selimpaşa ve Albay caddeleri, doğuda Bağcılar ve Mehmet Akif caddeleridir. Harita 32'de görüldüğü gibi Bahçelievler, diğer mahallelerden farklıdır. Belirtildiği gibi kent planını Henri Prost'un yaptığı Bahçelievler Mahallesi'nde caddeler ve sokak sistemleri nispeten daha düzenli olmakla beraber yapıların arasındaki mesafe de fazladır. İstanbul'dan Avrupa'ya uzanan Eski Londra Asfaltı Caddesi ve E-5 Karayolu arasında şehrin gelişme yönünde kurulması amaçlanan Bahçelievler, dönemindeki ilk planlı banliyö olarak tasarlanmıştır. İlk yerleşenler ise

belirtildiği gibi eski kent merkezindeki orta gelirli tüccarlardır. Bu durum, ülkemizdeki ilk uydukentlerden biri olduğunu göstermektedir. Mahallenin batı ucu kamusal yapılara ayrılmıştır. Mahallenin doğusunda ise orijinal plan kendini göstermez çünkü doğudaki imar mevzuatı daha farklıdır ve merkeze göre daha geç imar edilmiştir. Merkezdeki Talatpaşa ve Eski Londra Asfaltı Caddesi'nin kesiştiği nokta çevresinde Prost'un güzel şehir hareketinden (city beautiful movement) etkilenerek yaptığı planı görülmektedir. Bu hareket, 20. yüzyılda sanayileşme sonrası ortaya çıkan kötü görünümlü şehirlerde yaşam şartlarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Tanımı kaynaklarda (Blumberg, Yalzadeh, 2019[15]) şöyle geçmektedir:

> *"Güzel şehir hareketi (city-beautiful movement) mimarlar, peyzaj mimarları ve reformcuların önderliğinde 1890'lar ve 1920'ler arasında ortaya çıkan, Amerikan kent planlama hareketidir."*

Harita 32'de görülen plan, güneyde E-5 Karayolu'na doğru başarılı bir şekilde yönlendirilmiş olup klasik dairesel görünümünü kaybetmektedir. Bahçelievler'deki kent planı, günümüzde ve eski uydu görüntülerinde de görülebilmektedir.

Tablo 43'e göre ilçedeki yapıların %10,76'sı Bahçelievler Mahallesi'nde yer almaktadır ve bunların %86,10'u mesken, %11,3'ü iş yeri, %2,6'sı kamu ve diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Tablo 32 ile kıyas edildiğinde mesken sayısında görülen farkın (987) inşaat halindeki konutlar olduğu belirtilmektedir.

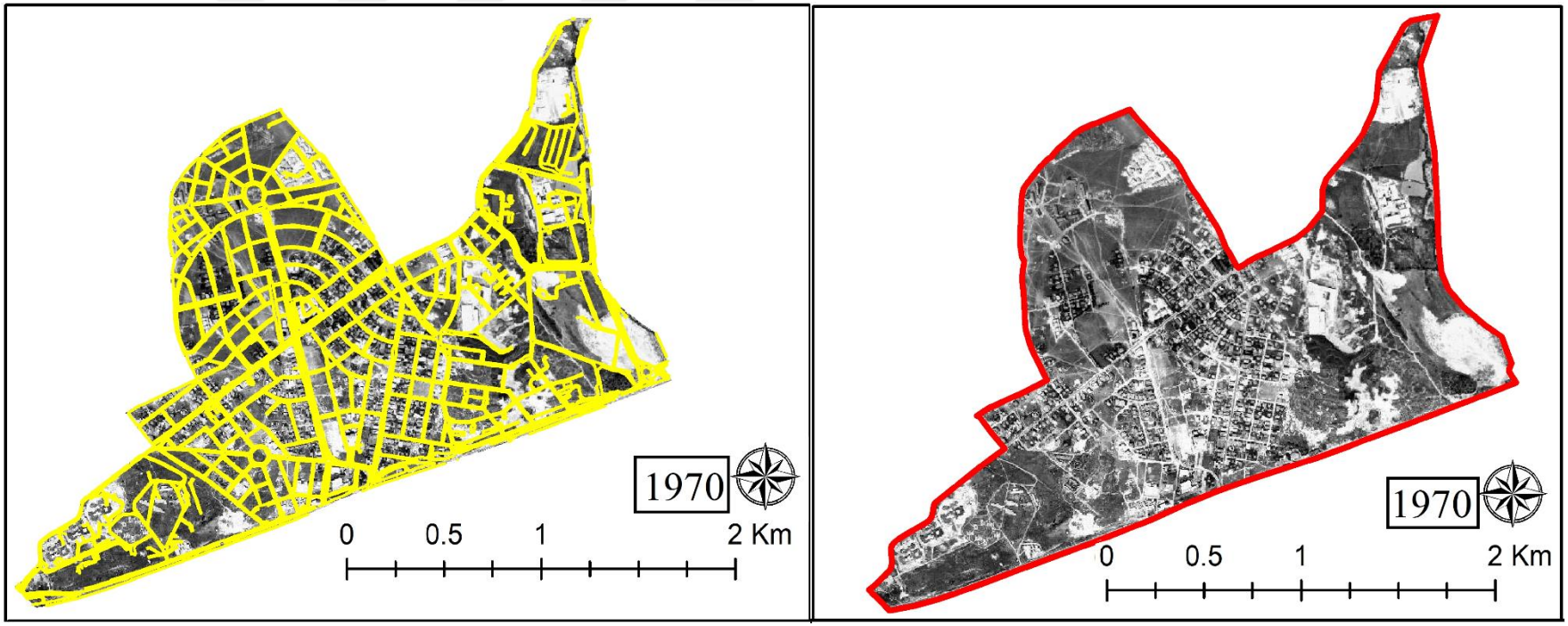
Bahçelievler, ilçenin merkezidir ve diğer mahallelerin göç almasında ve kentleşmesinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu konuda Üngör (2017: 11) şu bilgileri aktarmaktadır:

> *"D-100 Karayolu'nun oluşumuna tanıklık eden bu mekân, Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun arsa spekülatörlüğüne girişi, orta sınıfın yükselişi ve Amerikan yaşam tarzının ithali üzerinden Adnan Menderes dönemini merkeze almaktadır. Bu dönemde artan karayolu yapımı ve otomobil*

[15] https://www.britannica.com

kullanımı, kent içi zaman-mekân deneyimini ve orta sınıfın tüketim alışkanlıklarını değiştirmeye başlamıştır. Ömür Restoran, kent içindeki konumu ve arabaya servis veren mekânsal düzenlemesiyle otomobil merkezli bu dönemin karakteristik bir yapısıdır. Çevresindeki Bahçeli Evler yerleşimi tüketim toplumunu oluşturacak orta sınıfa işaret ederken, göçle birlikte gelen işçi sınıfı da aynı aks boyunca Bahçelievler'in batısında ve kuzeyinde kentleşmeye başlamaktadır."

Üngör, burada cumhuriyetin kurucu kadrosundan bahsederken, Fikret Yüzatlı'yı kastetmektedir Ayrıca belirtilen Amerikan kültürünün, Bahçelievler'de uygulanan planla doğrudan etkisi de bulunmaktadır. Harita 33, 34, 35 ve 36'da Bahçelievler Mahallesi'nde uygulanan kent planı daha detaylı incelenmektedir.

Harita 33: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 1970, İBB Arşivi

Harita 33, 34, 35 ve 36'da Bahçelievler Mahallesi'nin uydu görüntüleri üzerine 2019 cadde ve sokak verileri (solda) yerleştirilerek plandaki değişim gösterilmeye çalışılmıştır. Harita 33 dikkatli incelendiğinde planın iskeleti, cadde ve sokak sitemlerinin ana hatları özellikle Talatpaşa ve Eski Londra Asfaltı Caddesi çevresindeki yarım dairesel çizgiler görülmektedir. Yerleşme genellikle Çalışlar Caddesi etrafında yani Eski Londra Asfaltı ve Talatpaşa Caddesi'nin oluşturduğu merkeze doğru kuzeydoğu-güneybatı şeklinde görülmektedir. Talatpaşa Caddesi'nin batısında da yapılaşma görülmektedir. Bu sokaklarda, belirtildiği gibi bahçesinde su kuyuları görülen eski ve tek katlı konutlara rastlamak mümkündür. Ayrıca 1960'larda pek çok mahallede sinema olmamasına rağmen Bahçelievler'de önce Ömür Restoran'da (Üngör, 2017: 62), 70'lerde Ünverdi sinemalarında filmlerin gösterime girdiği belirtilmiştir (Yıldırım, 2010: 22).

Fotoğraf 65: Kültür Sokak, Bahçelievler Mahallesi, 2020 (Ocak Ayı)

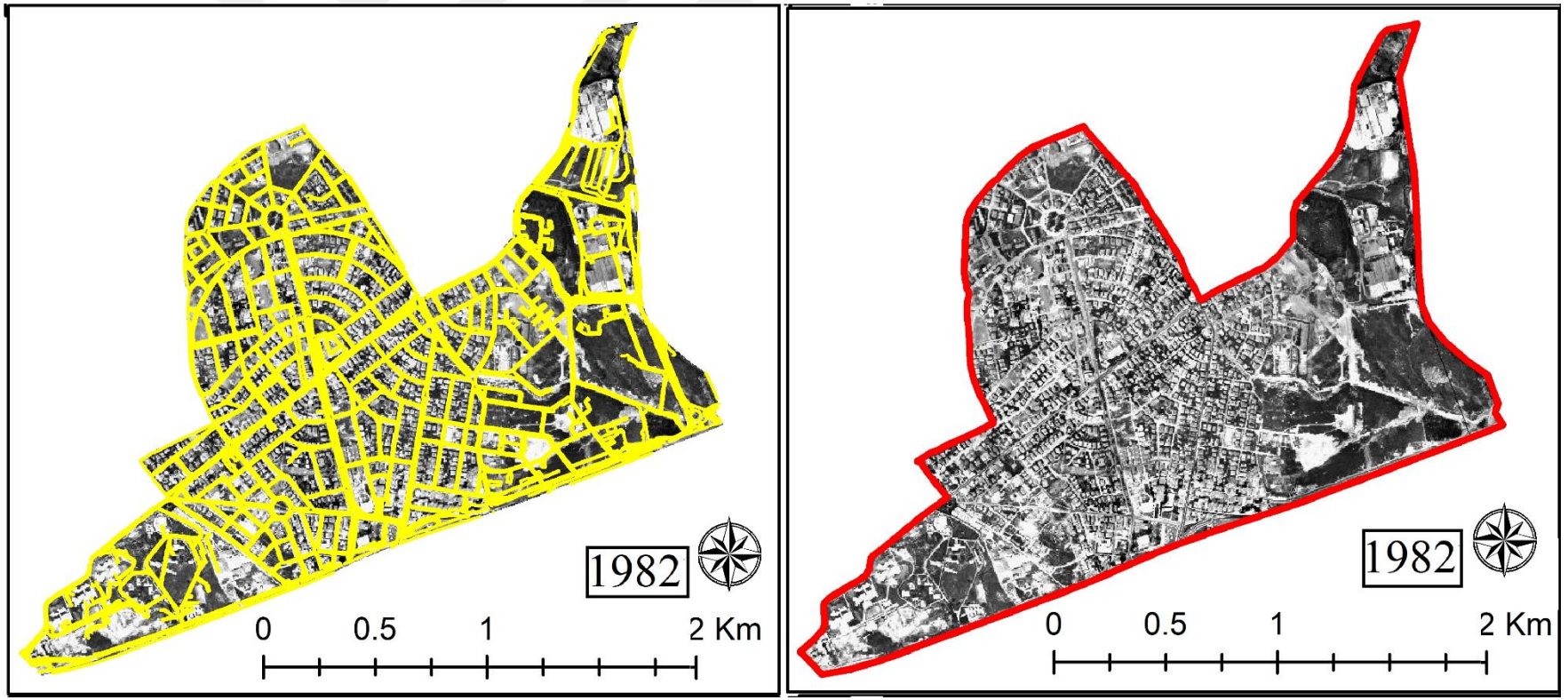
(Yapı kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmektedir)

Fotoğraf 66: Kültür Sokak, Fotoğraf 63'teki Konutların Değişimi (Sağda), 2020 (Haziran)

Fotoğraf 67: Kültür Sokak'tan Bir Görünüm, 2020

Harita 34: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 1982, İBB Arşivi

Harita 34'te, Bahçelievler Mahallesi'nde güzel şehir hareketinin (city beautiful movement) etkisindeki plan tam anlamıyla görülmektedir. Merkezdeki yapılaşma, batıda iş alanlarından ayrıldığı Kültür Sokak'tan, doğuda Çalışlar Caddesi'nin doğusundaki Çaldıran ve Turgut Reis Sokağa kadar yerleşilmiştir. Bu sınırlar arasında konutlar genellikle bahçeli ve 2-3 katlıdır. Burada uygulanan orijinal plan günümüzdeki görüntüyle de örtüşmektedir. Çaldıran ve Turgut Reis'in doğusundaki arsalarda satın alındığı yıllara göre farklı imar planları uygulanmıştır. Henri Prost'un uyguladığı güzel şehir (city beautiful) planı ise teorik olarak 19. yüzyılın sonlarında tartışılmış ve 20. yüzyılın başlarında Amerika'da uygulanmaya başlamıştır. Plan hakkında aktarılan bazı bilgiler (Fainstein, 2020[16]) şöyledir:

> *"Şehir planlama hareketlerinde özellikle Haussmann'ın yaklaşımları, etkili olmuştur. Bu konseptle oluşan Amerika ve Britanya'daki konut alanlarının görüntüsü, ilk olarak Sosyal Reformcu Ebenezer Howard'ın Garden Cities of To-Morrow (1902) adlı kitabında ütopik "bahçe şehir" (garden city) olarak tarif edilmiştir. Özünde bir sub-urban (banliyö) olan Howard'ın bahçe şehir konsepti, havadar sokaklardaki alçak katlı konutların, ticari yapılardan ayrıldığı, yeşilliklerle dolu bol açık alanlar olarak açıklanmaktadır."*

Bahçelievler adının Ankara'daki Bahçelievler'den alındığı belirtilse de Prost'un, açıklanan bahçe şehir (garden city) konseptinden etkilenmesi muhtemeldir. 1930'lu yıllarda imar edilen Bahçelievler'in planlamasını yapan Prost'un İstanbul üzerinde nasıl çalıştığı Akpınar (2010: 107) tarafından şöyle aktarılmaktadır:

> *"Kentin ilk master planını 1937'de teslim eden Prost, işlevsel zonları, güzelleştirme temasıyla birbirine bağlayan, görsel açıdan güçlü bir yol şebekesinden oluşan bir tasarım önerir. Batı Avrupa kentlerini anımsatan geniş Haussmanvari bulvarlarla ve güçlü bir görsel imajla kurgulanan kentsel tasarım, 1950'ye dek on beş yıl boyunca geliştirilerek kısım kısım uygulanır."*

[16] https://www.britannica.com

Bahçelievler Mahallesi'nden iki önemli cadde geçmekte ve sokak sistemleri de oldukça geniş olmaktadır. Bahçelievler'in diğerler mahallelere göre E-5 Karayolu'na daha fazla bağlantısı vardır. Ulaşım sistemleri, güzel şehir (city beautiful) tipolojisinde her zaman öne çıkan bir unsur olmuştur ve bunun dikkate alındığı Bahçelievler Mahallesi'nde de görülmektedir. Çünkü ulaşımın aksamasıyla oluşan trafik, başka problemleri de beraberinde getirmektedir. Zaman ve enerji kaybına neden olduğu gibi insanlar üzerinde psikolojik baskı da yaparak son derece olumsuz yönde etkilemektedir (Sertkaya Doğan, 2008: 2). Plansız şehirleşmede görülen en önemli problemlerden biri de sosyal ilişkilerin zayıflamasıdır. Günümüzde, şehir hayatında görülen sosyal sorunlardan biri de komşuluk ilişkilerinin bozulması ve insanların birbirine yabancılaşmasıdır (Doğan, 2013: 263). Bahçelievler Mahallesi'nin cadde ve sokak sistemleri, trafik yükünün yanında yayaların kullanımı da düşünülmüştür. Yollar havadar, geniş ve pek çok yerden bağlantılıdır. Bu durum trafik akışını sağlar ve yayalar da dönemeçli yollarla sınırlanmadan hareket edebilir. Böylelikle nispeten daha sosyal bir ortam oluşur. Nitekim planda da yolların önemine yalnızca araç kullanımı açısından bakılmaz. Prost'un uyguladığı plan, geleneksel mahallelerden farklı olarak, herkesin kentle bütünleşmesinde etkin rol almasını sağlamaktadır (Akpınar, 2010: 7).

Doğal çevrenin korunması, sosyal-kültürel değerler ve ekonomik faaliyetler gibi farklı birleşenlerin birlikte değerlendirilmesiyle yapılan planlama çalışmaları, birleştirici ve dinamik bir etkiyle, mekânda sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşmasını sağlar (Sertkaya Doğan, 2013: 432). Harita 34'te, merkezde fark edilen orijinal planın uygulandığı kesim, Harita 35 ve Harita 36'da da görülmektedir. Başarıyla uygulanan bu planla mahalle merkezinde sürdürülebilir bir yaşam alanının oluşturulduğu çıkarılabilir.

Fotoğraf 68: Hüseyin Avni Başargan Sokak'taki Konutlardan Bir Görünüm, 2020

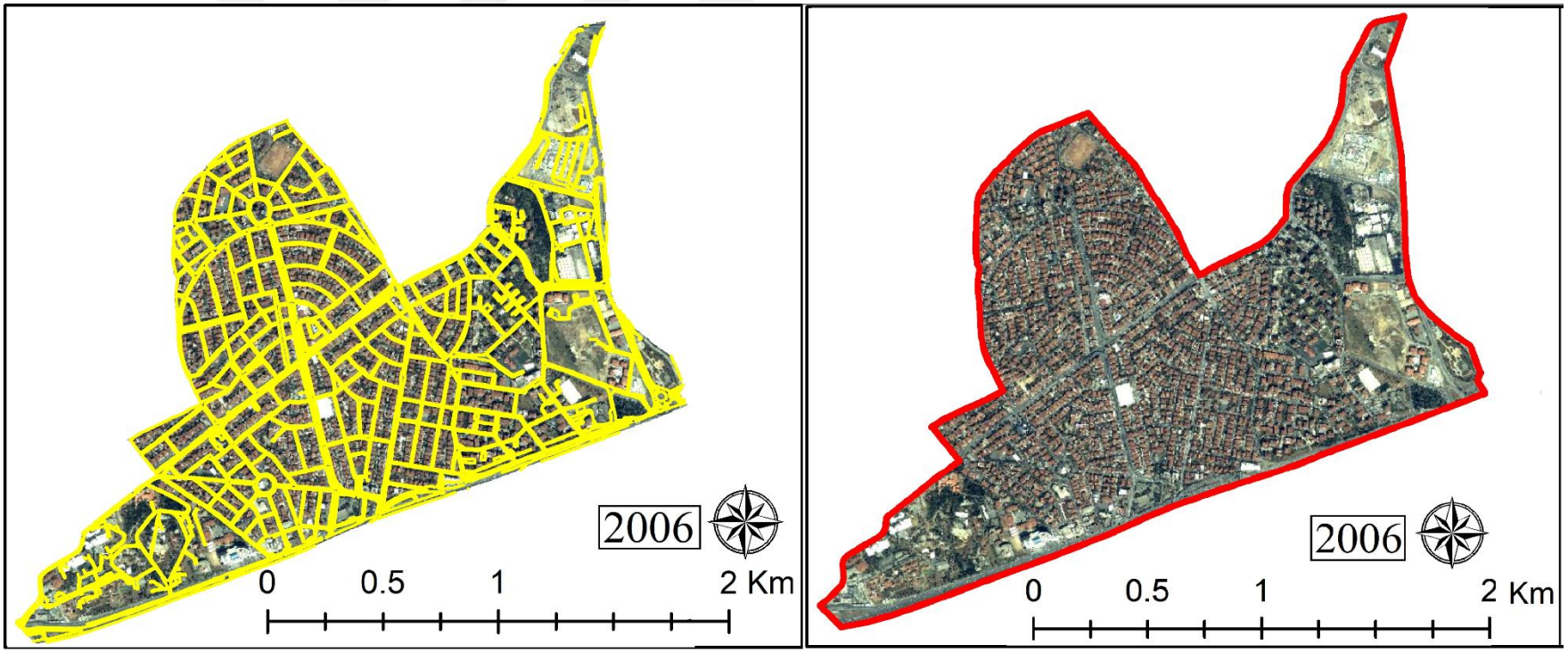
Fotoğraf 69: Bahçelievler Mahallesi, Hüseyin Avni Başargan Sokak, 2020

Fotoğraf 70: Bahçelievler Mahallesi, Deli Hüseyin Paşa Caddesi, Lale Sokak, 2020

Fotoğraf 71: Bahçelievler Mahallesi, Eski Londra Asfaltı Kenarındaki Kafeler (Yayla Mevkii), 2020

Harita 35: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 2006, İBB Arşivi

Harita 35'in Harita 34'e göre en önemli farkı sahanın doğusunun yapılaşmasıdır. Mahallenin merkezindeki konutlar alçak katlıyken (genellikle 3-4 katlı) Çalışlar Caddesi'nin doğusunda, Çaldıran ve Turgut Reis'ten sonra, İpek Sokak'a kadar yüksek katlı konutlar görünmeye başlamaktadır. Orijinal plan bu alanlarda görülmez. Bu arsalardaki imar mevzuatı, satın alındığı yıllara göre farklıdır. Örnek olarak koza evleri ve çevresi, eski mevzi imar planına uygun olarak yapılmıştır. Mevzi imar planı şöyle bilinmektedir:

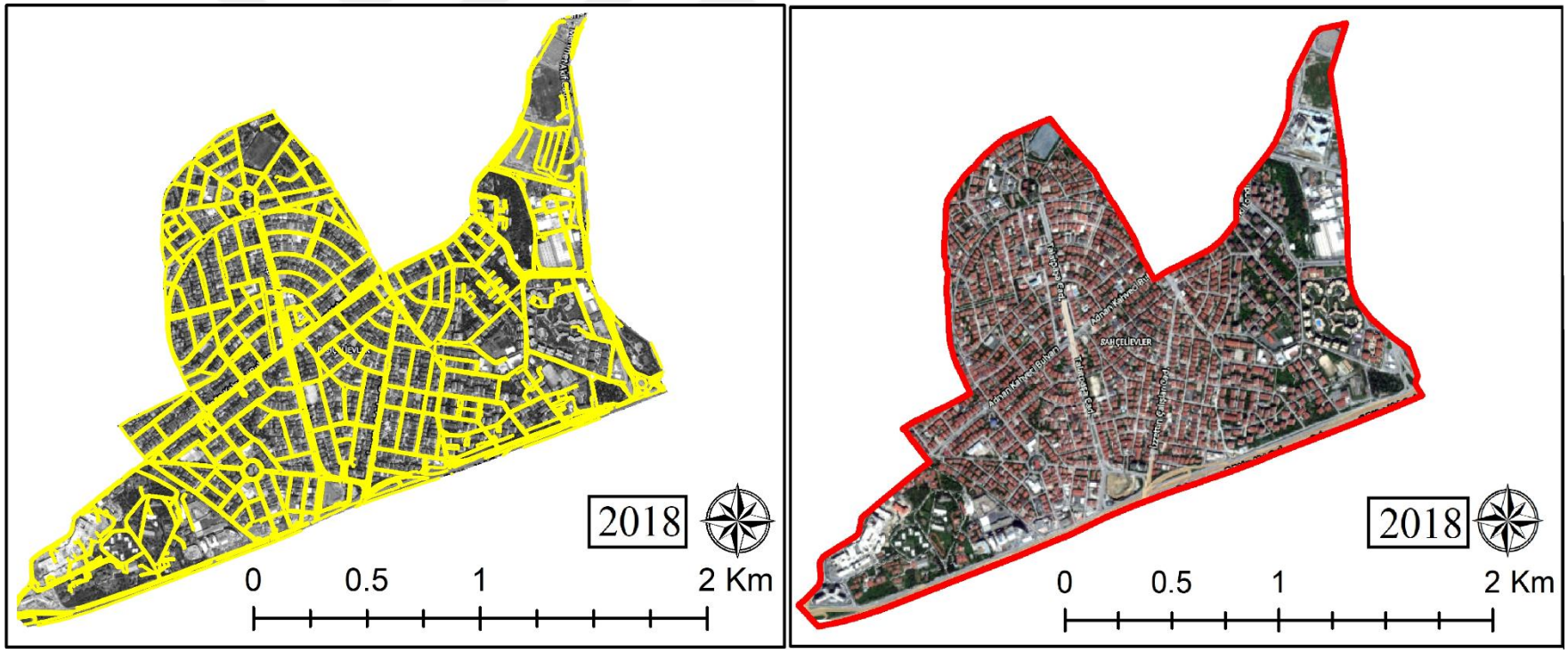
> "*Mevcut planların yerleşmiş nüfusa yetersiz kalması veya yeni yerleşim alanlarının kullanıma açılması gereğinin ve sınırlarının ilgili idarece belirlenmesi halinde, yönetmeliğin plan yapım kurallarına uyulmak üzere yapımı mümkün olan, yürürlükteki her tür ve ölçekteki plan sınırları dışında, planla bütünleşmeyen konumdaki, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayan, raporuyla bir bütün olan imar planıdır."*[17]

Buradaki pek çok yapı, 2000 yılından çok önce yapıldığı için kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmektedir.

[17] emlakkulisi.com

Fotoğraf 72: Koza Evleri, 2020

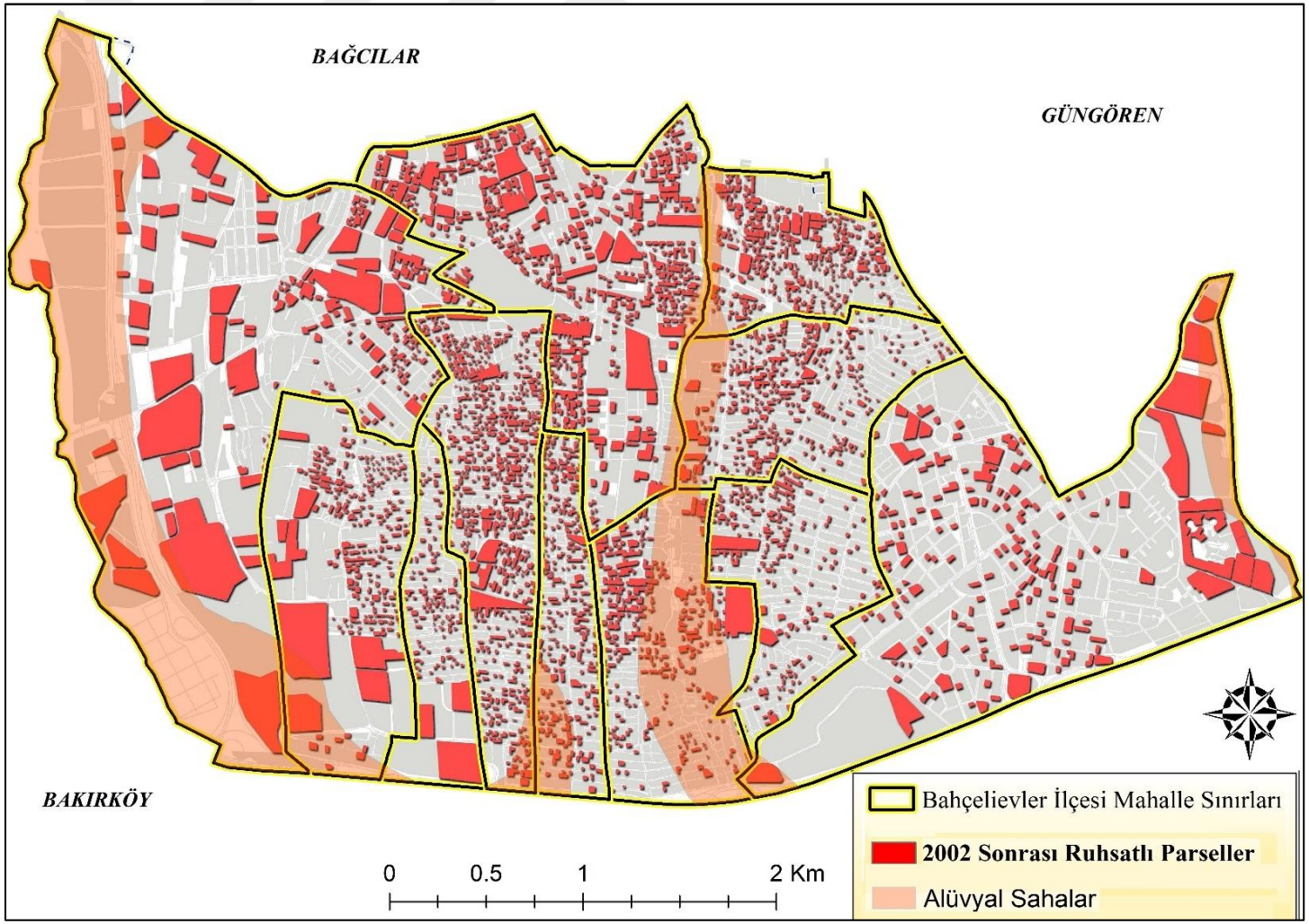

Harita 36: Bahçelievler Mahallesi'nin Uydu Görüntüsü 2018, İBB

Harita 36'nın Harita 35'ten farkı, Bahçelievler Mahallesi'nin en doğusunda, Efes Pilsen Fabrikası'nı çevreleyen İpek Sokak ve Mehmet Akif Caddesi arasında lüks sitelerin varlığıdır. Buradaki toplu konut alanları güncel emsal hesabıyla inşa edilmiştir. Emsal hesabı toplam inşaat alanının belirlenen parsel alanına bölünmesi sonucu ortaya çıkar. Bu hesaba, toplumun kullanacağı, okul, yol, sağlık tesisi, yeşil alanlar, hatta daireye özel balkonlar gibi donatı alanları dahil edilmemektedir. Bahçelievler Mahallesi'nde uygulanan plan, Harita 34'te görüldüğü gibi, Harita 36'da da varlığını korumaktadır. Mahalledeki orijinal plandan farklı yapılan yüksek katlı yapılar bölgeye nüfus çekecek, nüfus yoğunluğunu arttıracaktır. Sınırlı alanlara sahip bu arazilerde orijinal planda hesaplanan donatı alanları, bölge halkı için yetersiz kalacaktır.

5.3 Kentsel Dönüşüm Hareketleri

Bahçelievler İlçesi'nde kentleşme, Bahçelievler Mahallesi dışında sanayileşme hareketleriyle göç edenlerin işyerlerine yakın, plansız konut inşa etmesi sonucunda gerçekleşmiştir. Araziden plansız yararlanılması, konut ve altyapı problemlerini beraberinde getirmiştir. Ayrıca sahadaki pek çok yapının 2002 deprem yönetmeliğinden önce yapıldığı bilinmektedir. İstanbul'da, birinci derece deprem bölgesinde olan Bahçelievler İlçesi'nde kentsel dönüşüm çalışmaları, 2002'den itibaren deprem yönetmeliğine uygun olarak yapılmaktadır.

Harita 37: Bahçelievler İlçesi'nde 2002 Sonrası Ruhsatlı Parseller ve Alüvyal Sahalar, Bahçelievler Belediyesi 2020

Harita 37'de Bahçelievler İlçesi'nde deprem yönetmeliğine uygun yapılaşan parseller görülmektedir. Bu veriye kuvaterner döneminde sahadaki akarsular tarafından biriken alüvyal dolgular da eklenmiştir. Alüvyal dolgular, nitelik olarak depreme en dayanıksız zemini oluştururlar. Araştırma sahasının batısında iş sahaları, doğusunda 2000 yılından sonra yapılan nispeten yeni toplu konut alanları bulunmaktadır. Diğerlerine göre sahanın ortasında bulunan Tavukçu Deresi etrafındaki alüvyal zemin ise sanayileşme hareketleri sonucu gelenlerin ilk yerleştiği, denetimsiz yapıların daha sık görüldüğü ve konutların da yoğun olduğu kesimi oluşturmaktadır. Harita 37'de görüldüğü gibi deprem mevzuatına uygun olarak yapılan yapılar da azdır. Ayrıca Harita 37'de E-5 Karayolu doğrultusunda gelişen ve araştırma sahasının kuzeydoğusundaki mahallelerinde ruhsatlı yapılaşan parsellerin dar ve sık olduğu dikkat çekmektedir. Bu bölgelerde hâkim yapı tipi daha önce de belirtildiği gibi konuttur. Konut alanlarının bir arada dönüştürülememesi kentsel dönüşüm hareketlerinde en çok karşılaşılan sorunlardan biridir. Ancak kat sahiplerini ikna etmek kolay olmamaktadır. Bölge halkı afet konusunda yeterli bilince sahip değildir ve genellikle mali çıkarlarını düşünerek dayanıksız yapılarda oturmayı tercih etmektedirler. Örnek olarak bilirkişi tarafından depreme dayanıksız olduğu vurgulanan yapılarda yaşayan insanlar, beton güçlendirmesiyle eklenecek kolonların hesabı sonucu oda alanı veya oda sayısı azaldığında projeden vazgeçmektedirler. Bina yenilemelerinde ise komşularının ek ücretle veya giriş katların ticari alanlarla kullanılması sonucunda farklı dairelere geçmesini adaletsizlik olarak nitelendirmekte ve projeye katılmamaktadırlar. Hatta belediyeden gelen istimlak raporuna inanmayıp itiraz etmekte ve itiraz sonucu verilen rapora da inanmamaktadırlar. Yaklaşan tehdidin büyüklüğü hakkında sergilenen bu ciddiyetsiz tutum, ayrı ayrı yapılan yenilemelerde karşılaşılan bu sorunlar, toplu yapı yenilemelerinde hak sahiplerini ikna etmenin zorluğunu göstermektedir. Konut alanlarının bir arada dönüştürülmesi, donatı alanlarının kamu hizmetindeki rolünü arttırarak ilçedeki refah düzeyini yükseltebilir. Ancak yapıların birer birer yenilenmesi, geniş alanlı bir kentsel dönüşümün olmaması, sık ve yoğun konutlarda yaşayan insanların enerji ve sosyal ihtiyaçlarına yönelik altyapı hizmetlerine cevap verilememesiyle sonuçlanmaktadır. Örnek olarak su veya elektrik kesintileri veya kamu binaları için ayrılan alanların yetersiz olmasından bahsedilebilir. Bahçelievler İlçesi'nde belirtildiği gibi nüfus yoğunluğu fazladır. Buna

paralel olarak ilçedeki araç sayısı da fazladır. Sahada özellikle otopark sorununa dikkat çekilirken okul yapmak için de yer olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca kentsel dönüşümün gerektiği gibi yapılamaması sonucunda oluşan altyapı yetersizlikleri araştırma sahasında çevre kirliliğine de sebep olabilir. Bilindiği gibi çevresel sorunların en fazla görüldüğü kesim aritmetik nüfus yoğunluğunun fazla olduğu ve sanayi kuruluşları bakımından zengin alanlardır (Kocalar, 2014: 352). Nüfus arttıkça bu sorunlar daha da çoğalacaktır. Kat maliklerinin kentsel dönüşüm konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. 26 Eylül 2019'da İstanbul'u etkileyen 5.8 büyüklüğündeki deprem sonrası pek çok insan İmar Müdürlüğü'nden denetim talep etmiştir. Harita 37, Tablo 44 ve 45'te daha ayrıntılı incelenmektedir.

ALAN	**Sayı**	**Alan (km^2)**	**İlçeye Oranı (%)**
2002 Sonrası Ruhsatlı Yapılaşan Parseller	5.892	3.398670	28
2002 Öncesi Ruhsatlı ve Ruhsatsız Yapılaşan Parseller	18.171	8.735775	72

Tablo 44: Bahçelievler İlçesi'ndeki Parsellerin Yapılaşma Durumu, Bahçelievler Belediyesi (2020)

Tablo 44'e göre Bahçelievler İlçesi'nde ruhsatsız veya deprem yönetmeliğinden önce yapılaşan parseller ilçenin %72'sini oluşturmaktadır ve yüksek risk altındadır. Parsellerin %28'i deprem yönetmeliğine uygun olarak yapılaşmıştır ancak sayıca 2002 öncesi veya ruhsatsız yapılaşan parsellerden yaklaşık üç kat daha azdır. İlçede toplam 12,134445 km^2 parsel yapılaşmıştır.

YAPI	**Sayı**	**İlçeye Oranı (%)**
2002 Sonrası Ruhsatlı Yapılaşan Yapı	7.590	35
2002 Öncesi Ruhsatlı ve Ruhsatsız Yapılaşan Yapı	14.675	65

Tablo 45: Bahçelievler İlçesi'ndeki Yapılaşma Durumu, Bahçelievler Belediyesi, (2020)

Tablo 45'te görüldüğü gibi 2002 deprem yönetmeliğinden önce Bahçelievler İlçesi'nde yapılaşan yapı ve ruhsatsız yapıların toplamı ilçedeki toplam yapının %65'ine denk gelmektedir. 2002 yılı sonrası ruhsatlı yapılaşan yapı sayısı,

ruhsatsız veya depreme dayanıksız yapıların sayısından yaklaşık iki kat daha azdır. 1990'lı yılların sonunda ve 2000'lerin başında deprem yönetmeliğine uygun yapılan kentsel dönüşüm hareketleri günümüzde de devam etmektedir.

Bahçelievler İlçesi'nde depreme dayanıklı olmayan yapılar belediyenin ilgili bölümü tarafından kontrol edilmekte ve dayanıksız olduğu kararı verildiğinde istimlak edilmektedir. Bu kararın alınmasında inşaatta kullanılan demirlerin kalınlığı, kolon ve kiriş sayısı, beton dayanım gücü gibi kriterler önemlidir. Örnek olarak beton dayanım gücünün en az C25 olması beklenmekle birlikte ideal olan C30'dur. Ancak ölçümler sonucunda yapılardaki beton dayanım gücünün genellikle C10-C12 olarak çıktığı görülmektedir. Bunun sebeplerinden biri de geçmiş yıllarda Terkos Gölü'nden kaçak getirilen deniz kumlarının inşaata karıştırılmasıdır. Nitekim bu yapılardan da denizel materyalin çıktığı bilinmektedir. Dayanıksız yapılara dair haberler medyaya[18] da yansımaktadır.

Fotoğraf 73: Siyavuşpaşa Mahallesi, Emek Caddesi, Narlı Sokak, 2020. **Kaynak:** Gazete 365

[18] www.gazete365.com

İlçe genelinde görülen kentsel dönüşüm hareketleri, ancak Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu (Basın Ekspres Caddesi) etrafında geniş parsellere uygulanabilmektedir. Burada veya diğer iş sahalarında yapılan yeni binalar veya yenileme çalışmaları saha kullanımına uygun olarak yapılmaktadır. Yani iş alanlarında genellikle yeni ticari yapılar yapılmaktadır. Ayrıca iş sahalarının yüksekliği ilçedeki nüfus yoğunluğunu arttırmayacağı için, konutlarda uygulanan kat sınırlarına tabi tutulmazlar. Kentsel dönüşüm çalışmaları bazen yetersiz kalan bir meydan düzeltmesi ya da kullanımı çeşitli sebeplerle değişmiş olan arazilerin konut alanına çevrilmesi (Nef Bahçeli Evler Projesi'nin eski AVM arazisini konut alanına dönüştürmesi gibi) sonucunda karşımıza çıkabilmektedir. Son yıllarda, ilçenin her yerinde olduğu gibi koza evleri çevresinde de kentsel dönüşüm hareketleri görülmektedir. Bölgeden geçecek olan M3 Kirazlı–Bakırköy İDO Metro Hattı'nın Haznedar İstasyonu, çalışmalar için özel izinler gerektirmiş ve kısa bir süre buradaki yapıların yenilenme sürecini yavaşlatmıştır. Çevre ilçelerdeki konut alanlarının yenilenmesinde kat sahiplerini ikna etmek için, bazı durumlarda ek kat yapıldığı bilinmektedir. Bahçelievler'de bu durum nüfus yoğunluğunu arttıracağı için kaçınılmalıdır. Bahçelievler'in Mahalle merkezindeki konutlar genellikle otopark, bodrum ve girişe ilaveten üç katla sınırlıdır. Diğer mahallelerde ise kat sayısı genellikle 5 olarak görülmektedir. Fakat her yapı ayrı ayrı yenilendiği ve adacık halinde yapılaşmaya gidilmediği için bu otoparklar ilçe genelindeki ihtiyacı karşılamamaktadır. Ayrıca alanları dar olduğu için araç hareketini kısıtlamakta (rampadan dönülememesinin güçlüğü veya alan darlığı, kolonların sıklığı gibi sebeplerle) ihtiyacı karşılayamamaktadır.

İBB öncülüğünde yapılan araştırmalara göre, 7.5 büyüklüğündeki deprem senaryosu sonucunda, tahmini can kayıpları Şirinevler Mahallesi'nde 230, Siyavuşpaşa'da 220, Zafer'de 212, Soğanlı'da 189, Bahçelievler'de 185, Kocasinan'da 148, Hürriyet'te 128, Cumhuriyet'te 97, Çobançeşme'de 83, Yenibosna'da 71 ve Fevziçakmak'ta 70'tir. (Çaktı ve diğerleri, 2020: 48). İlçe geneli toplam 61.199 hanenin geçici barınma ihtiyacı olacağı (a.e.: 60), binaların ise 796'sının çok ağır, 1.490'ının ağır, 5.668'inin orta, 9.686'sının hafif hasar alacağı tahmin edilen veriler arasındadır (a.e.: 42).

Fotoğraf 74: E-5 Karayolu Kenarında, Eski Pe-Re-Ja Fabrikasının Olduğu Yer 2020

Fotoğraf 75: Koza Evleri Yakınlarında Yenilenmekte Olan Yapı, 2020

Fotoğraf 76: M3 Kirazlı–Bakırköy İDO Metro Hattı, Haznedar İstasyonu İnşaatı, 2020

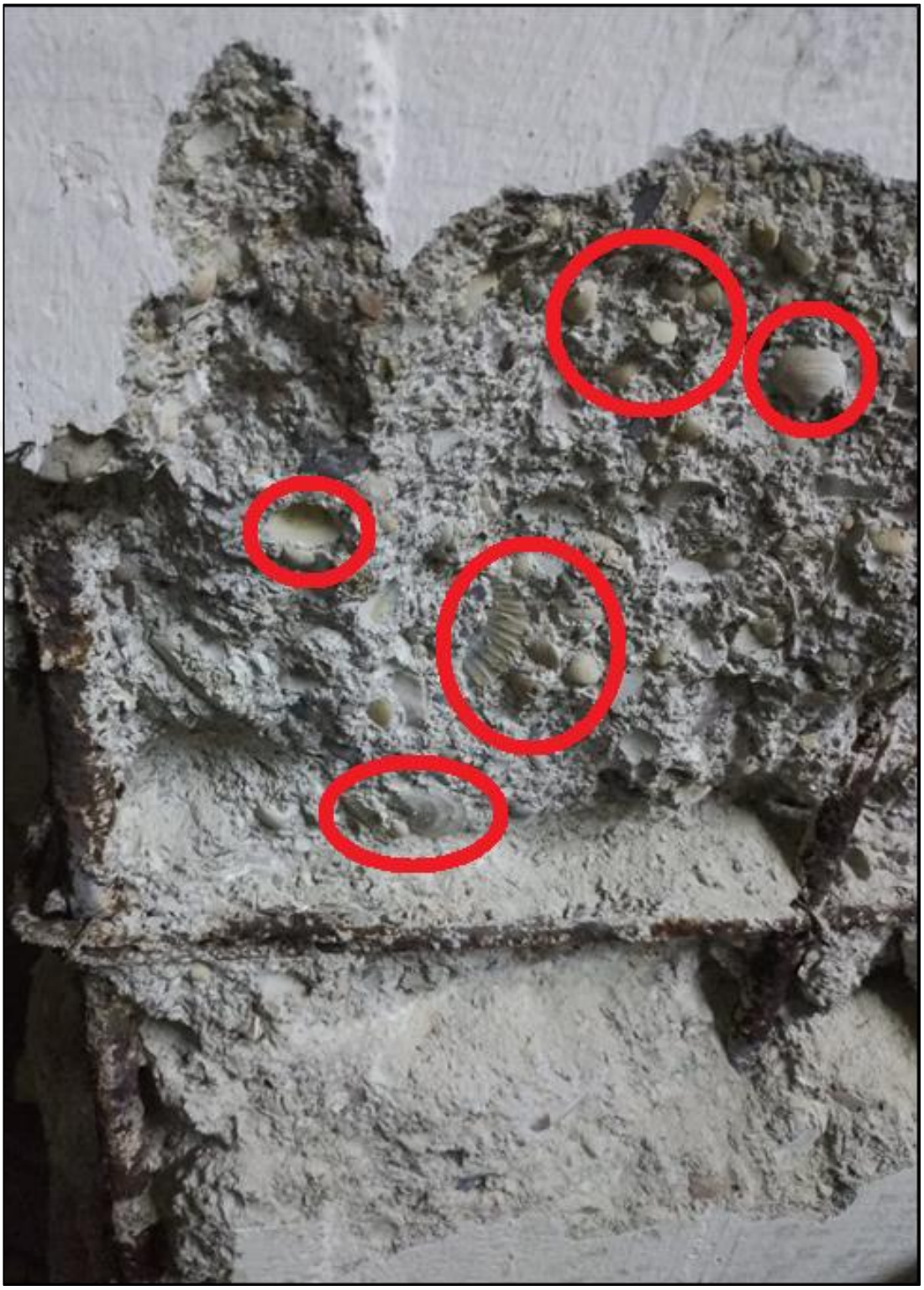

Kaynak: www.metro-properties.com

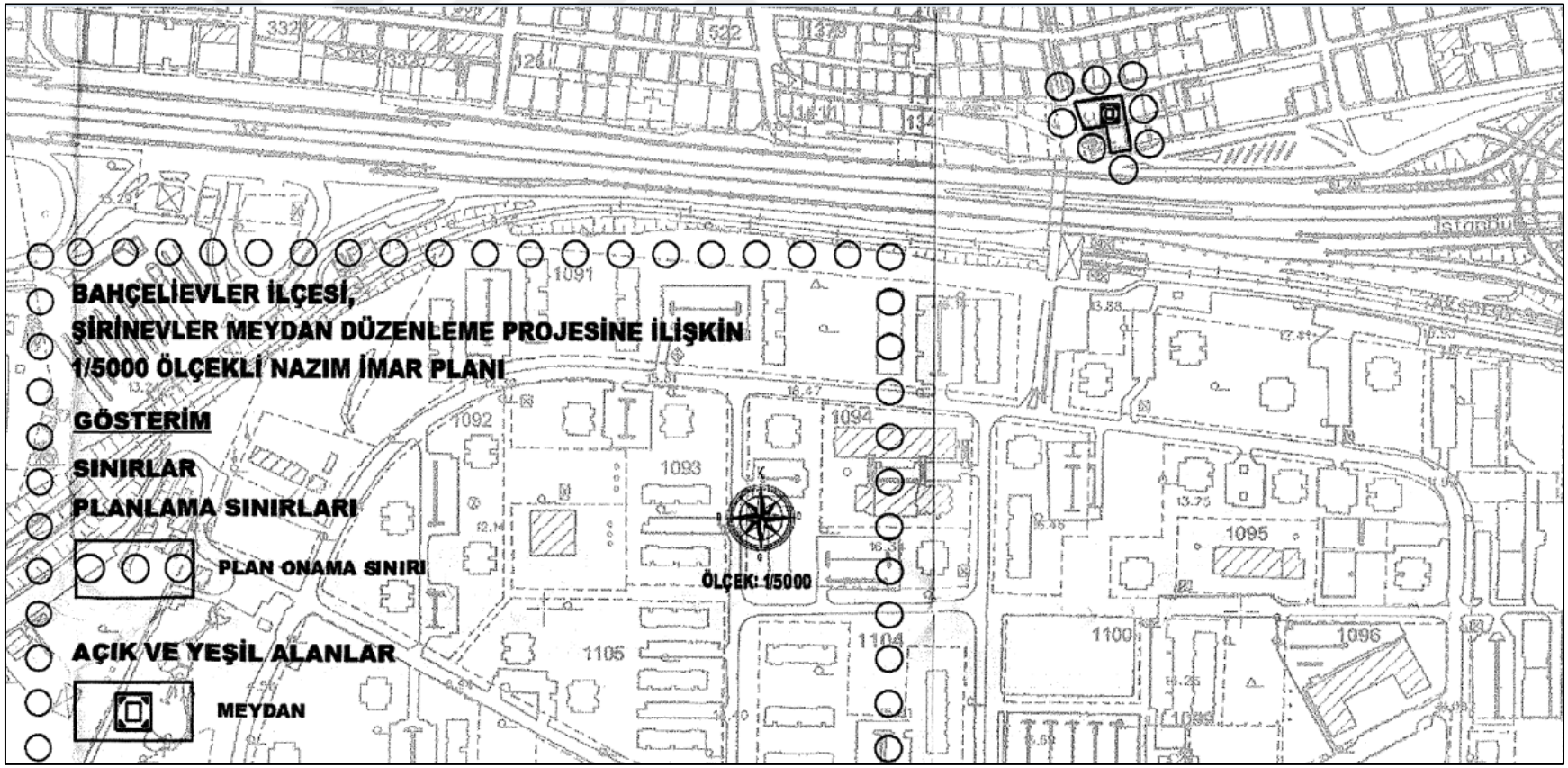
Fotoğraf 77: Nef Bahçelievler Konut Projesi'nden Önce Alanda Bulunan AVM

Fotoğraf 78: Bahçelievler Mahallesi, Eski Real AVM alanında Nef Bahçelievler Projesi İnşaatı, 2020

Fotoğraf 79: Yapı İnşaatına Karıştırılan Denizel Materyallerden Bir Örnek

Kaynak: Emlak Kulisi[19]

Fotoğraf 80: Şirinevler Meydan Düzenleme Projesi (Askıda), 2020

[19] www.emlakkulisi.com

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bahçelievler, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan ilçelerinden biridir. Bahçelievler İlçesi'nde yerleşme, 19. yüzyılda balkanlardan ülkemize gelen göçmenlerin yerleştirilmesiyle başlamıştır. Göçmenlerin iskân edilmesiyle oluşan Nifos ve Viranbosna (Saraybosna/Yenibosna) köyleri Bakırköy Kazaası'na aitti. Yerleşmenin eski yıllardaki temel geçim kaynağı ziraat faaliyetleri olöuştur. Ancak sanayileşme hareketlerinden sonra köyden kente göç nedeniyle araştırma sahasında nüfus artışı başlamış ve ziraat alanları yerini sanayi, ticaret ve konut alanlarına bırakmıştır. Bahçelievler'in şehirsel gelişiminde İstanbul suriçine olan yakınlığı, E-5 Karayolu, eski Atatürk Havalimanı'na yakınlığı gibi avantajlar önemli rol oynamıştır. Araştırma sahası nüfus artışı sebebiyle 1992 yılında Bakırköy'den ayrılarak Bahçelievler İlçesi'ne dönüştürülmüştür.

Bahçelievler İlçesi'nin yeryüzü şekilleri oldukça sadedir. Araştırma sahasında yükselti ve eğim değerleri fazla değidir. Saha genellikle düz ve alçaktır. Konforlu bir iklimin olduğu sahada, yağışlı dönemde Ayamama ve Tavukçu dereleri etrafında taşkınlar görülmektedir.

Bahçelievler'de sanayi ve ticaret alanları ilçenin batısında veya E-5 Karayolu etrafında toplanmıştır. Hizmet ve inşaat sektörleri ilçede baskın olan ekonomik faaliyetleri oluşturmaktadır. Özellikle hizmet sektörü içinde, kuyumculuk ve giyim üzerine yapılan ticari faaliyetler öne çıkmaktadır. Gelişmiş ve önemli ulaşım imkanlarına rağmen ilçede turizmin önemli bir etkisi yoktur. Ancak Bakırköy sınırları içinde yer alan CNR Expo Fuar Merkezi'ndeki organizasyonlarda ilçedeki oteller oldukça aktif çalışmaktadır. Bunun yanında Bahçelievler İlçesi'ndeki iş yeri sayısı da giderek artmaktadır.

Bahçelievler İlçesi'nin nüfus miktarı 611.059'dir ve bunun çoğunluğunu 15-64 yaş grubu oluşturmaktadır. Bahçelievler'in yüzölçümü 16,61 km^2 ve aritmetik nüfus yoğunluğu 36.788'dir. Araştırma sahasındaki nüfus miktarı zaman zaman durağan olsa da genellikle artış eğilimi göstermektedir. Araştırma sahasındaki nüfus artışının temel sebebi doğum oranları değil göçlerdir.

Bahçelievler İlçesi'nde okuma-yazma bilmeyenlerin çoğu kadındır. Okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı her geçen yıl azalmaktadır ancak okuma yazma bilmeyen kadınların sayısı halen 8.000'den fazladır. İlçede en fazla, ilkokul veya ilköğretim mezunu bulunmaktadır. Üniversite'den sonra eğitimine devam edenlerin çoğu ise Bahçelievler Mahallesi'nde toplanmıştır.

Araştırma sahasındaki kentleşme süreci, 1950'den sonra sanayileşme hareketleriyle başlamıştır. Bahçelievler Mahallesi, Henri Prost tarafından güzel şehir hareketinin (city-beautiful movement) izlerini taşıyarak, havadar ve güçlü yol sistemiyle planlanmış ve Türkiye'nin ilk uydukentlerinden biri olmuştur. Zaman içinde İstanbul'un büyüme yönünde olması, önemli karayolları ve diğer ulaşım sistemlerinin etrafında bulunması ve konumu nedeniyle Bahçelievler önemli İlçelerden biri haline gelmiştir.

Bahçelievler Mahallesi'nin merkezinde bina katları çok yüksek değildir ancak arsa spekülasyonu sonucunda daha geç yapılaşan doğu kesiminde yüksek katlı binalar ortaya çıkmıştır. Bu binalardaki imar durumu satın alındığı yıla göre mevki imar kanununa veya emsal hesabına göre yapıldığı için kat sayıları farklıdır. Yenibosna ve Kocasinan'ın merkezi ise, hızlı büyümenin izlerini, merkezde bulunan tek katlı eski evler ve çevreye doğru uzanan dar sokaklarla göstermektedir.

Araştırma sahasındaki kentsel dönüşüm hareketlerinde karşılaşılan sorunların en başında kat maliklerinin fikir ayrılıkları gelmektedir. Yapılar bir bütün halinde, geniş bir alanda değil birer birer yenilenmektedir ve bu durum büyük çapta bir yeniliği engellemektedir. Araştırma sahasındaki nüfus miktarı ve yoğunluğu gittkçe artmaktadır ancak buna rağmen ilçedeki konut sayısının da arttığı gözlemlenmektedir.

Bahçelievler İlçesi'nde nüfus yoğunluğu çok fazladır ve bunu arttıracak hareketlerden kaçınılmalıdır. Bu amaçla konut niteliğinde yüksek katlı binaların yapılmaması gerekmektedir. Farklı imar mevzuatının uygulandığı parseller konusunda İBB Meclisine başvurularak çözüm aranabilir. Emsal hesabının yapıldığı parsellerde ise, donatı alanına ayrılan kriterler spesifik olarak belirtilmeli, kağıt üzerinde kanuna uygun ancak pratikte yanlış olabilecek uygulamaların önüne geçilmelidir.

İlçe genelinde kamu hizmetleri ve diğer amaçlarla kullanılan yapıların oranı %1,39'dur ve bu oran artan konut ve iş yeri sayısı karşısında giderek azalmaktadır. İş yeri sayıları nüfusu arttırmamaktadır ancak konut sayısı toplam nüfusu arttırabilir. Yüz ölçümü kçük olan ilçede barınan nüfusun ihtiyaçları karşılanamayacak hale gelebilir. Örneğin araştırma sahasında otopark problemi oldukça fazladır. Yeni okul yapmak için yeterli alan bulunmadığı belirtilen sorunlar arasında yer almaktadır. Bu gibi problemler nüfusun artmasıyla çoğalacaktır bu yüzden yeni konutlar inşa edilirken donatı alanlarının giderek azaldığı göz ardı edilmemelidir.

Kentsel dönüşümün aslında ne olduğu ve yıkım kararlarının neden çıktığı, depremsellik gibi konularda vatandaşın bilinç sahibi olması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm kapsamında yapılan yenileme çalışmaları, geniş parseller (mümkünse adacık halinde) üzerinde yapılmadıkça ilçedeki sorunlar çözülemez. Geniş parsellerde yapılan çalışmalar her yapının yıkılıp güçlendirilmesinin yanı sıra, donatı alanlarını arttırabilir, alandan tasarruf sağlar ve depreme dayanıklı yığışmış konutlar yerine şehre yeniden kazandırılmış, düzenli bölgeler oluşturabilir ve altyapı sorunlarına çözüm olabilir.

Yenibosna ve Kocasinan merkezleri düzenlenmelidir. Bu mahallelerin, köyiçi olarak anılan merkezlerinde modern kent görünümüne uymayan, çok sayıfa tek katlı ve eski yapı bulunmaktadır. Bu kesimlerde yapılacak kentsel dönüşüm uygulamaları alandan tasarruf sağlayacaktır.

Yağış döneminde Tavukçu Deresi yakınlarında bodrum katlarındaki atölye ve konutlar taşkınlar nedeniyle sele maruz kalmaktadır. Bu olay sonucunda olası can ve mal kayıplarının yanı sıra zaman, kaynak ve para kaybı da yaşanmaktadır. Sel olaylarına Mahmutbey-Yeşilköy Bağlantı Yolu'nda (Basın Ekspres Yolu) da rastlanılır. Ekonomik hareketliliğin önemli bir kısmı bu yol etrafında toplanmaktadır. Sel olaylarının önlenmesi için ıslah edilen dere yatakları genişletilebilir veya derinleştirilebilir.

Bahçelievler İlçesi'nde nüfus yaşlanmaktadır. Gelecekte daha da artacak olan 65 yaş ve üzeri yaş grubun sosyal ihtiyaçlarına yönelik yatırım yapılması gerekmektedir.

Okuryazar olmayan kadın sayısı giderek azalmasına rağmen 8.000'den yüksektir. Halk eğitim merkezlerinde bu kadınlara yönelik eğitim verilmesiyle bu sorunun önüne geçilebilir.

Altın ve değerli metallerin işlenmesi ve giyim sektörü ilçede önde gelen meslek gruplarıdır. Özellikle katma değeri yüksek ürünler sunan kuyumculuğun ilçeyle özdeşleşmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, F. (2014). **Kentsel Gelişme ile Ulaşım Etkileşimi: Adana Örneği**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Ak, M. (2009). "Siyavuş Paşa, Kanijeli", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXXVII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, s. 311-313

Akay Ertürk, S. (2015). "A geographical assessment of labour immigration in Turkey", **International Journal of Human Sciences**, Vol.: 12, İssue: 2, s. 521-531. DOI: 10.14687/ijhs.v12i2.3337

Akova, İ. (2019). "Enerji Kaynakları", **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya,** 3. bs., Ed: Ö. Sertkaya Doğan & M. Doğan, Pegem Akademi, Ankara, s. 285-329.

Akpınar İ. Y. (2010). "İstanbul'u (Yeniden) İnşa Etmek: 1937 Henri Prost Planı", **2000'den kesitler II: Cumhuriyet'in Mekanları/Zamanları/İnsanları,** Ed.: Ergut E., İmamoğlu B., Dipnot yayınları ve ODTU yayınevi, Ankara, s. 107-124.

Atalay, İ. (2006). **Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası**, 3.bs., Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.

Ayhan, F. (2018). **Ulaşım-Beşeri Faaliyetler İlişkisi Üzerine Mekânsal Analiz: İstanbul Avrupa Yakası**, İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Bahçelievler Belediyesi (1993). **Birinci Yılında Bahçelievler Belediyesi 1993 Faaliyet Raporu**, Bahçelievler Belediyesi, İstanbul.

Bahçelievler Belediyesi (2011). **Bahçelievler Belediyesi Faaliyet Raporu**, T.C. Bahçelievler Belediyesi, İstanbul.

Bakır, Z. (2020). Bahçelievler Esnaf ve Sanatkârlar Odası başkanı Zeki Bakır ile **Kişisel Görüşme**, 04 Şubat 2020.

Bakırcı, M. (2019). "Ulaşım Coğrafyası", **Beşeri ve Ekonomik Coğrafya**, 3. bs., Ed: Ö. Sertkaya Doğan & M. Doğan, Pegem Akademi, Ankara, s.351-376.

Bakırköy Belediyesi (1987). **Bakırköy Rehberi**, İki Nokta Araştırma Basın Yayın Organizasyon, İstanbul.

Balcı Akova, S. (2012). "Immigrations From The Balkans To Turkey And Immigrant Settlements In Western Anatolia", **2nd International Balkan Annual Conference, IBAC 2012**, Vol.: II, Epoka Univercity, Tiran, s. 548-562.

Bayartan, M. (2014). **Osmanlı Şehir Araştırmaları Coğrafi Araştırmalar**, Akademi Titiz Yayınları, İstanbul.

Beltrán-Sánchez, H., Eileen, C. M., & Finch, C. (2015). "The Twentieth Century Surge of Excess Adult Male Mortality", **Proceedings of the National Academy of Sciences**, Ed.: Vaupel, J. W., Planck, M., Vol.: 112, No.:

29, United States National Academy of Scienes, Washington, s. 8993-8998.

Blumberg, N. & Yalzadeh I. (2019). "City Beautiful movement", **Encyclopædia Britannica**, Encyclopædia Britannica, inc., (Çevrimiçi) https://www.britannica.com/topic/City-Beautiful-movement, 12 Haziran 2020.

Başbakanlık Osmanı Arşivi BOA, DH.MKT., Kutu: 1728, Gömlek: 27, H: 13.10.1307 / M: 07.11.1889

Başbakanlık Osmanı Arşivi BOA, MVL, Kutu: 893, Gömlek: 23, H: 22.04.1275 / M: 29.11.1858

Cumhuriyet Gazetesi, 29.10.1949

CNN Haber (2018). https://www.cnnturk.com/turkiye/istanbulda-depremi-hangi-ilce-kac-siddetinde-hissedecek?page=12 (Son Erişim: 20 Aralık, 2019)

CORİNE (2020). https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover/clc2018 (Son Erişim: 20 Haziran, 2020)

Çaktı, E., Şafak, E., Hancılar, U., Şeşetyan K., Duran, K., Kahraman, T., Kara, S., Mehmetoğlu, H., Günay, S., Konukçu, E. B., **İstanbul İli Bahçelievler İlçesi Olası Deprem Kayıp Tahminleri Kitapçığı,** Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü & İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü, İstanbul, (Çevrimiçi)

Uzunkol, Ö., Menteşe, Y.E, (2020). https://depremzemin.ibb.istanbul/guncelcalismalarimiz/, 30 Haziran 2020.

Davis, P.H. & Hedge I. C. (1975). **Flora of Turkey - past, present and future**, Candollea 30, Edinburg University Pres, Edinburgh, s. 331-351.

Dedeic Kırbaç, A. (2013). "Boşnakların Türkiye'ye Göçleri", **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 35 Celalabat, s. 1-19.

Demangel, R. (1939). **Le Quartier Des Manganes et la Premiere Region de Constantinople**, E. De Boccard, Paris.

Demirkent, I. (2001). "İstanbul", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, s. 220-239.

DİE (2000). **Genel Nüfus Sayımları**, Ankara.

Doğan, M. (2010). **Mengen Havzası'nın Beşeri ve İktisadi Coğrafyası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktor Tezi, İstanbul.

Doğan, M. (2011). "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Sayı: 23, İstanbul, s. 293-307.

Doğan, M. (2013). "Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci ve Son 10 Yıllık Gelişimi", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Sayı: 27, İstanbul, s. 511-550.

Doğan, M. (2013). "Türkiye'de Şehirleşme: Büyükşehirler ve Şehirleşme Sürecinde Değişen Sosyo Ekonomik Yapı", **Prof. Dr.**

Süha Göney'e Armağan Kitabı, Ed.: Bayartan, M., Yazın basın Yayın Matbaacılık, İstanbul, s. 239-280.

Ekinci, O. (1993). "Arsa Spekülasyonu", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C. I, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 319-323.

Emlak Kulisi (2013). https://emlakkulisi.com/mevzi-imar-plani-nedir/162018 (Son Erişim: 5 Haziran, 2020)

Emlak Kulisi (2020). https://emlakkulisi.com/bahcelievler-sirinevler-meydan-duzenleme-projesi-imar-plani-askida/626341 (Son Erişim: 6 Haziran, 2020)

Erol, O. (2011). Genel Klimatoloji, 9. bs, Çantay Kitabevi, İstanbul.

European Environment Agency (2005). https://www.eea.europa.eu/publications/COR0-landcover/ (Son Erişim: 2 Haziran 2019)

Eyice, S. (1993). "Çoban Çeşmesi Köprüsü", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. VIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, s. 350.

Fainstein, S. S. (2020). "Urban planning", **Encyclopædia Britannica**, Encyclopædia Britannica, inc., (Çevrimiçi) https://www.britannica.com/topic/urban-planning, 5 Haziran 2020.

Furon, R. (1952). **Etude Préliminarie Sur la Nappe Artesienne Exploitée a Bakırköy**, Üçler Basımevi, İstanbul.

Gazete365 (2020). https://www.gazete365.com/bahcelievler-de-7-katli-bir-bina-coktu/18866/ (Son Erişim: 6 Haziran, 2020)

Gürbüz, O. (1994). **Van Gölü çevresinin Coğrafyası (Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktor Tezi, İstanbul.

Google Earth (2020).

Ilgar, R. & Şeran Y. (2019). "İstanbul ili, Bahçelievler ilçesinde park ve yeşil alan kullanımı", **Türk Coğrafya Dergisi**, Sayı: 73, İstanbul, s. 7-16.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2019).

İstanbul Sanayi Odası (2020).

İstanbul Şehir Haritası (2020). https://sehirharitasi.ibb.gov.tr (Son Erişim: 30.06.2020)

İstanbul Ticaret Odası (2020).

İstanbul Valiliği (1969). **İstanbul İl Yıllığı 1967**, Millieğitim Basımevi, İstanbul.

İstanbul Valiliği (1973). **Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul İl Yıllığı 1973,** İstanbul Valiliği, İstanbul.

Janin, R. (1950). **Constantinople Byzantine: Developpement urbain et repertoire topographique**, Institut Français d'Etudes Byzantines, Paris.

Kahraman, M. (2018). "19.Yüzyıldan Günümüze İstanbul Yollarının Değişimi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. XI, Sayı: 60, s. 346-354.

Kıel, M. (2013). "Yanbolu", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XLIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul s. 312-315.

Kırtaş, B., & Bayhan, M. (2005). **A'dan Z'ye Bahçelievler**, Bihter Prodüksiyon, İstanbul.

Klein, H. A. (2006). "Sacred Relics and Imperial Ceremonies at the Great Palace of Constantinople", **Byzas - Visualisierungen von Herrschaft. Frühmittelalterliche Residenzen - Gestalt und Zeremoniell**, Vol: V, Ed: Bauer F. A., Ege Yayınları/German Institute of Arch, İstanbul, s. 79-99.

Kocalar, A. O. (2014). "Çevre ve Çevre Eğitimi Üzerindeki Yerel Yönetim Etkisi", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 2/2, s. 348-362

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2019).

Metro İstanbul (2020). https://www.metro.istanbul/Hatlarimiz/ProjeHalindekiHatlar?projeInsaat=0&q=14 (Son Erişim: 17 Mayıs, 2020)

Metro Properties (2020). https://www.metro-properties.com.tr/tr/projeler/detay/05/ (Son Erişim: 6 Haziran, 2020)

Nicholas V. Artamonoff Collection. (1930'lar). Myron Bement Smith Collection, Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archives, Smithsonian Institution.

Orzack, S. H., Stubblefield, J., Akmaev, V. R., Colls, P., Munne, S., Scholl, T., Steinsaltz D., Zuckerman, J. E. (2015). "The human sex ratio from conception to birth", **Proceedings of the National Academy of Sciences**, Ed.: Carey, J. R., Vol: 112 no: 16, United States National Academy of Scienes, Washington, s. E2102-E2111, DOI: https://doi.org/10.1073/pnas.1416546112

Öncü, Ö. E., Çölmekçi, S., & Aydın, D. (2018). "İstanbul'un Semtleri: Bakırköy", **Mimar.ist Dergisi**, Sayı: 61, İstanbul, s. 30-69.

Özgüç, N. (1994). "Yenibosna", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C. VII, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 470-471.

Özgül, N., Gedik, İ., Dalkılıç, H., Bilgin, R., Akdeniz, N., Akay, E., Akdağ, Ö., Yıldız, Z., Yıldırım, Ü., Özcan, İ., Akmeşe, İ., Üner, K., **İstanbul İl Alanının Jeolojisi**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü, İstanbul Kent Jeolojisi Projesi, İstanbul, (Çevrimiçi) https://depremzemin.ibb.istanbul/

Bilgin, İ., Korkmaz, R., Tekin, M. (2011). calismalarimiz/tamamlanmis-calismalar/kent-jeolojisi-calismalari-2/ 30 Ekim 2019

Russell, T. (2017). **Byzantium and the Bosporus: A Historical Study, from the Seventh Century BC until the Foundation of Constantinople (Oxford Classical Monographs)**, Oxford University Press, Oxford.

Sertkaya Doğan, Ö. (2008). "The Importance and Place Of Rail Systems in İstanbul Local Transportation", **International Scentific Conference, Unitech'08, Proceedings**, Vol. III, Tecnical University Of Gabrova, Gabrova, s. 259-264.

Sertkaya Doğan, Ö. (2013). "Effects of Geographical Factors on Spatial Planning of Coastal Areas in Turkey", **Global Congress on ICM: Lessons Learned to Address New Challenges, EMECS 10-MEDCOAST 2013 Joint Conference,** Vol. I, Ed.: E. Özhan, Grand Yazıcı Club Turban Hotel Marmaris, Muğla, s. 427-432.

Sertkaya Doğan, Ö. (2019). "Nüfus Coğrafyası", **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya,** 3. bs., Ed: Ö. Sertkaya Doğan & M. Doğan, Pegem Akademi, Ankara, s. 27-54.

Strabo, (t.y.). **Geography**, 7.6.2. (Çevrimiçi) http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Strab.%207.6.2&lang=original, 26 Aralık, 2019

Şahin, G. & Taşlıgil, N. (2019). "Bolu İlinde Nüfusun Gelişimi ve Nüfus Hareketleri (1927 – 2018)", **Turkish Studies-Social Sciences,** Vol.: 14, İssue: 5, Ankara, s. 2515-2545.

Üngör, E. (2017). **Kentsel Bir Altyapının Biyopolitikası: D-100 Karayolu**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Üngör, E. (2018). "Kentsel Bir Omurganın Embriyosu: Londra Asfaltı", **Mimarlık Dergisi**, Sayı: 403, İstanbul, s. 44-48.

T.C. Resmî Gazete, 03.06.1992

T.C 3194 Sayılı İmar Kanunu İmar Kanununun 11.05.2018 tarihli Geçici 16. Maddesi

Tacitus, (t.y.). **The Annals**, 12.63. (Çevrimiçi) http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Tacitus/Annals/12B*.html, 6 Aralık, 2019.

Taylan, Ş. (2001). **Bahçelievler (İSTANBUL) Litolojilerin Jeoteknik Değerlendirmesi**, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Timor, A. N. (2004). **Yaygınlaşan Bir Pazarlama Yöntemi: Modern Alışveriş Merkezleri ve Türkiye'deki Durumu**, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Turoğlu, H. (2011). "İstanbul'da Meydana Gelen Sel ve Taşkınlar", **Fiziki Coğrafya Araştırmaları; Sistematik ve Bölgesel**, Türk Coğrafya Kurumu Yayınları, No:5, İstanbul, s. 411-430.

TÜİK (2020). http://www.tuik.gov.tr/ (Son Erişim: 5 Temmuz, 2020)

TÜİK (2020). **Nüfus İstatistikleri**, **Eğitim İstatistikleri**, **Konut ve İşyeri İstatistikleri**, Ankara.

TÜİK (2020). **Nüfus İstatistikleri**, İstanbul İl Müdürlüğü, İstanbul.

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (2020). https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr, Nüfus İstatistikleri, Sağlık İstatistikleri, Eğitim İstatistikleri, 29 Mayıs 2020.

TÜİK Genel Nüfus Sayımları (2020). https://biruni.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul, 29 Mayıs 2020.

TÜİK Kütüphanesi (1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965). **Bucaklar ve Muhtarlıklar İtibariyle Nüfus Sayısı.** https://kutuphane.tuik.gov.tr/yordambt/yordam.php, 15 Mart 2020.

Tümertekin, E. (1997). **İstanbul İnsan ve Mekân**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Vural, E. (2018). **Kırıkkale Şehri'nin Cumhuriyetten Günümüze Mekânsal Gelişimi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yaman Kocadağlı, A. (2012). **Kalkan-Kumluca Arasında Kıyı Alanları Kullanımı ve Sorunları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Basılmamış Doktoras Tezi, İstanbul.

Yıldırım, M. N. (2010). **Buralar Vaktiyle Çayırlıktı Usta Bahçelievler**, Heyamola Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, L. (2017). "Anna Komnena'nın Alexiad'ında İstanbul Surdışı Yerleşmeleri", **Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı: 2, İzmir, s. 295-313. DOI: https://doi.org/10.29135/std.298401

Zayım, M. (2017). **Derince Şehir Coğrafyası,** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.